

10.21.12

Library of the Theological Seminary,

PRINCETON, N. J.

Purchased by the Mary Cheves Dulles Fund.

Division.....DS646
Section......I.M62
v. 3:2

Digitized by the Internet Archive
in 2016

MIDDEN-SUMATRA.

REIZEN EN ONDERZOEKINGEN DER SUMATRA-EXPEDITIE,

UITGERUST DOOR HET AARDRIJKSKUNDIG GENOOTSCHAP,

1877—1879,

BESCHREVEN DOOR DE LEDEN DER EXPEDITIE, ONDER TOEZICHT VAN

Prof. P. J. VETH.

DERDE DEEL.

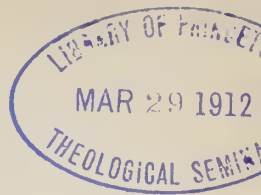
VOLKSBESCHRIJVING EN TAAL.

TWEEDE GEDEELTE.

LEIDEN. — E. J. BRILL.
1881.

923

DE TALEN EN LETTERKUNDE

VAN

MIDDEN-SUMATRA,

DOOR

A. L. VAN HASSELT,

LID DER SUMATRA-EXPEDITIE.

LEIDEN. — E. J. BRILL.

1881.

INHOUD.

EERSTE HOOFDSTUK.

De in Midden-Sumatra gesproken talen. — Opmerkingen omtrent spelling en uitspraak	Blz.	1.
---	------	----

TWEEDE HOOFDSTUK.

Het rentjoeng- of rëntjong-letterschrift	„	7.
--	---	----

DERDE HOOFDSTUK.

Serambah's, liedjes over den ouden tijd, geloepai's.	„	15.
Liedjes over den ouden tijd	„	16.
Serambah's van Napal-litjin.	„	18.
Serambah's op geloepai's van Napal-litjin	„	20.
Serambah's uit de Rawas en Moesi	„	24.

VIERDE HOOFDSTUK.

Woordenlijsten. — Spreekwijzen uit de Boven-Rawas en Lebong	„	36.
I. Nederlandsch—Koeboesch	„	36.
II. Nederlandsch—Napal-litjinsch—Lebongsch	„	37.
III. Beneden-Rawasch—Nederlandsch	„	57.
IV. Spreekwijzen uit de Boven-Rawas en Lebong	„	66.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Manangkabosche stukken	„	68.
I. Moerai-batoe, een sprookje	„	68.
II. Toeankoe-nan-tjerèdèq. Fragment uit de geschiedenis van Pāriaman.	„	104.

III. Liedjes	Blz. 121.
A. Pantoen's	„ 122.
B. Ibarat's	„ 138.
C. Tāliboen's en Pādatō's	„ 140.
IV. Raadsels	„ 142.
V. Spreekwoorden	„ 149.
VI. Overleveringen omtrent de oorzaak der onbevaarbaarheid van een paar stroomversnellingen in de Koeantan-rivier, en af- leiding van den naam Moekō-Moekō	„ 158.
VII. De XII Kōtō	„ 160.
VIII. Het inzamelen van bijenwas en honig.	„ 168.
IX. Een Manangkabosche geloofsbrief	„ 170.

VOLKSDESCRIJVING EN TAAL.

TWEEDE AFDEELING.

T A A L

DOOR

A. L. VAN HASSELT.

EERSTE HOOFDSTUK.

DE IN MIDDEN-SUMATRA GESPROKEN TALEN. — OPMERKINGEN OMTRENT
SPELLING EN UITSPRAAK.

Onder de in Midden-Sumatra gesprokene talen — of zou 't juister zijn dialecten te zeggen? — bekleedt het Manangkabo-Maleisch zeker de eerste plaats, omdat het gesproken wordt door een talrijke bevolking, waarvan het grootste gedeelte de landstreek bewoont die onder den naam Padangsche Bovenlanden eene der schoonste, rijkste en belangwekkendste residentien van onze Oost-Indische bezittingen uitmaakt. Ook daarbuiten, in Opper-Djambi, en waarschijnlijk evenzeer in het noordwaarts daarvan gelegene gebied der Koeantan-rivier, is het de taal van het volk, dat zeker binnen niet langen tijd het Nederlandsche gezag zal erkennen.

Voor de Nederlandsche ambtenaren die met het bestuur over dat volk belast zijn of zullen worden, is de kennis dier taal van het hoogste belang; niet alleen de kennis van een goed aantal woorden, om daarmede Hollandsch gedachte zinnen te vertalen, maar een grondig begrijpen van de wijze waarop het Manangkabosche volk zijne gedachten uitdrukt, om zóó tot die gedachten zelve te kunnen doordringen en het volk te leeren kennen. Want alleen dan is het mogelijk een goed bestuurder te zijn, wanneer men het volk begrijpt en verstaat in zijn denken en

behoefden. Dan mag men met zekerheid verwachten, dat er vertrouwen op de bestuurders leeft in de harten der bewoners, — een vertrouwen dat langzamerhand kan en zal overgaan in die liefde en achting, die de onmisbare voorwaarden zijn voor een duurzaam gezag, dat leidt tot vooruitgang en ontwikkeling van de bestuurden.

Reeds werden verscheidene bijdragen geleverd om de beoefening van het Manangkabósch mogelijk te maken; maar het is er nog zoo verre af dat men de bouwstof volledig zou mogen noemen, dat iedere aangebrachte steen mag rekenen op een welkom onthaal.

Bij het voldoen aan de mij te dezen aanzien van wege het Aardrijkskundig Genootschap opgedragen taak, heb ik mij ten doel gesteld, zooveel mogelijk woorden en spreekwijzen op te teekenen en handschriften te verzamelen, en mij die handschriften herhaaldelijk te doen voorlezen en uitleggen, om zodoende de juiste uitspraak en beteekenis van woorden en uitdrukkingen te leeren kennen.

Wat ik bijeenbracht heeft dus allereerst betrekking op de zuidelijke Padangsche Bovenlanden, het hoofdterrein van onzen arbeid; maar het verschil in uitspraak der woorden in de andere streken waar het Manangkabósch gesproken wordt, is niet zóó groot, of de kennis van het eene dialect is voldoende om het andere te verstaan niet alleen, maar ook om het zonder veel moeite aan te leeren.

Vele woorden en uitdrukkingen die men hoort, dragen het kenmerk van uitheemschen invloed, maar een zeker nog grooter getal is evenmin zuiver Manangkabósch en zal ik toch als zoodanig moeten vermelden, omdat een veel langer tijd van studie, dan mij gegeven was, noodig is voor eene volledige en nauwkeurige zifting.

Bovendien, ook die van elders ontleende woorden hebben waarde, omdat zij het burgerrecht verkregen en algemeen verstaan worden.

Is het moeielijk de volkstaal te leeren kennen vrij van vreemde bestanddeelen, nog veel meer bezwaren worden ontmoet bij een poging om de juiste uitspraak der woorden in schrift weêr te geven, en dat toch is van groot belang; want juist die uitspraak laat gewoonlijk zoo veel te wenschen over en 't is zeer lastig een eenmaal aangewende verkeerde uitspraak af te leeren.

Moge het Arabisch-Maleische letterschrift, met zorg toegepast, al bruikbaar zijn voor 't weêrgeven van Riouw-Maleisch, zoo als bewezen is door de in 1855 bij Lange en C^o. te Batavia verschenen „Proeve tot opheldering van de gronden der „Maleische spelling,” door W. Robinson, uit het Engelsch vertaald door E. Netscher; voor het schrijven van Manangkabo-Maleisch is het ten eenenmale ongeschikt.

Ik kon dan ook bij de transcriptie der handschriften niet volstaan met eenvoudig voor de Arabische letters Romeinsche in de plaats te stellen, maar heb getracht die handschriften, zoo als zij mij door Inlanders werden voorgelezen, in Romeinsch karakter over te zetten. Diezelfde spelling heb ik ook voor mijne woordenlijst gevolgd, en ik geef derhalve de woorden — zonder eenige aanspraak op

toepassing van taalkundige regels te maken — zooals ze door den Manangkabo-Maleier worden uitgesproken en verstaan.

Betuwsch-Geldersch is geen voorbeeld van zuiver Nederlandsche taal, maar om met Betuwsche boeren vertrouwelijk te kunnen omgaan, moet men hun dialect en geen grammatikaal zuiver Nederlandsch spreken; zoo ook is 't noodig, wil men als ambtenaar met vrucht werkzaam zijn onder de bevolking van Midden-Sumatra, dat men hare taal, het Manangkabósch, spreke en versta, zooals zij dat spreken en begrijpen.

Hoezeer ik ook gepoogd heb door mijne spelling de juiste uitspraak weêr te geven, toch zal men niet aanstonds kunnen lezen zooals een Maleier spreekt, omdat het niet mogelijk is, het eigenaardige der intonatie, de neusklanken en samenvloeiende klinkers, de verzachte of in de keel uitgesprokene of ook de slechts even geaspireerde medeklinkers door onze letters of klankteekens volkomen juist uit te drukken.

Ten einde te doen zien hoe de Maleier schrijft met Arabisch-Maleische karakters, en hoezeer het aldus geschrevene afwijkt van de spreektaal, zonder op zich zelf blijk te geven van eenige consequentie, heb ik de copie van een enkel der verzamelde handschriften nevens mijne op de uitspraak gebaseerde transcriptie gevoegd.

Om goed te kunnen lezen zal het noodig zijn nota te nemen van de volgende opmerkingen:

De klinker *a* moet worden uitgesproken:

zonder klankteeken in een gesloten lettergreep, als in	<i>bak</i> ,
zonder klankteeken in een open lettergreep, als in	<i>vader</i> ,
met een $\acute{a}$ in een gesloten lettergreep, als in	<i>vader</i> ,
met een $\tilde{a}$ in een open lettergreep, als in	<i>bak</i> .

De klinker *e* moet worden uitgesproken:

zonder klankteeken in een open en gesloten lettergreep, als in	<i>berouw</i> ,
met een $\grave{e}$ in een open en gesloten lettergreep, ongeveer als in	1) <i>succès</i> ,
met een $\acute{e}$ in een open en gesloten lettergreep, als in	<i>ledig</i> .

De klinker *i* moet worden uitgesproken:

zonder klankteeken in een open en gesloten lettergreep, als in	<i>liegen</i> ,
met een $\tilde{i}$ in een open en gesloten lettergreep, als in	<i>pit</i> .

De klinker *o* moet worden uitgesproken:

zonder klankteeken in een open lettergreep, als in	<i>boren</i> ,
zonder klankteeken in een gesloten lettergreep, als in	<i>schop</i> ,
met een $\acute{o}$ in een open en gesloten lettergreep, als in	2) <i>côte</i> ,
met een $\grave{o}$ in een open en gesloten lettergreep, als in	<i>kop</i> .

1) Doch eenigzins als keelklank en zeer kort.

2) Beter nog: als de eerste letter van het Javaansche alphabet.

De klinker *u* moet worden uitgesproken :

zonder klankteeken in een open en gesloten lettergreep, als in *vuren*.

De tweeklanken *ai*, *au*, *ei*, *eu*, *oe* en *ou* luiden als die in de Nederlandsche woorden *ai!*, *blauw*, *Leiden*, *Louven*, *proeven* en *koude*.

De samengestelde klanken *ai ë*, *au o*, *au oe*, *au oe ë*, *au oe i*, *i a*, *i ë*, *i i*, *oe a*, *oe ë* en *oe i* moeten niet ieder op zich zelf, maar samenvloeiend worden uitgesproken.

De *h* op het eind van een lettergreep of woord wordt slechts even geaspireerd; de *q* in datzelfde geval in de keel uitgesproken, doch veel zachter dan de *k*.¹⁾

Een Maleier kan aan de spraak hooren uit welke streek een ander afkomstig is, maar waarin het kenmerkend onderscheid bestaat, daaromtrent durf ik niet beslissen. In de woordenlijst heb ik vermeld wanneer een woord aan een bijzondere streek eigen is; hier zij nog opgemerkt, dat in de XII Kòtò en in Zuid Si-Djoendjoeëng sterk gebrouwd wordt en de uitspraak der woorden nog onbepaalder is dan elders.

Bekend is het, dat algemeen in de Manangkabosche landen het nadruksaanhechtsel *lah* wordt voorafgegaan door *me*, waarachter men nu eens *ha*, dan weer, zooals in Zuid Si-Djoendjoeëng, veelal *è* hoort. Achter een vraag wordt daar gewoonlijk *dah* geplaatst en in Soengei-Pagoe *dô*.

De uitspraak van sommige woorden schijnt zóó willekeurig en onregelmatig, dat er geen regel voor aan te wijzen is. Bij vele andere is dit echter, behoudens de uitzonderingen, wel het geval.

Zoo hoort men in het Manangkabósch op het eind van een lettergreep of woord *ô* uitspreken, waar in het literarisch Maleisch — daarmede bedoel ik de taal die het onderwerp is der bestaande woordenboeken en grammatica — een *a* gehoord wordt. De uitgangen *ab* of *ap* van het laatste worden *òq* in het Manangkabósch,

<i>al</i>	hoort men als <i>ă</i> ,	<i>is</i>	hoort men als <i>ijs</i> ²⁾ ,
<i>ar</i>	„ „ „ <i>a</i> ,	<i>it</i>	„ „ „ <i>i</i> ,
	in de XII Kòtò als <i>erw</i> ,	<i>oeh</i>	„ „ „ <i>oew</i> ,
<i>as</i>	hoort men als <i>é</i> ,	<i>oek</i>	„ „ „ <i>oewq</i> ,
<i>at</i>	„ „ „ <i>è</i> ,	<i>oel</i> en <i>oer</i>	„ „ „ <i>oewe</i> ,
<i>ih</i>	„ „ „ <i>ië</i> ,	<i>oeng</i>	„ „ „ <i>oeëng</i> ,
<i>ik</i>	„ „ „ <i>iëq</i> ,	<i>oep</i> en <i>oeb</i>	„ „ „ <i>oeiq</i> ,
<i>il</i> en <i>ir</i>	„ „ „ <i>ije</i> ,	<i>oes</i>	„ „ „ <i>oejs</i> ,
<i>ing</i>	„ „ „ <i>iing</i> ,	en <i>oet</i>	„ „ „ <i>oei</i>

uitspreken.

¹⁾ Deze opmerkingen omtrent de transcriptie van het Manangkabósch gelden ook voor die der andere in Midden Sumatra gesprokene dialecten.

²⁾ De bedoeling is dat de *j* afzonderlijk als zachte medeklinker tusschen *i* en *s* gehoord wordt, waardoor de *s* een eigenaardig lispelende uitspraak krijgt.

De praefixen *me, be, ber, te, ter, pe* en *per* worden als *mă, bă* of *bără, tă* of *tără*, en *pă* of *pără* gehoord.

Noemde ik boven het Arabisch-Maleische letterschrift geheel ongeschikt voor het schrijven van Manangkabo-Maleisch, toch wordt dat schrift er uitsluitend voor gebruikt door de weinigen in de Manangkabosche landen, die de kunst van schrijven en lezen verstaan.

Die kunst is veel meer algemeen verspreid onder de bewoners der Rawas en Lebong, ja van geheel Palèmbang; maar niet het Arabisch karakter is daar het schrift der bevolking: haar letterschrift, dat zoowel meisjes als jongens kennen, draagt den eigenaardigen naam *rentjoeng* of *rentjong*, welk woord de Maleische benaming is voor een puntig mes, dat zij gebruiken om de letters op de gladde zijde van bamboelatten te griften.

Tegenwoordig, nu de westersche manufacturen hunnen weg tot in de diepste binnenlanden vinden, komt papier reeds meer en meer in gebruik; maar voor de beurtzangen en de minneliedjes, die jongelingen en maagden elkaâr schrijven, wordt aan de aartsvaderlijke bamboe-lat nog steeds de voorkeur gegeven.

Die latten zijn van verschillende grootte. Ik zag er van $1\frac{1}{2}$ op 15 en ook van 5 op 40 centimeter. Soms wordt een lied of verhaal op verscheidene latten gegrift, die dan aan een touw worden geregen, terwijl het een of ander niets voorstellend figuurtje aanwijst, welke lat bladzij één voorstelt en waar men met lezen moet aanvangen. Die aanwijzingen hebben ook wel plaats — o. a. op de in een volgend hoofdstuk te bespreken, tot onze verzameling behorende latten, — door de letters van het rentjoeng-alphabet in de gewone volgorde.

In het gebied der Rawas-rivier is Maleisch de volkstaal. Alleen aan de Boven-Rawas en Roepit wordt een dialect van het Redjangsch gesproken, waarvan de later volgende woordenlijst een overzicht geeft.

In de enkele doesoens van de Rawas die bevolkt werden door Manangkabo-Maleiers, wordt het Manangkabósch verstaan, hoewel de spreektaal er nagenoeg niet van die der andere doesoens verschilt.

Het Maleisch der Rawas, dat met veel Javaansche woorden vermengd is, wordt op slepend zangerigen toon uitgesproken. Bij vele woorden ligt de klemtoon op de laatste lettergreep, die men lang gerekt uitspreekt, als:

toeaaaaan,	heer
balaaai,	raadgebouw
seraaai,	Andropogon schoenanthus
beloeoem,	nog niet.

Deze uitrekking van klanken heb ik in de woordenlijst achterwege gelaten.

In de Lebong wordt Redjangsch gesproken, dat, zooals een nauwkeurige beschouwing van de woordenlijst doet zien, zeer vele vreemde, vooral Maleische woor-

den bevat. Bij het lezen moet in het oog gehouden worden, dat men de neusklanken sterk prononceert.

De klemtoon valt zeer verschillend; nu eens op de laatste, meestal op de voorlaatste, doch ook wel op de eerste lettergreep, als ¹⁾):

<i>nāsiloē</i>	papaja	<i>bāāteké</i>	speeksel
<i>kenerā</i>	maken	<i>kālemoen</i>	nacht
<i>pangajoet</i>	pagaai	<i>kāāmeliā</i>	zien
<i>kiliē</i>	kiezen	<i>marisou</i>	spelen
<i>koewia</i>	vork	<i>mangakou</i>	instaan voor iets
<i>poeērā</i>	Amomum cardamomum	<i>maātai bilai</i>	zon
<i>pāsabwroet</i>	klos	<i>iliā</i>	stroomafwaarts
<i>peloeing</i>	morgen	<i>medē</i>	stroomopwaarts
<i>kemioen</i>	wierook	<i>menjamboei</i>	beurtzang
<i>sepiēt</i>	nauw	<i>sakitai</i>	cidade
<i>kelawi</i>	zuster	<i>doewai</i>	twee
<i>samoelen</i>	maagd	<i>telau</i>	drie
<i>samanoei</i>	mannelijk	<i>delāpoen</i>	acht
<i>malilei</i>	wegloopen	<i>sembilan</i>	negen
<i>taloemo</i>	voorbij	<i>berang kalai</i>	wellicht.

Het Maleisch dialect der Sindang wijkt weër aanmerkelijk af van dat in de Rawas; zoo klinkt er de open *a* op het einde der woorden als *é*, b. v. *apé* voor *apa*; *mané* voor *mana*. Meer kan ik er niet van zeggen, 'daar ons verblijf in deze landstreek te kort was, om veel kennis van het dialect op te doen.

In Limoen spreekt de bevolking goed Manangkabósch.

Aan de Tembesi wordt, even als in de Rawas, een sterk met Javaansch gemengd Maleisch gesproken, 't geen ook te Djambi het geval is.

De Koeboes spreken het Maleisch der landstreek waar zij rondzwerven. Hunne uitspraak heeft een eigenaardig rauwen toon, en ook worden de woorden in vorm en klank door hen veranderd. Het is daardoor moeielijk hen te verstaan, zoodat wanneer men een Koeboe hoort spreken, men geneigd is, zijn taal voor geheel vreemd aan het Maleisch te houden; maar schrijft men de woorden op en beschouwt men ze wat nauwkeuriger, dan valt het bij verreweg de meeste niet moeielijk, den Maleischen oorsprong te herkennen. Slechts zeer enkele woorden komen mij onherkenbaar voor en doen aan een eigen taal denken.

Omtrent het Korintjisch dialect mocht het mij niet gelukken iets te leeren. De Korintjiërs, die ik sprak, verstonden en spraken de Manangkabosche taal.

Voor het persoonlijk voornaamwoord van den tweeden persoon *gij* hoorde ik hen gewoonlijk het woord *poen* gebruiken.

¹⁾ De cursief gedrukte lettergreep is de betoonde.

TWEEDE HOOFDSTUK.

HET RENTJOENG- OF RÈNTJONG-LETTERSCHRIFT.

Te Napal-Litjin in de Boven-Rawas wordt het volgende rentjoeng-alphabet gebruikt, waarvan de op zich zelf staande letters met den *ô*-klank worden gelezen:

kô	gô	ngô	tô	dô	nô	pô	bô	mô	tjô	djô	njô	ijô	rô	lô
wô	sô	hô	mbô	nggô	ndô	ndjô	ô.							

Staan de letters in een woord zonder klankteeken, dan hebben zij den helderen of den onvolkomen *a*- of wel den toonloozen *e*-klank.

Een letter zonder teeken er bij heet *moenggoe*.

Men schrijft van links naar rechts.

De letters worden in de woorden niet verbonden en evenmin de woorden van elkaâr gescheiden, waardoor het lezen zeer moeielijk is.

Zoo als uit het alphabet blijkt, worden bij het spellen de lettergrepen anders verdeeld dan in het Maleisch, b. v. toendjoek = aanwijzen, spelt men: toe-ndjoek; — ramboet = haar, ra-mboet; — mangga = een vrucht, ma-ngga; — tanda = teeken, ta-nda, enz.

In het alphabet komt alleen de klinker *a* (*ô*) voor; de overige klinkers, en zoo ook de tweeklanken, worden door klankteekens voorgesteld, die men op straks te vermelden wijze plaatst bij den medeklinker waarbij zij behooren.

Vangt een woord met een klinker aan, dan bezigt men steeds de *a* (*ô*) met het vereischt wordende klankteeken. Ook voor het sluiten van een lettergreep met *r* of met de neusletters *n* en *ng* wordt bij den voorgaanden medeklinker een teeken gevoegd. Voorts is er een teeken om den voorafgaanden klinker te verzachten, en eindelijk een dat aan den voorafgaanden medeklinker den klank ontnemt en de lettergreep sluit.

De klank- en andere teekens zijn de volgende:

(*ketoeloeng*, wordt links onder aan de letter geplaatst, als: of , en

geeft die den ô-klank, b. v. *ka* ketoeloeng = *kô*; *a* ketoeloeng = *ô*.
De ketoeloeng komt nooit te gelijk met een ander teeken voor.

′ of • *kebitan*, wordt links onder de letter geplaatst, als: of *ka kebitan* = *coe*.

∖ *kemitja*, wordt in 't midden op de letter geplaatst, als: , en geeft die den è- of é- of ook den ĩ-klank, b. v. *ka kemitja* = *kè*, *ké* of *kĭ*.
Ook de kemitja kan niet tegelijk met een ander teeken voorkomen.

^ *keloean*, wordt als de kemitja geplaatst, als: , en geeft de letter den klank *i*, b. v. *ka keloean* = *ki*.

″ *kedjinah*, wordt rechts naast de letter geplaatst, als: , en duidt aan, dat achter den daarbij behoorenden klinker de *h* moet worden gehoord, b. v. *ka kedjinah* = *kah*.

◦ of † *memboenoh*, wordt rechts naast de letter geplaatst, als: of , en doet deze sluitletter zijn, b. v. ◦, *mboek* (= haar), bestaande uit *mba kebitan* = *mboe*, met *memboenoh ka*.

∨ *kedjoedjoeng*, wordt rechts boven de letter geplaatst, als: , en sluit de lettergreep met een *r*, b. v. *ka kedjoedjoeng* = *kar*.

″ of † *doewa diatas*, wordt geplaatst als de *kedjoedjoeng*, als: of , en sluit de lettergreep met een *n*, b. v. *ka doewa di atas* = *kan*.

′ *ketoelang*, wordt als de beide voorgaande geplaatst, als: , en sluit de lettergreep met een *ng*, b. v. *ka ketoelang* = *kang*.

Om den *ai*-klank uittedrukken, gebruikt men de *ijô* en de ◦ *memboenoh*, b. v. ◦ *ka*, *memboenoh ija* = *kai*; ◦ *a*, *memboenoh ija* = *ai*; voor den *au*- en *ou*-klank wordt de *wô* en de ◦ *memboenoh* gebezigd, b. v. ◦ *ka*, *memboenoh wa* = *kau* of *kou*.

Bij het leeren spellen zet de inlander verscheidene teekens te gelijk bij de letter, en leest de leerling *ka kedjoedjoeng kar*, *keloean kir*, *kebitan koer*;

 ka doewa di atas kan, *keloean kin*, *kebitan koen*;

 ka ketoelang kang, *keloean king*, *kebitan koeng*.

Tot oefening in de spelling mogen de volgende voorbeelden dienen:

  da kebitan doe, *wa keloean wi*: *doewi* = twee.

  ◦ *da memboenoh wa*: *dau* = een.

   ◦ *ta moenggoeh te*, *la memboenoh wa*, *lau*: *telau* = drie.

  ◦ ◦ *a memboenoh ma*, *am*, — *pa memboenoh ta*, *pat*: *ampat* = vier.

  ◦ *na memboenoh ma*, *nam*, *kebitan noem*: *noem* = zes.

  ta ketoeloeng tô, *dja ketoeloeng djô*: *tôdjô* = zeven.

   ◦ *da moenggoeh de*, *la moenggoeh lă*, *pa doewa di atas pan*, *kebitan poen*: *delăpoen* = acht.

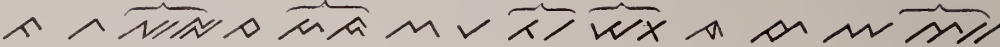

- ka* memboenoh *wa*, *kau*, keloean *kioe*: *kioe* = hout.
ta kedjinah *tah*: *tah* = ik weet het niet.
- a* moenggoeh *a*, *pa* ketoeloeng *pô*: *apô* = wat.
ka moenggoeh *ke*, *wa* kebitan *woe*: *kewoe* = ik (wordt uitgesproken als *kwroe*).
- la* moenggoeh *lä*, *mba* memboenoh *ta*, *mbat*: *lambat* = langzaam.
a memboenoh *ma*, *am*, *pa* kedjoedjoeng *par*, keloean *pir*: *ampir* = nabij:
- a* moenggoeh *ä*, *ndja* ketoelang *ndjang*, keloean *ndjing*: *andjing* = hond.
- la* moenggoeh *lä*, *nda* memboenoh *ka*, *ndak*: *landak* = stekelvarken. — In plaats van de *kô*, wordt aan 't eind van een woord veelal de *hô* geschreven, alzoo *ta* kebitan *toe*, *ngga* kebitan *nggoe*: *toenggoe* = wacht, verblijf houden.
- ta* moenggoeh *tä*, *ngga* ketoelang *nggang*, kebitan *nggoeng*: *tanggoeng* = op zich nemen.
- pa* kemitja *pè*, *ra* ketoelang *rang*, kemitja *rèng*: *pèrèng* = bord.
ka moenggoeh *ke*, *ta* kemitja *té*, *ra* doewa diatas *ran*, *ketéran* = tortelduif.
- ka* moenggoeh *ka*, *mba* ketoelang *mbang*, kemitja *mbäng*: *kambäng* = geit.
- ka* keloean *ki*, *a* ketoelang *ang*, keloean *ing*: *küing* = geleiden.

Het Rentjoeng-alphabet dat men mij in de Lebong leerde, verschilt hier en daar van dat in de Rawas, zoowel in volgorde als lettervorm en kracht der teekens. Ook worden de letters bij 't noemen niet met den *ô*-, maar met den *a*-klank uitgesproken. Met het door Marsden en Crawfurd gegevene alphabet komt het eerste meer dan 't laatste overeen, zelfs zoo, dat de volgorde van het Lebongsche geheel dezelfde is als de hunne. Zij geven echter letterteekens op die niet in het Lebongsche alphabet voorkomen, en ook op de beschrevene bamboelatten, die mij onder de oogen kwamen, nergens werden aangetroffen.

Het alphabet van Crawfurd is letterlijk dat van Marsden; alleen heeft de eerste de karakters voor de *la* en *mba* verwisseld.

Ook in de Sturler's „Proeve eener beschrijving van het gebied van Palembang” komt een Rentjoeng-alphabet voor, dat nagenoeg niet afwijkt van dat van Marsden, dan alleen daarin, dat de Sturler na de *a* nog zeven karakters laat volgen voor vijf samengestelde letters, die ik in geen enkel geschrift heb aangetroffen en mij door geen mijner inlandsche onderwijzers zijn geleerd.

Het alphabet van Lebong is het volgende:

ka ga nga ta da na pa ba ma tja dja nja sa

 ra la ija wa ha mba ngga nda ndja a.

De letters woreen *boeah toewai* genoemd, de klank- en schrijfteekens *sendjatô*.

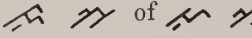

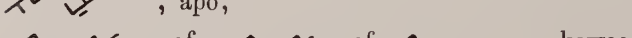
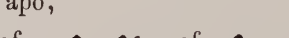

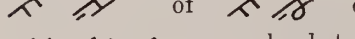
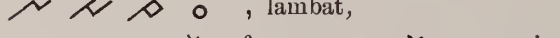
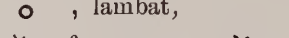

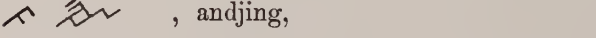

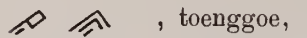
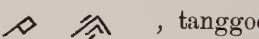

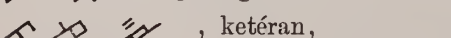

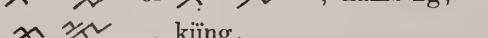
Onder de *sendjatô* komt hier de *ketaling* voor, die rechts boven de letter wordt geplaatst en daaraan den *ai-* of *ei-*klank geeft, b. v. , *ka* ketaling *kai* of *kei*.

De *ketoeloeng* duidt hier den *au-* of *ou-*klank aan, als , *ka* ketoeloeng *kau* of *kou*.

De *ô*-klank wordt aan de letter gegeven door er te gelijk de *kebitan* en *kemitja* bij te plaatsen, b. v. , *ka* kebitan *koë*, *kemitja* *kô*.

De *kedjinah* verzacht den klank der letter op eigenaardige wijze, in dier voege, dat men er voor of achter de toonlooze *e* hoort,: b. v. *ka* kedjinah *keä*, *la* kebitan *loë*, *kedjinah* *loë* of *leoë*.

De bovenstaande voorbeelden tot oefening in de spelling worden, volgens de mij in de Lebong geleerde schrijfwijze, die tevens de meer algemeene is, als volgt geschreven:

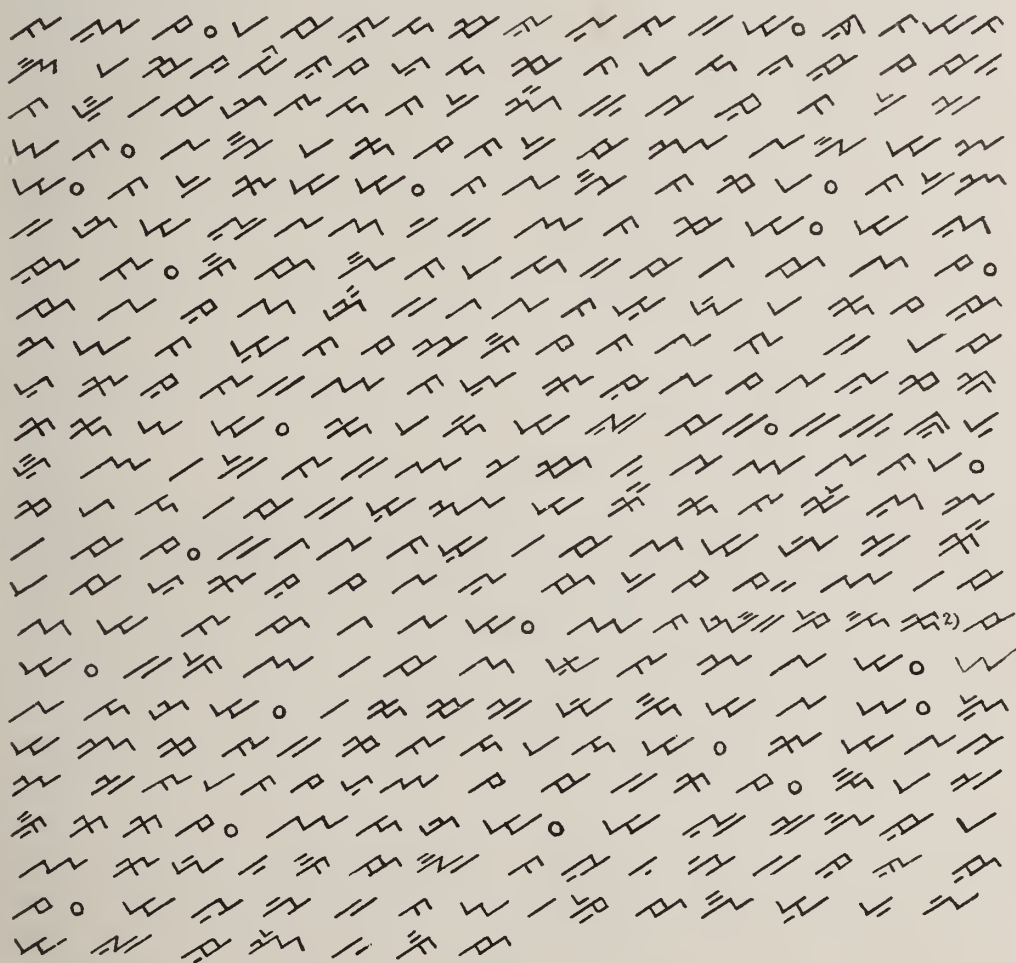
	of 	of 	, doewi,	twee.
	of 		, dau,	een.
			, telau,	drie.
	of 	of 	, ampat,	vier.
	of 		, noem,	zes.
			, tódjô,	zeven.
	of 		, deläpoen,	acht.
			, kioë,	hout.
			, tah,	ik weet het niet.
			, apô,	wat.
	of 	of 	, kewoe,	ik.
			, lambat,	langzaam.
	of 	of 	, ampir,	nabij.
			, andjing,	hond.
	of 		, landak,	stekelvarken.
			, toenggoe,	wacht, verblijf houden.
			, tanggoeng,	op zich nemen.
			, pèrèng,	bord.
			, ketéran,	tortelduif.
	of 		, kamb ng,	geit.
			, kiïng,	geleiden.
			is in het Lebongsch: keoeng,	opsluiten.

Het dialect dat in de Boven-Rawas en Lebong gesproken wordt, laat zich met het Rentjoeng-letterschrift niet schrijven, wèl, voor zoover ik heb kunnen na- gaan, dat van Sindang en van Benkoelen en het literarisch en cosmopolitisch Ma- leisch 1).

Tot onze verzameling behoort een op vijf bamboelatten in Rentjoeng-schrift gegrift verhaal, door Santvoort van Dr. H. M. D. van Riemsdijk ten geschenke ontvangen, en waarvan ik hier een afschrift laat volgen. Hoewel de letters duide- lijk en gemakkelijk te lezen zijn, kon ik toch den inhoud niet geheel ontcijferen. Het komt mij voor een verhaal over den ouden tijd te zijn, dat aanvangt met de beschrijving van een prauw uit Oeloe-Asam afkomstig, en waarin voorschriften van godsdienstigen en maatschappelijken aard gegeven worden.

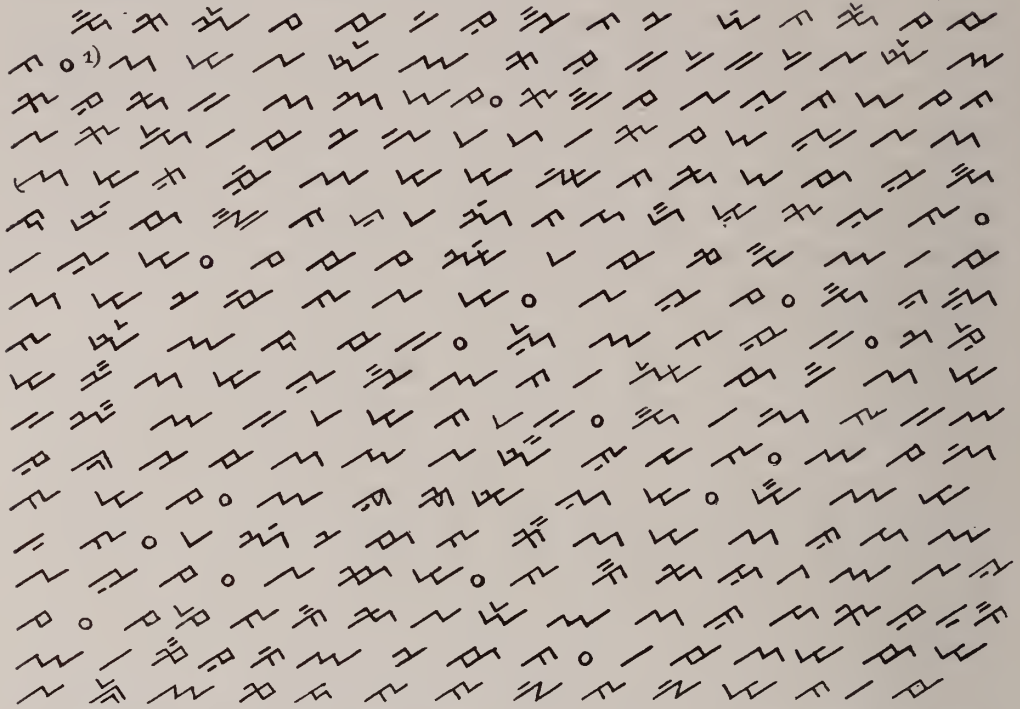
Eerste lat

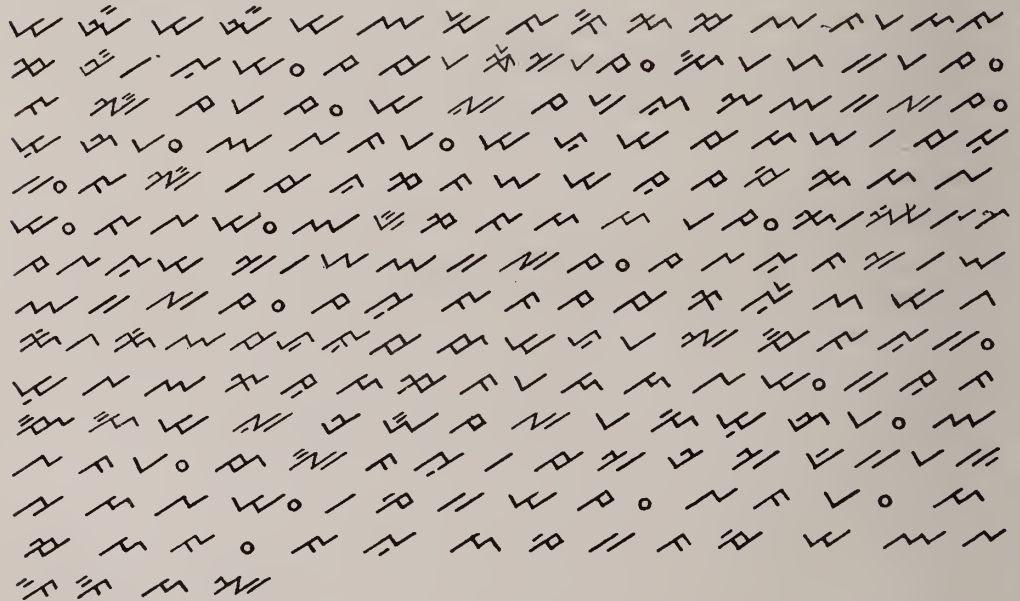
1) Ik bedoel met dit laatste de rhapsodie, die op alle kustplaatsen door Europeanen tot Inlanders gesproken wordt.

2) Moet waarschijnlijk deze *da* zijn.

Tweede lat , waarvan de twee eerste letters met de laatste letter van de eerste lat tot hetzelfde woord behooren.

Derde lat , waarvan de twee eerste letters één woord uitmaken met de twee laatste der tweede lat.

---

1) Deze moet wegvallen.

Ik laat hier ten slotte nog een vergelijkende lijst der mij bekende alphabets volgen.

Rawas.	Lebong.	Marsden.	Crawfurd. ¹⁾	de Sturler.
kô			"	ka.
gô			"	ga.
ngô			"	nga.
tô			"	ta.
dô			"	da.
nô			"	na.
pô			"	pa.
bô			"	ba.
mô			"	ma.
tjô			"	tja.
djô			"	dja.
njô			"	nja.
ijô			"	sa.
rô			"	ra.
lô			"	la.
wô			"	ija.
só			"	wa.
hô			"	ha.
mbô			"	mba.
nggô			"	ngga.
ndô			"	nda.
ndjô			"	ndja.
ó			"	a.
				en-ka.
				en-ta.
				en-tja.
				em-pa.
				er-ra.

¹⁾ De niet herhaalde letters als bij Marsden.

DERDE HOOFDSTUK.

SERAMBAH'S, LIEDJES OVER DEN OUDEN TIJD, GELOEPAI'S.

Nagenoeg overeenkomende met de pantoens en pādātō's der Manangkabo-Maleiers, zoowel wat vorm als inhoud aangaat, zijn de serambah's en de liedjes over den ouden tijd, die in Rawas en Lebong en, naar ik geloof, in geheel Boven-Palèmbang worden aangetroffen. Pādātō's zijn verhalen of overleveringen, in zekere versmaat, die op zangerigen toon worden opgedreund, vooral bij feesten, maar ook bij andere gelegenheden, zooals bijv. door onze koeli's, wanneer wij, aan een open plekje in het bosch gekomen, de vrachten lieten neêrzetten, om een oogenblik rust te nemen. De liedjes over den ouden tijd, zooals de twee hieronder volgende, zijn geheel van denzelfden aard. Pantoens en serambah's zijn vier- of meerregelige gedichten, die, hoewel niet uitsluitend, toch veelal de liefde tot onderwerp hebben. Ik heb van de laatsten de hier volgende vijf en veertig, en van de eersten een veel grootere hoeveelheid kunnen verzamelen, waarvan ik later een aantal zal mededeelen.

Geen feest wordt in de Rawas gevierd, of de jongelieden vermaken zich en anderen met het langgerekte opdreunen van serambah's; geen huwelijk wordt er gesloten, dan nadat de minnenden eenige serambah's gewisseld hebben, die voor deze gelegenheid op bamboelatjes zijn gegrift, zooals er eenige tot onze verzameling behooren. Zulk een bamboelatje heet soerat of geloepai; de zinspeling der serambah, die, evenals bij de pantoens, meestal in de laatste regels is vervat, wordt sambai-an genoemd.

Behalve het opdreunen dezer serambah's door de boedjangs (huwbare jongelieden), worden beurtzangen door jongens en meisjes gezongen, welke gewoonte echter vroeger veel meer in zwang schijnt geweest te zijn dan tegenwoordig; althans te Lesoeng-Batoe, bij gelegenheid van een feest, kostte het heel wat moeite eenige meisjes er toe te bewegen. Blijkbaar waren er geene die het goed konden, en het kwam mij voor, dat die beurtzangen geen improvisatie, maar van buiten geleerde liedjes waren. Worden ze overdag gezongen, terwijl de zingenden in rijen gezeten zijn, dan heet dit berdoewi; worden de liedjes staande gezongen, dan noemt men het begandai, en men spreekt van njambai als des avonds de beurtzangen gezongen worden, waarbij zangers en zangeressen gezeten zijn.

Omtrent de liedjes over den ouden tijd, de beurtzangen en serambah's, zoowel die van de Beneden-Rawas en Moesi, als die ik te Napal-Litjin (Boven-Rawas) bekwaam, valt op te merken, dat die niet in het dialect der landstreek zijn opgesteld. De meeste woorden doen denken aan het in Sindang gesprokene dialect.

Maar indien men nagaat, hoe vele woorden — nimmer in het dagelijksche leven gebruikt, — in die liedjes de beteekenis hebben van liefde, genegenheid, verlangen, begeerte en dergelijke, en men houdt daarbij in het oog, dat hetzelfde woord op verschillende plaatsen met geheel verschillende klinkers wordt uitgesproken,

b. v. waarde als regé en rego,
suiker „ goelé — gôla — goelô,
werpnet „ djalé — djôlé — djêlo,
overzijde „ samérang en semerang;

dan vestigt zich de overtuiging, dat de dichters der binnenlanden van Midden-Sumatra zich, even als de onzen, vele vrijheden in het gebruik der taal veroorloven, — ja, in zekeren zin er een eigen taal op nahouden, die, hoewel niet in het dagelijksche leven in gebruik, toch door iedereen wordt verstaan en begrepen.

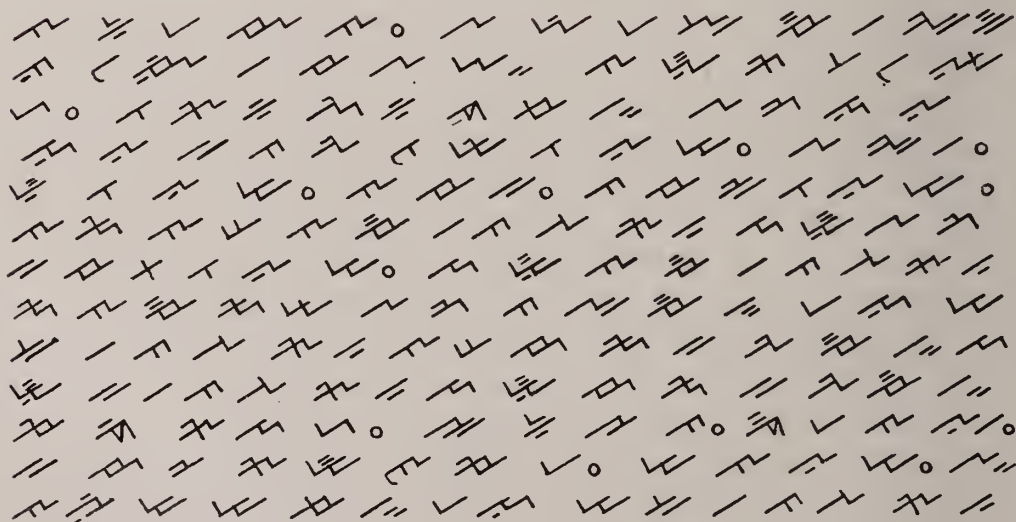
De zinspeling en vergelijking in de serambah moet zelfs niet al te plomp zijn wil men bijval inoogsten.

Voor den vreemdeling zijn de meeste minneliedjes zeer moeielijk te begrijpen. Het bleef mij vaak na herhaalden uitleg duister, hoe het mogelijk was uit de een of andere serambah te verstaan, dat de zanger daarmede eene vurige liefdesverklaring had uitgesproken.

De lezer oordeele daarover zelf uit de volgende liedjes, die ik, zooveel mij mogelijk was, heb vertaald of waarvan ik den zakelijken inhoud opgeef, nevens de beteekenis van sommige woorden, zooals mij die door de zangers werd medegedeeld.

LIEDJES OVER DEN OUDEN TIJD.

I.

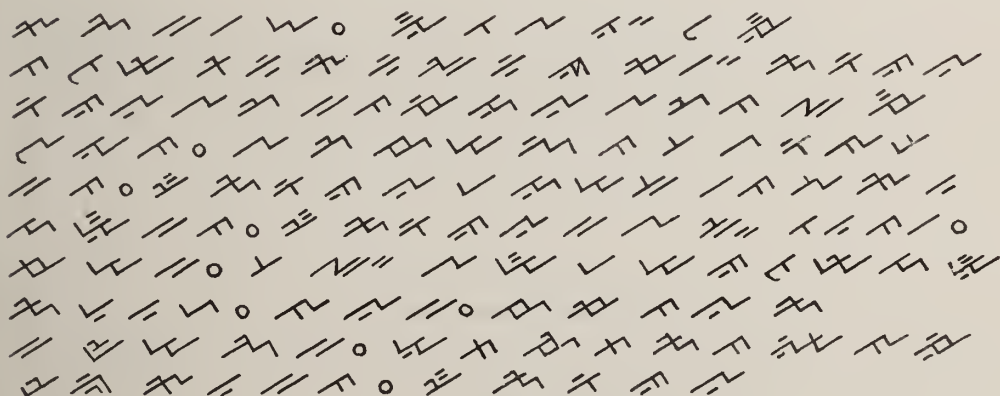
Atoer pandjälajang pangéran.

Tangisan koe toendjoeng, taralajah ajoen kité, toendoeh baïtoeng nitoeng, tjoerètah lägi doeloe-doeloe, sekali bômi beloem, langit poen beloem, aras karäsi beloem adé, apé aran täkalé itoe? damoen lägi sarebé beloem, damoen aran täkalé itoe di aran dié lägi kangaran, tah padoe masé täkalé itoe, apé djadi saluran, tah damoen se täkalé itoe, damoen djadi saluran, tah ritjang idah ngätoer, waktjan Pa-aloet sa djäti iman ôrip, maäloem lah oewong mämärètah, padoe masé täkalé itoe.

Na eene inleiding, die tot oplettendheid aanmaant, wordt in dit lied gevraagd, wat er bestond in de allervroegste tijden, toen hemel noch aarde aanwezig waren. De dichter beweert het niet te weten, maar hij zegt, dat er verhaald wordt van een geleerde *Pa-aloet*, die toenmaals over alles heerschappij voerde.

Atoer, het begin. — Tangisan, geweën. — Koe, ik. — Toendjoeng, aanwijzen. — Taralajah, aunvangen. — Ajoen, schommelen. — Kité, ik. — Toendoeh, opletten. — Baïtoeng nitoeng, begrijpen. — Tjoerètah, verhaal. — Lägi, nog. — Doeloe-doeloe, voorheen. — Sekali, zelfs. — Bômi, de aarde. — Beloem, nog niet. — Langit, hemel. — Poen, ook, zelfs. — Aras, hemel. — Karäsi, zetel. — Adé, zijn, wezen. — Apé, wat. — Aran, geheeten. — Täkalé, toen, ten tijde. — Damoen, destijds, toen. — Sarebé, alles. — Dié, hij, zij. — Kangaran, van iets hooren, genaamd. — Tah padoe masé täkalé itoe, het is onbekend wat er toen was. — Djadi, zijn, worden. — Saliran, in de plaats gesteld, vervanger. — Ritjang, ik. — Idah, niet. — Ngätoer, zeggen. — Waktjan, verhaal. — Sa djäti, van hem. — Iman ôrip, een titel. — Mamarètah, besturen. — Maäloem, bekend. — Oewong, mensch. — Padoe, op, ten. — Masé, tijd.

II.

Ini sätai mboen beläboe tôroen kebômi;
Bitoeng itoeng ngitoeng tjoerètah di Bangkoeloe,
Bangkoeloe lägi säkarang;
Doeloe Bangkoeloe lägi kangaran Lomboek,

Lägi djemenang koeté gebang,
Apé saktin di Bangkoeloe padoe masé takalé itoe?
Damoen saktin di Bangkoeloe saläsi betoekat remás;
Tengah laman pa Mäkoe-bômi;
Damoen di poetoe, aloes djari;
Kaloe di säping, manis moeké;
Djiké di kandoeng, aroeng pinggang;
Itoe saktin di Bangkoeloe.

Dit is het verhaal van den dauw, die op aarde neërdaalt;
Schenk uw aandacht aan het verhaal van Bangkoeloe,
Het Bangkoeloe dat nog bestaat;
Vroeger toen Bangkoeloe nog Lomboek genaamd werd,
Toen ook de hooge kôta nog bestond,
Wat was er toen heilig in Bangkoeloe?
Toen was te Bangkoeloe de gouden gaffelvormige soeläsi heilig,
Op het erf van Mangkoe-boemi;
De vinger verdorde van hem die haar brak;
Die haar in het haar droeg, zag er lief uit;
De middel kromp ineen van hem, die haar in den gordel wikkelde;
Dat was er heilig te Bangkoeloe.

SERAMBAH'S VAN NAPAL-LITJIN.

I.

Selamat toengkat naik.

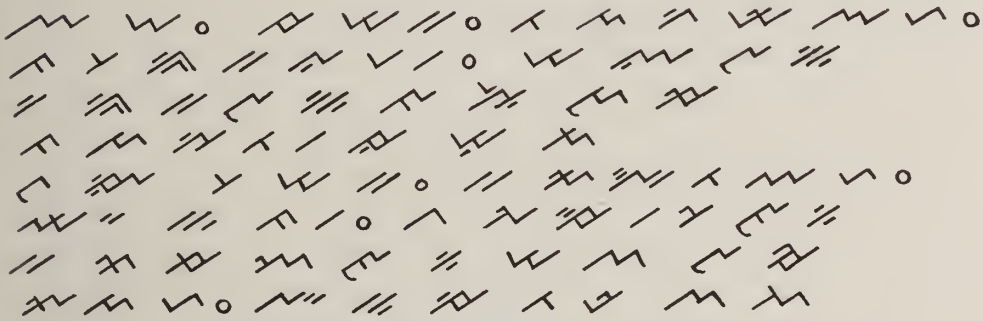
Ajam djäläh regé deläpan,
Tedoeng beregé doewé soekoe;
Sökan di alam göroe tjegan;
Sauoet toepah ka göla medoe;
sanoe toewan.

Deze serambah houdt een liefdesverklaring in.

Selamat toengkat naik, een aanhef in de beteekenis van: een goede afloop zij u toegewenscht! — Djalah, kip met gele borst en pooten, witte en zwarte veëren. — Regé, waarde, waard zijn. — Tedoeng, kip met zwarte borst en pooten, roodachtige veëren. — Soekoe, een geldswaarde van 62½ cent. — Sòkan, omdat. — Gôroe, donder. — Tjegan, hevig. — Sauoet, begeeren. — Toepah, tot iemand gaan. — Ka gôla medoe, zoo zoet als honig (waarmede een meisje bedoeld wordt). — Sanoë, gij, gij daar.

II.

Njai remás bedagang minjah,
Ka tênggang seloepat menjoelôsoeng,
Tênggang selôsoeng auoer dôri;
Kadawang betaroe moedé;
Gôndjoeng temás sedingan banjah;
Ndah soekat geliran tâti ôtoeng;
Sekiré nji ôtoeng manelôri,
Idahlah soerang bapi năné.

Het goudvrouwtje gaat uit om olie te verkoopen,
In de prauw met afgescheurde seloepat versierd,
De prauw met het binnenste van de doornbamboe;
De bladeren van den kadawang-boom botten uit;
Trek u het leed niet te veel aan;
Als 't geluk wil zal er voorspoed volgen;
Keert zij gelukkig terug,
Dan heeft niemand er aan gedacht om voor vuur te zorgen.

Het meisje antwoordt met deze serambah op het aanzoek van haren aanbiddler. In den vijfden en zesden regel zegt zij hem, dat er voor het oogenblik van een huwelijk niets kan komen; maar dat hij niet van verdriet daarover den moed moet laten zakken, want dat wellicht na korten tijd de bezwaren tegen een huwelijk zullen geweken zijn.

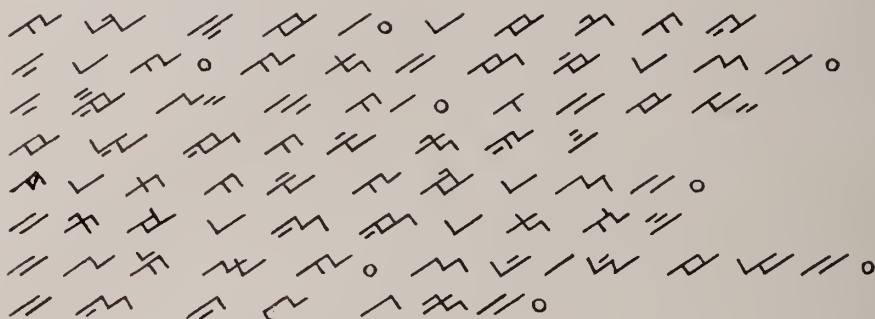
In de overige regels van het lied bedoeldt zij hem, dat het onverstandig is te veel

aan leedgevoel toe te geven, en herinnert hem aan de schoonste uit het dorp, die heenging om handel te drijven. Iedereen was zoo vol droefheid over haar heengaan, dat niemand er aan dacht hare huiselijke bezigheden waar te nemen, zoodat zij zelfs geen vuur vond, toen zij terugkeerde.

Tènggang, prauw. — Seloepat, de papierachtige witte vezelstof aan den binnenwand van deze bamboesoort. — Monjoelôsoeng, afscheuren; selôsoeng, is ook een peperhuisje. — Betaroe moedé, uitbotten. — Gôndjoeng, nalaten (djangan). — Sedingan, leed. — Ndah soekat, als 't geluk wil. — Otoeng, voorspoed. — Täti, zullen, zullen krijgen. — Nji, zij. — Manelôri, terugkeeren. — Bapi, vuur hebben, vuur maken. — Näné, aan iets denken.

SERAMBAH'S OP GELOEPAI'S VAN NAPAL-LITJIN.

I.

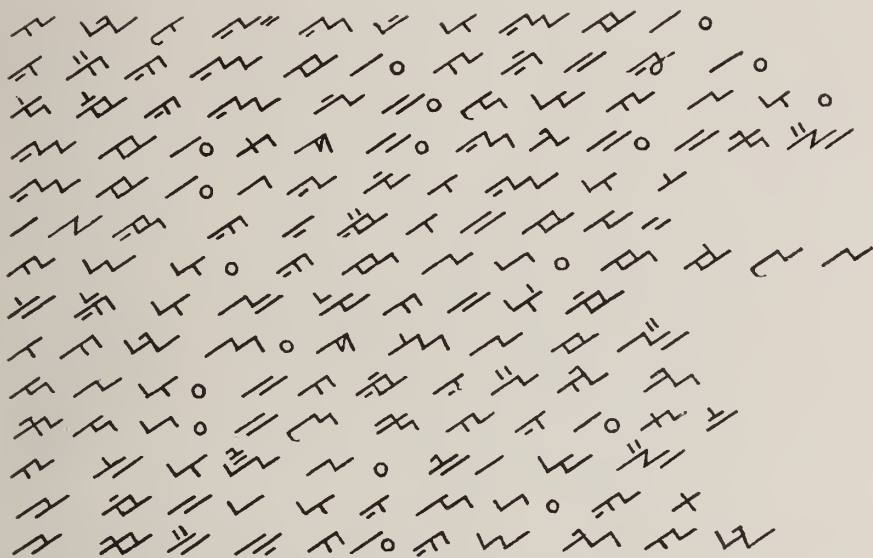
Aji soerat päregi kau;
Toepah adĩ sadjarang panau;
Toeroenlah soekat bäserambah;
Ramoedjoe kembang di oetan;
Tjöpäké kembang hari pänes;
Sekiré pänoedjoe padé ètan;
Saläkar ndah noepang bajang remás;
Sanoë goelô gadis.

Liefdesverklaring op een bamboelatje gegrift.

Ga mijn brief,
Ga tot mijne zuster, de schoone;
Dat gij met ingenomenheid moogt gelezen worden.
De ramoedjoe bloeit in het bosch;
De tjöpäké bloeit als het warm is;
Ik houd zooveel van u mijn schoone;
Het zilver wil genieten van den glans van het goud.
Gij suikerzoet meisje.

Geloepai, bamboelatje met een serambah beschreven. — Aji, tusschenwerpsel als aanhef. — Adi, zuster, meisje. — Sadjarang panau, zoover uit elkaâr als de witte vlekken, die inlanders op de huid hebben. Hier als beeldspraak voor iets menschelijk schoons. — Tjapâké, de bloem tjempâka. — Pânoedjoe, liefhebben, van iets houden. — Êtan, gij, u. — Salakar, zilver.

II.

Aji bôloeh noepang manjoerat,
 Boekan koe njoerat agoeng sauoet;
 Dêrang koe noelis doma alâm;
 Njoerat ketjas noelis sadingan,
 Njoerat galoembang banjoe maté;
 Talâdjoe koe toeroen bâserambah;
 Ajam koe djâlah djaré lölâ;
 Seêkoer mangamboer ka samérang;
 Bâkain tjinêla rangan;
 Dalam sâkaroeng boelan ini;
 Idah sanô di aboet êtêng;
 Asé mainlah sita mangan;
 Warang sapama boedah obé
 Warisan soekat koe ini aji.

Liefdesverklaring op een bamboelatje.

Bôloeh, bamboe. — Agoeng, genegenheid. — Dêrang, niet. — Alâm, algemeen, zonder omwegen. — Galoembang, golven. — Banjoe maté, tranen. — Samérang, overzijde. — Rangan, om 't midden binden. — Aboet, fijn. — Êtêng, klein. — Sita, gift. — Mangan, eten.

III.

Atikoe rindoe sari-boelan ;
Itoe goendi koe lëndjang ;
Lädjoe koe toeroen menjerambah ;
Banäkat sanding kadoedoeng ;
Bidoek sarian pandjang limé ;
Badan bäsät saréboe tanggoeng ;
Idoeh kaséan lamé igé.

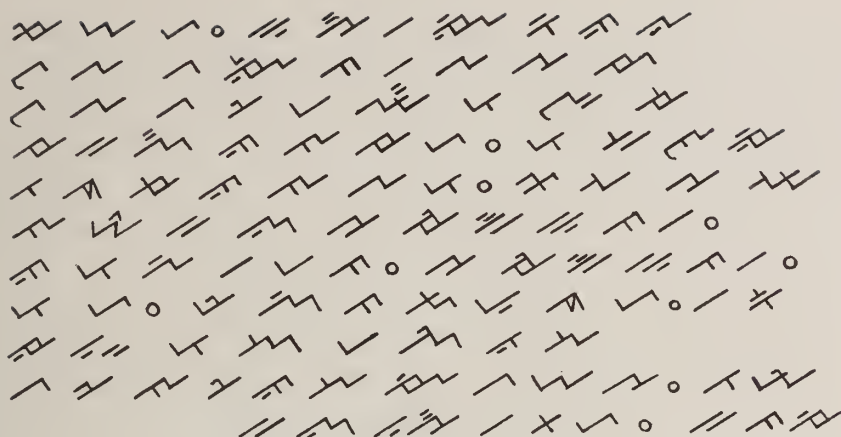
Toewan.

Dit lied, op een bamboelatje gegrift, bevat de verzuchting van een minnaar, wiens aanzoek tot nog toe geen gunstig onthaal te beurt viel, en die zich voorstelt, dat het meisje zijner keuze een ander meer genegen is. In den vierden en vijfden regel zegt hij woordelijk: de banäkat-boom groeit naast den kedondong-boom, 't geen beteekent: waarom zoudt gij ook juist mij verkiezen boven zoo vele anderen? De zesde regel bevat een uitroep om medelijden op te wekken, ongeveer als: „ik gevoel mij onuitsprekelijk ellendig”, en daarop volgt in den laatsten regel: „beter is het te sterven, dan zóó te leven.”

Goendi, nut. — Lëndjang, het zingen van een minnelied; ook: liefhebben, welgevallen in iets hebben. — Sanding, naast elkander. — Banäkat en kadoedoeng, boomen waarin bijen hun nest maken. — Sarian, soerianboom. — Limé, vijf (hier vijf vademmen). — Bäsät, nat. — Lamé, van langen duur. — Igé, zeer.

IV.

Damoen djandji warisan ;
Soekat tebah soekatan ômoer ;
Koeni di manélah pioen badoe maboe ;
Di pôndilah gindji ôsan mènám ;
Di manélah gat aroes pandjang ;
Rijah soean tandjoeng Bangkoeloe ;
Gôla gandjoer katală wadja ;
Gôla găti pandan mangoré ;
Rasanan koe arah masé oeroeng ;
Batjaré koe alam bilé wandé ;
Aji sanoe warisan soekat ;
Koe melang tăpak warisan soekat ;
Mah pinang kadé poetjoeh tebèng ;
Roetoe mané pani boelé ;
Geti äti koe lëndjang gajau bái.

Sanoe toewan tabéh sekarang.

Ook dit lied is van een geloepai en moet een liefdesbetuiging bevatten ; maar de zin is mij duister gebleven, ook nadat men mij de beteekenis van verscheidene woorden had trachten te verklaren. Die beteekenis kwam mij zoo gezocht voor, dat ik meen beter te doen, die hier achterwege te laten. Onder de woordenlijsten bij de andere liedjes komen ook beteekenissen van woorden voor aan wier juistheid ik twijfel ; maar ik deelde ze daar mede omdat de zin van het lied er eenigermate door verklaard kan worden, wat bij deze serambah niet het geval is.

Bij de nu volgende serambah's uit de Rawas en Moesi heb ik, zoo veel ik zulks vermocht, een verklaring van den inhoud gevoegd, nevens de beteekenis der minder algemeen voorkomende woorden.

Terwijl ik voor de bovenstaande serambah's en liedjes over den ouden tijd het Rentjoeng handschrift van Inlanders bezat, heb ik de volgende liedjes uit den mond van het volk moeten opschrijven.

Het is dus niet onmogelijk, ja zelfs waarschijnlijk, dat hier en daar een onjuiste spelling is ingeslopen of een woord verkeerd verklaard; maar die waarschijnlijkheid mocht mijns inziens geen reden zijn, om die liedjes of eenige er van uit dit werk weg te laten.

Een paar zedelessen en afscheidsliedjes uitgenomen, hebben al de serambah's „liefde” tot onderwerp.

SERAMBAH'S UIT DE RAWAS EN MOESI.

1.

Si Andjak, anak depäti moedik ka Noman;
Beli atòp ka Serápas, Soengei-Tenang;
Batang moempô di boewat serdam.
Terasélah andjak rasé äti;
Nganing iman mïsti tetap;
Asal nãpas lägi djemenang,
Tidak loepô ngalam dendam.

In den vierden en vijfden regel zegt de zanger zich welbehagelijk te gevoelen, nu hij zich zeker bewust is van zijn liefde. De beide laatste regels zeggen: „zoo lang ik ademhaal, zal ik naar u blijven verlangen.”

Moempô, naam van een bamboe-soort. — Serdam, fluit. — Andjak, verplaatsen. — Nganing, vernemen, hooren. — Djemenang, zijn, bestaan. — Ngalam, begeeren. — Dendam, verlangen, in liefde gedenken.

2.

Kabitoe kabalik poelé,
Koendoer beboewah djedjarangan;
Tinggi tebing di Poelau-kidã;
Napal mandjoer di tepian;
Damoen baïtoe báik poelé;
Soekoer betoewa kebajangan;
Koe seding toekaloe räsan idah;
Òdjòk-andjoer warang kian.

Een bedrogen minnaar bezingt zijn leed. Na eerst het ja-woord te hebben gegeven en zijn liefkoningen te hebben aangenomen, heeft het meisje hem met onbeduidende praatjes afgescheept. De vijfde en zesde regel zeggen: „als uwe woorden gemeend waren, dan zou mijn hart verheugd zijn;” de beide laatste: „dat het onbeduidende praatjes zijn, dat doet mijn hart leed.”

Kabitoë, zonder beteekenis, een woord om meê aan te vangen. — Poelé, ook. — Koendoer, een kalebasplant. — Djedjarangan, wijd uiteen. — Mandjoer, uitstekend. — Soekoer betoewa kebajangan, gaarne genieten van den glans (der schoonheid van het meisje). — Seding, hartzeer. — Räsan idah, verbroken afspraak. — Odjök-andjoer, praatjes; andjoer beteekent eigenlijk »voortuitstooten,» zooals men een zaag doet; het terugtrekken heet dan »tarik.» — Warang, gij. — Kian, slechts.

3.

Sepetoe boedjang Palèmbang;
Kätja-ketènan Samat-ali;
Sekarang moedik Pesoemã.
Roempoet-manis karang-karangan.
Pakoe-bindoe dalam loeboek.
Täpégoe penané lëndjang;
Ngitoeng toelisan langit tinggi;
Ndah koe tangis, koe semoeloeng,
Ndah koe rindoe bedjalan djauoe.

Minnelied van iemand die nog niet zeker is van wederliefde. In de vier laatste regels zegt de zanger: „wat kan ik anders doen dan weenen en aan u denken; gij die zoo ver boven mij staat!”

Sepetoe, eigennaam. — Boedjang, jongeling. — Kätja-ketènan, vriend en metgezel. — Samat-ali, eigennaam. — Karang-karangan, met draadjes aan elkaâr gebonden tot hoofdsieraad, nam. het roempoet-manis. — Pakoe-bindoe, een varensoort. — Täpégoe, in gedachten zitten met gebogen hoofd. — Penané, denken, muizenissen in 't hoofd halen. — Semoeloeng, weenen.

4.

Seräpas ka Soengei-Tenang,
Ka Tebing-tinggi membeli pädi.
Idah bekapas, beli benang,
Mandang di poedji oléh läki.

Dit is een serambah die de inlander käsar, lomp, noemt, omdat de zin te duidelijk voor de hand ligt. De beide laatste regels beteekenen: „hebt gij geen katoen, koop dan garen; als uw man dat garen ziet krijgt gij even goed een prijsje.” De bedoeling hiermede is: „indien gij uw man gunstig voor u wilt stemmen, moet gij er het een of ander loopje op zoeken.”

Zulk een liedje heet een „sindir gadis,” lesje voor maagden.

5.

Kepajang tjondong ka lauoet,
Bajangnja datang ka semerang.
Soekat koembang betali ramboet,
Mibar di dalam tjajö mandang.

Een liefdesverklaring. — De beide laatste regels zeggen: „al mijn doen en

denken heeft u tot onderwerp; omdat ik steeds in uw omgeving ben, uw glans steeds mij bestraalt.”

Mibar, vliegen.

6.

Njai-remás bedagang minjak,
Kembang seloepat menjoelôsoeng.
Temás djangan penané banjak,
Ndah geliran tãti oentoeng.

De beide laatste regels zeggen: „Maak u geen zwaar hoofd, laat den moed niet zakken. Als het geluk wil zal de zaak wel in orde komen.”

7.

Mata-hari menari oeloe,
Metoenja sedang kindang-hari;
Kembang tandjoeng di tjandi laras;
Atoer semaring radjô-boeroeng;
Ndah terbang kapan lãgi;
Oedjar emboen kapãnãsan.

Dit is een lied van een boedjang bij den aanvang van het feestvieren in de balai. 's Morgens zijn de maagden en jongelingen in de balai bijeengekomen; de oudste der maagden, in het lied radjô-boeroeng genoemd, heeft alles geregeld. „Vang nu maar aan met zingen,” zegt de zanger.

Metoe, opkomen van de zon. — Kindang-hari, morgenstond. — Laras, jonge boom. — Semaring, juist, in orde. — Oedjar, gezegde.

8.

Alang kãiloek batang moendam,
Aroes djalan boengò ka tamán;
Dalam ãhérat, pajã nãpas dalam serdam;
Sapô menimbang rego njauo?
Lain kepada malaikat.

Dit liedje zegt: „de jongeling bemint de maagd, de maagd den jongeling.” De beide laatste regels beteekenen letterlijk: „wie anders dan Gods engel kan de waarde der ziel wegen?”

Rego = harga, waarde.

9.

Mãkeli lang di manggoes;
Nentang iwah pinggir pãsisir;
Sajang karangan djalé djarang.

Iloek, boedi, seramping, aloes ;
Damoen sekirô sepandoek siër,
Ndah nian koe ajon lëndjang.

Een liefdesverklaring. De vierde regel bevat vier woorden, die een poedji-an, loftuiting, voor het meisje zijn. De beide laatste regels zeggen: „omdat ik overtuigd ben, dat gij het met mij eens zijt, daarom ga ik voort werk van u te maken.”

Mäkeli, klanknabootsend woord, van het geluid dat de »lang”, een valk, „maakt. — Manggoes, manggistan (de vrucht). — Nentang, zien, naar iets zien. — Iwah, een klein vischje, ook visch in het algemeen. — Karangan, vischnet. — Djalé, werpnet. — Seramping, fraai, schoon. — Sepandoek, eenstemmig. — Siër = resijô, van 't zelfde gevoelen. — Ajon, voortzetten, voortgaan met iets.

10.

Baringin tjondong ka teloek ;
Djalan menjampai sapo-tangan ;
Kăpêngèn äti bekoendang iloek ;
Satoe tidah adé di tangan.

Liefdesverklaring van een armen jongen, die vreest het meisje zijner keuze niet te kunnen krijgen. Hij zegt in dit lied: „ik zou u zoo gaarne de mijne zien, maar, helaas! ik bezit niets, geld noch goed, en dat is toch noodig; want om te gaan moet men een pad hebben en om iets op te hangen een hangplaats.”

Menjampai, een doek ergens over hangen. — Bekoendang, wenschen verloofd te zijn.

11.

Poetoës belenting tali pedang ;
Sapo-tangan berego idah ;
Tjindé berego doewé soekoe.
Dalam äti găméra lëndjang ;
Angin koe roesak idah ,
Adé katé koe laïr doeloe.

De zanger verzekert zijn beminde, dat zijn liefde standvastig is, dat hij het vroeger gegeven woord gestand zal doen.

Belenting, geheel en al. — Tjindé, kain tjindé, ouderwetsche lange zijden buikband. — Găméra, welgemoed. — Laïr, openbaar maken.

12.

Gadis se soekoe, soeka-pinda ;
Toendoek betenoen ka Palèmbang ;
Andoen merägi ka Bangkoeloe.
Manau-riang, moeara Rawas.
Damoen sanoe meïnilah,

Genantjé toe idah tauoe badoe;
Mbak lang di bendjar pānas,
Kabombon menangoeng lëndjang.

De zanger zegt dat zijn liefde steeds zal toenemen. „Gelijk een valk, die geen schuilplaats vindt tegen de hitte van het zonlicht, doorvliegt en sterft, zoo zal ik ook sterven als gij de mijne niet wordt, mij geen wederliefde schenkt.”

Soeka-pinda; tijdens het Sultansbestuur en ook daarna verhuisden veel Rawassers naar het Djambische; die personen werden »orang soeka pinda” genoemd. Hier is het een zinspeling op de veranderlijkheid van jonge meisjes. — Toendoek, bukken, vooroverzitten; in overdrachtelijken zin: onderwerpen. (Melengga, mentjoenga, nankāda is rechtopzitten.) — Andoen, gaan, zich begeven. — Manau-riang, een rotan-soort. — Sanoe, gij. — Genantjé, ik. — Badoe, ophouden, eindigen. — Bendjar, zonneschijn, zonlicht. — Mbak, gelijk, als. — Kabombon, ophoopen.

13.

Koembang manô ke poeti?
Nadjin poeti ajam kelaboe;
Ajam kelaboe koembang poelé.
Koendang orang soekar betoeli.
Nadjin betoeli adĩ anoe,
Adĩ anoe noemang poelé.

Lied van iemand die een blauwtje geloopt heeft. Hij zegt: „waar is er wit aan een koembang? wit is er aan een bonte kip, maar zwart is zoo'n bonte kip toch ook. Iemands geliefde is maar zelden trouw. Trouw is alleen „zij”; maar neen! ook zij niet, zij verstoot (mij) ook.”

Nadjin, wat betreft, wat aangaat. — Koembang, een zwarte kever. — Koendang, geliefde. — Betoeli, trouw, verliefd. — Noemang, verstooten.

14.

Sòkan depāti Rembaän milir,
Oléh Penoeikal memboenoe Djauo;
Sembilan pandai di lauoet,
Mākan boewah bekirai rebah.
Toedjoeh ratoe, sembilan gelir,
Tidah koe tital lalai loepô,
Ka di sanggoelan sanding ramboet,
Abot gementi mané, oewă!

Penoekal, zijrivier van de Moesi. — Pandai, goudsmid. — Bekirai of bangkirai, een vruchtboom. — Sembilan gelir, negen geboorten. — Tital, uitwisschen. Tidah koe tital lalai loepô, ik houd geen oogenblik op, aan u te denken. — Abot, zwaar, zeer veel. — Gementi, onveranderlijke genegenheid. — Oewă, uitroep.

15.

Mbak manô betjarô menjêlo?
Raté teloek di amboeri;

Tidah djoegé djèlo mengenoë;
Rambang tesangkoet di semerang.
Mbak manô betjarô bekatô?
Katô orang báik koe atoeri;
Idah djoegé katô begoena;
Warang berāsan takoet djoegé.

De zanger verwijt zijn geliefde gebrek aan vertrouwen. Hij zegt: „te vergeefs heb ik zoo mooi gesproken als ik kon, gij vertrouwt mijne woorden toch niet.” De vier eerste regels beteekenen: „hoe vischt men met het werpnet? Over den geheelen inham wordt het net uitgeworpen, toch is geen visch in het net gekomen. Het net is vastgehaakt aan de overzijde.”

Betjarô, wijze, manier. — Raté, geheel, overal, gelijk.

16.

Ka Palèmbang sekali ini,
Damoen idah membawé goelé;
Idah membawé goelé lagi.
Kami lèndjang sekali ini,
Damoen idah membawé toené,
Idah membawé toené lagi.

Lied van een minnaar, die zich zelf moed inspreekt. „Als ik dezen keer geen ongunstig antwoord krijg,” zegt hij, „dan behoef ik voor 't vervolg niet meer bevreesd te zijn.”

Toené, tegenspoed.

17.

Roempoet-roempoeti pādi djarang,
Mandang nji gajoer ngondé boewah,
Toeroet-toeroeti seekat malang,
Mandang di aloer oléh toewah.

Lied van een jongeling, die het meisje op wie zijn keuze is gevallen, eens wil polsen.

Nji, gij. — Gajoer, hoog. — Aloer, verkrijgen.

18.

Ka Palèmbang sekali ini,
Dagang sepat dengan seloewang.
Kāpan lèndjang sekali ini,
Tinggal bawā dengan toelang.

Minneklacht. „Alles deed ik om u te verwerven, 't was vruchteloos. Mijn liefde heeft mij uitgeteerd.”

Sepat, een klein vischje. — Seloewang, een vischsoort. — Bawă, vel, huid.

19.

Orang Ngoelak soekar bekoelé,
Idah mākan pinang bebelah;
Mākan pinang sigar sepoeloe.
Lăgi ketjil Adam semoelé;
Idah kalé bekatô renja;
Kalé bekatô awoe soenggoe.

Liefdesverklaring. „Zoo als mijn mond spreekt, zoo spreekt ook mijn hart.”

Ngoelak, naam van een doesoen. — Bekoelé, bevriend, vriendschap sluiten. — Sigar sepoeloe, in tien gesneden. — Semoelé, in den beginne. — Renja, zinledig. — Awoe, moet, behoort.

20.

Damoen pandan betali ramboet;
Loean prauoe melādingan.
Damoen toewan poelang ka lauoet,
Proatin banjak besedingan.

Lied aan den kontroleur gericht. De zanger zegt: „als gij wordt overgeplaatst, ons gaat verlaten, dan hebben de hoofden veel leed.”

21.

Apé di keli ka semerang?
Ngeli tebing di kauoer landak.
Apé di keli koendang orang?
Djadi seding penané banjak.

Een zedeles. De zanger zegt: „Wat ziet gij aan de overzijde? een stekelvarken dat den grond omwoelt. Wat ziet gij naar de geliefde van een ander? dat geeft leed en haalt muizenissen in 't hoofd.”

22.

Brapé manis peringgi!
Manis kaloekoet menggoeligo.
Brapé tangis toewan pergi!
Tangis menoentoet membawo gilo.

Afscheidslied aan een vertrekkend ambtenaar.

Peringgi, kalebas-soort. — Kaloekoet, een honigbij. — Menggoeligo, zeer zoet. — Menoentoet, zien heengaan, uitgeleide doen.

23.

Djangan di toetoe limau padang,
Idah ka lamô rāpak lāgi.
Djangan di roesoe anak dagang,
Idah ka lamô tampak lāgi.

Zedeles. „Kap niet in een vruchtboom op het veld; spoedig zou hij groot worden en vruchten dragen. Maak het een vreemdeling, een reiziger, niet lastig; spoedig ziet gij hem niet meer.”

24.

Tebaris koeté di Tebing-tinggi;
Boeroeng binti moengga prang;
Tangis mās menjeding soemping;
Menjeding tampoeng melajang djauoe;
Mbak boengô poelang kakebon,
Soekar balik ka rindoe lāgi.

Minneklacht. „Nu weent gij geliefde en hebt harteleed; maar als ge weér bij de uwen zijt, dan denkt gij wellicht niet meer aan hem die u liefheeft en ver van u is.”

Tebaris, op een rij. — Koeté, wal, vesting. — Binti, een vogel. — Moengga prang, ten oorlog trekken. — Mās, goud, — soemping, hoofdtooisel, — tampoeng, gouden band om 't hoofd: namen waarmee de zanger zijn geliefde aanspreekt.

25.

Njai-remās bedagang minjak;
Kedoendoeng loan beroegé;
Djangan tji mās penané banjak;
Ati loendoeng kasané djoegé.

Liefdesbetuiging. De zanger zegt: „heb geen zorg mijn geliefde; mijn hart is u alleen genegen.”

Beroegé, pendoppo. — Loendoeng, overhellen naar, 't zelfde als tjondong; hier in de betekenis van genegen zijn.

26.

Ajam djālah djèli lōlā;
Seékoer koe amboer ka semerang.
Adī toe djangan merādjoet ngari soelé;
Isoek koe timbang di baringin.

De zanger heeft ongenoegen met zijn geliefde. Hij zegt: „ontvlucht me niet, omdat ge verstoord op mij zijt; onderzoek eerst of ik dat verdien.”

Djèli of djèloe, spoor van een haan. Djèli lōlā, lange spoor, weergalooze spoor. — Amboer, loslaten. laten vliegen. — Meradjoet, kleinmoedig. — Ngari, gaan.

27.

Andjing kapas boeté sebelah ;
Ngädjak sedekah bawah toepak.
Ngädjak orang lëndjang kaloe salah,
Manôlah pengaté bapă.

Dit lied is aan de ouders van de bruid gericht, om hen voor de huwelijksplannen te winnen.

Andjing kapas, witte hond. — Boeté sebelah, blind aan één oog. — Toepak, naam van een boom. — Lëndjang beteekent hier liefkoozen. — Pengaté, oordeel, uitspraak.

28.

Beroemboen ajam di adoe,
Djälal-karas temiang, ròtan ;
Tangis emboen di gödong kajoe ;
Pajahlah pānas menanti oedjan.

Minneklacht. De zanger zegt: „eerst wanneer gij mij wederliefde schenkt, zullen mijn tranen en verdriet eindigen.”

Beroemboen, kip met witte, roode en zwarte veeren. — Temiang, een bamboesoort. — Gödong, blad.

29.

Sapé merăgi benang koesoet
Lain kapadé sendjar-boelan.
Damoen toewan poelang ka lauoet,
Sapé menetap loera sembilang.

Afscheidslied.

Wie kan verward garen bewerken?
Alleen mijn uitverkoren schoone.
Nu gij heer ons gaat verlaten,
Wie zal nu de negen loera's besturen?

30.

Toeng-bedetoeng menebang pădi ;
Tengah djalan pergi ka roemô ;
Ka roemô membawa lading.
Djadi moemoek peritoengan,
Mbak aroesⁿ toemboek ka tebing.

De zanger heeft een blauwtje geloopen. Hij zegt: „nu gij mij verstooten hebt, weet ik niet meer wat ik doe; ik zie geen uitweg meer, zooals het water, dat tegen den wal stuit.”

Toeng-bedetoeng, klanknabootsing van stampen of kappen. — Moemoek peritoengan = ilang pikiran, verbijsterd.

31.

Njai-remás bedagang minjak,
Kembang seloepat menjoelôsoeng;
Kembang selôsoeng auoer doeri.
Temás djangan penané banjak;
Ndah soekat geliran tãti oentoeng;
Mandang njô oentoeng manelôri.

Liefdesbetuiging, waarbij de zanger zijn geliefde moed inspreekt.

32.

Apé kajoe ramoean tenoen?
Apé benang pengarang sikat?
Damoen ajoe nimbang pesemoen;
Berapé bilangan melaikat.

Aanzoek om wederliefde. De zanger zegt in de beide laatste regels: „overweeg mijn aanzoek; ik heb zulke goede en eerlijke bedoelingen.”

Pesemoen, aanzoek.

33.

Apé kajoe ramoean tenoen?
Apé benang pengarang sikat?
Tjepéring kembang di tebat;
Kembang djaroedjoe di tepian;
Tandoer siri, tandoer djaroedjoe,
Tandoer djerenang äti-äti;
Damoen ajoe nimbang pesemoen;
Kata bilangan melaikat;
Toentoet pili maring panoedjoe,
Jang penjenang rasé äti;
Kaloe idah penoedjoe kian.

Verzuchting van een jongeling, die vreest, dat het meisje zijner keuze, niet hem, maar een ander heeft uitverkoren.

Tebat, vijver. — Tandoer, planten. — Äti-äti, zeer fraai, met zorg. — Toentoet, uitkiezen. — Maring, die, welke. — Panoedjoe, de uitverkorene, gekozene. — Penjenang, lust.

34.

Ajam kedoewé koerik ini,
Bedjalan òdô-semòdô,
Tandang karoemah boeroeng koetoel,

Kami doewé beăđĩ ini.
Warisan sempama djôlé boeroek;
Mandang tesangkoet di pemoeboel.

Lied van een jongeling om het meisje zijner keuze te polsen.

Ôdô-semôdô, langzaam. — Tandang, gaan. — Djôlé, werpnet. — Pemoeboel, herstellen.

35.

Isoek hari kami menoegal;
Idah bidoek, besernang;
Lembak tepian kidal pāti;
Indoeklah tinggal misti tinggal;
Kebon boengô pisti tinggal;
Boeroek mendjadi, rimbo tenang;
Terkoekoe ngali tinggiran,
Teloe mendjadi, rantau panggoeng;
Tangis kāsian dalam āti.

Lied van een diep verslagen minnaar. Zijn geliefde heeft een ander uitverkoren; hij gevoelt zich als verlaten door allen en alles.

Besernang, zwemmen. — Lembak, badplaats, tevens bestekamer. — Kidal pāti, links van het huis van den Depāti. — Boeroek mendjadi, rimbo tenang, (als wij de plaats verlaten,) wordt alles weer wildernis. — Ngali, zich verplaatsen. — Tinggiran, takje, waarop de terkoekoe (duif) zit. — Rantau panggoeng, ondiep water.

36.

Sira getang djangan di boenoeh,
Tambalah roempoet di lalaman;
Hari petang penané penoe;
Betambalah koesoet angan-angan.

De jongeling weet niet wie hij kiezen zal, zooveel schoone en lieve maagden zijn er.

Sira-getang, een grassoort. — Penoe, zeer veel. — Angan-angan, gedachten.

37.

Rami roesô, bertoeng main,
Seloewang meniti boewi;
Sajang alam kepadé main,
Badan teboewang mané boléh.

De jongeling verzekert zijn beminde dat zijn liefde onveranderlijk is.
Bertoeng, kikvorsch. — Alam, de menschen.

38.

Sākan Kemering banjak māti;
Bereboet kain patôla;

Petoli māti di samboet.
Sākan tjepiring kembang pāgi,
Ngitoeng sesiēwé Réma-dawa;
Mandang di karang oléh ramboet.

De jongeling zegt in dit lied tot zijn geliefde, dat zij veel van elkander houden, beide eens van zin zijn.

Kemering, bekende rivier. — Bereboet, grabbelen, met velen naar iets grijpen. — Petoli, naam van een man. — Samboet, doodsteken uit minnenijd. — Sesiēwé, voornemen.

39.

Bedetas ketiran padang,
Nentang pertjang berioenan;
Beringin di Djauo rampak rimboen,
Mengetjas benang serentang,
Ngitoeng boemi di pāgar emboem.

Liefdesverklaring. De zanger zegt in den tweeden en derden regel: „vroeger waren er zooveel ongetrouwden;” in den vierden: „nu zijn velen gehuwd en blijf ik alleen over als benang serentang; dat ontstemt mij (mengetjas);” in den laatsten regel: „zoo als de wereld door de lucht is omringd, zoo wordt mijn uitverkorene omringd door tal van jongelingen.”

Bedetas, klanknabootsing van het geluid dat het afbreken van een tak maakt. — Nentang, kijken. — Pertjang, vogel. — Berioenan, velen bijeen. — Rampak, groot. — Mengetjas, het geluid »tji”, dat iemand maakt, wanneer hij ontstemd is, wanneer hem iets tegen valt. — Benang serentang, een enkele draad.

VIERDE HOOFDSTUK.

WOORDENLIJSTEN. — SPREEKWIJZEN UIT DE BOVEN-RAWAS EN LEBONG.

I. NEDERLANDSCH—KOEBOESCH.

Arm	longon.	optillen	tatingkô.
berg	boekèt.	op weg gaan	bedjèlon.
billen	poenggoeng.	overnachten op een boom in de wil-	temalem di bènèr
blaffen	njälòk.	dernis.	rimbanio.
bloed	dérô.	rhinoceros	bèdòk.
borst	dédò.	rivier	soengei.
brullen	korèng.	roede	tjitjé.
deze	lāparô.	rug	belākong
die, dat	jôi.	schouders	béhoe.
doek	koin.	schreeuwen	memantouw.
dooden	boelè.	slaan	bekāpô.
dorst	kelāperen.	slang	oelòre.
dij	paha.	steken	nikom.
een	esa hòloi.	straffen	boenôhi.
eten	mākon.	twee	doewô hòloi.
gom (gětah)	poeloet.	tijger	nènèk.
hars	démor.	vallen	oembaän.
honger	kelāperen.	vergif	marabila.
kapmes	parong.	verkoopen	debôli.
koken	reboes sekô.	verzadigd	kekongjongon.
lans	seligi.	vleesch	dǐging.
mauwen	goetan.	waar	kemônôjé.
meer	dénou.	water	aik.
muskusrat	telegoe.	weenen	meratòp.
nagel	boengalon.	werpen	titè.
oksel	tekia.		
olifant	gèdjô.		

II. NEDERLANDSCH—NAPAL-LITJINSCH—LEBONGSCH.

In de hier volgende woordenlijst strekt het Napal-litjinsch tot proeve van de dialecten der Boven-Rawas. In de kolom „Nederlandsch” zijn soms bekende Maleische namen van planten of dieren gebruikt wanneer Nederlandsche ontbraken. Waar verkortingen wenschelijk waren, beteekent N.-l. Napal-litjinsch en L. Lebongsch.

<i>Nederlandsch.</i>	<i>Napal-litjinsch.</i>	<i>Lebongsch.</i>
Aal		selan.
aan, vragen aan		bääkinoi magwra.
aaneengesloten	pādoe	āpoet.
aangebrosken (van tijd)	sapoei	tôtòk.
aankomen		sāpwri.
aanvatten	gegong	gegong.
aanvullen	tamba	tamwra.
aap	tjiga	tjigók.
aap (siamang)	siamang	siamang.
aap (simpei)	sipoei	sipewri.
aaarde (voor potten bakken geschikt)		daliah.
acht	delāpoen	delāpoen.
achter 't huis	bālak oemā	bèlè oemā.
achteruitgaan	melileri	māāililai.
ademhalen	njabwri	njaābai.
afgljiden	tesindōrong	tādōrong.
afval (doode bladeren en takken)		selāé.
allen	segāleri	koetwroe.
alles		gālò.
al te zeer		telalau sekilai.
ambachtsman	toekang	toekang.
apenkelk		perioek beroek.
arbeid	koemat	soeswra.
argusfazant	koewau	koewau.
armband, band om den enkel	gelang	gelang.
avond	pelebā	pelebwrā.
baard	godé.	
balk (voor omwanding)	sèto	didjò.
bamboe ¹⁾	bòloe	boeloeë.

¹⁾ Aueā (N.-l.) of poekoeā (L.) en seī (N.-l. en L.) zijn namen van bamboesoorten, die ik niet met Maleische kan identifiiëren.

bamboekoker (bij het weven)	toeăk	toerak.
bamboekoker (voor 't anausap)	toekal	tikoă.
bamboekoker (voor damarkaarsen)	belebass	belebass.
bamboepin	sabet	paătjeting.
bamboespruit	leboeng	leboeng.
band van boomschors	ătoi	
bank van bamboe in de rivier geplaatst om visch te vangen		loepat.
batate (<i>Batatas edulis</i> Chois.)		pilau.
bed (in een tuin)	petak	petas.
beek	biti	biòl-ti, biòti.
begieten	denioess	tjoeëri.
behagelijk	senang	senang.
behalve	malínkan	malínkan.
behoorlijk	patoet	patoet.
bel (kleine koperen)	gèrèng	iing.
beneden	piba	bera.
bepaald	tetewp	tetap.
berg	tebau	tebo, tebau.
bestrijden	melawoen	măälawen.
betel	ibwen	iboen.
betelnoot	pinang	pinang.
bëtoeng (<i>Bambusa aspera</i> R. et S.)		peing.
beurtzang, om beurten zingen	njambai, serambai, serambă	mënjamboei.
beurtzang (gedurende den dag)	bôdôi	berdjong.
bewaring (in) geven	soăkeri	petaroeë.
bil	poenggoeng	pingging.
bitter	pat	pèët.
blaaspijp	sepoet	sepoet.
blad (van een plant)	dawoen	daun.
blanketten	boehă	pòpòr.
blauw	biroe	
bliksemslag	petia	goetoeă, tăgar.
bloed	dală	dalewra.
bloedzuiger	lintă.	litră.
blusschen	pădum	pădum.
bocht (rantau)	ôtiw	etoe.
boeleeren.		kenoetjo.

boom (om een prauw voort te duwen)	satang	satang.
boombast		tewreb.
bord	pèrèng	pinggan.
borst	dādau	dadô.
boschkip		beroegô.
boven	dass	dass.
bovenop	dass	nak dass.
branden		kemrem.
brandhout, zooals dat onder de huizen is opgestapeld	poentoeng	
breken, gebroken		pātië.
brengen		kembin.
broeder (als familiebetrekking)	koejoeng	kākô.
broek	saāwal	saāwal.
brug	titian	djamboeën.
bruid	gemian	mengoendoeë, meng-
buffel	kaôbioe	kebwroe. [injan.
buik	teneoi	teneoi.
buis	badjioe	badjau.
buiten	loewra	daneră.
bijl	bālioeng	bālioeng.
bijl (grootte)	rembas	imas.
bijten	kenget	bāā tenget.
cardamom (plant, <i>Amomum Cardamo-</i> <i>mum</i> L.)	poeëră	poeëră.
cardamom (zaad)		poear lākô.
cassave (<i>Janipha Manihot</i> H. B. et K.)		obi kioe.
cicade	sengingiă	sakitai.
cigarette	roko	roko.
citroenboom (wilde)		limau òpit.
citroengras (<i>Andropogon Schoenanthus</i> L.)	seoi	seëwri.
daar	teneô	nadi.
daarheen	mai minderi	moi mindi.
dadelijk, met een		béko.
dag		bilai.
dak	atoep	ătroep.
dalen	menoeën	măănoen.
dansen	tenăāk	măănaăi.
dapper	binwi	binei.

denken	bepikiã	pèkir.
deur	piteroe	bang.
deze		enoe.
dichtbij	kedoet, pãä	páo.
die, dat	deëu	dao.
dier	binatang	binatang.
diep	alem	lewrem.
dinsdag	selasô	
djengkol (boom, <i>Albizia lucida</i> Bnth.)	djeïng	djeïng.
doek	lô	kain, lô.
doelang-doelang (boom, <i>Glochidion dasyanthum</i> Kürz, in de Rawas: manik)		ngin.
dom	bangau	bodong.
donderdag	kemiss	
dood	matoei	maätwri, matoeng.
door	oelet	oléa.
door, ten gevolge van		noek kôi.
doorn	tãbòk	tewbô.
doos	telepã	telepã.
dorp	koetwri	sãdoei.
draad	benang	benang.
draagmand	saioe	mikoet bau.
dracht		sa-amboeng.
dragen (met een draagmand)	beoenang	mikoet.
dragen (zoo als men een kind doet)		kelikoet.
drassig	litjak	letjewrep.
draven, op een drafje loopen	mengãtjap	
drie	telau	telau.
drinken	mboek biòl	meènèm.
drinkplaats		soeban.
droomen	mipewri	mipai.
druppel	ti	ti.
dubbel teruggeven	nikal	
duidelijk	tãäng	teang.
duif	balum	toe ou.
duim	indoek tangen	boewi tangen.
duister	keloem	beklewren.
duizend	sibewoe	saribouw.
dwarsbalk (onder het huis)	ãmeri	gelang oelang.

dwerghert (<i>Tragulus</i>)	sôsôi	sôsoé.
dij	pau	baloeng.
dijk	paït	bètèng, pigai.
echter	tentapoei	tetapi.
een	dau	do.
eend	itik	itik.
eergisteren	kemarèn doeloe, ke- doewi malum	lebewra kedoewai ma- lum.
ei	tenòl	tenoã.
eiland	poelioe	poelwroe.
einde	tamet	tamat.
el (van den elboog tot den top van den uitgestrekten middenvinger, Mal. hasta, Manangk. ètô)	sete	seto.
elboog	sikwroe	sekoa.
elf	seblas	seblas.
ellendig	melawet	pèsèt.
en	dan	kinget.
enkel (lichaamsdeel)	pengelang betiss	pengelalei betiss.
enkelbeen	boekwroe laleri	telan betiss.
eten	mengan	meoekmoei.
fakkel, gebruikt bij het verzamelen van honig en was	toenem	
fazant	moewau	
flambouw	sòlòk	soeloeã.
fluit	sãdem	sederem.
fraai	iloek	baës.
framboos (wilde)		pentjaringé.
fuij (grootte vischfuij van bamboe)	bwroe	boeboewe.
fuijje van gedoornde ròtan	oenã	
gaan	mai	môi.
gaar		mesòk.
gambier	gambiã	gambië.
gat, mijn	lebong	lebong, pelobang.
garenklos	tãäjang	petoeng.
garenwinder	menjemban	kitjiã.
gebogen	bitewi	kèwèt.
geel	koening	
geest (booze)	djiin	djiin, ibilis.

gehucht	talang	talang.
geit	kambīng	kambīng.
geld (tot onderhoud)	blandjerã	blandjau.
geleding	auwoess	ngan.
geleerd	pandai	pãnôi.
geleiden	kemboess	kemboess.
gelijk	seperteri	auwri.
gelijk aan	da ineu	auwri.
geneeskundige	biden	doekoen.
genoeg	sãpoei	sãpoei.
geschrift	soeët	soeët.
geven	kãsã	kelewri.
gewoonte	adoet	adat, oekoem.
gierst		djèloei.
ginds	minderi	dïi.
gisteren	kemarèn	lebewra.
goederen	barang	barang.
gom (zooals die uit de boomen druipt)	geta	getwra.
gom (als handelswaar, vooral voor vo- gelvangen)	poeloet	poeloet ¹⁾ .
goud	más	más.
grafhuisje	pendoem	djiet.
graszaad	iti doekoet semat	boewã doekoet kandjai.
greppel	larèn	larèn.
grintbank	poelioe	poelwroe.
grint (aangespoeld)	boengin	benoei.
groen	idjioe	
grond, aarde		pitô.
groot	lewri	laï.
grijpen	menãkwrep	
gÿ	koemew	kô.
haar, beharing	mboek	mboek.
haarsieraad	sòping	soeping.
haastig	segerã	gãtjang.
halen	kemã, soesoeng	kemô.
hals	kaägen	kaägen.
hand	tangen	tangen.

¹⁾ Eene soort van liaan die zoodanige gom oplevert, heet in beide dialecten »poeloci».

handeldrijven	galess	galoess.
handpalm	telepã	telãpô.
harpoen		serãpang.
hars	tôngon	tôngon.
hart (van een boom)	poeloeã, koebal	poeloeã, telas.
heg		koetau.
helder	djãena	djenia.
helft, half weg		ďonòk.
helpen	toeloeng	toeloeng.
heuvel	tebau	tebo, tebau.
hengel	pãtjing	kewéw.
hert	oesau	oesô.
hiel	toemit	toemit.
hier	minai	piô.
hoe, hoedanig	tje inan menewra	ouwipwroe.
hoeveel	beãpan	kedau.
hond	koetjak	koejoe.
honderd	seôtôss	sôtôss.
honger	litã	njemèn.
honig	medewoe	medouw.
hoofddoek	dêta	tjoelau.
hoofdpijn, duizeligheid	pening	pening.
hoog	kelekat	
hoogwater	biòl kôtòk	biòl kôtòk, biòl deëm.
hoorn	tandoek	tandoek.
hopen	ãrep	ãrep.
hout	kioe	kioe.
huis	oemã	oemã.
huissjesslak		kerãsip.
huiswaarts gaan	bãlã	bèlèk.
hulp (wederzijdsche)	bebauwri	toeloeng.
hij	kãboen	etoen, si.
idjoek (vezelstof van den anaupalm)	idjoek	idjoek.
iemand anders		toen der betwri.
ik	kewoe	oekoe.
in	alum	lerum.
indien	djekalau	kalau.
ingestort		boengkas.
inham (in een rivier)	loeboek	loeboek.

in huis	dāseri	
inpakken		ibwret.
instaan voor iets	mengakweroe	mangakou.
ivoor	gading	gading.
ja	ǎë	auoe.
jong	moedai	oeai.
jij	keroe	kô.
kaap	tandjoeng	tandjoeng.
kakelen	bekôkô	bekôkô.
kakkerlak	lipoess	lèpèss.
kapmes	mandioe	piëtat.
kat	koetjing	koetjing.
keladi (<i>Colocasia antiquorum</i> Schott.)		taless.
kennen	tīnget	namoewn.
kiezen	kālǎ	kilië.
kind	anak	anak.
kip	mònòk	mònòk.
klapper	niol	niol.
klapperaap	beoek	beoek.
klappermelk		satan.
kleeding	pākoei	pakewri.
klein	ôpot	titi.
klimmen	menkenǎ	bǎäkené.
kloppen		tepoe.
klos	pesaboet	pasabwroet.
klossen (v. e. prauw)	tamboekwoe	
knarsetanden	mengeriti	bǎätinòk.
kneukels	boekroe pākai djiëri	boekau djiai.
knie	kepalô ketôt	ketôt.
koe	djaewi	
koffie	kawǎ	kawo.
koken	kesòk	
kom	mankô	sajòk.
kontant	toenai	lèkèt.
koopen	tenoekoeǎ	
koper		keningen.
korf (voor rijst)	kiding	kiding, getoǎ, pǎné, penjedang, tjoekô (naar het verschil van grootte).

kort	pedak, siket	pedak, sikwret.
koud	sengă	sengô.
krabben		tegi.
kralen	manik	manik.
kreupelbosch	beloekar	boekewal.
krom		boengkoe.
kropgezwel		seketô.
kus (op de hand)	soedjoet	semră.
kussen	bantal	băteră.
kuit (v. e. mensch)	betiss	betiss.
laag (couche)	lampiss	lăpiss.
laag (niet hoog)	tenă	temewră.
lachen	tetauwri	tetăwai.
lang	pandjang	pandjang.
lang geleden	aän	an.
langzaam	lamboet, ăding	tjendo.
lans	balioe	balau.
laten doen	mai	keloeă.
later	kedong	kedong.
ledig	langedai	tjigai.
leenen	mindjoem	mindjewrem.
leeraar	sembitôl	bagoean.
leeren	ădjera	kădjiră.
leerling	moeip	moerip.
leiden	küing	mangüing.
lek	miïss	minoă.
lepel	sandoek	sendoek.
letter		boewă toewai.
leven	idoep	idoep.
liegen	pembong	melitjin.
lindjoeang (andjoeang, <i>Calodracon Jac-</i> <i>quini</i> Planch.)		pendjeloeng.
links	kidioe	kidwroe.
list	ăkal	akvră.
loon	oepă	oepwra.
loopsch	mengauwoen	kawin.
los	lepass	lepass.
lossen (pand)	teboess	teboess.
luik	bioei	pengedan.

maagd	gadiss	samoelen.
maan	boelen	boelren.
maandag	senèn	
mager	djaëri	djaäi.
maken	keneã, menerã	kenerã.
makker	ngau	koeat.
malen		menggilang.
mand (voor gambirbladeren)	pãnai	pané.
mand (krandjang)	keoendjeroe	
mand (van ròtan)	kandòl	kandoã.
mannelijk	semanoei	samanoei.
mat (van bamboebast)		paran.
mat (van ròtan)		djali.
mat	lãpit	
medang (boomen van de familie der Laurineeën)	medang	medang.
meer (waterplas)	danioe	biòk tebewret
meer	lebã	lebiã.
meisje	opik	tjoepi.
melk	soesoe, dada	soesau.
merk	tjiëri.	tandô.
mes	pisioe, pitat	piswroe.
mes (houten)	tjitoeng	tjitoeng.
mes, om tabak te snijden		pãlãding.
met	dengan	koewat, ngen.
middel (lichaamsdeel)	pinggang	pinggang.
midden	tengã	tengã.
modder		lòpoer.
moeder	indô, tãmang	inòk.
moedertje (vrouwkje)	minèn	minoen, mewi.
moeras	awang	sauoeë.
moeraspalm (<i>Nipa fruticans</i> Wurm.)		èmai of roembio.
moerassig	pajau	pajo.
moerbeziënboom		setwroe.
mogen		boléa.
mond	ngoess	ngoess.
morgen (morgenstond)		peloeing.
morgen (volgende dag)	pãgeri	moemoen.
mossel		kidjing.

muis	tikoess	tikoess.
munt (door kinderen op de borst en den rug gedragen)	pãsoengan	
muskiet	njômòk	njômòk.
naar achteren	mai belã kedong	bèlèk.
naar beneden	mimbã	moi mimrã.
naar boven	menak	minass.
naar voren	mai medenam	moi denam.
nacht	malum	kãlemoen.
nagel	koekwoe	selon.
nalaten	oesã	demerak.
nat regenen		kãpwres.
nauw	koepit	sepiët.
neen	lang	tjoã.
negen	sembilan	sembilan.
nek	toekoeop	toekoeop.
nest		saäng.
netel (djilatang)		sãpiang.
neus	idoeng	ijoeng.
nieuw		belouw.
nog	igewri	igai.
nok (bedekking van bamboe)	toekoeop boeboeng	
oever	tebing	
of	atauwa	tauwra.
olie	minjak	minjòk.
olifant	gadjä	gadjwã.
omstuwen (feestelijk geleiden v. e. bruid)	mãpak	mangikwra.
om te	akan	bi.
omvallen	leak	tagoeling, oeboeë.
omwanding	dinding	kewet.
omwinden	kãping	kãping.
onder	piba	nak bewra.
onderhandelaar	djenang	
ondeugend	gãgal	kidé of nãkwra.
ondiepte	rangkat	kaswrat.
onrust	rôsô	gãdoeë.
onrijp	mãtã	mãtra.
ontvangen	tãïmau	tãïmau.
ontwouden	djädjera	mangpoeã.

oog	mätwri	maätai.
ooglid	keloekoep mätwri	pedjewrem maätai.
ook	känă, tje-eu	adé.
oor	tioek	tioek.
oorhanger	gambang	anting.
oorlog	prang	prang.
op	padeu	pada, magera.
opdat	sepaja	djidjai.
openen	singkap	sikèp.
ophouden		dan.
opklimmen	menak	kemenè.
opnemen	ăket	kăkwet.
oprollen	goeloeng	goeloeng.
opscheppen	kenera	
opsluiten	keoeng	keoeng.
opstaan	djagewri	kelôngon.
op 't oogeblik	tegòl di ăbă	ouwijo.
opzettouw	alit	alit.
oud	toewri	toeai.
oven	toekwroe	
over dag	păness bileri	paloeïng.
overleggen	sesoewai känă	bahăseren.
overmorgen	demi isoek	soewilei.
overzijde	nipòl	dipoă.
paal	tiang-	tiang temòt.
paar	auwoen	sepăsang.
paard	koedeu	koedô.
paddestoel	tenawoer	
pădi snijden (aar voor aar)		mengetwrem.
pădistapel	poö	poö.
pagaai	păpoen sajoeng	pangajoet.
pagaaien	dajoeng	pangajoeë.
palmwijn (versch)	biol nirô	toeòk.
pandan (witte)		sapidjan.
papaja (<i>Carica papaya</i> L.)	pisang kioe	năsiloe.
parkiet		pialing.
patrijs		oeroe lanting.
pers	pengăpau, kăpau	kăpé.
pink	djiëri keliking	anak indi.

plaatsen	tăoe, sandewra	kepè, sandewra.
plank	păpoen	păpwoen.
plank (waarop het lijk grafwaarts wordt gedragen)		bawren.
planten	tanoem	tanem.
ploeg	bădjak	bădjòk.
plunderen	ăpoess	kăpoess.
pols	semanget	pak gelang.
praten	ômong	mangétjé.
prauw (verschillende soorten)	bidoek, beloekang, djoekoeng	bidoek, beloekang, djoekoeng.
prauw-staart	bitan	keboedai.
proppenschieter	bedal bôlô	
punt, uiteinde	oedjoeng	oedjoeng.
pijp	ôtjôi	oetjoei.
raadhuis	baloei	balewri.
raam (van bamboe)		bidwri.
raken (bij tolspeel)	menetòk	menjăbwra.
rameh (keloewih, <i>Boehmeria nivea</i> Gaud. en <i>sanguinea</i> Hassk.)	kelôi	kloé.
ravijn (bergplooï)	loeô	leko.
recht (niet krom)	loeöess	loeöess.
redeneeren	padew	padau.
regen		oedjroen.
regenboog	goeănă	goeniă.
regenscherm	pajoeng	pajoeng.
rhinoceros	badak	badòk.
rinoceroshoren		soengou.
ribben (v. een prauw)	tădjoek	
rietgras (aan den waterkant)	peroepoek	pepwră.
rietgras (alang-alang, <i>Imperata arundi-</i> <i>nacea</i> Cyrill.)	elalang	lang ălang.
rimpel	keoet kening	keoet ening.
ring	tjintjin	tjitin.
rivierarm	mbong	mbong.
roepen	minai	kenòk.
roepen (tot zich), kom hier	minai	minoi.
rok (sarong)	sông	silong.
rond	boelet	boelet.

rood	abang	mileră.
rook	ăsep	ăsep.
rotswand	tebing	
rijden (te paard)		ăkwră koedô.
rijst (gepeld, bras)	belas	blas.
rijst (gekookt, nasi)	moei	moei.
rijst (ongepeld, padi)	pai	pôî.
rijstblok	lesoeng	soeng.
rijstkoek	lemong	bening.
rijstkorst	kăäkmoei	keòkmoei.
rijstlepel (latje om rijst te roeren)	tjitoeng	tjitoeng, oeau.
rijstschuur	tăăwal, tăowal	toeăwal.
rijstveld	sawă	sawă.
rijstveld (droog)		lebas.
rijstvelden bewerken		menebas.
samen	samé	samai.
samengaan	tòtòl	tòtoă.
schaap	biri-biri	biri-biri.
schaven	soegeroe	soegau.
schavuit	bangsat	tjoabego.
schedel		oelau.
scheef	teïging	tăăbaï.
scheiden	betjeoei	betjeoei.
schelp	kwajang	kwajang.
schepmand	sauwoek	sauwoek.
scherp	tădjoem	tădjem.
schorpioen		kalô.
schoteltje		piring.
schouder	bauwroe	bau.
schrijven	manjoeët	manjoeët.
schuitje (gambirfabrikage)	peăkwroe	
schuld invorderen	tagah	temăgië.
serdang (soort van palm, <i>Licuala pel-</i> <i>tata</i> Roxb.)	săädang	serdang.
simauoeng (boom uit welks vruchten olie geperst wordt)	kepajang	kepajang.
slaapvertrek	oemôlem	oemă lewem.
slang	oelă	tedoeng.
slapen	tidoeă	tidoeă.

slecht	boeroek	kidé.
slim	tjôdi	pătjòk.
snel	deëss	deëss.
snip		barké, beëss.
snorken	mengăroeë	kăäpôong.
somtjids	kadang	kadang.
soort	ineu	auoei.
span (met de hand)	dekilan	deko.
speeksel	menekă	băäteké.
spelen	beloeă	marisou.
spinnen (van garen)	toekal	toekwra.
splijten		beleră.
springen	loempat, tedjoen	loempat, tedjoen.
stam (geslacht)	brôjôt	brôjôt.
stamper (voor rijst)		tjitoeng.
steel (van een bijl)	păda	pedewra.
steen	boetwroe	boetau.
steengrond	năpal	năpwra.
steil		kekat.
steken	tikem	tikeoem.
stelen	maling	maling.
stellig	benewra	benewra.
stem	soewaë	soewara.
ster	bitang	bitang.
sterk	kela	kelewra.
stevig	tegă	tedjé.
stoep	gaäng	gaäng.
storm	angin	iboet.
strik voor vogels		pewass, pass.
strik voor argusfazanten	ôpoess	poess.
strik voor napo's (<i>Tragulus kanchil</i>)		djanggang.
stronk, afgekapte boomstronk	tôt kioe	
stroomafwaarts	milôt	iliă.
stroomopwaarts	medak	medè.
struikelen	kitjoet	kitjong.
stuks		likoep.
suikerpalm (<i>Arenga saccharifera</i> Lab.)	nau	nau.
suikerriet	tebwoe	tebau.
tabak	tembăkau	ôdôt.

tabaksdoos	tjoepwroe	taboeng.
tak, arm van een boom		tjawang.
takken (veel) hebbend		rāpa (Sindangsch dial.).
tand	āpan	èpèn.
tandenstoker		kioe soegi.
tanen (van netten)	oebwra	oebwra.
tapir	tenoeak	tenoeëk.
te (op de vraag waar?)	dioem	di.
teen, kleine	djiëri keliking kākāl	anak indi kèkéa.
teen, groote	indoek kākāl	peleboei kèkéa.
teen, 2 ^{de}	toendjoek kākāl	toendjoek kèkéa.
teen, 3 ^{de}	djiëri tengā kākāl	djaii dōno kèkéa.
teen, 4 ^{de}	djiëri manis kākāl	djaii miis kèkéa.
tegenwoordig	tegāl	oejo.
teruggaan	soeet	soeet.
terwijl	sedong	dongdiëm.
tien	depôlô	dapoeloei.
tjampedak (<i>Artocarpus polyphema</i> Pers.)		tammedak.
toespijs		lāpwren.
tong (lichaamsdeel)	lidā	djilrā.
tortelduif	ketéran	ketéran.
touw	tileri	tilai.
trappen		nelat.
treffen (bij spelen)	tjia	keno.
trekken	tāā	dedat.
troebel	kôtôk	lewrem.
trouwen	kawin	nikā.
tusschen	mantaëri	māātaāi.
twee	doewi	doewai.
twintig	doewi pôlô	doewai poeloei.
twist	selāsā	sālisië.
twijg	āting	āting.
tijd		tipau.
tijdens	tekalô inan	tekalô.
tijgerval	gobing	gerobing.
uiteen	djaāng	djaāng.
uitgestrekt	libewra	libewra.
uitglijden	tegelitji	tegelitjia.
uitmaken (van een zaak)	selasai	abis.

uitrusten (gereedmaken)	genoep	lekwrep.
uittrekken	tjaboet	kekòt.
vader	bāpā	bāpō.
vallans voor olifanten		petjeboea.
vallen		oess.
van	dari	koendi.
van achteren	bālak kedong	bèlè kedong
van hier	koeni dië	koeni di.
van voren	pengādep	naduëp.
van waar	djô koenan	koeni poew.
varen op een pisangstam (zich laten drijven)	ākat	belāting
vaste wal	daët	daët.
veel	banjak	dau.
veelarmig		blèèt.
ver	djau	oewā.
veranderen	beālā	koebwrā.
verblijf houden (tijdelijk)	noempang	noempang.
verbrand		tekemum.
verbranden (in 't vuur werpen)	tekemboem	tekemboem.
verbranden (van vuil)	beāboen	pāserep.
verbreken (v. e. belofte)	ōrong	boeijé.
verdrinken		mōnòt.
vergaderen		beloengoek, basewren.
verhemelte	langat	linget.
verhuizen	ālā	bālië.
verliezen	lālroe	lenjoep.
verjagen	kelioe	kedjar.
verkeerd	silip	nèlè.
verkoopen	djenoéal	
vermoeden	kira	kiô.
verschillend	āsing	debetwri.
verschrikt	tekedjoet	tekedjoet.
versterking		koetô.
vertrouwen	petjaëwi	petjajô.
vet	gemoek	gemoek.
vier	ampat	pat.
vinden	dapoet	dapoet.
vinger	djiëri	djai.

vinger (middel-)	djiëri tengă	djiai dôno.
vinger (ring-)	djiëri manis	djiai miis.
visch	kan	kan.
visch (grootere soorten)		tilai, seloeang, sepedô.
visch (kleinere soorten)		palouw, semak, keba- rouw, boedjoek.
visschen (met de hand)	mendauwô	băätekoă.
vischfuk	siělă	silă.
vischfukje	bewroe	bauoe.
vischlans (met 1 punt)	seoendoet	
vischlans (met 3 punten)		serăpang.
vischnet	doewit	
vischnet (groot)	djaing	djaing.
vischnet (klein)	pesap	pesap.
vlak	atwri	datewra.
vlak, plat		pèpé (Sindangsches dial.).
vleugel	tetòk	kăpak.
vliegen	tăăbang	tebang.
vliegende hond (kalong, <i>Pteropus edulis</i>)	kaloeang	keloeang.
vloerbalk	teal, tăäl	teiiă, gaäng.
vloerliggers (balken)	gelegă	gelegwră.
vlug	gătjang	gătjang.
voet	kăkal	kèkéa.
voetangel	ôndjioe	endjoe.
voetstap	bekes	keress.
voetzool	tăpak	tăpoeën.
vogel	benònòk	benònòk.
vogelkooi	keoeng	keoeng.
vol	penô	penoeë.
volgen	toet	tòtoă.
voltallig	genep	genep.
voorbeeld	tjôtò	tjito.
voorbij	menepô	taloemo.
voordeel	oetoeng	oetoeng.
vooreinde (v. e. prauw)	loeëwoen	loean.
voorhoofd	kening	ening.
voorhuis	ambèn, pelipia	ambiën.
voorstedeelte.	păkal	păkwra.
voorwaarde	baăssan	ăsewroen.

voorzijde toekeeren	ădep	ădup.
vork (bij de gambirfabrikage)	koewia	koewia.
vorst, koning		adjei.
vracht		beban.
vragen	minai	băăkinoi.
vrees	takoet	saboeën.
vroeger	denau	deoetroe.
vrouw (echtgenoot)	soemă	soemă.
vrouwelijk	selauwi	selauwi.
vrouwetje (tegen iemand van gelijken leeftijd)	minèn	minoen.
vrucht	boewă	boewă.
vrijdag	djemaăt	
vuil	oesoek	oesoek.
vullen	iseri	kisai.
vuur	oepoei	ôpôi.
vijf	lemau	lemô.
vijlen (van de tanden)		daboeng.
vijver		tăbat.
waaier	kipas	kipas.
waar (werkelijk)	betòl	betoă.
waar	minan	naïpoew.
waarheen	ndak minan	moi ipoew.
waar ook	minan-minan	băsing kadoe.
waarom	mengăpau	djano bener, djano noek.
wachten	kembôt	kembôt.
wachthouden	kingroe	toetoek.
wanneer	kaloew, tengaän	kalau, tengèn.
wants (<i>Cimex</i>)		tenangau.
warm	păness	panuss.
warmen	bediang	bediang.
was	lilin	lilin.
wat		djano.
water	biòl	biòl.
waterleiding		benătjeră.
waterval		oerem.
weegschaal	dătjing	timbang.
weg	dalen	dalen.

wegloopen	melileri	malilei.
wegwerpen	tjampã	koeang.
welke, wie		ipoe.
wellicht	barang kali	berang kalai.
wenkbrauw	boeloe massoew	boeloe ãbon.
wenschen	ndak	lô.
werpnet	djèleri	djèlai.
werpnet (groot)	rambang	rambang.
wie	sãperi	api.
wierook	këminjoen	kemioen.
wildernis	imbau	imbo.
windmolen		ijam angin.
wisselen	beliboei	gitoewri.
wit	poeta	
woensdag	rebãã	
wondje		bisòl.
woord	katewri	kadewrã.
worden	djidjeri	djidai.
wij	kamai, kitew	kèmè, itoetoen.
wijsvinger	toendjoek	toendjoek.
zaadbedding (natte)		kelambang.
zaterdag	septeroe	
zee	laoet	laoet.
zeer, in hooge mate	nian	nioen.
zeker, waarlijk, inderdaad	jô nian	soenggoeë.
zelfs	meskeri	mistai.
zes	noem	enoem.
zeven	tôdjô	toedjoeã.
ziek in den buik	gis	igis.
ziek	môlon	banidwroep.
ziel	njaboei	njabai.
zien	mengala	kããmeliã.
zien (ergens in)		linggou (Sindangsch dialect).
zitten	temòt, òt	temòt.
zitten (op de niet gekruiste beenen)	batipô	betipoeë.
zitten (met gekruiste beenen)	besilau	besilau.
zoeken	mesòl	òboess.
zoet	müis	müis.

zon	mätwri bileri	maätai bilai.
zondag	hari ahad	
zooeven	tädewri	nänô.
zout	gaëm	silei.
zuster (als familiebetrekking)	kelauwi	kelawi.
zuster (jongere)	äd i	äsoeë.
zuster (oudere)	käkä	käkô.
zuur	äsem, äsoem	meäsem.
zwaar	benek	bënek.
zwart	melioe	meleroe.
zweer	bisòl	bekô.
zwemmen	beänang	meloeren.
zweven	menipòl	menjebeang.
zwijn	djoekoet	djäoea.
zwijnenleger	djäämoen	djermoen.
zijde (lichaamsdeel)	pinggang	pinggang.
zijn, wezen, is	adai	adé.

III. BENEDEN-RAWASCH—NEDERLANDSCH.

<i>Beneden-Rawasch.</i>	<i>Nederlandsch.</i>	<i>Beneden-Rawasch.</i>	<i>Nederlandsch.</i>
Adjoer	flodderen.	anak keton	= djäpal boetingan (z. ald.).
ajoe (Pal.)	hiermede spreekt men eene vrouw aan van gelijken leeftijd.	anggoeë	een soort van schakel waar-meë men uit de hand vischt.
alang	dwarsbalkjes, waarop de daksparren rusten.	angkisa	handmolen om rijst te ontbolsteren.
alim	iemand die studie van de schriften gemaakt heeft.	anting-anting	oorhangers. Ook de lover-tjes aan de oorknoppen.
alit	touw om den tol op te zetten.	antoei	draagband van boomschors.
ambèn	voorhuis, voorste gedeelte van het huis.	aoe	ja.
anak merdika	kind van gescheiden ouders, dat niet is toegescheiden, door de moeder wordt opgevoed en, wanneer het groot is, kan gaan waar het wil.	arä-arä	zekere vogel. Mank. tanpe-lanô.
		atòp läpis	dakbedekking van planken.
		atòp päkoel	dakbedekking van overlangs door midden gespleten bamboe, twee lagen, de onderste met den hollen, de

	bovenste met den bollen kant naar boven gekeerd.		
auoer	sterke bamboesoort.		bouwen van een huis, het aanleggen van natte of droge rijstvelden.
awak kajoe	ziel van het hout.	betaga	= manékar (zie ald.).
bāgian	deel, aandeel, 't geen iemand toekomt, keuze, 't geen iemand kiest; — kaloe adô bāgiannja, als hij zijn keuze (het meisje zijner keuze) gevonden heeft.	betina	vrouwelijk, vrouw.
		betoeng	zware bamboe, grooter dan majan (zie aldaar).
		betouwoe	een dans van twee jongelingen met twee meisjes (Limoesche gewoonte).
balou	lans.	biak	vermeerderen, toenemen van een gezin.
bātja, mem- bātja	iets kennen, weten, geleerd hebben; — beloem bātja, nog niet kennen, nog niet geleerd hebben.	bibi (Pal.)	hiermede spreekt men een oudere vrouw aan; 't is minder eerbiedig dan oewa.
begandai	beurtzangen zingen, als dit over dag door jongelingen en maagden staande gedaan wordt.	bidái	naar boven openslaand luik, dat voor deur dient.
bekata-koe- wang	groene kikvorsch.	bidang	lengtemaat van vijf seto; — kain se bidang, een lap van vijf seto.
belamboe	stuk doek als sarong gedragen.	bilik	rijstschuur.
belandar	balken onder den vloer.	biloekar	wildernis waarvan de groote boomen zijn gekapt, verlaten droge rijstvelden die tot een staat van wildernis zijn weérgekeerd.
belanting	op een pisangstam drijvende de rivier afzakken.	binti	gebogen.
benākat	woudboom met ijl loof en gladden stam, bijenboom.	bitan	staart der prauw.
benang-radjô	= koewoeng (koenkoeng?) pelangi. Bet. lett.: vorstelijk garen.	bitjak	vochtig, drassig.
beraboen	branden van vuil.	blandja da- poer	het geld dat de bruidegom aan de bruid geeft, om huisraad en benoodigdheden voor het huwelijksfeest te koopen.
berdoewi	beurtzangen zingen, als dit over dag door jongelingen en maagden zittende gedaan wordt.	boeboe	kleine vischfuik van bamboe.
beselang	algemeene hulp bij gewichtige werken, b. v. het	boeëk, sakt	
		boeëk	kropgezwel.
		boeloe moem-	fijne bamboesoort bij het

pô	visschen met de anggoeë (zie ald.) gebruikt.	tingan	schen oorsprong ter waarde van een halven rijksdaalder.
boengor	woudboom waarvan de grootste prauwen gemaakt worden; de vruchten hebben een bedwelmende kracht (<i>Lagerströmia Reginae</i> Rxb.).	djaring (Pal.)	vischnet.
boeria	besmeren, vóór de huwelijksvoltrekking, met rijstmeel en welriekende blaren.	djaring	strik.
boeri (Pal.)	staart der prauw.	djebak	knip aan een poejoe(kwartel)-kooi.
bouoer binti	een gebogen stok die aan de anggoeë (z. ald.) bevestigd is, en gestoken wordt in den staak van boeloe moempô (zie ald.) welke de visscher in de hand houdt.	djelas	snel loopen.
brôjôt	geslacht, afstamming van een overgrootvader tot en met achterkleinkinderen.	djèlo	werpnet om te visschen.
daboek	zware bamboe o. a. voor 't maken der lijkbaar (linggo) gebruikt.	djenang	iemand die als tusschenpersoon dient bij de Koeboes en de doesoebewoners of het bestuur.
daloem	een groote visch, 'dien men aan een haak vangt met een klein vischje tot aas.	djeradjil	anjs, waarvan de bloemen door meisjes in het haar worden gedragen.
dätjing	balans.	djerangou,	een wortel, die aan stukjes gesneden als franje aan de
djadjaran	wildernis waarvan de boomen zijn gekapt en stronken en wortels verwijderd, om er rijst op te zaaien.	djari-angou	toegoe (z. ald.) hangt, — voorbehoedmiddel tegen den invloed van booze geesten.
djambaän	beste kamer, sekreet.	djermoen	varkensleger.
djandji	afpraak, verbintenis; — djandji tòtòk, de afgesproken tijd is dáár.	djoekoeng	prauw uit één boomstam vervaardigd.
djãpal	boe-oud zilvergeld van Spaan-	doedan	een scheptervormige stok, die bruid en bruidegom wordt nagedragen.
		doewa réal	drie gulden vijf en zeventig cent.
		soekoe	
		djoekoet	varken.
		èmbak	draaien van touw; — tali beëmbak, gedraaid touw.
		gadai, wang	de acht à tien rijksdaalders, die bij het sluiten van de verloving aan het meisje gegeven worden.
		gadai	
		gading	een groote bamboesoort, hoog geel van kleur.

gaga	een hagedis; Mank. sikokò.		
gǎlak mǎsing	stoppen van diarrhee.		
garang	de niet overdekte stoep voor de huizen.	kǎpal	bamboe, o. a. gebruikt voor het koken van lemang.
gǎsing	priktol.	karas	waterkruik van gebakken klei.
gawé	werken; — anak gawé, heeredienstplichtige.	kǎtjar	hengel met twee haken, waarmede men zonder aas vischt.
gedék	omwandingsplanken.	katjib	pinangkraker.
gelego	vloerlatten.	kawǎ	groote ijzeren pan, waarin de gambirblaren worden gekookt.
gemijan	bruid, verloofd zijn.	kawan	hij; — kawan itoe, die daar plank die de verhoogde deelen der huisvloeren afsluit.
gerobing	tijgerval.	kekèdjing	
goedok pe-sagi	kelderflesch, een maat voor olie.	kepajang djato	lans.
goelò pòtjong	koekjes arènsuiker.	kelawai	zuster.
gontò, kajoe	een boom die in de moerassige laaglanden groeit en waarvan de vruchten voor het spel „manékar” gebruikt worden.	kelèntang	muziekinstrument, houten schuitje waarop metaalstaafjes liggen, die met een stokje worden geslagen op de wijze van de glas, harmonica.
gontò (Pal.)		kemèlèng	vrucht der <i>Aleurites triloba</i> Forst.
giring	belletjes aan de tjǎping en door kleine kinderen om de enkels gedragen.	keminjan	benzoé.
halilintar	bliksemstraal.	kentènan	kameraad, vriend met wien men verkeert.
ikat-ikat	hoofddoek.	kétoe	dwarsbalk onder den vloer.
inoeman	drinkplaats.	kintjoet	struikelen.
itik	vlek	kito of kitau	geraante van het huis.
iwa (Pal.)	treenke of schakel.	kloewi	raméh.
kaboeng, ajer	het vocht uit den bloemsteel van den arènpalm.	kòdong lipai	houten nap, waarin de getah wordt opgevangen.
kaboeng		koedjoer	lans.
kǎdjangan	overdekte prauw, met dak van nipahblaren.	koejoeng	hiermede wordt gewoonlijk broer en zoon aangesproken.
kalemboewai	schelpdier (<i>Ampullaria ampullacea</i>), geliefkoosd voedsel van de Koeboes.	(Moesi Ilir)	
kalò	soms.		
kampahan	pers; — kampahan minjak, oliepers; — kampahan gambir, gambirpers.		
kandoel	ròtan-mandje waarin de		

koekoe	sterk.		
koeloep	hiermede wordt gewoonlijk broer en zoon aangesproken.		
koenkai	neushoornvogel, kleiner dan de anggang.		
koepit	nauw, eng.		
koering	bont, ook een bamboesoort met ruwe oppervlakte, als 't ware met pukkels bezet; wordt zoo groot als majan (zie aldaar).		
koewé kelampis	een gebak van meel en pisang; platte koeken van ± vier op zestien centimeters in pisangblaren gewikkeld.		
koewoeng (koenkoeng?) pelangi	regenboog; lett.: veelvervig kromhout. Zie ook benang-radjô.		
kopi	hiermede wordt gewoonlijk een zuster en dochter aangesproken; in Moesi Ilir uitgesproken als kôpik.		
kwajang	kleine schelpjes, zooals voor de toegoek (z. ald.) gebruikt worden.		
lǎlangit	vierkante stukjes doek bij het bouwen van een huis op de stijlen geplaatst ter afwering van den invloed van booze geesten.		
lanang	mannelijk, man; — lanang seékoer, één man.		
langgian	grootte pesap (zie dat woord).		
langir, toeroen langir	het wasschen vóór het huwelijk met daarvoor toe bereid water.		
langkanan	een plant die op poear (car-		
		lǎsong	damom) gelijk; van de schil des stengels worden zeer sterke matten gemaakt, waarop men de rijst droogt.
		lerak	uitgehoud blok om rijst in te stampen, ook in de gambirfabrieken gebruikt om de blaren te stampen, maar dan met meerdere uithollingen.
		linggo	omvallen.
		lipas	baar waarop het lijk grafwaarts wordt gebracht.
		loean	kakkerlak.
		madoe	hoofd, vooreinde der prauw.
		main lita	zekere ziekte, verstopping en misselijkheid.
		majan	jongensspel, waarbij de een op de schouders van den ander zit.
		majan ákar	zware bamboesoort, voor stijlen, huisomwanding en vloerlatten gebezigd.
		manékar	grootte bamboesoort met lange geledingen, o. a. voor vlotten gebruikt.
		mapak	een kinderspel, dat met de vruchten van den gontô-boom gespeeld wordt. Zie ook: betaga.
		más kawin	geleiden, in optocht vergezellen.
		mǎtô pantjing	huwelijksgift.
		medalam	vischhaak.
		mendauwoe	slaapvertrek.
			grabbelen, met de handen visch vangen tusschen de steenen in de rivier.

melābira (Pal.)	een boom met lange, breede blaren, die in de moerasige laaglanden voorkomt, zeer snel groeit en waarvan de stam voor huisstijlen van minder goede woningen gebruikt wordt.	njambai	huwelijksvoorwaarde gebruikt.
mengoelang	opzoeken.	njè (Pal.)	beurtzangen zingen, als dit des avonds door jongelingen en maagden zittende gedaan wordt.
menkoewang	een plant van wier lintvormige blaren sterke, doch grove matten worden gevlochten.	njoegoei	hiermede spreekt men een oude vrouw aan.
miani	broer.	oebar	feest na de benoeming van een hoofd.
minjak kepa-		oedjoeng boe-	tanen van netten.
jang	simauoeng-olie.	lan	het einde der maand.
minjak lango	haarolie uit de vruchten van den meranti-boom (<i>Hopea Maranti</i> Miq.).	oeé	een uitroep.
minjak nioer	klapperolie.	oentjoei	tabakspijp van bamboe.
minjak sing-	singkawang-olie (van <i>Shorea nitens</i> Miq. en <i>Hopea singkawang</i> Miq.).	oeroeng	verbroken, van een voorwaarde; niet nakomen van een belofte.
kawang		oewa (Pal.)	hiermede spreekt men een oudere vrouw aan; zie: bibi.
minjak tapoes	zekere braadolie.	padoe	spreeken.
misoe	schelden.	pajo	nat, moerassig.
moempô	dunne bamboe, o. a. voor hengelstokken gebruikt.	panai	rôtan-mand, waarin de gambirkoek uitlekt.
moesô	oven van klei in de gambirfabriek.	pandan ha-	een pandanussoort waarvan de geurige blaren door jongelieden in het haar worden gedragen.
nau	arènpalm.	roem	
ngăpa	het raken van een opgezetten tol met een anderen.	panggar	dwarshouten, die de boorden van een prauw uitstaande houden.
nian	inderdaad; — wordt ook gebruikt om den vergrooten-trap aan te geven: banjak nian, zeer veel.	pangsajoeng (Pal.)	kleine prauw met opgeklampte boorden.
nikal	het dubbele teruggeven. Een uitdrukking bij de	pantis	het raken bij het tagaänspel. Zie op: tagaän.
		pantjing	hengel.
		păsoe	houten bak of schotel.
		patoes	donderslag.

pawas	een houtsoort.	poeloet	gom waarmee men vogels vangt.
pedaro	hout waarvan rijstblokken gemaakt worden.	poeloer	= awak kajoe.
pelèmping	handpers voor het uitdrukken der gambirkoekjes.	poejang	overgrootvader.
gambir		prakoe	bak waarin men het vocht uit de gambirblaren laat bezinken.
pemanin	garenwinder.		
pemoeti	lans.	rahan	rivierarm.
pendaän	lans.	raumbang	grootte djèlo (zie ald.)
pengajoe	pagaaï.	randjau lerak	aangepunte bamboestokken, om tijgers te doden.
pengimpit			
gambir	= pelèmping gambir.	räsan	afpraak, voorwaarde; — räsan oeroeng, de afspraak vervalt.
pengoewis	houten vork waarmee de gambirblaren uit en in de kawã (z. ald.) worden gedaan.	rawang	paar, twee bij elkaar behorende zaken.
		rèmbas	bijl.
pengouwo	titel van een kamponghoofd.	repas	strik om argusfazanten te vangen.
penginangan	doos voor tabak en betel.	réwang	= kentènan.
pening	hoofdpijn, duizelig, zwak van geestvermogens.	riang	cicade.
penoeroenan	een rijksdaalder, bestemd voor de oude vrouw die de bruid bij de hand buiten de deur brengt.	rimbo boe- djang	oude biloeakar-gronden; zie op: biloeakar.
perda	bekappen.	rimbo lawoeng	ongerepte wildernis.
pesap	schepnet om te visschen.	roemah lăkar	een nog niet afgebouwd huis.
pesawat	de klos waarop het touw van de anggoë (z. ald.) gewonden is.	roesô	hert; — roesô laras, r. segiri, r. niboeng, r. pelapa, r. ilalang, verschillende soorten van herten.
pesoewi	wit gevlekt hert.	sadat, bătja	een stuk uit den koran vóór de sluiting des huwelijks opgezegd.
pètak gegadja	tweede vak in de woningen, een paar decimeters hooger dan het eerste.	sadat	
pètak serambi	= ambèn.	săkô	huisstijl.
petèkon	rood steenen trekpotje.	sandar	plaatsen, stellen.
petjo pelèmping	het stukje doek waarin het gambirkoekje bij het uitdrukken gevouwen wordt.	sebawah	= djoekoet.
		sebekal	kleine woudboom.
		selinala	een soort van krijgertje en verstoppertje spelen.
poelai	een soort van liaan.	seloepat	de helderwitte papierachtige

	schil in de bamboe auër, die aan smalle reepen als een pluim in het haar wordt gedragen door meisjes en jongelingen.	simbawang	breedbladig gras voor paardenvoer gebruikt; Mank.: limtaboeëng.
seloewang,	een boom, die timmerhout	simpoe, be-	wijze van zitten der vrouwen, met de beenen onder de billen geslagen.
madang se-	levert (<i>Alseodaphne excelsa</i>	simpoe	
loewang	Bl.).	singkap	openen.
semajo	= djandji; (z. ald.) — semajo sampai = djandji	singkil	de ringen aan de knip der poeje(kwartel)-kooi.
	tòtòk.	soedjoet	handkus, door den bruidegom aan de ouders van de bruid na de huwelijksluiting gegeven.
semendo ra-		soegoe	schaven.
djô-radjô,		soemping	haarspeld die meestal den vorm van een bloem of vogeltje heeft.
s. betanem		soeri hari	avond.
batoe, s. bi-	vormen van huwelijken.	souwoek	schepmand om kleine visch te vangen.
doep-idoep	het bamboestokje dat de djebak (z. ald.) uitstaande houdt.	tãdjoek	ribben van een prauw.
senting		tagaän	een spel met kemèlèng-noten gespeeld. Zie op: kemèlèng.
sènto	de balkjes waartegen de omwandingsplanken gespijkerd worden.	tagi	schuld invorderen.
serajo, me-	helpen; — serajolah, doe dat even voor mij.	takoek	inkappen van den bast van een boom om de getah te bekomen.
njerajo		tamat kadji	feest dat gevierd wordt nadat iemand volleerd is in de schriften.
serdang	een palm waarvan de blaren veel voor dakbedekking gebruikt worden (<i>Licuala peltata</i> Rxb.).	tamboen	hoop, stapel.
seroendoet	werphaak om te visschen.	tãmoekoe	de klossen in een prauw (uitgehouden boomstam) uitgespaard.
seri	een fijne bamboesoort.	tanah kāsang	roode aarde met een laag bladgrond er op, volgens de inlanders geschikt voor den tembesoe-boom.
seroet, dja-	met gras en onkruid begroeide weg.		
lan seroet			
sesoewai	overleggen, beraadslagen.		
seto	een lengtemaat, van den top des middelsten vingers tot den elleboog gemeten, ± een halve meter.		
sigā	grijze aap.		
silip	verkeerd.		

tangkiang	= bilik.			gom gegeven wordt aan de personen, die de weggevoerde bruid komen zoeken (bestaande uit drie krissen en drie kippen); letterlijk: teeken van bekenntenis.
tangkoel	totebel (vischnet).			
teilan	vloerbalk.			
telepah	cylindervormige houten doos.			
tenoeak	tapir.			
tera (Pal.)	huisstijl.			
terapa	= terompèk (z. ald.)	toekal		garen spinnen; — benang betoekal, gesponnen garen.
terdjoen	sprong.			
terdjoen pe-soewi	een zekere huwelijksvorm.	toembak		lans.
teriang	het stokje waarop het weefgaren gewonden is.	toengau		in 't veld aan trossen groeiende, oranjekleurige boomvrucht, zoo groot als een pruim, binnen de on-eetbare schil in vier afdeelingen verdeeld, als de manggistan, frisch zuurzoet van smaak, maar met smakelooze pitten.
teriti	zeker rietgras; Mank. pim-piing.			
terompèk	lederen schijf bij het tjèpakspel aan den enkel gebonden. Zie op: tjèpak.	toeni		kontant, hier aanwezig.
titip	ter bewaring geven.	toerak		de gewoonlijk met figuren besneden bamboekoker, waarin het stokje met garen geplaatst wordt, bij het weven in gebruik.
tjagak	dikke stijlen onder het huis; ook een werktuig gebruikt bij 't garen maken.	toetoel		gevlekte bamboe, o. a. voor garenklossen gebruikt, ook: koering, bamboe bekoering-koering genoemd.
tjanai	lans.	toewô lari		de oude man en vrouw die de bruid halen.
tjelak	verw voor de oogleden, die er met een bamboenaaldje wordt opgebracht (Arab. kohl). De hadji's brengen haar mede van Mekka.	tokir		bamboe waarin het vocht uit den bloemsteel van den arènpalm wordt opgevangen.
tjèpak, main	spel met een rôtan-bal,	tondjoek djau		lans
tjèpak	soort van kaatsspel.	tòtòk		aangebrosen, dáár zijn; vgl.: djandji.
tjintoeng	houten mes om de gambir bijeen te schrapen.			
tjintjin pe-ninggālan	ringetjes die door den bruidgom aan de bruid worden gegeven voor haar vrienden.			
of petjerajan				
tjiri	bewijs, teeken; — tjiri mengakoe, 't geen door den vader van den brui-			

wang pesoe- sahan	acht rijksdaalders, die de vader, na echtscheiding, aan de moeder betaalt als hij een hem niet toege- scheiden kind, nadat het	wái was	volwassen is, bij zich wil houden. slechts. geleding.
----------------------	--	------------	--

IV. SPREEKWIJZEN UIT DE BOVEN-RAWAS EN LEBONG.

<i>Nederlandsch.</i>	<i>Napal-litjinsch.</i>	<i>Lebongsch.</i>
Doe dat	keneã bedëu	kenera dao.
Bamboe langs de boorden van een prauw bevestigen om meer draagvermogen te krij- gen	ambioe	gandoeng.
Ga gij eerst	mai kaboen denau	môi kô deoetroe.
Ik kom	kewoe sãpoai	oekoe môi.
Hij heeft reeds gegeten	toen dëu soedã mengan	si soedô meoek moei.
Gij hebt hem weggevoerd	koemew melileri toen dëu	kô mok dao.
Ik laat dat paard brengen	kewoe kemboess koedeu dëu	oekoe kemboess koedô o.
Hebt gij reeds gegeten?	koemewsoedãmenganbeloem?	kô soedô meoek moei?
Ik wil op weg gaan	kewoe ndak mempãnioe	oekoe lõk lalau.
Hij schrikt	kãboen tekedjoet	si tekedjoet.
Pas op de rijst	kingroe pai	toenggau pôi enoe.
Stamp die rijst even	toetoe k bã pai dëu	toetoe k pôi o.
Ga heen	mai bekãboen	môi ba kô.
Werd door een tijger ver- slonden	na meoek matjan	bin meoek imau.
Geslagen door iemand	na pøkòl toen	bin okoã toen.
Ik wil heengaan	kewoe ndak mai	oekoe lõk môi.
Zijt ge al geweest?	koemew soedã mai?	kô soedô môi?
Ik ga baden	kewoe teroen menderi	oekoe môi menai.
De bijen hebben nesten ge- maakt	menak si alang	kemenè si alang.
Ik wil niet	kewoe lang menetøk	oekoe tjo òlòk.
Ik ga ròtan zoeken	kewoe mesòl oetan	oekoe môi mesòl òboess.
Naar de wildernis	mai imbau	môi imbo.
Van welk dorp is die man?	koetwri nan kãboen dëu?	sãdoei ipoe toen o?

Ga terug naar het dorp   bālak mai koetwri   bèlè me sādœi.
Ga water halen   mai kemă biòl   môi be kemô biòl.

Nederlandsch.

Die man is even groot als ik
Die man zit te huis
Er is een kind verdronken
Hij gaat naar den berg
Wat is er in dien bamboekoker?
In dien grond is veel goud
Hoeveel zielen telt dit land?
Heeft men de pādi hier reeds gesneden?
Nog niet
Is de rijst goed dit jaar?
Wiens huis is dien dag verbrand?
Er is iemand uit een klapperboom gevallen
Dood of niet?
Alleen zijn been gebroken
Breng hem spoedig in huis
De pādi is door den wind neergeslagen
Waarom heeft hij zijne vrouw vermoord?
Omdat zij het met een ander hield
Als er geen regen komt, gaat alle pādi dood
Is men reeds aan den sawah-arbeid begonnen?
Stil! zoo meteen krijg je klappen
Dat kind is al te ondeugend
Vraag het je moeder
Onze geit heeft gejongd
Hoeveel jongen?
Twee stuks
Kook wat rijst; ik heb honger
De rijst is gaar
Schep dan maar op
Is er toespis of niet?
Hoe is 't mogelijk dat gij in één dag hier
zijt gekomen?
Ik had niets te dragen en was te paard

Lebongsch.

toen o samai kelekat ngen oekoe.
toen o temòt dass oemă.
toen titi mōnòt.
toen môi tebo.
djano adé lerum taboeng deëu?
lerum pitô eu dau mäss.
kedau koetwroe toen nak negrai enoe?
toen piô soedô mengetwrem?
āti.
pôi baik măsô auoe?
oemă ipoe tekemrem bilai o?
toen oess koeni dass niòl.
bi maätwri nāti?
kèkèa nak patië wái.
gātjang kembin môi dāseri.
pôi bi abiss oeboeë noek kôi iboet.
djano bener kô boenoeë soemă?
sebab kenoetjo toen der betwri.
kalau tjoă oedjroen pôi maätwri koetwoe.
toen bi soedô menebass?
dan kô menangiss, béko okoă oekoe.
dao anak telalau kidé sekilai.
băäkinœi magwra inòk.
kambĭng twroe soedô beanak.
kedau anak?
doewai likoep.
kesòk bă moei; oekoe bi njèmèn.
mœi bi mesòk.
kenera bă moei.
adé lăpwren tjoă?
na ipoe boliă, kô săpwri do bilai piô?
oekoe tjoă beban, oekoe äkwră koedô.

VIJFDE HOOFDSTUK.

MANANGKABOSCHE STUKKEN.

Van de in dit hoofdstuk verzamelde Manangkabosche stukken heb ik slechts enkele van kleineren omvang te gelijk in het Arabisch karakter van het gevolgde handschrift en in transcriptie met Latijnsch karakter medegedeelde. Bij het sprookje „Moerai-batoe” en het geschiedverhaal „Toeankoe-nan-tjerèdèq” heb ik den tekst met Arabisch karakter achterwege gelaten, eensdeels om den omvang van dit gedeelte niet buiten noodzakelijkheid uit te breiden, anderdeels omdat mij eene afzonderlijke uitgave van dien tekst wenschelijk voorkomt, dewijl daardoor voldaan zou worden aan een wensch der bevolking van de Padangsche Bovenlanden, die, allengs door de Europeanen van een groot deel harer handschriften beroofd, vergoeding daarvoor zou vinden, indien de inlandsche geschriften, ten haren behoeve, in den haar meest welgevalligen vorm gedrukt en voor geringen prijs verkrijgbaar gesteld werden.

I. MOERAI-BATOE. EEN SPROOKJE.

Er ontbreken aan het begin van dit sprookje ongeveer vijftig regels, die in het handschrift onleesbaar waren geworden.

In het verhaal zijn honderd drie en twintig toepasselijke pantoens ingevlochten, die gemakshalve door guillemets zijn aangeduid. Ter bevordering eener juiste uitspraak heb ik de lettergreep waarop de klemtoon valt cursief laten drukken, en om de moeilijkheden bij de vertaling die na raadpleging der in een volgend hoofdstuk te geven Manangkabosche woordenlijst nog mochten overblijven, geheel weg te nemen, zal ik in de volgende bladzijden den inhoud van het sprookje verkort mededeelen.

Twee vogels van de soort *Moerai-batoe*¹⁾ (op Sumatra even algemeen als bij ons de spreeuw) overleggen, waar zij hun nest zullen bouwen. Eene spoedige beslissing is hoog noodig, want het wijfje gevoelt, dat ze weldra moet leggen. Het is met mij — zegt ze — als met eene rivier, die hoe langer zoo dieper wordt; 't is alsof ik eene vracht draag, die gaandeweg zwaarder drukt. Waar toch eene geschikte plaats voor ons nest te vinden! Het gaaike noemt onderscheiden plaatsen en somt de voordeelen er van op; doch het wijfje is niet voldaan. Hier ontbreekt dit, dáár dat. Hier bestaat vrees voor brand, ginds voor overstroming, elders voor vijanden. Eindelijk

---

¹⁾ *Copsychus saularis* L.

is 't gaaike ten einde raad, en stemt onvoorwaardelijk in met het voorstel van het wijfje, om de spits van het vorstelijk verblijf der prinses *Rênô-Tjanda-Déjwi* tot woonplaats te kiezen. Als 't geluk het wil, zegt het wijfje, gebruikt ze ons mischien als gezanten om voor haar een gemaal te zoeken.

Het nestje wordt gebouwd en weldra verheugen de vogels zich in het bezit van twee eieren. Eens op een warmen middag was het gaaike uitgevlogen en daarna ingedommeld op een tak van een Arôboom. Daar werd het gegrepen door een roofvogel.

Te vergeefs ziet het wijfje uit naar de tehuiskomst van haar echtgenoot. De dag gaat voorbij en ook de nacht. Het wordt haar angstig te moede; in al dien tijd heeft ze niets genuttigd, de honger doet zich gevoelen en eindelijk besluit ze de eieren alleen te laten en haar gaaike te gaan zoeken. Zij volgt de rivier van *Indôpoerô*¹⁾ en rust eindelijk, na eene lange vermoeiende vlucht, op een grooten steen uit. Nog altijd heeft zij haar gaaike niet gevonden. Al weenende heft zij klaagliederen aan, let daardoor niet op hetgeen rondom haar voorvalt en wordt onverhoeds door een roofvogel gegrepen.

Na eenigen tijd komen de eieren uit. De jonge vogeltjes, een mannetje en een wijfje, tjilpen om voedsel, door honger en dorst gekweld. De prinses hoort het getjilp en zendt eene harer gezellinnen om te zien wat daarvan de reden is. *Kambang-Langga-Bajoewe* vindt de beide vogeltjes en brengt ze bij de prinses. Deze, van medelijden vervuld, laat dadelijk rijst gereed maken en geeft de uitgehongerde diertjes te eten. Na 't lange vasten blijft de uitwerking van 't overvloedig maal niet achterwege. De vogeltjes worden plotseling ziek en liggen als dood neder. De prinses is radeloos van droefheid. Het gelukt eene der hofdames *Kambang-Tjinô* de vogels bij te brengen.

Ze worden nu door de prinses opgevoed en ontwikkelen snel. Het mannetje krijgt den naam *Si Kitjau Moerai-batoe*, het wijfje *Päsaman-Gandam-Baroejs*.

Eens op een middag, terwijl de vogels zonder toezicht zijn, wordt het wijfje door eene verwilderde kat gegrepen en verslonden.

Si Kitjau-Moerai-batoe, de eenig overgeblevene, groeit voorspoedig op. . . . .
. . . . . Nu ontbreken eenige bladzijden aan het handschrift; daarna gaat het verhaal aldus voort.

De prinses draagt aan een priester op, eene papieren doos te vervaardigen, met goud versierd, in zeven vakken verdeeld, van zeven punten voorzien en zeven ringen, zeven gereedgemaakte siriëbladeren benevens eenige pantoens bevattend. Zij belooft hem daarvoor een hoofddoek en een baadje. De geestelijke wijst het geschenk af, doch aanvaardt de opdracht.

---

¹⁾ Dus geschreven naar de uitspraak; het is natuurlijk het bekende Indrapoera.

Toen de doos gereed en de priester bedankt was, werd de vogel door de prinses en hare gezellinnen sierlijk uitgedost. Na een laatsten maaltijd en een hartelijk afscheid neemt de vogel de doos mede en gaat op reis om een geschikt gemaal voor de prinses te zoeken. Gedurende de afwezigheid van den *Moerai* versieren de prinses en de haren het paleis en brengen den tijd in gezang en vroolijkheid door.

Na zeven etmalen rondzwerfens bereikt de *Moerai* eene ankerplaats, waar verscheidene schepen liggen. Hij zet zich op den mast van een dezer neder en vraagt aan 't scheepsvolk wáár hij zich hier bevindt. In plaats van te antwoorden schiet de kapitein van het schip op hem, doch mist. Op zijne hernieuwde vraag wordt hem meêgedeeld, dat hij in de zee *Pantjaran* bij den berg *Kidjang-Rani* is, in het land van *Toeankoe-Rădjô-Boedjang*.

Hij bezoekt nu het eiland *Ranggô-Majang*, waar hij handelaren uit alle oorden der wereld aantreft. Er is groot rumoer, overal knallen schoten. Men deelt hem mede, dat de vorst van het land *Toeankoe Rădjô-Boedjang* gestorven is en dat men diens uitvaart viert.

Zeer teleurgesteld is de *Moerai*, die *Rădjô-Boedjang* reeds tot bruigom voor zijne prinses bestemd had. Gelukkig verneemt hij, dat er nog een schoon en jeugdig vorst is op het eiland *Ranggô-sori*, en vol goeden moed zet hij zijne reis voort. De eerste haven die hij nu bereikt, is gelegen in het land van de prinses *Seti-Bila-Djôdi*, de bruid van *Soetan-Băringangan*, die te *Banda-lăkô* woont. Hier deelt hij den schepelingen het doel zijner reis mede.

Terwijl de *Moerai* op den mast van een der voor anker liggende schepen zit, komt *Seti-Bila-Djôdi* in een vaartuig op de reede. Zij heeft van de komst des vogels vernomen en wil nu zelve onderzoeken wat daarvan is. Na een gesprek met den gezagvoerder der ter reede liggende vloot, bemerkt zij den vogel op den top van den mast. De *Moerai* vertelt haar, dat hij op weg is naar *Soetan-Băringangan*, om hem de hand zijner prinses aan te bieden.

Daarna vliegt hij verder en laat *Seti-Bila-Djôdi* woedend van spijt achter. Na eene lange reis heeft hij het land van *Soetan-Băringangan* bereikt. 't Is avond toen hij er aankomt, doch hij begrijpt te *Banda-Lăkô* te zijn, omdat het overal schitterend verlicht is. Als de morgen is aangebroken, zet de vogel zich neder op een der masten van de schepen ter reede en vraagt aan de schepelingen welk land het is en wie er regeert. Hem wordt nu bevestigd, dat hij in het land is van *Soetan-Băringangan*, den verloofde van de prinsessen *Seti-Bila-Djôdi* en *Rênô-Nilam*.

Op zijn verzoek deelt de schipper hem mede, waar het paleis van den vorst is gelegen. De vogel vliegt derwaarts en zet zich op een *kamoeniing*-boom neder. Hij vraagt aan de hofdames, die in den tuin bijeen zijn, naar *Soetan-Băringangan*. Algemeen is de verbazing bij het hooren spreken van dien sierlijk uitgedosten vogel.

De *Moerai* gaat zitten op den top van het raadhuis, waarop *Soetan-Băringangan*,

van hem hoorende, naar buiten komt. De vorst laat zich zijne elpenbeenen blaaspijp en giftige pijlen brengen, waarna hij op den *Moerai* schiet, doch te vergeefs. De vogel vliegt van de ééne plaats naar de andere. Het gevolg van den vorst tracht vruchteloos den *Moerai* te vangen, totdat de Soetan last geeft die pogingen te staken. Tot rust gekomen deelt de *Moerai* de reden zijner komst aan den vorst mede, en na de doos met geschenken voor diens voeten te hebben laten vallen, vliegt hij weg. *Soetan-Bārindangan* neemt de doos op en opent die, om den inhoud te bezichtigen.

Teruggekeerd in het land *Indôpoerô* zet de *Moerai* zich neder op de spits van het paleis der prinses. Nauwelijks merkt zij hem op, of zij snelt met loshangende haren naar buiten. De *Moerai* plaatst zich dadelijk op hare hand en wordt door haar in huis gebracht. „En hebt ge gevonden, wat ge gingt zoeken?” zoo spreekt *Gandam-Baroejs* hem aan. „’t Is een ander dan ik mij eerst had voorgesteld,” antwoordt de *Moerai*. Middelerwijl is de rijst gekookt, waaraan de vogel zich te goed doet. Daarna geeft hij omstandig verslag van zijn wedervaren.

Nadat de prinses alles gehoord heeft, geeft ze hare gezellinnen bevel zich te tooien en haar te volgen naar haren vader *Toeankoe-Rădjô-Moedô*. Hem zegt ze, te willen gaan spelevaren naar het eiland *Lompè-Kidjang*, om zich te verlustigen in ’t gezicht der koraalriffen en het groen van de schitterende stranden. Zij vraagt hem haar daarvoor eene groote prauw te leenen en die te voorzien van geschut en levensmiddelen. De vorst is dadelijk geneigd haar verzoek in te willigen en geeft den *Panghoeloe-kawă* last naar den *Panghoeloe-dagang* te gaan en diens prauw voor de prinses ter leen te vragen. De *Panghoeloe-dagang* roept zijne prauwvoerders bijeen en laat eene groote prauw optuigen, versieren en met kanonnen bewapenen. Daarna begeeft hij zich tot den vorst, wien hij meêdeelt, dat de prauw op de ankerplaats gereed ligt. De prinses en hare gezellinnen tooien zich met hare fraaiste kleêren en versierselen. Elk harer wordt een post aan boord aangewezen; de *Moerai* zal op den top van den mast als uitkijk dienst doen. Onder het zingen van pantoens wordt de prauw door de dames naar de riviermonding gebracht. Den volgenden morgen zal men de reis aanvangen. Al het volk is op de been om de prinses en de haren uitgeleide te doen. Met den vogel zijn de opvarenden vier en veertig in getal.

De prinses geeft bevel tot vertrekken; het touw waarmede de prauw aan wal is vast gemeerd, wordt los gegooid, de zeilen worden geheschen en het ranke vaartuig doorklieft de baren. Weldra heeft men het eiland *Lompè-Kidjang* achter zich gelaten. Met weêmoed staart het volk aan ’t strand de wegzeilende prauw na. In verscheiden pantoens drukken ze uit, hoe hard het valt, de prinses — de lieveling van *Indôpoerô* — te zien heengaan.

Overmoedig en vol verlangen om spoedig bij haar geliefde te zijn, roept de prinses

Allah aan om fellen wind. Haar gebed wordt verhoord. In een oogenblik steekt de storm op, de zee ziet inktzwart, woest rollen de golven, het schip snelt voorwaarts, nu eens verdwenen in de diepte van een golfdal, dan op den kop der golven meêgevoerd tot de wolken. Eiland op eiland laat het achter zich. Alle opvarenden behalve de prinses, die op het dek wind en golven trotseert, zijn zeeziek, en als de wind gaat liggen en de zee bedaart, zijn van de vier en veertig opvarenden nog slechts zeven in leven, waaronder de prinses en de *Moerai*.

Eindelijk doemt het eiland *Langgô-bajoe* aan den horizon op. Hier zal men zich voorzien van siriëblad en pinangnoot, en brandhout halen. Ter reede gekomen laat men het anker vallen. Alle geweren en kanonnen worden gelost, het eiland is verdwenen achter een gordijn van kruiddamp. Het hevig geschutvuur doet den wal dreunen.

Op last van de prinses *Seti-Bila-Djôdi* gaat een der rijks grooten met een prauwtje naar de reede om onderzoek te doen naar de oorzaak van al dat rumoer.

Vervonderd, niets dan vrouwen aan boord van het vaartuig te vinden, vraagt hij naar den gezagvoerder en het doel der reis. *Si Gandam-Baroejs*, de tijgerin der zee bijgenaamd, staat hem te woord.

Zij deelt hem mede, dat de prinses *Rênô-Tjanda-Déjwi* van *Indôpoerô* gekomen is, om *Soetan-Bärindangan* als bruijom af te halen. Nadat *Gandam-Baroejs* gevraagd heeft, waar ze zijn, en ten antwoord heeft bekomen, dat dit het land *Pantai-Tjamin* is, waar *Seti-Bila-Djôdi*, de verloofde van *Soetan-Bärindangan*, regeert, zegt ze schamper: „Breng uwe prinses de tijding over, dat *Rênô-Tjanda-Déjwi* haar bruidegom gaat halen.”

Dit bericht aan *Seti-Bila-Djôdi* overgebracht, doet haar in woede ontsteken. Zij verzamelt haar volk en zet met verscheidene prauwen koers naar het vaartuig van hare mededingster. Deze laat het anker lichten, de zeilen bijzetten en ontvliedt de naderende vloot. Ziedend van toorn oogt *Seti-Bila-Djôdi* de wegzeilende prauw na en keert naar haar paleis terug.

Na zeven etmalen doemt het eiland *Ranggô-sori* aan den horizon op. Hier is de verblijfplaats van *Soetan-Bärindangan*. Talloos zijn de schepen ter reede. 't Is als een bosch van masten. De prauw laat het anker vallen. Vlaggen en wimpels worden geheschen.

De prinses geeft de volgende bevelen. „Wanneer men naar ons komt vragen, zeg dan, dat wij ter bedevaart gaan, dat wij zeven dagen in zee zijn en dat de gezagvoerder ernstig ziek is”.

Weldra komt de havenmeester aan boord. Hij wordt vriendelijk ontvangen en op *sirië* en *pinang* onthaald. Onder het wisselen van *pantoens* wordt hem meêgedeeld, dat de gezagvoerder ernstig ziek is, en tevens verzocht aan den vorst om hulp en geneesmiddelen te vragen.

De havenmeester keert naar den wal terug en deelt den vorst zijne bevindingen mede. Hij is vol van de pracht der prauw, die zoozeer zijne begeerlijkheid opwekt, dat hij den vorst voorstelt, in plaats van geneesmiddelen vergif te geven, zodoende den gezagvoerder te vermoorden, prauw en lading zich toe te eigenen en hem, havenmeester, ter belooning ééne der vrouwen te schenken.

De vorst wil van 't voorstel zijns havenmeesters niet weten. In den vroegen morgen laat hij de trom roeren, het volk bijeenroepen, vlaggen en wimpels hijschen, en onder het bespelen van allerlei muziekinstrumenten steekt de vorst van wal, gevolgd door eene talrijke vloot.

Toen de prinses dit zag, gaf zij spoedig hare bevelen.

„Als het inderdaad *Soetan-Bärindangan* is, die daar komt, dan moet gij, *Gandam-Baroejs*, en gij, *Kāsah-Kāròdjo-Manda-Kälöng*, hem aan den valreep ontvangen en aan boord brengen.

„*Kambang-Tjinô* en *Langga-Bajoewe*, brengt gij hem in de kajuit.

„*Käsoembô-Tärampai-pätang*, bewaak den ingang.

„*Piraq-Tätäboewe-Dènei-Hari*, houd de wacht bij den valreep. Niemand dan den vorst laat gij aan boord.”

Nauwelijks zijn die bevelen gegeven, of *Soetan-Bärindangan* is langs zij van de prauw gekomen. Met tal van pantoens, die hij beantwoordt, wordt hij aan boord ontvangen.

Zoodra hij bij de prinses is binnengeleid, wordt het anker gelicht, de zeilen geheschen en de prauw snelt het ruime sop in.

Na eenigen tijd gevaren te hebben, ziet de *Moerai* in de verte negen schepen, die, toen men naderbij gekomen het anker laat vallen, blijken zeerooverschepen te zijn. De vlootvoogd der zeeroovers blijkt gezonden te zijn door de prinses *Mérang-gawé*, bruid van *Soetan-Bärindangan*.

„Als je t'huis komt, deel dan je prinses meê, dat wij haar geliefde reeds geschaakt hebben”, roept *Gandam-Baroejs* den zeeroover toe.

Deze, hierover verwoed, dreigt de prauw te zullen opbrengen naar *Tandjoeëng-sori* en de opvarenden tot slaven te maken van de prinses *Mérang-gawé*.

„Niet zoo onbeschoft jij zeeroover”, antwoordt *Gandam-Baroejs*. „Mij, de tijgerin der zee, kan niemand weêrstaan.” Zij grijpt haar geweer, legt aan, geeft vuur en doodelijk getroffen stort de vlootvoogd in zee.

Het anker wordt gelicht en de zeilen geheschen. Voort gaat het vaartuig, dag en nacht door. Na eenigen tijd bemerkt de *Moerai* een gewapend vaartuig. 't Is dat van *Seti-Bila-Djôdi*, die, naderbij gekomen, de prauw aanroept. Harde woorden vallen van weerszijden, tot *Seti-Bila-Djôdi* een schot lost en den ring van *Tjanda-Déjwi* raakt. *Gandam-Baroejs* vuurt terug en schiet *Seti-Bila-Djôdi's* haarwring los.

Daarop gaf *Rènô-Tjanda-Déjwi* aan *Gandam-Baroejs* bevel om naar het vaar-

tuig van hare mededingster te gaan en daar woorden des vredes te spreken.

De zending gelukt, en als *Gandam-Baroejs* de prinses aan boord brengt van het vaartuig waarop zich *Soetan-Bärindangan* bevindt, staat vergenoegdheid op zijn gelaat te lezen nu hij de beide prinsessen in vrede samen ziet. Onder het genot van een siriëpruimpje worden tal van *pantoens* aangeheven. Eindelijk gaat de prauw weêr onder zeil, met *Seti-Bila-Djôdi* aan boord.

Niet lang daarna ontwaart de *Moerai* wederom negen gewapende schepen. Naderbij gekomen gaat de prauw voor anker. De gewone vragen: waarheen en vanwaar? worden gedaan, en zoo verneemt men, dat de roovertloot is uitgezonden van *Banda-Moeah* door *Malim-Déman*. *Soetan-Bärindangan* deelt den vlootvoogd mede, dat hij een bloedverwant is van *Malim-Déman*, waarna men in vriendschap scheidt en de prauw de reis vervolgt.

Spoedig komt nu het eiland *Mégô-Lojang* in 't zicht, 't geen wordt aangedaan om de prinses *Rênô-Nilam* te bestrijden.

Van beide zijden wordt een schot gelost. De haarwronk van *Rênô-Nilam* wordt losgeschoten en een ring van *Tjanda-Déjwi* geraakt. *Soetan-Bärindangan* komt tusschenbeiden en zendt den *Moerai* naar *Rênô-Nilam* om haar namens hem uit te noodigen aan boord te komen. Zij voldoet aan dat verzoek en gaat, vergezeld van haar in feestgewaad gedost gevolg, naar het vaartuig van *Tjanda-Déjwi*. Hier wordt zij door de beide prinsessen hartelijk ontvangen. Onder het zingen van verscheidene *pantoens* wordt het anker gelicht en gaat de prauw onder zeil.

Nu wordt weldra het land bereikt van *Rădjô-Médan-săba*, die beroemd is als een rechtvaardig vorst. Op de reede laat men 't anker vallen, na overlegd te hebben, den *Rădjô* als scheidsrechter in te roepen. Een *manti* komt om te onderzoeken, wat de wensch is der opvarenden van de ter reede liggende prauw. Deze wordt hem meêgedeeld en tevens vergunning gevraagd de rivier binnen te varen om handel te drijven. De *manti* doet verslag aan den *Rădjô*, die zich naar de landingsplaats begeeft, vergezeld door de bevolking. Dáár wordt hij begroet door *Soetan-Bärindangan* en de drie prinsessen, die hem verzoeken uitspraak te doen in haar geschil.

De vorst weigert, omdat hij bevreesd is voor de prinses *Mérang-gawé*, die ook met *Soetan-Bärindangan* verloofd is en die zich bezig houdt met allerlei duivels-kunstenarijen.

Op voorstel van *Tjanda-Déjwi* gaan allen weêr aan boord en wordt de reis voortgezet. Eenigen tijd later wordt *Soetan-Bärindangan* plotseling ziek, en vraagt eene ligmat, waarop hij zich nedervlijt. Allen komen aan zijne slaappleats hunne deelneming betuigen. „'t Is gedaan met mij,” zegt de *Soetan*; „Allah heeft mij geoordeeld.”

Het einde was dáár. Nog één diepe zucht en de ziel ontvlood. *Soetan-Bärindangan* was niet meer. Met een glimlach op het gelaat lag hij neder.

Diep was aller droefheid. Allen hieven nu klaagliederen aan, trokken zich de haren uit, sloegen zich op de borst en verscheurden hunne kleederen.

Voortzeilende bereikte men het eiland *Bāhīram-Déjwi*, dat, naar de *Moerai* zeide, de verblijfplaats van de booze prinses *Mérang-gawé* was. Hier werd het lijk gewasschen, gebalsemd en getooid, waarna weêr klaagliederen werden aangeheven.

De *Moerai* maant tot berusting aan en stelt voor, het lijk op het eiland *Bāhīram-Déjwi* aan wal te brengen. In hartelijke taal nemen de prinsessen diep geroerd afscheid van den doode en zetten daarna den tocht voort.

Tot besluit volgen nog een paar *pantoens* van den *Moerai-batoe*, waarin hij zegt:

„Wat eens weg is, blijft verloren. Zoek een anderen om den verlorene te vervangen. Alleen bij Allah en den profeet is de liefde die geen einde neemt.”

Moerai-batoe, een sprookje.

Moengkô bārākatô moerai-batoe nan bātinô,
Kāpadô moerai nan djantan:
Hambô bilangkên padô diri;
Hambô nangkô di dalam barè:
Mantjari nan èlôq kadiaman:
Di manôlah kitô ka bāsarang?
Katonjô moerai nan bātinô. —
Manjauoei moerai nan djantan:
Ōdiëq ōdiëq, kalô baq-nantoen djānjô ādiëq
Adô nan èlôq pālihātan:
Di tengah padang si randjanô:
Sātangah roempoeinjô gātīe-gātīlan:
Sātangah hilalang pandjang.
Dalam sinan nan èlôq bāké bāsarang,
Aijië ampjē mākanan moerah.
Sinan sirandjoeëng bātabangan:
Sinan sipoenggoewq bāloempātan:
Kioenlah kitô māhangkoei sarang.
Mandanga katô nan bākijèn,
Manjauoei moerai nan bātinô:
Ondéh malang tjilakô badan;
Dangkalan-melah dèh kakaq:
Kô kitô bāsarang kioen,
Oentoeëng malang, oentoeëng tjilakô.
Kô datang masô-masōnjô;
Hari pāné lākang sātauoen:
Māsiëqlah lōtah dalam rimbô:
Māsiëq soela dangan koeli.
Kōnjô laloe oerang manggalé,
Mantjarikan poenggoeëng taq bāsahòq,
Mantjarikan kāpalô taq bātoekoei;
Hari pāné, riboei mandangoeëng,
Tāvasô āēhnjô hauoejs lūpa;
Laloe māisòq mākan sirië,

Pāisòq abijs, poentoeëng tātjampaq:
Hilalang tirābāka anjōlai.
Si boejeoeëng māti dèh āsòq,
Si oepiëq māti tārāpanggang;
Bāālah tēnggang badan kitô:
Kalô ijô isai saran?
Manjauoei moerai nan djantan toe:
Ōdiëq ōdiëq, kalô baq-nantoen djānjô ādiëq,
Kitô antikan tantang nantoen.
Tabanglah moerai kadoewonjô.
Lah tabang, mantjari mākan.
Sampai sā hari, hari nantoen,
Hari ikô sampailah malam.
Malam bādjawè siang poelô;
Hari nan sadang tengah hari:
Hari pāné, tābadô tidaq:
Lah pāné mantjari mākan:
Bārantilah moerai kadoewonjô.
Inggòq di dahan sari-boelan:
Bārākatô kô nan bātinô:
Ōkaq ōkaq, dangakan-melah dèh diri,
Hambô nangkô sāpantoen aijië:
Kijèn ilije, kijèn ilije, bārātambah dalam.
Hambô nangkô sāpantoen bāban:
Kijèn lamô, bārātambah barè.
Di manôlah djoeô kabāsarang?
Katonjô moerai nan bātinô. —
Manjauoei moerai nan djantan:
Adô sāwatoe dèh pālihātan;
Adôlah lēkô tābiing tarah;
Sinanlah sākè, poea, lolô,
Aijië ampjē, mākanan moerah.
Sinan sirandjoeëng bātabangan;
Sinan sipoenggoewq banjaq laloe;

Kijènlah kitò mähangkoei sarang.
 Manjauoei moerai nan bätinò:
 Ondéh malang, tjilakò badan,
 Dangakan-melah dèh diri:
 Kò kitò bäsarang kioen,
 Kò datang masò-masonjò,
 Riboei-rajò-melahnjò hari;
 Oedjan hari, ampoew padang,
 Gadang aijiè, määmpoew lèkò;
 Täbiing roentoew, kajoe poen lèkè.
 Sinanlah kitò andam karam.
 - Si boejoeëng mäti tarimpi,
 Si oepiëq mäti dèh lämè;
 Märasailah kitò dèh bärätjintò:
 Manganah oentoëëng anaq kitò. —
 Manjauoei moerai nan djantan:
 Kalò baq-nantoeu djänjò adieq:
 Dèn patoei djocò äkä dèn;
 Lai èlòq pälihätan;
 Di poentjaq goenoëëng patah-sambilan,
 Adò kajoe säbatang rimboen:
 Bäränamò kätoeka lawé dauoen.
 Sinanlah soeni pandanganan:
 Taroejs-mänaroejs pämandangan.
 Djekò datang tópan djen badai:
 Boliè kitò bäränauoeng sinan.
 Katonjò moerai nan djantan. —
 Manjauoei moerai nan bätinò:
 Ondéh malang, tjilakò äkä;
 Isai sarau dangakan-melah dèh diri:
 Kò kitò bäräsarang sanan,
 Di poentjaq goenoëëng patah-sambilan,
 Adò kajoe säbatang rimboen;
 Bäränamò kätoeka-madang-dahan,
 Banjaq dauoenjò rimboen,
 Sauoewe-bäsauoewe tjandò rantiiing.
 Djekò datang tópan djo badai,
 Haroewq-paroewq tibò aalam rimbò,
 Malang bäbauoewe djo nan sarau,
 Lioewq mälebäi tjandò dahan,
 Roentowlah goentiing-goentiing,
 Lèkè nan djangan kajoe anaq.
 Abiislah kajoe ondòh-pondòh;
 Si boejoeëng mäti tarimpi;
 Si oepiëq mäti taräkäpi.
 Di manòlah kitò sanang diam,
 Katonjò moerai nan bätinò. —
 Manjauoei poelò moerai nan djantan:
 Djekò tidaq mauoe bäkijèn,
 Kitò antikan tantang nantoen. —
 Sälamò lambè nan bäkijèn,
 Dèh paroei lah litaq poelò,
 Mantjari mäkan anjölai.
 Hari ikò sampailah pätang,
 Dèh pätang badjawè malam;

Malam bädjawè siang poelò.
 Bäkatò poelò nan bätinò:
 Ökaq bäpò käläkä kitò;
 Dèh hambò lah barè djocò;
 Di ma djocò kitò ka bäsarang?
 Bäkatò moerai nan djantan:
 Ödiëq ödiëq, lai nan èlòq bäké bäsarang,
 Poelau bäränamò lompe-kidjang,
 Kijèn kitò mähangkoei sarang,
 Aijiè amping, mäkanan moerah.
 Adò kajoe säbatang rimboen,
 Bänamò baringin-tanau,
 Inggòan säma di lauoeitan;
 Di sanan tarang pämandangan:
 Boliè kitò bäränauoeng sinan
 Katonjò moerai nan djantan. —
 Manjauoei moerai nan bätinò:
 Ondéh malang, tjilakò badan,
 Jò bänna moekironjò,
 Oerang tidaq samperòndò äkä,
 Tidaq di kädji lähije batin.
 Dangakan-melah dèh diri:
 Kò kitò bäsarang kioen,
 Käpadò poelau lompe-kidjang;
 Banjaq prauoe singgah kijèn;
 Atjé, Mätrjoe, banjaq sinan;
 Käliing Koedjarat adò sanan;
 Ingerijs Angkoeterò adò sanan:
 Tjinò Koewantoeeng taq taräbilang;
 Djohoeue Pätani adò sanan:
 Amboen Teränatei adò sanan;
 Djinijs dagang bäräbagai-bagai.
 Apò nan tidaq kan läkoenjò?
 Namonjò dagang tjampoewe bauoewe;
 Käpä djo soeloei bähéringan;
 Pèlang, wangkang, bägèndèngan.
 Banjaq prauoe singgah sanan:
 Namonjò laboewan bidoewq oerang.
 Djekò koetikò hari pätang,
 Apò nan tidaq kan läkoenjò?
 Maijen tjenapang djo siléngga;
 Bümäijen panah djo soempitan,
 Sätänga njò mähambije kajoe api,
 Bärämäijen lädiing djo balijwoeng.
 Oerang mähambije kajoe api;
 Ondéhdang, sampai katò rang toewò:
 »Sigäläboewq balah pätigò,
 »Abijs di balah balah lädiing;
 »Säparampè ambije ka kädjang,
 »Maboewqlah kitò dèh bäljintò,
 »Abiislah darah, abiislah dagiing,
 »Tinggä djangè pämaloei toelang.”
 Dapè dèh oerang anaq kitò.
 Katonjò moerai nan bätinò. —
 Manjauoei moerai nan djantan:

Ondéh dang, kironjò sarau,
Ondéh malang tjilakò badan,
Pantjé taq èlòq katòkan.
Sampai baq katò rang toewò:
»Di goeloëng, di tamboewq djoë;
»Roeroëilah pandan sauoëi-sauoëi,
»Lòrong bitjarò maboewq nangkò,
»Takoëilah badan, boeka moeloëi.”
Pisang kalè di atè prauoe,
Di baow anaq rädjò moedi.
Di tjilò poeti di Mäläkò;
Awah lipangkat ¹⁾ bäbitjarò;
Hambò nan tidaq satò lai;
Manò nan èlòq tjari poelò;
Katonjò garan nan djantan toe. —
Manjauoëi kò nan bätinò:
Ó kaq djaänlah kàkaq bangijs sinan,
Tidaq èlòq oerang pambangijs;
Oerang pambangijs ilang äkä;
Oerang pambérang tanggä iman,
Tjari djoëò tênggang djo käläkah;
Di kädji lähije djo batin;
Di kädji boeroewq dangan baiëq;
Katauoewi awal dangan äkije,
Baitoe oerang bäbitjarò.
Katonjò moerai nan bätinò:
Dangkalan dèh diri;
Adò nan tarasò dèh äti hambò;
Djekò èlòq kitò djadikan;
Djekò boeroewq kitò antikan.
Mari kitò baramoe-amoeuw;
Mari kitò mähangkoei sarang;
Kapoentjaq mäligei toean poeti Rènò-Tjanda-
Di sanan sanang äti kitò; [Dèjwi,
Djekalò oentoeëng padò kitò;
Bolië djadi soeroe-soeroewänjò;
Pai mantjari soewaminjò;
Bolië kitò djadi talangkinjò.
Katonjò moerai nan bätinò. —
Ondéh, soekòlah äti moerai nan djantan;
Poetoejs bitjarò sāmalam toe;
Hari siang mähangkoei sarang;
Sälamò lambè bäkijèn,
Soedahlah sarang masò itoe. —
Dèh lamò bākalamòan,
Allah poen soedah mänaqdijekan;
Oentoeëngnjò poelò moerai-batoe;
Bolië taloewe doewò boeah;
Mähāramlah moerai nan bätinò.
Dèh lamò bākalamòan,
Oentoeëng soedah soerätan sampai;
Hari nan langgam-langgam päné;

¹⁾ *Lipangkat* staat in het handschrift. — Het moet waarschijnlijk *lai patoëi* zijn.

Bärantilah moerai nan djantan toe;
Inggòq di poentjaq kajoe arò,
Manjäläsaikan sajqòq nan koesoei;
Mangiròq-ngiròq ikoewe nan rimboen,
Bäboeni bäkijtjau-kitjau,
Mätonjò lalòq-lalòq-ajam;
Dätanglah alang-alang-moesim;
Märaòq tibò kapoenggoeëng;
Manjèmba moerai nan djantan toe;
Sampai lah mäti moerai nan djantan toe;
Toean sai sarau; sampai sāmalam malam nan-
Di nanti datang, taq datang; [toen,
Sadang lah moerai nan bätinò;
Pikije didalam äti diri:
Baöpò kò läkoe oerang nangkò?
Lah sampai sähari sāmalam,
Tidaq mandjädjaq-djädjaq poelang;
Bärawari moerai nan bätinò.
Paroëi lah läpa-läpa-bäsò;
Tabanglah diri anjölai;
Mantjari moerai nan djantan;
Ondéh antah bäröpòlah lamonjò,
Di moediëkan batang Indòpoerò;
Djimèlah taloew tälèngongi;
Djimèlah lèkò tädjalani;
Di ma pänè, di ma bäranti?
Rintang bärätoetoeuwe-toetoeuwe soerang;
Ka ma kò läkoe oerang nangkò?
Rintang bäpikije-pikije djoë;
Inggòq di atè batoe gadang;
Laloe mänangijs moerai-batoe;
Ajië-matò bädarai-darai.
Sampai bähätò pantoen oerang:
»Taroëng padang dari Mäläkò;
»Djalodjoeue päga di djarami;
»Oentoeëng malang, badan tjilakò,
»Taloewe tinggä, badan bi-mäti.”
Katonjò moerai nan bätinò.
Toetoeuwe soedah, ädjalah sampai;
Lah tibò ganggam-mangganggam;
Tidaq bätènggang lai,
Märaòq moerai karajië;
Lah tibò rangkam di poenggoeëng,
Dapè dèhnjò moerai nan bätinò,
Mätilah moerai kadoewonjò;
Nan djantan di sèmba alang-moesim,
Nan bätinò di sèmba sikòq-ajië;
Allah poen soedah mäoentoeëngkan;
Tinggälah taloewe nan doewò toe.
Dèh lamò bākalamòan;
Di hārami oedjan djo päné;
Di hārami siang djo malam,
Oentoeëngnjò poelò moerai-batoe,
Mänatè taloewe nan doewò toe,
Säikoewe djantan, säikoewe bätinò.

Oentoeëng soerġtan moerai-batoe;
Di dalam rahim boendō kandoeëng;
Hauoejs ka manō minta aijġe;
Lġpa siapō māri mākan;
Sġhari-hari tġjōq-tġjōpi;
Sġhari-hari ngangō-ngangōhi;
Allah taġllah māoentoeëngkan;
Adōlah hari sġhari toe;
Hari nan sadang tengah havi;
Sadangnjō boentō bajang-bajang;
Sadangnjō loengga pġkainan;
Sadang kadjoewai dagang gġrang;
Sadangnjō litaq-litaq toelang;
Isai sarau; bġsoearō boeroeëng moerai-batoe,
Di atġ maligei Rġnō-Tjanda-Dġjwi.
Masonjō Allah māoentoeëngkan;
Kadangan dġh Rġnō-Tjanda-Dġjwi;
Bġkatō Rġnō-Tjanda-Dġjwi:
Manō kalijġn sġmonjō?
Dġnei salah pandangaran;
Apō bġrġboeni di boeboeëngan;
Rasō mġlantaq boeboen-boeboen;
Rasō di dalam rangkai āti.
Lihġti dġoeōlah dġh kau,
Kambang-Manijs ādiġq dġn kandoeëng;
Boeroeëng kō itoe bġsoearō;
Anaq oengġġ kō itoe garan. —
Katonjō Rġnō-Tjanda-Dġjwi. —
Mandanga katō nan bġkijġn;
Tagah mangġdja si kambang toe;
Mġrġntaq laloe mġranjoewq;
Mġrġntaq boekannjō bġrang;
Mġranjoewq boekannjō bangijs.
Pġrangai sġdjaq moelō djadi;
Sġdjaq kġtjije sampailah gadang;
Tjapġ kġki, ringan tangan;
Laloe di tingkġ tangġō andjoeëng;
Laloe kġatġ, andjoeëng toedjoew dġoerai;
Mantjoliġq si Kambang-Langga-Bajoewe,
Kironjō anaq boeroeëng;
Laloe di ambije dġh si kambang;
Di baow toeroen ānjōlai. —
Sġtalah tġbō tengah roemah;
Bġrġkatō si Kambang-Langga-Bajoewe:
Ō mandġh kandoeëng hambō;
Kironjō oengġġ kġtjije,
Endah nan boekan alang-alang;
Di djawġ dġh poeti Tjanda-Dġjwi,
ġtilah soekō-soekō-bġsō. —
Bġkatō Rġnō-Tjanda-Dġjwi:
Ondġh diġq Piraq-Tġtġboewe-Dġnei-Hari,
Tariġq ādiġq nġsi harian mandġh;
Amaqnjō mġkan boeroeëng nangkō. —
Mandanga katō nan bġkijġn,
Piraq-Tġtġboewe-Dġnei-Hari,

Laloe di ambije-melah nġsi;
Di soewōpi-melah anaq boeroeëng,
Tġrġmġkan nġsi doewō soewōq;
Ganōq katigō injō soedah.
Lah soedah mākan anaq boeroeëng:
Mġtilah garan roeponjō oengġġ;
Mġboewqlah injō kadoewonjō.
Hilau, bġbanta Tjanda-Dġjwi;
Mġlioewq pinggang nan lġmah;
Mġrġntaq tjandonjō siba-badjoē;
Mantjamoewq gandji sanggoewenjō;
Bġtġpoewq lonta di pipi;
Bġbġlġng pġdoman soebang;
Bġdaroe galang di lġngan;
Koemarisau tġjintjin di djari;
Di tampa dadō nan mipijs,
Tġkoelampai djari nan haloejs;
Djari taġngkġ dadō hġram;
Aijġe-matō bġdarai-darai;
Baq maniġq poetoġs talinjō;
Baq intan poetoġs pangarang;
Baq bonei di rantaq oengkō;
Djatoew nan doewō, djatoew tigō.
Mġnangijs Rġnō-Tjanda-Dġjwi.
Mambġri harōq kironjō oengġġ nangkō;
Bġrġwari si Kambang-Tjinō;
Di ambije pġnawari.
Hidoeijlah garan moerai-batoe;
Hidoeijlah injō kadoewonjō;
Soekōlah āti sġmonjō;
Oentoeëng soerġtan moerai-batoe;
Kijġn lamō lah gadang dġoeġ;
Lah kambang boeloe sigiriġqnjō;
Lah tauoe ingġōq ka bandoewe;
Lah tantoe djantan, bġtinonjō;
Nan djantan bġrġnamō si Kitjau-Moerai-Batoe,
Nan bġtinō bġrġnamō moerai Pġsaman-Gan-
dam-Baroejs;
Oentoeëng soerġtan si Gandam-Baroejs;
Hari nan sadang tengah hari;
Sadangkan langang oerang di kampoeëng;
Sadangkan rami oerang di balai;
Anaq moerai bġramaijen tengah roemah;
Nan djantan di atġ pġmġdangan;
Nan bġtino di kġpalō djandjang,
Mangġti-gġtiġkan sajōq;
Bġboeni mantjijōq-tġjōq.
Lah datang poelō koetjġng djalang,
Di tangkōqnjō si Gandam-Baroejs,
Mġtilah injō nan bġtinō. —
Lah tingġġ moerai nan djantan;
Sġlamō lambġ nan bġkijġn;
Kijġn lamō lah gadang dġoeġ;
Toeboewnjō baq si sġdarhand. —
Bġrġwari Rġnō-Tjanda-Dġjwi:

Ondéh kalijèn ¹⁾ dangakan katò ibarat hambò:

»Di mäsiekän toengtoeëng laboe,
 »Pandjarè bangkè dalam pädì.
 »Mandanga boeroeëng märindoe;
 »Sangatlah tjamé dalam äti.”
 Apólal titah hambò djoendjoeëng.
 Manjauoei Rènò-Tjanda-Déjwi:
 Ō toean lābai, djānjò hambò;
 Hambò bārāniè dalam äti;
 Boewèkan hambò kambā bōdi,
 Handaq pāramaijenan moerai-batoe;
 Hambò lipèkan s'kali lipè;
 Goentiingkan s'kali goentiing;
 Toedjoeuw pètaq, toedjoeuw pindjoeroe,
 Toedjoeuw pangkè, toedjoeuw māligei,
 Toedjoeuw bantoeuwq tjintjin tjindoe matò,
 Toedjoeuw kǎpoewe siriè di dalam;
 Langkòq djo pantoen ibaratnjò. —
 Sābagai poelò di toean lābai:
 Djekò sampai mākāsoei hambò;
 Āsālai toean soenggoew äti;
 Hambò oemanat dèta pandjang;
 Sārato djo djoebah kaijen poetiè;
 Katonjò garan Tjanda-Déjwi. —
 Manjauoei poelò lābai-pandjang:
 Djaän baitoe katò poeti;
 Oesah sabab kārānò itoe. —
 Bākatò Rènò-Tjanda-Déjwi:
 Kambang kò Tjinò-Langka-Bajoewe,
 Ambije goentiing pākajkan mandéh,
 Sārato kārātè amboen djantan;
 Bātoeraq dangan aijiè amé.
 Bārāwari si kambang toe;
 Laloelah tagah anjòlai;
 Mālangkah karoeng tangah;
 Laloe kadalam bilieq dalam;
 Di ambije goentiing djo kārātè;
 Di baow toeroen anjòlai;
 Di bārikan kǎpadò lābai-pandjang.
 Laloe bākatò lābai-pandjang:
 Ondéh poeti djanjò hambò:
 »Soerang doedoeuwq, soerang lah tagah,
 »Bākaijen sambije bābadjoe;
 »Dèh poeti soenggoewlah tǎragaq;
 »Dèh badan hambò lah katoedjoe.” —
 Laloe di goentiinglah kārātè;
 Di lipè s'kali lipè;
 Di goentiing s'kali goentiing;
 Toedjoeuw pètaq, toedjoeuw pindjoeroe;
 Toedjoeuw pangkè, toedjoeuw māligei;
 Toedjoeuw kǎpoewe siriè didalam;
 Toedjoeuw bantoeuwq tjintjin tjindoe matò;
 Toedjoeuw patah pantoen ibarat;

Dāmikièn boeninjò pantoen:
 »Auoewe sā reompoen di tǎpian;
 »Inggò-an balam djo bārābah;
 »Satoe poen tidaqlah kiriman,
 »Anjòlah sajò poenjò sambah.” —
 Dangakan sāboeah lai:
 »Kambā di baow sidang toean;
 »Bāsi boengò pandan lākò;
 »Kambā bōdi kirimau;
 »Ka ganti njaow badan sajò.” —
 Dangakan sāboeah lai:
 »Boewè katjintjin amé nangkò;
 »Ka sālǎpah soewāsò djantan;
 »Djawè pākirim kami nangkò;
 »Ka tambah saròq di ālaman.” —
 Dangakan sāboeah lai:
 »Kajoe pǎsaq ambijekan toengkè,
 »Parang Silajò pārambahan,
 »Sāwatoepoen tidaq dalam soerè,
 »Adijs mālajoe pǎrasambahan.” —
 Dangakan katò sāboeah lai:
 »Pisang tambatoe nirowatoe,
 »Djantoeëng di sāsòq ramò-ramò:
 »Soerè ini kaganti badankoe,
 »Mandjalang doeli hoeboeeng njaow.” —
 Dangakan sāboeah lai:
 »Kambā di isi sidang toean,
 »Di isi sābālah boengò pandan;
 »Kambā bōdi kaganti badan,
 »Pikijelah dalam äti toean.” —
 Lah soedah kironjò kambā bōdi;
 Laloe manjambah lābai-pandjang,
 Ondéh poeti djānjò hambò,
 Sākiyèn ānjò nan dapè;
 Djekò lai baièq kitò āmahkan;
 Djekò boeroewq kitò toekari.
 Manjauoei Rènò-Tjanda-Déjwi:
 Insa Allah, baièqlah itoe;
 Toean lābai tārīmò kāsisi bānjaq-bānjaq,
 Dèh hambò tidaqlan tārābalè;
 Goenò baièq toean lābai,
 Antah kò Allah dangan nabi. —
 Mandanga katò nan bākiyèn;
 Manjauoei toean sièq lābai-pandjang:
 Ondéh poeti djānjò hambò;
 Barang ka manò di antakan;
 Dèh tjintjin baloen mangapò;
 Soenggoew kiriman kambā bōdi,
 Baloen lai sockò oerang mālilhè;
 Kò di boeka di danga pantoen;
 Boliè mandaroeëng galang-galang;
 Alamat badannjò kaloew kāsah;
 Di manò-manò di lihāti;
 Di manò-manò di oelangi;
 Di manò-manò di tanjòkan.

¹⁾ Hier zijn eenige bladzijden uitgevallen.

Katonjò garan lābai-pandjang:
Ikò bāitoelah dèh poeti;
Hambò māmoehoen anjōlai.
Poelanglah sièq lābai-pandjang. —
Sālamò lambè bākijèn;
Bārākatò Rènò-Tjanda-Déjwi:
Ō kambang òdièq dèn kandoeëng,
Ambije minjaq pākajan mandéh;
Kitò minjaki moerai-batoe nantoen. —
Bārāwari si Gandam-Baroejs,
Laloe di baow minjaq haroen;
Bārākatò si Gandam-Baroejs:
Dangkalan dèh bāpaq;
Djekò baloen boliè nan di tjari;
Oesah di poepoejs minjaq nangkò;
Ikòlah minjaq si loempè-pāga,
Bauoen sātauoen pālaijieran. —
Manjauoei poelò moerai-batoe:
Isai mandéh bārāpò kahandaq mandéh,
Labiè kahandaq badan hambò;
Katonjò boeroeëng nan djantan toe. —
Bākatò Rènò-Tjanda-Déjwi:
Ō kambang òdièq ambije nāsi harian mandéh;
Amaqjò mākan boeroeëng nangkò. —
Laloe di ambije-melah nāsi;
Pādinjò lani tamboen Atjé;
Laloelah mākan moerai-batoe. —
Lamò sādiki injò mākan;
Lah soedah mākan moerai-batoe;
Moengkò manjambah ānjōlai;
Kāpadò si Gandam-Baroejs:
Isai mandéh dangkan poelò sambah hambò;
»Māsaqlah boeah kajoe toelang,
»Di mākan anaq barau-barau;
»Kò lai oentoeëng, koembali poelang;
»Kò tidaq, ilang di rantau. —
Sābagai poelò ondéh dangai:
»Āsò roempoei, kadoewò pādi,
»Katigò bamban di lantaikan;
»Āsò hidoeij kadoewò māti;
»Kò tidaq badan mārasaikan.” —
Manjauoei Rènò-Tjanda-Déjwi:
»Isai naq tjintjin kalinkiang loeloejs djari,
»Koepang bākoepang barè limò,
»Barang ka manò diri,
»Toempang-mānoempang poelang djoè.” —
Manjauoei poelò moerai-batoe:
Manòlah mandéh kandoeëng hambò;
Hambò tārābang anjōlai.
Antarò moedò-moedò hari,
Tārābang mālamboeëng moerai-batoe;
Inggòq di até sari boelan;
Laloe bākatò anjōlai:
»Pangkā dauoen, pangkā bālaman,
»Ladang sābatang di timbarau;

»Tinggā doesoen, tinggā ālaman,
»Hambò mambilang taloewq rantau.” —
Manjauoei Rènò-Tjanda-Déjwi:
»Hampèkan antimoen dandang,
»Karoentoeëng bāri bātali;
»Lāpèkan boeroeëng maq tabang,
»Kò lai oentoeëng poelang koembali.” —
»Si Koedjoeue di até panté,
»Riaq māmātjah ka Bangkali;
»Kò lai moedjoeue kami mālāpé,
»Sālamat bāpaq poelang koembali.” —
Katonjò garan Tjanda-Déjwi.
Manjauoei djoè moerai-batoe:
»Amaq oenggé di até talang,
»Tabanglah tanoe djo bālbijs;
»Āsò ilang, doewò tārābilang,
»Ka tigò boliè nan di tjari.” —
»Boengò tandjoeëng di Piaman,
»Boengò sābatang tǎpi pādi.
»Tinggā kampoeërg, tinggā ālaman,
»Hambò naq tārābang anjōlai.” —
Katonjò si Kitjau-Moerai-Batoe.
Sālamò lambè naq bākijèn,
Abijslah sandau dangan goerau,
Tabang mālamboeëng moerai-batoe,
Kijèn lamò lah tinggi djoè;
Ilang di kandoeëng awan poetiè;
Ilang di kandoeëng mēgò mērah;
Ilang di matò oerang nan banjaq.
Bārāwari Rènò-Tjanda-Déjwi:
Ō Gandam-Baroejs, òdièq kandoeëng;
Boeka djo péti nan bāsa toe;
Ambijelah goentiing pākajan mandéh;
Sāratò sikalat indò-banat.
Bārāwari si Kambang-Tjinò;
Di ambije poelò sāmonjò;
Laloe di baow ka soerambi;
Di ambije poelò segalò tjioeb-tjioeb,
Di boewè tirai langi-langi,
Di boewè tilam tampè tidoewe;
Laloe bārātjǎkab sāmonjò;
Sātǎngah mǎnǎkat, mǎnǎrawang;
Sātǎngah manjoedji dèn manjōlam;
Laloe di soerè di loekijskan;
Lǎkè poelò gamba-gambaran;
Bilang bārābilang pāmédangan;
Soekòlah sāmonjò segalò anaq bai-baièq
Até oestanò bāsa nantoen,
Bāpò boeninjò sandau-goerau,
Boeni pantoen bāboeah-boeah.
Harinaì bātaloen djadi,
Segalò anaq randò gadijs,
Ō nandéh-nandéh boedaq tārānandéh-nandéh-
Padò masò déwasò itoe, [kan.
Lah lamò, lah tabang moerai-batoe;

Siang-siang poen malam-malam;
 Di tantang langi-langi djoë;
 Di tantang laoei, laoei djoë;
 Antah bärapòlah lamonjò;
 Sangkòqlah hari toedjoew hari;
 Sampai bilangan toedjoew malam;
 Māmandang sambije ka laoei;
 Mandjaram tjandonjò kăpä;
 Banjaq tiang nan bagai ranggé māti.
 Bāsitoenggang toeroen kaboemi;
 Laloe kăpadò kăpä banjaq;
 Kijèn lamò bärítambah dikè;
 Lah libò garan moerai-batoe;
 Inggòq di até sāboeah tiang;
 Mandkoejs-dăkoejskan paroew;
 Mangirai-ngiraikan sajòq,
 Baq boeni rəbab dan koetjəpi;
 Boeni sadam dan seroenai.
 Māningadah dagang di kăpä;
 Kalilatan boeroeëng moerai-batoe;
 Paroew bärəsamboeëng əsò-əsò;
 Koekoew bärəsamboeëng dangan amé;
 Matò oempamò bintang limoewe;
 Kăpaq mandami samboeëng lojang;
 Ikoewe mandami kipe tjinò;
 Bauoen kangkoeman nirawatoe.
 Moengkò bärəkətò: Ondéh kamoe dagang di
 Dangakan-melah dèh diri; [kăpä,
 Rantau apò ikò namonjò?
 Katòkan djoëlah di hambò.
 Bärəwari dagang di kăpä:
 Pikije bāmanoeëng səkoeitkò,
 Ati bəkətò-katò samò diri;
 Səlaroei səlamò nangkò;
 Kitò bärəlaijè di laoeitan;
 Bärapò koealò di masoewqi;
 Banjaq negari bəsa-bəsa;
 Tidaq boeroeëng nan baq nangkò,
 Boeroeëng nan pandai bəsò sərbəsi.
 Katonjò garan dagang di kăpä;
 Tauoe kăpitan dalam kăpä;
 Laloe kaloea anjòlai.
 Di baow bədi je djabətan;
 Laloe di tēmbaq moerai-batoe;
 Bədi je ləpé, boeroeëng tərabang;
 Inggòq kakăpä satoe lai.
 Kaloea kăpitan dalam kòrong,
 Di baow soempitan gadiing,
 Di isiek an dāmaq bəipoew,
 Laloe di soempinjò moerai-batoe.
 Dāmaq ləpé, injò tərabang,
 Inggòq ka kăpä satoe lai.
 Pikije kăpitan dalam kăpä;
 Bärəkətò-katò samò diri:
 Di manò datangnjò boeroeëng nangkò?

Siapò nan poenjò boeroeëng nangkò?
 Mānjawoei injò moerai-batoe:
 Ō toean dagang di kăpä,
 Hambò bärətanjò padò toean:
 Laoei apò ikò namonjò?
 Koealò apò ikò namonjò?
 Siapò kò rədjò di darətan?
 Səbagai poelò di kamoe;
 Kăpä kò datang di manò?
 Koealò manò di tampoewkan?
 Banda nan manò di tūpəti?
 Apò məkəsoei di sangədjə?
 Diri məharoew laoei nangkò,
 Siang-siang poen malam malam.
 Katonjò garan moerai-batoe. —
 Mānjawoei dagang di kăpä:
 Ondéh boeroeëng djanjò kami;
 Ikòlah laoei Pantjaran;
 Ikòlah goenoëng Kidjang-Rani;
 Itoelah taloewq Banda-Ramin;
 Ikòlah poelau Ranggò-Majang;
 Koealò bärənamò Zamin-Amba,
 Negari toeankoe Rədjò-Boedjang. —
 Səbagai poelò, dèh diri kò datang di manò?
 Apò məkəsoei di sangədjə?
 Soeroean siapò kò lah diri?
 Təlangki siapò nan di baow?
 Katonjò dagang di kăpä. —
 Mānjawoei poelò moerai-batoe:
 Manò kamoe dagang di kăpä?
 Dangakan-melah dèh diri:
 Hambò nangkò datang kamari;
 Dari koealò Indopərtò;
 Di soeroew Rəno-Tjanda-Dəjwi;
 Mambaow kambə bòdi nangkò. —
 Səbagai poelò ondéh kamoe;
 Ō mandéh di dalam kăpä,
 Dangakan-melah dèh mandéh:
 »Sikədoedoeuq dəhannjò kambə;
 »Di patah oerè hilalang;
 »Doedoeuqlah mandéh dalam kăpä,
 »Hambò məmoehon handaq tərabang.” —
 Mānjawoei si kambang dalam kăpä,
 Isai diəq dangakan-melah dèh ədiəq:
 »Pauoe di padang kətəlikan;
 »Si təkò di tūpi pədi;
 »Soenggoew tərabang angka bədjalan,
 »Apò katò linggə di kami?” —
 Səlamò lambè nan bəkijèn;
 Antah bärapòlah lamonjò,
 Kijèn lamò bəsarang dikè;
 Lah ampije poelau Ranggò-Majang;
 Məranggə tjandonjò tiang kăpä;
 Tibò di poelau Ranggò-Majang;
 Inggòq di kajoe ranggé māti;

Soesahlah äti moerai-batoe;
Djinijs dagang bäräbagai-bagai;
Banjaq ragam dagang di sinan;
Boegijs, Mangkäsa adö sinan;
Inggaris Angkoeterö di sinan;
Kaliing Koedjarat adö sinan;
Tjinö Koeantoeëng taq täräbilang;
Maboewqlah äti moerai-batoe;
Sampailah katö pantoen toewö:
»Hari päné mambang ka oetan,
»Djatoew di timpö dähan kajoe.
»Itoe di pandang itoe boekan;
»Gabé bärätanjö di rang laloe.” —
Sälamö lambé nan bäkijèn;
Oentoeëng si Kitjau-Moerai-Batoe.
Alah datang sampan säboeah;
Oerang nan datang dari käpä;
Bädjoewä kambüing dangan ajam;
Bäkatö poelö moerai-batoe:
Manölah mämaq dalam sampan nangkö?
Hambö bärätanjö padö mämaq:
Poelau apö ikö namonjö?
Koealö apö ikö namonjö?
Siapö rädjö di darätan?
Katonjö garan moerai-batoe.
Säbagai poelö dèh diri:
Bädije bäöpö di darätan?
Boeni mambäka aboe boeloeuw;
Boeni märadah djaraq moedö;
Bagaikan loeloejs di negari;
Siapölah itoe nan baraléh?
Amaq siapö kasäroemah?
Amaq siapö tindieq daboeëng?
Amaq siapö soenat-räsoel?
Katonjö garan moerai-batoe. —
Manjaoeï oerang dalam käpä:
Dangkalan-melah dèh diri,
Maq hambö katökan bëna-bëna;
Itoelah goenoeëng Kidjang-Rani;
Ikölah poelau Rangö-Majang;
Ikölah oedjoeëng Arö-Patah;
Itoelah taloeuw Karang-Djari;
Tampé oerang mamboeang poeké;
Ikölah koealö Zamin-Amba;
Negari toeankoe Rädjö-Boedjang,
Soedarö poeti Rënö-Nilam. —
Säbagai poelö dèh diri,
Bädije nan bäräboeni nantoen;
Oerang mäharag tjandan kadjirè,
Toeankoe Rädjö-Boedjang, rädjö kami soedah-
Känei dèh toedjoe päramajö. [lah mäti;
Mandanga katö nan bäkijèn;
Litahlah toelang moerai-batoe;
Aijië-matö bädarai-darai;
Sampailah katö oerang toewö:

»Adöq tärägantoeëng di mäligei;
»Toemboew si täkö di hilalang.
»Soedah oentoeëng bäräbagai-bagai,
»Toemboew tjilakö di nan malang.” —
»Si poekoeï inggöq di boeanai;
»Hilalang bäbatang-batang;
»Mäkäsoeï di sangädja tidaq kan sampai,
»Malang nan boekan alang-alang.” —
»Si poeké até si täkö,
»Di lotakan pangkä märansi;
»Mäkäsoeï hambö kasanö,
»Mäntakan kambä bödi.” —
Ö nandéh-nandéh; padö masö déwasö itoe,
Allah poen soedah mänaqdijekan:
Oentoeëng si Kitjau-Moerai-Batoe.
Bähandai-handailah oerang dalam sampan.
Lah ulang rädjö kitö nangkö;
Di manö rädjö nan èlöq?
Di manö soetan nan endah?
Bäkatö koenoen poelö oerangnjö:
Lai poelö rädjö nan èlöq;
Lai poelö soetan nan endah;
Poelau bäränamö Rangö-Sori;
Oedjoeëng bänamö tandjoeëng Lèdan;
Taloewq bänamö Pantjang-Sauoeue;
Goenoeëng bäränamö Tjampagö-Biroe;
Satoe poentjaq, toedjoeuw mättöenjö;
Édaran boeroeëng Dantö-Idjau;
Paroelangan anaq oela Gérang;
Paroelangan anaq koembang Djanti;
Katonjö garan poelö oerangnjö.
Mandanga katö nan bäkijèn;
Bäkatö boeroeëng moerai-batoe:
Manölah toean dalam sampan?
Tinggälah datoewq dalam sampan.
Hambö tärabang anjölai.
Tabanglah injö moerai-batoe.
Dèh lamö bäkälamöan,
Mandjaram roepönjö kalihatan;
Kijèn lamö bärätambah däkké;
Lah tibö garan di sanan;
Kironjö käpä-rang bülaboeuw;
Inggöq di doelang-doelang käpä.
Laloe bäkatö moerai-batoe:
Ö kähag nan dalam käpä;
Hambö bätanjö padö kähag;
Lauoeï apö ikö namonjö?
Goenoeëng apö ikö namonjö?
Katonjö poelö moerai-batoe. —
Pikijelah dagang dalam käpä;
Bähandai, bäräbintjang-bintjang;
Ondéh kitö sämonjö;
Sädö nan dalam käpä nangkö;
Di manö kitö mälihè boeroeëng nan pandai
Sälaroeï sälamö nangkö, [bäsö-bäsi;

Bäräpô koealô di masoewqi;
Banjaq negari bäsä-bäsä;
 Mänamboenlah banda di tampoewi.
 Säbagai poelô, ondéh kami;
 Maq kami katôkan sämonjô;
 Ikôlah goenoeëng Karang-Dësô;
 Édaran boeroeëng Garang;
 Itoelah si patoeëng rajô;
 Itoelah taloewq Kajoc-Arô;
 Bänamô laboewan bädjau;
 Ikôlah koealô Pantai-Tjamin;
 Negari Seti-Bila-Djôdi;
 Toenangan Soetan-Bärindangan.
 Katonjô poelô dagang di kăpä.
 Mandanga katô nan băkijên,
 Soekôlah äti moerai-batoe;
 Säbagai poelô dèh diri:
 Boekanlah hambô kasombong moeloei;
 Diri kô datang dari manô?
 Koealô manô di tampoewkan?
 Negari manô tampê diâm?
 Apô mākăsœi di sangädjô diri?
 Katonjô poelô oerang di kăpä.
 Alah manjauoei moerai-batoe:
 Hambô nangkô datang kamari,
 Dari koealô Indôpoerô.
 Soeroewan Rênô-Tjanda-Déjwi,
 Handaq kataloewq Banda-Lăkô,
 Kăpadô Soetan-Bärindangan.
 Măântakan kiriman kambă bôdi.
 Katonjô moerai-batoe.
 Katô băkatô oerang banjaq,
 Sampai băritô kadarătan.
 Tauoelah Seti-Bila-Djôdi,
 Laloe băkamé masô itoe;
 Bădjalan laloe ka moearô;
 Săratô anaq randô gadijs;
 Săratô anaq bai-baiëq;
 Di dôrongkan-melah sampan,
 Alah bădajoeëng änjôlai;
 Sadang ka poelau Arô-Săbajoe.
 Sampan tădôrong ka lauoeitan;
 Timpô-bătimpô rangkoew dajoeëng;
 Kin lamô lah dăkê djoeô;
 Lah tibô padô kăpä banjaq;
 Băkatô Seti-Bila-Djôdi:
 Manô kamoe dagang di kăpä?
 Boeroewq boeni pătjah băritô.
 Di manô injô moerai nantoen?
 Dèh hambô handaq bătamoe. —
 Säbagai poelô dèh kamoe,
 Kamoe nan datang dari manô?
 Koealô manô di tampoewkan?
 Negari manô nan di djalang?
 Katonjô Seti-Bila-Djôdi. —

Manjauoei kăpitan dalam kăpä:
 Ô tjiq Oeti dangakan-melah dèh tjiq Oeti.
 Lôrong kăpadô kăpä nangkô,
 Datang nan dari tanah bäsä;
 Soeroewan Soetan-Koedjarat;
 Băränamô Soetan-Jazid.
 Kami sălăpan boeah kăpä,
 Di titahkan Soetan-Koedjarat;
 Mangawă koealô Pantai-Tjamin. —
 Bărăwari Seti-Bila-Djôdi,
 Mantjaliëq kapoentjaq tiang;
 Lah tanpaq boeroeëng batoe nantoen;
 Laloe manjambah moerai-batoe:
 O mandéh kandoeëng hambô;
 Hambô nangkô datang kamari;
 Boekan kahandaq badan hambô;
 Anjô kahandaq dansanaq mandéh;
 Kahandaq nan tidaq bolie di tăhan;
 Poeti bänamô Tjanda-Déjwi.
 Mandanga katô nan băkijên;
 Maboeuwq rasonjô pärătian.
 Hirôlah Seti-Bila-Djôdi.
 Manô kalijên sämonjô?
 Băäpo bitjarô kitô?
 Ikôlah roeponjô moerai-batoe;
 Soedah di danga băritonjô;
 Manjambah poelô moerai-batoe.
 Manôlah mandéh kandoeëng hambô?
 Dangakan-melah mandéh kandoeëng;
 Măransi rimbô pantai,
 Păloepoew tinggă di tăpi:
 Bamban pănoekoewq ragô-ragô;
 Poeti bänamô Tjanda-Déjwi,
 Manjoeroew măantakan kambă bôdi,
 Kadalam taloewq Banda-Lăkô.
 Säbagai poelô dèh mandéh.
 Djekô adô moeda-moedahan,
 Sălamat sajô kasanan;
 Djekô adô injô mauoe;
 Sampai sălamat itoe kini;
 Toeancoe Soetan-Bärindangan,
 Kami sambah, kami răljôkan;
 Namonjô negari taq bărădjô;
 Ikôlah roepô kambă bôdi. —
 Säbagai poelô dèh mandéh.
 Dangakan băna sambah hambô:
 »Bajam di kaboen rang Pikoetô,
 »Ambije săbatang goelai kini.
 »Dalam sătauoen datang masô,
 »Tidaq pëläng mărăsai kamari.” —
 Dangakan săboeah lai.
 »Soetan mamboeë saroeëng karijs,
 »Djangkăkan lihije badjoe kaijen;
 »Toean sipat mangandoeëng arip,
 »Bitjarôkan lăhije dangan batin.” —

Säkitoe sambah bāké toean.
Tinggälah toean, hambö tabang,
Maq sampai kiriman.
Tabang si Kitjau-Moerai-Batöe;
Ilang di matö oerang pèlang;
Hilaulah Seti-Bila-Djödì;
Tidaq katöean kasisinjö.
Sälamo lambè nan bākijèn;
Oentoeëng si Kitjau-Moerai-Batöe;
Gilö tärabang, tärabang djoëö;
Abijs hari bäganti hari;
Siang-siang poen malam-malam.
Antah bärapölah lamonjò,
Apocëng-apocëngan kalihatan.
Di sangkò gösong, boekan gösong;
Di sangkò poelau, boekan poelau;
Kinlamö bätambah dökè;
Kironjò kǎpǎ rang bälaboew;
Märanggé tjanonjò tiang kǎpǎ;
Oentoeëng si Kitjau-Moerai-Batöe;
Inggòq di kajoe ranggé mäti;
Injò tibö, hari lah malam;
Pikije bāmanoeëng moerai-batöe,
Lah tarang taloewq Banda-Läkö;
Dèh tjajö tèlong djo pälitö;
Namoen di dalam kǎpǎ nantoen,
Tidaqlah soeni pandangaran;
Namonjò oerang tjampoewe bauowe;
Pikijelah moerai-batöe;
Tidaq boliè tampè bätanjö;
Lah siang roeponjò hari;
Tärabang mangéda masö itoe;
Inggòq di até tiang kǎpǎ;
Di pandang kiri djo kanan.
Sätangah kǎpǎ baroe tibö;
Sätangah bākauo kabälaboew;
Sätangah bākauo bāniagö;
Sätangah handaq bǎrǎlaijiè;
Sätangah bǎrǎmocè djoëö;
Héranlah poelö moerai-batöe;
Laloe bǎkatö anjölai:
Manö kamoe dagang di kǎpǎ?
Poelau apö ikö namonjò?
Rantau apö ikö namonjò?
Koealö apö ikö namonjò?
Siapö kö rǎdjö di darǎtan?
Mandanga katö nan bākijèn,
Manjauoei kǎpitan kǎpǎ:
Dangakan-melah dèh diri;
Ikölah poelau Rangkö-Sori;
Itoelah tandjoeëng Lèdan;
Itoelah taloewq Banda-Läkö;
Itoelah goenoeëng Kidjang-Rani;
Tjampagö-Biroe-Bandan;
Satöe poentjaq, toedjoew mäjtjoewnjò;

Édaran boeroeëng Dantö-Idjau;
Päroelangan anaq oela Gérang;
Päroelangan anaq koembang Djanti,
Negari Soetan-Bärindangan;
Toenangan Seti-Bila-Djödì,
Poeti di taloewq Kajoe-Arö;
Toenangan poeti Rènö-Nilam,
Poeti di koealö Zamin-Amba.
Katonjò kǎpitan dalam kǎpǎ;
Säbagai poelö, dèh diri kö
Datang dari manö?
Koealö nan manö di tampoewkan?
Negari manö kan di toeroei?
Siapö poenjò pärǎnaijenan?
Katökan djoëlah padö kami. —
Manjauoei si Kitjau-Moerai-Batöe.
Dangakan-melah dèh diri;
Maq hambö katökan bǎna-bǎna;
Moelö hambö datang kǎnari,
Dari koealö Indöpoerö,
Di soeroew Rènö-Tjanda-Déjwi;
Soeroewnjö antakan kambä bödi;
Adöpoen Rènö-Tjanda-Déjwi,
Sälaroëi sälamö nangkö,
Tidaqnjò mauoe bǎsoewami;
Antahnjò kǎnei santoeëng pelalai,
Oerang mauoe, injö taq mauoe,
Oerang namoew, injö taq soekö;
Lörong dèh bǎpaq djo boendonjò;
Anaq soerang maroesoew äti,
Mandanga Soetan-Bärindangan.
Sangatlah soekö boendö kandoeëng,
Di goentiing, di loekijs kambä bödi,
Ikölah roepö älamatnjö;
Ikö bǎtöelah dèh kamoe;
Sambije kamanö hambö tabang?
Tibö kamanö hambö tabang?
Tibö kamanö kampoeëng dalam?
Handaq tarangkan padö hambö!
Katonjò poelö moerai-batöe. —
Mandjowab dagang di kǎpǎ:
Antarö barat djo sälätan,
Kirikan mäteri mäti,
Kanakan mäteri hidoeij;
Sinanlah kòrong kampoeëng dalam;
Katonjò dagang dalam kǎpǎ. —
Mandanga katö nan bākijèn,
Tabanglah boeroeëng moerai-batöe;
Mangéda koealö Banda-Läkö;
Katö bǎkatö kǎpitan dalam kǎpǎ;
Manö kitö dagang nan banjaq?
Kitö kaloea kadarǎtan;
Mandanga bǎritö moerai-batöe,
Djaän mandanga kǎba oerang.
Katonjò kǎpitan kǎpǎ.

Bärāwari *dagang* di *kāpā*:
 Di *bongka sauoe* Si *Ampa-Tika*;
 Bāpiké, bāsīgab sāmonjō:
 Sātūngah *toeroen* di *sampan toendō*:
 Māsōewq koealō *Banda-Lākō*.
 Sālamō *lambè* nan *bākijèn*;
Sampailah poelō moerai-batoe:
 Māsōewq ka *kampoeëng kōtō* dalam,
Inggōq di *até kāmoeniing-sāti*;
 Bārāpō *anaq bai-baiëq*;
 Bārāpō *seti-sidang-toean*:
 Sāgalō *anaq randō gadijs*;
 Bārāpō *anaq pārātīapan*;
Sadang mānākat mānārawang,
Mangādōq soedjian soerang-soerang;
Lah tampaq boeroeëng moerai-batoe;
Bagai nan rābab dèn koetjāpi;
Boeni sadam boeloew bangsi;
Laloe di toeroei di ampiri,
Abijs tārātjangang sāmonjō.
Laloe bākatō moerai-batoe:
Mandōlah mandéh kākāq hambō?
Dangkan-melah tanjō hambō:
 »Di *tabang-tabang kankoeang dalam*,
 »*Ladō di dalam pārandangan*.
 »Di *manō kōrong kampoeëng dalam*,
 »*Rādjonjō Soetan-Bārindangan*.” —
Mandanga katō nan *bākijèn*,
Hilaulah anaq randō gadijs.
Ondéh malang tjilakō badan!
Siapō nan poenjō boeroeëng nangkō,
Manjaboei namō rādjō kitō?
Lah gilō seti-sidang-toean;
Tinggā soedjièn dèn loekijisan;
Héran māmandang moerai-batoe,
Paroew bārāsamboeëng āsō-āsō,
Koekoew bārāsamboeëng amé oerai,
Matō oempamō bintang timoewe.
Kāpaq mandami sambōeëng lojang.
Ikoewe mandami kipé tjindō,
Bauoen kangkoman nirōwatōe.
Bākatō boeroeëng moerai-batoe:
Manō kamoe di dalam roemah?
Tinggālah kamoe, hambō tabang. —
Tabang māloempē moerai-batoe;
Inggōq di *até poentjaq balai*;
Balai bālérong Soetan-Bārindangan:
 Di *sangkoeikan poelō kambā bōdi*;
Manjikije-njikijekan paroew;
Mangirai-ngiraikan sajōq;
Bagai nan rābab dèn koetjāpi;
Kadangan dèn Soetan-Bārindangan,
Laloelah toeroen anjōlai;
Tampaqlah boeroeëng moerai-batoe.
Bākatō Soetan-Bārindangan:

Isai diëq kandoeëng, Boedjang-Sālamat,
Pai djoëb djāpoei soempitan gadiing,
Sārātō djo dāmaq nan bāipoeu.
Bārāwari Boedjang-Sālamat;
Bālari-lari garan ka roemah;
 Di *tariëq soempitan gadiing*,
 Di *baow toeroen ka hālanan*;
 Di *ambije Soetan-Bārindangan*;
 Di *isiëkan dāmaq bāipoeu*;
 Di *soempi boeroeëng batoe nantōen*;
Dāmaq lāpé, boeroeëng tabang;
Inggōq di *até pāpan tjātoewe*;
Naiëq poelō ka até roemāh;
Naiëq rang kajō sia banda;
Sārātō djo anaq rādjō-rādjō;
Sārātō nankodō bāsa-bāsa;
Sātō poen tibō di até roemah,
 Di *tangkōq boeroeëng moerai-batoe*,
Laloe di tangkōq anjōlai,
Oléh rang kajō sia banda;
Tangan tibō di moerai-batoe:
Kapadō Soetan-Bārindangan;
Inggōq di *até tangan kiri*;
 Di *tangkōq dangan tangan kanan*;
Mālompē ka tangan kanan;
 Di *tangkōq dangan tangan kiri*;
Héranlah Soetan-Bārindangan;
 Di *tjākau oléh sia banda*;
Mālompē moerai-batoe nantōen,
Tabanglah ka māligei,
Bārādiri até pāpan tjātoewe;
Bākatō Soetan-Bārindangan:
Isai rang kajō sia banda,
Oesah di tangkōq boeroeëng nangkō;
Handaq pārāgoe-rāgoe āti,
Handaq pārintang-rintang matō.
Bārāwari poelō moerai-batoe;
 Di *pandang Soetan-Bārindangan*,
 Di *pandang lēlo djo pārangai*,
 Alah *bākatō moerai-batoe*:
Sintoeëng di padang-rātō,
Si poekē di até bākoëëng,
Māti pārāngkō dalam pādī,
Sālōrong maq toean nangkō.
Patoeilah djodjoe mandéh kandoeëng,
Poeti bānamō Tjanda-Déjwi.
Kalō di oedji samō mērah,
Kalō di tabije samō barē,
Kalō di timbang samō lōkoe.
Katonjō garan moerai-batoe.
Ikō bāitoelah toeanikoe,
Pātaroew mandéh dari roemah;
Djān pātjājō di oerang hidoëij,
Mānoesia pandjang ākājō.
Tabang māloempē moerai-batoe,

Inggòq di até poentjaq balai;
Balai bälérong pandjang toedjoew,
Pandjang nan doewò kali läpan.
Bagai djinis oekije gambaran;
Bärätoenggaq gadiing pilian;
Bäpintoe bäpangkè-pangkè;
Bätätah bäsadah linggam;
Bäoekije bākaloewq päkoe;
Djèlò-bädjèlò äka tjindò;
Taré limpatò kajoe érang;
Tasièq, tjandanò kajoe manang;
Koerang sädiki tidaq läbiè;
Kalò di tjalièq, boetò matò.
Laloe bākatò moerai-batoe:
Ondèh toeankoe djanjò sajò,
Ikò kiriman kambā bōdi,
Päkirim mandèh dari roemah,
Toedjoew pètaq, toedjoew mäligei;
Lihèlah poelò dèh toeankoe;
Ikòlah tandò alamatjò;
Sajò tabang anjòlai;
Tabang memboeoeëng moerai-batoe,
Djatoewlah poelò kambā-bōdi.
Bäräwari Soetan-Bärindangan;
Laloe di ambije kambā-bōdi,
Laloe di boeka. —
Bismillah ar-rahmán ar-rahim.
Padò masò-déwasò itoe,
Tibòlah garan moerai-batoe.
Inggòq di até poentjaq maligei;
Mandäkékan paroew;
Mangirai-ngirarikan sajòq;
Kadanganan dèh poeti Rènò-Tjanda-Déjwi,
Bäräwari Rènò-Tjanda-Déjwi;
Bälari toeroen anjòlai;
Säratò djo ranjoewq djo koelintang:
Tärähoerai ramboei nan pandjang;
Mantjamoew koentji sanggoewenjò;
Mandariing boeni gantò tjintjin;
Tabang kabawah moerai-batoe;
Inggòq di tangan Tjanda-Déjwi;
Di baow naièq anjòlai;
Bäräkatò si Gandam-Baroejs:
 »Alah mò kambang boengò pandan;
 »Di timpò dawoen kätari;
 »Alah mò datang njaow badan,
 »Lai kò boliè nan di tjari.” —
Gälaq täräsänjoem Tjanda-Déjwi.
Bākatò si Kitjau-Moerai-Batoe:
Ondèh mandèh djanjò sajò,
 »Gäsiing tigò, gäsing ampè;
 »Dalam soekätan taq bälarièq;
 »Asiing di tjintò, äsiing dapè;
 »Oentoëng soerätan nan taq baièq.” —
Katò si Kitjau-Moerai-Batoe.

Bärämanoeng Rènò-Tjanda-Déjwi,
Sāmantarò bākatò-katò;
Näsi lah mäsaq dèh si Kambang,
Mākanlah boeroeëng moerai-batoe;
Soedahlah mākan moerai-batoe;
Laloe bākatò anjòlai.
Ó mandèh kandoeëng hambò;
Tätākalo hambò bādjalan;
Sampailah garan hambò kasanan;
Ka koealò taloewq Zamin-Amba;
Bäranti hambò di sinan;
Di poelau Arò-Säbajoe;
Hambò danga bādije di läpi;
Bagai märädah djaraj,
Säpantoen märandang bidjan;
Māmandang hambò ka kiri kanan;
Māmandang hambò ilije moedièq;
Tidaq boliè tampè bätanjò;
Säsahat hambò inggòq sanan;
Lah datang sampan säboeah;
Oerang bätigò dalam sampan;
Oerang itoe bādjoëä kilang;
Hambò bätanjò di oerang itoe:
Ondèh tocan nan dalam sampan nangkò;
Bādije bāpò di darätan?
Moengkö säläkoe demikijèn?
Manjauoei oerang dalam sampan:
Dangkalan-melah dèh diri.
Adòpoen bādije bäboeni toe;
Bādije oerang mäharaq maüt;
Rädjò kami soedahlah mäti;
Känei dèh toedjoe perämajò.
Bānamò Toeankoe-Rädjò-Boedjang.
Mandanga katò nan bākijèn;
Hambò mänangijs anjòlai.
Bākatò poelò oerangjò.
Dangkalan-melah katò hambò:
Adò poelò rädjò nan läbiè;
Adò poelò Soetan nan endah;
Bānamò Soetan-Bärindangan;
Negari bānamò Banda-Läkò;
Poelau bānamò Tandjoeëng-Lédan;
Oedjoeëng (bānamò ¹⁾ Arò-Kambang;
Goenoëng bärānamò Patah-Sambilan;
Satoe poentjaq, toedjoew mätjoewnjò;
Édaran boeroeëng Dantò-Idjau;
Toenanganjò soedah bätigò;
Bānamò poeti Méranggawé;
Soerang bānamò Seti-Bila-Djòdi;
Soerang bānamò poeti Rènò-Nilam;
Katonjò poelò oerang itoe.
Bäübarat hambò anjòlai:
 »Bärambang di tengah päkan;

¹⁾ Dit woord ontbreekt in het HS.

»Di baow anaq oerang di Mäläkô.
»Rambang baq awan bäljalan,
»Tidaq katoean tampè tibò.”
Katonjò si moerai-batoe.
Manjauoei si Gandam-Baroejs:
»Ondéh naq! kätjang päringè dalam paraq;
»Di baow naiëq toedoeëng sädji;
»Bäränìè hambò päninggä bÿpaq,
»Sälamat oemoewe poelang koeumbali.”
Katonjò si Gandam-Baroejs.
Bäräkatò djoè moerai-batoc.
Tabanglah hambò dari sinan;
Sampailah garan toedjow hari;
Tibò di koealò Pantai-Tjanin;
Sämalam hambò di sanan;
Moengkö ka koealò Banda-Läkö;
Kalihätan goenoëng Tjampagò-Biroe;
Dakèlah poelau Rangge-Müti;
Hambò tibò, haripoen sandjò;
Mantjajò tëlóng dalam kÿpä;
Namoen sämalam-malam itoe;
Lah siang kironjò hari;
Tabanglah hambò anjölai.
Inggòq di doelang-doelang kÿpä.
Sätangah oerang naq mänëmbaq;
Sätangah oerang naq manjoemp;
Kaloca kÿpitan dalam kÿpä;
Mambaow bädije sälarè;
Di tëmbaqnjò garan badan hambò.
Bädije läpè, hambò tabang.
Bäpantoen hambò sambije tabang:
»Pisang kalè di dalam kÿpä,
»Mäkanaan boedaq dari hoeloe.
»Pagang oemanat dèh nan tinggä,
»Läpè bädjalanlah dähoeloe.”
Tabanglah hambò ka darätan,
Laloe mäéda kampoeëng dalam.
Inggòq hambò di poentjaq balai;
Balai bälérong pandjang toedjow;
Hambò pandang maq toean nantoen;
Sadang bëmaijen-maijen tjätoewe;
Dangan Rang-Kajò sia banda.
Poewèlah hambò dèh mämandang;
Hambò pandang si enggoew-enggoew;
Sadang roeponjò maq toean nantoen;
Hambò patoci djo kaläka hambò;
Patoeilah lawan mandèh doedoewq.
Kalò di oedji samò mèrah;
Kalò di tahiye samò barè;
Sä-djoe-galò kadam djo kamboei;
Sä éedaran boemi djo langi;
Kò anjò di bawah langi nangkö;
Hÿramlah roepò nan bëkijèn;
Läköe pärangai taq bälawan;
Boeni päkätan lämaq manijs.

Sampai bäkatò pantoen oerang:
»Pisang kalè nükan djo säkin,
»Djatoew täräläpè dari tangan.
»Äti läkè matöläh ingin,
»Allah nan baloen manjampaikan.”
Katonjò garan moerai-batoe,
Abijslah katò di katòkan.
Bäkatò Rënd-Tjanda-Déjwi:
Ö Gandam-Baroejs, anaq kandoeëng;
Amaq mämkai djoèlalah kau;
Päkäi päkajan läki-läki;
Käsah-Karòdjo-Manda-Kaliing;
Püraq-Tätöboewe-Dènei-Hari;
Kambang kò Tjinò-Langgò-Bajoe;
Mämkai kalijèn sämonjò.
Kitò pai toeroen kabawah;
Pai mandjalang ajah kandoeëng.
Mandanga katò nan bëkijèn;
Soedah bëtjäckab sämonjò;
Toeroenlah Rënd-Tjanda-Déjwi;
Di kandoeëng dajang-dajang bënjaq;
Kipè basöboëng kiri kanan;
Tibò di roemah Toeankoe-Rädjò-Moedò;
Laloelah naiëq ka até roemah;
Bäkatò poeti Tjanda-Déjwi:
Manöläh ajah kandoeëng hambò?
Moengkö hambò datang kämari:
Djekò adò sambah beräläköe;
Djekò kahandaq lai ka bolliè;
Sadang di ajah boendò kandoeëng;
Hambò naq pai bërämaijen-maijen;
Sadang ka poelau Lompè-Kidjang;
Handaq mämoeta-moeta karang;
Handaq bëtjamin kasiëq poetiè;
Handaq mälihè roepò roempoei;
Ikò bëitoelah dèh ajah;
Salangkan hambò pèlang bësa;
Moëkan märiam dangan baré.
Katonjò Rënd-Tjanda-Déjwi.
Dèh bäkatò Toeankoe-Rädjò-Moedò;
Säkali kahandaq mandèh,
Läbie baiëq di äti kami.
Laloe bäkatò Toeankoe-Rädjò-Moedò:
Manöläh garan Panghoeloe-Kawä;
Pai djo salang pèlang bësa;
Padò Rangkajò-Panghoeloe-Dagang;
Bädjalan Panghoeloe-Kawä;
Toeroen ka bawah ka häلمان;
Laloe kÿpadò Panghoeloe-Dagang;
Laloe bäkatò Panghoeloe-Kawä;
Manò Rangkajò-Panghoeloe-Dagang?
Hambò nangkö manjalang pèlang;
Di soeroew toeankoe dari roemah,
Dèh poeti handaq ka poelau;
Katonjò Panghoeloe-Kawä.

Manjauoei Rangkajò-Panghoeloe-Dagang:
 Kò anjò pèlang nan bàsa kò,
 Badan hambò siapò poenjò!
 Insa Allah baiëqlah itoe.
 Manò sàgalò anaq pèlang?
 Toeroenkan pèlang ka lãboewan;
 Moeëkan mäviam sãmonjò;
 Rantaq bãrãbilang. . . .¹⁾
 Tãdjaq djo si têngga bãbilang tangan;
 Langkòq djo alam djo mävawã;
 Kòrong bãdoenam djo sitawa;
 Tiang bãpaloei dangan tjandai;
 Djoedjoeuwe bãlambò kaijen koeniing. —
 Soedahlah langkòq sãmonjò;
 Bãdjalan Rangkajò-Panghoeloe-Dagang
 Kãpadò Toeankoe-Rãdjò-Moedò.
 Ampoen Toeankoe sambal sajò;
 Pèlang lah hãsije sãmonjò;
 Soedahlah toeroen ka lãboewan.
 Bãkatò Toeankoe-Rãdjò-Moedò.
 Bãitoe bãna dèh Rangkajò;
 Sãbab hambò manjalang pèlang:
 Si oepiëq injò bãkahandaq;
 Handaq ka poelau Lompè-Kidjang.
 Mandanga katò nan bãkijèn,
 Mãmoehoen Rangkajò-Panghoeloe-Dagang.
 Padò masò déwasò itoe;
 Bãkatò poeti Tjanda-Déjwi.
 Mari kalijèn sãmonjò;
 Bãkampoeëng sàgalò dajang-dajang;
 Moerai-Pãsaman-Gandam-Baroejs;
 Anaq Rangkajò-Alat-Tjãnanò;
 Pãkai pãkajan anaq kandoeëng;
 Bãrãsoentiing bãboengò karang;
 Lipè sanggoewe karò-bãdjoentai;
 Pãgantoeëng nan doewò balé halai;
 Ramboei nan pandjang lawan boengò;
 Bãtãpoewq lonta di pipi;
 Mandariing boeni gantò tjintjin;
 Bagai sãlindiëq poelang mãkan;
 Tjandai sãwatoe këndangan;
 Mãmagang pèti nau sãboeah,
 Itoe djabãtan mandèh kandoeëng.
 Mandèh mandjadi djoeroe-moedi,
 Di dalam pèlang nan bãsa kò.
 Manòlah poelò Kasah-Karòdjo-Manda-Kaliing,
 Anaq Rangkajò-Lipè-Tjoeta;
 Pãkai pãkajan wãranò idjang;
 Bãsoentiing bãranggò-ranggò;
 Lipè sanggoewe majang tãrãhoerai;
 Pãgantoeëng nan sãbalé halai;
 Ramboei nan pandjang lawan minjaq;
 Langkòq djo kaijen biroe mansi sãrãсах;

Këndangan mãmagang kipè djo tjamin;
 Itoe djabãtan mandèh kandoeëng.
 Mandèh diam di timbò roeang.
 Piraq-Tãtãboewe-Dènei Hari;
 Anaq Toemanggoeëng Koedjarat;
 Pãkai pãkajan wãranò mèrah,
 Bãsoentiing bãboengò rampai;
 Lipè sanggoewe boengò rampani;
 Pãgantoeëng sãpoeloe halai;
 Ramboei nan pandjang bãdjantikan;
 Mãmagang angin djangan polan;
 Itoe djãbãtan mandèh kandoeëng.
 Mandèh mandjadi Rãdjò-Batoe.
 Mandèh diam di tindjau-karang;
 Bãmaijen gãlah sãbatang;
 Manò si kambang Langgò-Bajoe?
 Anaq Rangkajò sia banda.
 Pãkai pãkajan djinijs-djinijs;
 Bãsoentiing bãboengò ranggè;
 Lipè sanggoewe tãlipoeuw lajoeuwe;
 Pãgantoeëng nan sambãlan halai;
 Ramboei nan pandjang bãtjelaqan;
 Bãrãpaliing bãpãsang soeroei;
 Oendoeëng-oendoeëng tjarò mãlajoe;
 Mãmãkai santãpan pãtang pãgi;
 Masoeuw ãdjoeëng, kaloea ãdjoeëng,
 Masoeuw pintoe, kaloea pintoe;
 Di dalam pèlang nan bãsa kò.
 Ondèh naq Kitjau-Moerai-Batoe;
 Bãpaq mandjadi malim-bãsa;
 Bãpaq diam di atè tiang;
 Di atè doelang-doelang;
 Kãdjò mangatauoëi ãpoeëng djo tjama;
 Mãlihè barang di dalam lauoëi;
 Dalam pèlang nan bãsa nangkò.
 Katonjò Rènò-Tjanda-Déjwi.
 Sãlamò lambè bãkijèn;
 Hãsijelah garan sãmonjò;
 Katonjò Rènò-Tjanda-Déjwi:
 Manò kalijèn sãmonjò?
 Ó Gand m-Baroejs, ãnaq kandoeëng;
 Lãpèkan tali pandarè;
 Maq ilije pèlang ka moearò;
 Pagi hari kitò bãlaijie.
 Bãrãwari si Gandam-Baroejs;
 Di poetoëjs tali pandarè;
 Pèlang bãralië ka moearò;
 Dajoeëng bãrangkoew kiri kanan;
 Bãrapò boeni sandau goeraw;
 Harinaì bãtaloen djadi;
 Gãlaq bãgoemam tãdaq koerang;
 Boeni pantoen balé-bãbalé.
 Namoen bãpantoen Tjanda-Déjwi:
 Ó mandèh kandoeëng hambò;
 »Biriëq-biriëq di kampoëëng tinggã,

¹⁾ Hier schijnt iets uitgevallen.

»Inggòq di dèhan sàligoerai.
»Bai-baiëq mandéh ka tinggä.
»Kami bädjalan anjölai.”
Mandéh kandoeëngnjö bänamö Poeti-Lèlò-
Bangkò:
»Ondéh naq! sikoedjoewe di até panté,
»Kambanglah boengö pärauoëitan.
»Kò lai moedjoewe kami mälpé.
»Baq ajam poelang kapauoëitan.”
Ondéh naq, dangakan säboeah lai:
»Gäloegoewe di até panté;
»Lah räpé dalam koeali.
»Kò lai moedjoewe kami mälpé,
»Sälamat kau poelang pai.”
Katonjò poeti Lèlò-Bangkò.
Manjauoëi si Gandam-Baroejs:
»O mandéh; oesah di timbò-timbò lai,
»Ilang sirawi até panté.
»Oesah di tjintò-tjintò lai,
»Lah ilang ka lauoei läpé.”
Katonjò si Gandam-Baroejs.
Manjauoëi poeti Lèlò-Bangkò:
Ondéh naq, kò kau pai bälaijé,
Baow intan sädoekoeëngan.
Katonjò poeti Lèlò-Bangkò.
Manjauoëi Piraq-Tätäboewe-Dènei-IIari:
Ondéh mandéh kandoeëng;
»Parangi namò di dauoen kawè.
»Patah säbatang boengö pandan.
»Mantjari intan tengah lauoei,
»Antah ilang njaow badan.”
Katonjò Piraq-Tätäboewe-Dènei-IIari.
Manjauoëi poeti Lèlò-Bangkò:
»Ondéh naq; si Ramò pai karaijé;
»Pandan poetië dari soebarang;
»Sälamò kau bälaijé,
»Badan kamäti mangärabang.”
Katonjò poeti Lèlò-Bangkò.
Manjauoëi poelò si Kambang-Tjinò:
Û mandéh kandoeëng hambò;
»Tabanglah belibijs dalam pädi;
»Päloepoew di kampoeëng tinggä.
»Sananglah äti kami pai,
»Roesewlah äti mandéh tinggä.”
Katonjò si Kambang-Tjinò.
Bäkatò poeti Lèlò-Bangkò:
Û kambang! önaq dangakan ibarat hambò.
»Toemboew talang dari Mälökö,
»Toemboew manjisi kötò tinggä.
»Badan malang, badan tjilakò;
»Boeroeëng nan djinaq djadi lija.”
Katonjò poeti Lèlò-Bangkò.
Manjauoëi Täliapoewq-Poelang-Panggilan:
Û mandéh kandoeëng hambò:
»Tätalah balam di sitäkö,

III. 2.

»Dabié djo sakin parauoëitan.
»Tinggälal mandéh di koealò,
»Kami bälaijé ka lauoeitan.”
Katonjò Täliapoewq-Poelang-Panggilan.
Bäkatò poeti Lèlò-Bangkò:
»Ondéh naq; bäsarang dang kabawal boerai;
»Tärabang manggoenggoeëng boeah palò.
»Djèkö sampai kitò bätjarai;
»Mäkan bäkoeah aijé-matò,”
Katonjò poeti Lèlò-Bangkò.
Laloe bäkatò moerai-batoe:
Mandèlah mandéh kandoeëng hambò?
»Di kali-kali si tükò,
»Ka Djoealah mänabang auoewe.
»Adöpoen hari sähari kò,
»Kasoedähan kitò bäbauoewe.”
Katonjò garan moerai-batoe.
Manjauoëi poeti Lèlò-Bangkò:
»Karämaq di töpi aijé,
»Batang si täkö tampè roemah.
»Kò bäpaq pai bälaijé,
»Tènggang si toewò dari roemah.”
Katonjò poeti Lèlò-Bangkò.
Ramih koealò sähari toe.
Bärapò anaq randò gadijs:
Bärapò seti-sidang-toean;
Bärapò anaq moedò-moedò;
Djölöng mälawan anaq gadijs;
Täräloengké soebang sähari toe.
Soedahlal oerang minoem mäkan,
Bäkatò Rènò-Tjanda-Déjwi:
Önaq kandoeëng si Gandam-Baroejs;
Läpékan tali pandarè;
Kitò kaloea anjölai.
Bäräwari si Gandam-Baroejs;
Di poetoejs tali pandarè;
Pèlang bäralih ka lauoeitan;
Dajoeëng bärangkoew kiri kanan.
Bäkatò Rènò-Tjanda-Déjwi:
Manò kalijèn sämonjò?
Käköq djabätan soerang-soerang,
Oerang nan ampè poeloew ampè;
Djoeroe-moedi kitjoei kamoedi;
Djoeroe-batoe tènggahlal sawoew:
Djoeroe-tangké djowaqlah laijé.
Önaq kandoeëng si Gandam-Baroejs,
Hätamkan magang kamoedi,
Kauo tantanglah oedjoeëng tanah bäsä,
Maq pädjam kitò ka tängah,
Amaq tälampau rantau nan tigò,
Maq bandoeëng oerang di koealò.
Bäräwari si Gandam-Baroejs,
Di hätamkan kamoedi kanan,
Di kitjoei kamoedi kiri,
Pèlang mänampoew anjölai,

12

Riaq māmātjah mantjoetjoei;
Māhèlòkan angin;
Mānoelaq mānoempoewkan;
Pāsang bātoeroei di bālātkang;
Tidaq tābadò lari pèlang.
Haloean mānabang-nabang;
Kāmoedi bākatò-katò;
Mandangoeëng boeni tali lènggang;
Mālamboeëng tjandò laiijè bāsa;
Mālauowe tjandò gadò.
Sālamò lambè bālaiijè;
Lāpèlah dari pāsakitan;
Tālampau poelau Lompè-Kidjang;
Lah hilau oerang di koealò;
Mānangijs poeti Lèlò-Bangkò;
Ondéh naq kandoeëng Tjanda-Déjwi,
Sampai moe djawoe ónaq kandoeëng,
Balam pāmajenan ónaq kandoeëng,
Alah di kitjoeuw kironjò mandéh:
Sampailah pantoen oerang toewò:
»Alang bāsarang di timbarau,
»Pipi lintadoeëng mākkan pādi.
»Malang bābauowe djo nan sarau,
»Sākin di kandoeëng mākkan āti.”
Bākatò oerang nan bānjaq:
Anjò sālòrong badan kami;
Sampailah katò oerang moedò:
»Balam di soempi atè batang;
»Djatoewnjò kadalām pādi.
»Baloen lai saki oerang bāroetang;
»Lābiè sakinjò badan kami.” —
»Bādije si tēnggah anaq rang Bajang;
»Pānēmbaq boeroeëng rampoen tali.
»Pādiè bābauowe djo oemajang;
»Rātjoen bāmākkan dalam āti.” —
»Lansanò di dalam aijjè,
»Ambije saga, ka hoeloe lādiing.
»Bidjaqsanò oerang bārālaiijè,
»Manjambah toelang dalam dagiing.”
Katonjò oerang nan banjaq toe.
Mānangijs poeti Lèlò-Bangkò;
Ondéh naq kandoeëng Tjanda-Déjwi;
Djarè sāmato mandéh kandoeëng;
Gadijs pāramajenan mandéh kandoeëng;
Ilang djo apò ka di ganti?
Pāramajenan negari Indòpoerò.
Katonjò poeti Lèlò-Bangkò;
Sālòrong Rènò-Tjanda-Déjwi;
Lah djawoe djocò pālaijieran;
Tibò di rantau katanangan;
Bākatò poeti Tjanda-Déjwi:
»Pandān di parang djo sirawoei;
»Pādi di dalam pākandangan;
»Namonjò badan tengah lauoei,
»Di ragoe Soetan-Bārindangan.”

Katonjò Rènò-Tjanda-Déjwi:
Manòlah kau Kambang-Tjinò?
Baow kāmari barè koeni;
Lidijs kārambije toedjoeuw halai;
Kitò māmoehon ka haloean.
Manjambah Rènò-Tjanda-Déjwi:
Jò Allah, jò toekankoe;
Bārākat wālia Allah, nan ampè poeloeuw ampè,
Mangatauoewi taloeuw rantau nangkò;
Bālākoe bāā pintò hambò;
Kò soenggoew hamò anaq rādjo,
Dalam koealò Indòpoerò,
Toeroenlah angin dōlaq-dōlai,
Toemboewlah riaq goentoeëng-goentoeëng,
Bangkilah amboen di lauoeitan,
Roeponjò bagai soekam,
Wāranò lauoei bagai daawat.
Sālamò lambè bākijèn.
Allah poen soedah māoentoeëngkan,
Toeroenlah angin dōlaq-dōlai,
Toemboewlah riaq goentoeëng-goentoeëng,
Bangkilah badaai di lauoeitan.
Manjākah dāhan baliing-baliing;
Mānoetoejs toendjang djawi-djawi;
Mamboekēkan tjākoewe tengah padang¹⁾;
Mamboeang saròq dalam rimbò;
Bangkilah aloen gadang-gadang;
Datanglah ombaq bāsa-bāsa;
Oempamò goenoëng māhalintang;
Sākali di hangangkannjò;
Laloe kakāsiēq boelan;
Sākali di handjoeëngkannjò;
Manjapoe-njapoe awan poetiè.
Sākali pèlang mālènggò²⁾,
Doewò tigò poelau tārātjijjè.
Sālamò lambè bākijèn;
Angin poen tānan anjòlai;
Gālombang tādow anjòlai.
Bārāwari Rènò-Tjanda-Déjwi.
Lah tagah mālantoeuwe-lantoeuwe pinggang;
Tagah māhoepam-hoepam djari;
Bākaboei tjandò pāmandangan;
Di sangkò poelau, antah poelau;
Di sangkò apoeëng, antah apoeëng;
Sālòrong oerang nan banjaq;
Abijslah maboewq sāmonjò;
Sātāngah moetah-moetah djocò;
Abijslah māti sāmonjò;
Anjòlah tinggā toedjoeuw oerang;
Soerang Rènò-Tjanda-Déjwi:
»Poentoeëng talang, poentoeëng si tākò;
»Karāmaq di atè boeki;

1) In 't handschrift staat *di lambah*.

2) Waarschijnlijk *mālènggang*.

»Oentoeëng malang badan tjilakò.
 »Awah banjaq djadi sādiki.”
 Ka doewò si Gandam-Baroejs:
 »Karāmaq di dalam pādi;
 »Kātjoeboeëng di dalam bantò;
 »Nan banjaq soenggoewlah māti;
 »Oentoeëng kitò antah kamanò.”
 Katigò si Manda-Kāliing;
 »Soelāsi di pākandangan;
 »Katoeri di atē balai;
 »Kāsi di Soetan-Bārindangan;
 »Antah lai tidaq akan sampai.”
 Ka ampē Piraq-Tātāboewe:
 »Koerisi baow ka lauoei,
 »Di baow toean ka Indōgiri;
 »Soenggoewlah māti tūngah lauoei,
 »Badan siapò mārātōpi.”
 Ka limò si Kambang-Tjinò:
 »Seti nan mangganggam sirauoei;
 »Pandan siapò māmalkan;
 »Soenggoewlah māti tūngah lauoei,
 »Badan siapò manjoembajangkan.”
 Ka anam Kāsoembò-Tārapai:
 »Batang karoentoeëng bālōta,
 »Gantoeëng kariëq tātoengkoëi pātjah,
 »Soedah ka oentoeëng ādiëq kandoeëng.
 »Tinggā di lauoei bāharoellah,
 »Di lantiingkan bangkai sāmonjò;
 »Mangpoeëng tjandonjò tūngah lauoei.”
 Ka toedjoew si moerai-batoe:
 Ō mandéh kandoeëng hambò;
 Oesah lai gilò dèh ratōq djoë;
 Maq njò kitò lākē tibò;
 Sadang di poelau si Langgò-Bajoe;
 Katò si Kitjau-Moerai-Batoe.
 Sāsaāt lamò bālāijie;
 Lah dākē poelau si Langgò-Bajoe.
 Tampaqlah oerang dari poelau;
 Bākatò Rēnò-Tjanda-Déjwi:
 Agaq lākē kitò bālāijie;
 Kitò bātanjò di oerang toe;
 Kitò mambāli sirië pinang;
 Kitò mantjari kajoe aiijie.
 Sālamò lambè bākijèn;
 Ampijelah tibò anjōlai.
 Lah tibò di poelau itoe,
 Laiijie toeroen, sauewlah djatoew;
 Pèlang bāranti anjōlai.
 Alah bāboeni boeni-boenian;
 Bāboeni agoeëng djo momongan;
 Bāboeni saloeëng dan sāvoenai;
 Bāboeni tjētjèq dan lāpari;
 Bāboeni bangsi dan sangkadoew;
 Tārāpasang alam djo mārāwā;
 Lāpē mariam sāmonjò;

Allāhoerabi boeni bādije;
 Kalam koetjiëq kālēboëi;
 Lah ilang poelau si Langgò-Bajoe,
 Goemanta laloe kadarātan.
 Kadangaran dèh Seti-Bila-Djòdi,
 Laloe bārākatò anjōlai.
 Ondéh Rangkajò-Kādjoearoen,
 Bādije bāpō kò lah itoe?
 Sālaroei sālamò nangkò,
 Tidaq hambò mandanga nan bākijèn;
 Pai lihāti dèh Rangkajò.
 Mandanga katò nan bākijèn,
 Bārādjalan Rangkajò-Kādjoearoen;
 Di ambije sampan di dōrongkan,
 Naiëq bārampè ka atē sampan;
 Laloe bādajoeëng anjōlai;
 Kin lamò lah dākē djoë:
 Lah ampije padò pèlang nantoen;
 Mantjaliëq Rangkajò-Kādjoearoen,
 Soerang poen tidaq lāki-lāki;
 Pārapocan anjò sāmonjò,
 Itoelah oerang dalam pèlang;
 Pikije bāmanoeëng anjōlai.
 Bākatò Rangkajò-Kādjoearoen:
 Manōlah mandéh dalam pèlang?
 Apò mākūsoëi pèlang nangkò?
 Atau kò pèlang bāniagò?
 Atau kò pèlang naq bāmoesow?
 Siapò namò nātkodanjò?
 Katò Rangkajò-Kādjoearoen.
 Manjauoei si Gandam-Baroejs:
 Oerang nan gilò-gilò-bāsò,
 Moekonjò mērah-mērah-pādam,
 Bāgāla harimau lauoei.
 O oedò oerang di sampan,
 Pèlang nangkò datang kamari,
 Datang nan dari Indōpoerò,
 Handaq ka taloeq Banda-Lākò,
 Mandjōpoei Soetan-Bārindangan,
 Toenangan Rēnò-Tjanda-Déjwi.
 Sābagai poelò dèh oedò;
 Dèh hambò handaq bātanjò;
 Koelò apò ikò namonjò?
 Siapò rādjò di darātan?
 Katonjò si Gandam-Baroejs.
 Bārākatò Rangkajò-Kādjoearoen:
 Manōlah mandéh dalam pèlang?
 Dangakan dèh mandéh.
 Ikòlah negari Pantai-Tjamīn;
 Goenoeëng bārānamò Kidjang-Rani;
 Poelau bārānamò si Langgò-Bajoe;
 Negari Seti-Bila-Djòdi;
 Toenangan Soetan-Bārindangan.
 Mandanga katò bākijèn,
 Bākatò si Gandam-Baroejs:

Baowlah päsan kami,
 Kapadó toean poeti nantoen;
 Boekanlah hambò koerang bäsò;
 Katòkan toenangan di tariëq oerang;
 Bäränamò Rènò-Tjanda-Déjwi;
 Katòkan djoè dèh oedò. —
 Mandanga katò bākijèn,
 Laloe bādajoeëng anjòlai.
 Kaloea Rangkejò-Kādjoearoen,
 Tìbòlah injò di daràtan;
 Laloe sākali anjòlai,
 Karoemah Seti-Bila-Djòdi.
 Bākatò Rangkejò-Kādjoearoen:
 Tìdaq kāpalang toean poeti,
 Tìdaq adò hambò mālilhè,
 Pèlang nan sātampān nangkò;
 Kòrong bādoenam djo sikalat,
 Tātāban bādoenam indò-banat,
 Hamparan bādoenam dangan soetò,
 Tiang bāpaloei dangan tjandai,
 Djèlò-bārādjlèlò āka tjinò;
 Oerang itoe anjò pārampoean,
 Soerang poen tìdaq lāki-lāki;
 Adò soerang pārampoean,
 Bākatò injò padò hambò,
 Soeroewnjò sampaikan padò toean.
 Tampānjò gilò-gilò-bäsò,
 Moekonjò mērah-mērah-pādam,
 Angkoewnjò oerang lāki-lāki.
 Pèlang nangkò datang kamari,
 Dari koealò Indòpoerò,
 Nākodò kami pārampoean,
 Bäränamò Rènò-Tjanda-Déjwi,
 Handaq kataloewq Banda-Lākò,
 Mandjāpoei Soetan-Bārindangan.
 Katonjò Rangkejò-Kādjoearoen.
 Mandanga katò bākijèn,
 Tārāsiròq darah di dadò;
 Sadanglah Seti-Bila-Djòdi,
 Laloe bārākatò anjòlai,
 Kapadó Kambang djo panginang:
 Mari kalijèn sāmonjò,
 Kitò pai toeroei anaq oerang nantoen,
 Amaq dèn hampé djo djilatang,
 Amaqnjò tauoe di rasonjò.
 Laloe bārādjalan anjòlai;
 Naiëq ka atè sampan toendò.
 Laloe bārādajoeëng anjòlai;
 Timpò-bārātimpò rangkoew dajoeng;
 Lah tampaq dèh Rènò-Tjanda-Déjwi;
 Laloe bākatò anjòlai;
 Amaqnjò tinggā kampoeëng nantoen,
 Katonjò Rènò-Tjanda-Déjwi.
 Laloe bārātjākab anjòlai;
 Sauoew tārābongka, lajië naiëq;

Lajië tārādjoewaq, angin tibò;
 Päsang bātoeroei di bālālkang;
 Tìdaq tābadò lari pèlang;
 Mandangoejs Seti-Bila-Djòdi,
 Ondèh malang tjilakò badan,
 Kitò datang, injò bārālajië.
 Sampai ibarat oerang toewò:
 »Bāboeah pādi dangan bantò,
 »Boeahnjò tjondong katōpian;
 »Sangkò bitjarò āti hambò,
 »Tìdaq di āsò ka bākijèn."
 Katonjò Seti-Bila-Djòdi.
 Di pandang pèlang lah bālājië;
 Laloe kombali anjòlai;
 Bālājië djoè anjòlai;
 Sampai lah hari, toedjoew hari,
 Sampai lah malam, toedjoew malam,
 Bākatò Rènò-Tjanda-Déjwi:
 Ondèh naq Kitjau-Moerai-Batoe.
 Djagò-djagò bāpaq di tiang,
 Pandanglah kiri djo kanar,
 Hari lah siang anjòlai.
 Laloe māmandang moerai-batoe,
 Di pandang kiri djo kanan;
 Di pandang ilje djo moediëq;
 Di hadoe lauoëi djo darè;
 Adòlah tampaq āpoeëng-āpoeëng,
 Tampaqnjò sāgadang pinang toewò:
 Poelau bānamò Ranggò-Sori;
 Bārādam roeponjò goenoëng;
 Goenoëng bānamò Tjampagò-Bindān;
 Kin lamò bāsarang dākè,
 Lah tampaq kāpā bālāboew;
 Mārānggè tjandnjò tiang kāpā;
 Banjaqlah bagai dagang sinan;
 Bākatò Rènò-Tjanda-Déjwi:
 Ondèh naq Kitjau-Moerai-Batoe;
 Poelau apò ikò namonjò?
 Koealò apò ikò namonjò?
 Goenoëng apò itoe dāhoeloe?
 Manjauoei Kitjau-Moerai-Batoe:
 Ondèh malang tjilakò badan;
 Mandèh, ikòlah poelau Ranggò-Sori;
 Ikòlah taloewq Banda-Lākò;
 Goenoëng bānamò Tjampagò-Bindān,
 Satoe poentjaq toedjoew pandjoeroe mātjoewnjò,
 Édaran boeroëng Dantò-Ijdjau;
 Oedjoëng bānamò Tandjoëng-Lédān;
 Djoengoei bānamò Arò-Kambang;
 Negari Soetan-Bārindangan;
 Pèlang poen tibò di poelau toe;
 Lajië toeroen, sauoew poen djatoew;
 Pèlang bāranti anjòlai.
 Di päsang alam djo mārāwā;
 Bākatò Rènò-Tjanda-Déjwi:

Mari kalijèn sāmonjò;
Baowlah pēti māsiing-māsiing;
Bākatò sambije bābarat:
»Silang-bāsilang batang ladò,
»Toemboew sābatang tāpi pādi.
»Tēnggang-bātēnggang sāmantarò,
»Toeankoe akan datang anjòlai.” —
Katonjò Rēnò-Tjanda-Déjwi.
Manjauoei si Gandam-Baroejs:
»Ondéh mandéh; kārākò batang kātari,
»Tāsieq tjandanò rādjò poeliè.
»Kò datang injò kamari,
»Tarièq tjāranò, bāri siriè.” —
Katonjò si Gandam-Baroejs.
Bākatò poeti Tjanda-Déjwi:
Ō Gandam-Bāroejs anaq kandoeēng;
Dangakan pātaroew hambò;
Kò datang sampan dari tāpi;
Kò datang oerang bātanjò;
Katòkan poelò, pèlang nangkò
Handaq mandjalang batoe-hādji,
Mālāpékan dōsò tālah laloe;
Kò di lāpé barang soedah lāpé;
Bāna-bāna di manò bolie.
Toedjoew hari kami dalam lauoei;
Sampai sāki nākodò kami.
Katonjò Rēnò-Tjanda-Déjwi. —
Bānāwari Rangkejò sia banda;
Lah tampaq pèlang di poelau,
Laloe bādjalan anjòlai:
Naièq ka atè sampan toendò;
Laloe bādajoeēng ka poelau toe;
Lah ampije dākè pèlang nantoen,
Māmandang Rangkejò sia banda;
Oerang bātoedjoew dalam pèlang;
Soerang poen tidaq lāki-lāki;
Ānjò pārampoean sāmonjò.
Pikije bāramanoeēng sia banda;
Panèlah matò māningadah,
Māmandang pèlang nan bāsa:
Bāgantoeēng di ramboe pèlang;
Laloelah naièq anjòlai.
Bālari si Kambang-Tjinò;
Mambaow siriè di tjāranò;
Siriè tālātaq, sambah tibò;
Manòlah toean, djānjò sajò;
Boekanlah sajò tjētjé moeloei;
»Manjarāsah oedjan di barat,
»Anaq tjoebièq bāsiseroei.
»Kaloe kāsiè badau di darat,
»Mānampaq riaq di tengah lauoei.” —
Katonjò si Kambang-Tjinò.
Manjauoei Rangkejò sia banda:
Manòlah adieq dalam pèlang?
»Boeki gantiing, boeki bāboerai,

»Talang di parang djo sirauoei;
»Abijs dagiing toelang bākirai.
»Mānampaq pèlang tengah lauoei.” —
Katonjò poelò sia banda.
Bākatò Piraq-Tātāboewe-Dènei-Hari.
Isai tocan djānjò hambò:
»Talang di pantjoeēng djo sirauoei,
»Di bālah āka si tākò.
»Bārūniè pèlang tengah lauoei,
»Handaq ka taloewq Banda-Lākò.” —
Katonjò Piraq-Tātāboewe-Dènei-Hari.
Manjalieq si Gandam-Baroejs:
Ondéh toean, lah abijs kironjò gigi toean.
Manjauoei Rangkejò sia banda:
Ondéh kākq; namonjò badan lah toewò.
Manjauoei si Gandam-Baroejs:
Isai toean hambò, kò toewò-toewò kalāpò,
Minkin toewò, minkin bāminjaq.
Sanjam Rangkejò sia banda.
Bākatò si Gandam-Baroejs:
Isai toean, oesah kitò bābintjang djoeò;
Nākodò kami sāngat sāki;
Bātoe-melah dèh tocan;
Djekalò tocan ka darātan;
Sampaikan djoeòlah di toeankoe;
Tòlong djo obè, djo pānawa,
Djekò adò moeda-moedahan,
Bālākoe pintò padò Allah,
Djekò bārobah panjaki nangkò,
Maq kami bāniè māsiing-māsiing;
Maq kami bākauoewe sāmonjò;
Katonjò si Gandam-Baroejs.
Pikije bāmanoeēng sia banda;
Laloelah tagah anjòlai.
Mari kalijèn sāmonjò;
Bākajoeew kitò ka darātan;
Bākatò Rangkejò sia banda:
»Kalalūtau di moearò Māsang;
»Pādi di siang rang Piaman.
»Tinggālah kamoe atè pèlang,
»Kami naq poelang ka darātan.” —
Sampan bākajoeew anjòlai;
Sālamò lambè bākijèn,
Bādajoeēng lah tibò injò di tāpi,
Kāloea laloe ka darātan;
Laloe moedièq ka kampoeēng dalam;
Lah tibò di roemah Soetan-Bārindangan,
Laloelah naièq-melah poelò;
Lai djaue māngkè sambah;
Lah dākè bādjawè salām.
Bākatò Rangkejò sia banda:
Ampoen toeankoe, tocan sajò;
Ikòlah oemoewe gadang sajò,
Lah sampai toewò mandjoedjoeēng oeban,
Baloen mālihè pèlang sā-èlòq ikò;

Banjaqlah pèlang nan kamari;
 Adjoeëng djäräli banjaq laloe;
 Tidaq hambò mälihè.
 Kòrong bädoenan djo sikalat;
 Tiang bäpaloëi dangan tjandai;
 Tätaban bädoenam indò-banat;
 Djoedjò bälambah kaijen koeniing;
 Djèlò-bädjèlò äka tjinò;
 Oerang itoe anjò pärampoean;
 Soerang poen tidaq läki-läki;
 Säbagai lägi dèh toeankoe,
 Bäpäsän injò ka toeankoe;
 Mintakan obè djo tawa;
 Näkodonjò sangat säki bëna;
 Ikò bëtoelah dèh toeankoe;
 Bäriilah rätjoen nan mamboenow:
 Amaqnjò mäti näkodonjò.
 Pèlang nan bësa toe di toeankoe;
 Säratò dangan moeatänjò;
 Di hambò soerang pärampoean;
 Katò Rangkajò sia banda.
 Mandanga katò nan bäkijèn;
 Sadanglah Soetan-Bärindangan;
 Namoen sämalam-malam itoe,
 Di tariëq daëwat djo käraté;
 Di karang soerè tigò poetjoewq.
 Kadangan ajam bäkoekoewq;
 Sampai ka tigò, hari siang;
 Di paloe taboew nan larëngan;
 Di goegoew agoeëng nan tjaba;
 Di tjätja tjanang pämanggië;
 Bäkampoëëng rajat sämonjò;
 Bärapò anaq bai-baiëq;
 Sägalò seti-sidang-toean;
 Mänitah toeankoe nantoen:
 Manò Rangkajò sia banda?
 Antakan tika djo hamparan;
 Päsanglah alam djo märawä;
 Hambò naq pai ka pèlang toe.
 Bärawari anaq moedò-moedò,
 Sägalò anaq pätiäpan;
 Abijs bäräkoko sämonjò.
 Bärapò sampan bädòrongan;
 Sägalò anaq randò gadjis;
 Bärapò tjandò soebang lonta;
 Soebang amé bäkilätan. —
 Bäkatò Soetan-Bärindangan:
 Manòlah oerang säkalijèn?
 Päsang poelò boeni-boenian;
 Bäboeni agoeëng djo momongan;
 Sampan tädòrong ka lauoeitan;
 Dajoeëng bärangkoew kiri kanan;
 Täräkambang poelò pajoeëng gadang;
 Täräkambang alam djo märawä;
 Sadanglah anaq moedò-moedò,

Bärapò sandan dangan goerau;
 Harinai bëtaloen djadi;
 Boeni pantoen balé-bäbalé,
 Sadang dèh oerang nan banjaq toe;
 Bäkatò Rènò-Tjanda-Déjwi:
 Manò kalijèn sämonjò?
 Djekò datang injò kamari,
 Kò soenggoew Soetan-Bärindangan;
 Dangakan pätarow hambò.
 Djekònjò sampai ka pèlangkò,
 Bädiri kau Gandam-Baroejs;
 Pégang lah tangannjò nan kanan;
 Käsal-Käròdjo-Manda-Käliing,
 Mämégang tangan nan kiri;
 Kambang-Tjinò, Langga-Bajoewe,
 Mambaow kadalam gömat;
 Boekakan pintoe nan sälampijs;
 Käsoembò-Tärapmai-Pätang,
 Mänoenggoew säboeah soerang pintoe;
 Piraq-Tätäboewe-Dënei-Hari,
 Mälihè oerang toeroen naiëq;
 Säbagai poelò Gandam-Baroejs;
 Djekò sampai naiëq ka pèlang nangkò;
 Sadang toeankoe garan nantoen;
 Doewò tigò pangiriingnjò;
 Oesah kalijèn amoew tantang nantoen;
 Djekò lah sampai toeankoe naiëq,
 Bätjakab kalijèn sämonjò;
 Sätëngah mandjowaq laiijë;
 Sätëngah mamboengka sauow.
 Sälamò lambè bäkijèn,
 Oerang lah däkè sämonjò.
 Bäkatò si Kitjau-Moerai-Batoe:
 »Ondéh mandéh! anaq Soetan dari Mäläkö;
 »Manggijs di dalam koealonjò;
 »Intan di lipè poen lah njatò,
 »Manggilò poelò tjajonjò.” —
 Katonjò si Kitjau-Moerai-Batoe.
 Gälaq bëralië Tjanda-Déjwi.
 Lah däkè sampan ka pèlang;
 Naiëq lah Soetan-Bärindangan;
 Mandjangoew ka dalam pèlang;
 Pèlang bälambah dangan tjandai;
 Djoedjò bälambah kaijen koeniing;
 Käsoewe Manggala lah täkambang;
 Sirie lah äsije di tjäränò;
 Pikije bëmanoeëng sä koetikò.
 Bärawari si Gandam-Baroejs,
 Oerang biasò tjäpè moeloci;
 Laloe bäkatò anjölai:
 »Ondéh! toeankoe adò doedoewq-doedoewq di
 pintoe gadoeëng;
 »Ladò di manò di tjockjekkan.
 »Toeankoe doedoewq bëmanoeëng;
 »Katò nan manò di pikijekan?” —

Katonjô si Gandam-Baroejs.
Gälâq mangalië Soetan-Bärindangan:
Ondêh malang tandonjô djoë badan ka hilang;
»Pipijs-pipijs ladô darâham;
»Di baow oerang ka ka Baroejs.
»Bämimpi hambô di darâtan;
»Rasô di djäpoei Gandam-Baroejs.” —
Katonjô Soetan-Bärindangan.
Bäkatô Piraq-Tätäboewe-Dënei-Hari:
Ampoen toeankoe, toean hambô;
»Rädjô-Boelan mamäli poepoei:
»Soeläsië si täkö rimboen;
»Tigô boelan kami di lauoei,
»Käsië äti bäsoë baloen.” —
Ondêh malang, tandonjô djoë badan kälarat;
»Lèlowata märandam pandan;
»Padam soeläsië lantaikan djoë;
»Asä lai njaow dalam badan,
»Namoen käsië sampaikan djoë.” —
Katonjô Soetan-Bärindangan.
Datang poelô Käсах-Kärödjo-Manda-Käliing.
Ampoen toeankoe, toean hambô;
»Boeah tjökai di pämedangan,
»Di baow oerang pai bäläpé.
»Intan djo pödi bägèndengan;
»Äti di dalam harôq tjamé.” —
Katonjô Käсах-Kärödjo-Manda-Käliing.
Manjauoei Soetan-Bärindangan:
Ondêh dangai, kan ilang djoë badan nangkö;
»Pandan di parang djo Srauoëi;
»Sampan si Oengkö di moearô;
»Badan kan ilang tengah lauoei,
»Tampan ka taloewq Indôpoerô.” —
Katonjô Soetan-Bärindangan.
Bäkatô Käsoembô-Tärvampai-Pätang:
Ampoen toeankoe, toean hambô;
»Adjoeëng djontaq di poelau aijië,
»Bälaboew tantang taloewq käsai;
»Tädöew ombaq kitô bälaijië,
»Nantikan angin maq säläsai.” —
Manjauoei Soetan-Bärindangan:
Ondêh malang kironjô badan;
»Pandan dihampai silitawat;
»Patah si täkö di hëlonjô.
»Badan ka sansai dari sikô,
»Antah di manô kan tibonjô.” —
Bäkatô Talipoewq-Poelang-Panggilan:
»Bädaroen-daroen boeni aijië,
»Oerang mämoeloei di si täkö;
»Antah sätauoen kami bälaijië,
»Mandjäpoei diri toeankoe nangkö.” —
Katonjô Talipoewq-Poelang-Panggilan.
Manjauoei Soetan-Bärindangan;
»Soetan-Kätjaq mangandoeng pisau;
»Ambije pangoeëng koeni tamoe.

»Tölan di baliëq goenoëng idjau;
»Dêh oentoeëng moengkö bätamoe.” —
Bäkatô si Kambang-Tjinô:
Ampoen toeankoe toean hambô;
»Soetan-Kätjaq mangandoeëng pisau;
»Pämbälâh batang kamoemoe.
»Toean di baliëq goenoëng idjau;
»Dêh Allah moengkö bätamoe.” —
Katonjô si Kambang-Tjinô.
Manjauoei Soetan-Bärindangan:
»Anaq rädjô mangganggam pisau,
»Pangambije toedoeëng di halaman.
»Hambô di baliëq goenoëng idjau,
»Tagah dêh oentoeëng bätamoean.” —
Katonjô Soetan-Bärindangan.
Bäkatô si Kitjau-Moerai-Batoe:
»Onaq toean ampoen dêh sajä;
»Oesahlah kitô rintang dêh pantoen;
»Lauoei djoë kitô nangkö di dalam;
»Katonjô garan moerai-batoe.
Bäkatô si Kitjau-Moerai-Batoe:
Bäkatô Soetan-Bärindangan.
Tidaq bätä naq mänahan äti;
Di manô näkodô kami?
Di manô tampenjä diam?
Mandanga katô bäkijën,
Bädiri si Kambang-Tjinô;
Mämëgang tängan nan kiri;
Gandam-Baroejs mämëgangkan tangan nan
Di baow kadalâm pëlang; [kanan;
Mäsoewq pintoe, kaloea pintoe;
Djimë lah pintoe sämonjô;
Tidaq djoë bäsoeönjô.
Bäkatô Soetan-Bärindangan;
Sampailah pantoen katô oerang:
»Märëlang namonjô kajoe räbah,
»Täsanda di kajoe kalë.
»Oerang ilang namonjô kamoe,
»Baq ikan di dalam tabë.” —
Katonjô Soetan-Bärindangan.
Manjauoei Rënô-Tjanda-Déjwi:
»Isai toean; kö naq tauoe di agoeëng rädjô,
»Bätali bäboeah boewätan.
»Kö naq tauoe di oentoeëng hambô,
»Pandanglah aijië kariboëitan.” —
Katonjô Rënô-Tjanda-Déjwi.
Di ambije tangan nan kanan,
Di baow kadalâm pëtaq;
Oerang bätjäkab sämonjô.
Sauoew täbongka, kämoedi bäkijoei;
Pëlang bäralië anjölai;
Laijië lah naiëq sämonjô;
Laijië tärintjê, ängin tibô;
Lädjoe pëlang täbadô tidaq;
Tinggälâh oerang sämonjô.

Lah *djauoe djoed anjölai*.
Pèlang *bälaijië taq bäranti*;
Allah poen soedah mäontoeëngkan.
Bäkatò si *Gandam-Baroejs*:
Ondéh naq si *Kitjau-Moerai-Batoe*;
Pandanglah ilije *dangan moediëq*;
Antah *käpä oerang bäbädjau*;
Kitò *bälaijië säkali nangkò*.
Mämandang si *Kitjau-Moerai-Batoe*;
Tampaqlah *käpä nan sambilan*.
Sälamò *lambè bäkijèn*;
Lah *däkè käpä nan sambilan*;
Laijië *toeroen sauowelah djatoew*;
Pèlang *bäranti anjölai*.
Sätariëq *poelò antaronjò*;
Lah *datang käpä säboeah*;
Kin *lamò lah däkè djoed*;
Lah *tibò injò käpä nantoen*,
Bäkatò *näkodò bädjau*:
Manò *dagang di dalam pèlang*?
Pèlang *nangkò datang di manò*?
Koealò *manò di tampoewkan*?
Apò *gäla näkodò kamoe*?
Manjauoei si *Gandam-Baroejs*:
Manò *dagang di dalam käpä*?
Adòpoen *pèlang kami nangkò*:
Datang di *taloewq Indòpoerò*;
Mandjöpoei *Soetan-Bärindangan*:
Ka *toenangan näkodò kami*;
Bänamò *Rènò-Tjanda-Déjwi*.
Säbagai *poelò dèh kamoe*,
Käpä *nangkò datang di manò*?
Banda *manò di tampoewkan*?
Koealò *manò nan di mäkäsöei*?
Manjauoei *panglimò bädjau*:
Ondéh *dagang dalam pèlang*;
Adòpoen *käpä kami nangkò*;
Datang di *taloewq Tandjoeëng-Sori*;
Di *soeroew poeti Mèranggawé*,
Toenangan *Soetan-Bärindangan*;
Diam di *taloewq Banda-Läkö*.
Katonjò *panglimò bädjau*.
Manjauoei si *Gandam-Baroejs*:
Dangakan-melah *dèh kamoe*.
Djekò *kamoe poelang koembali*,
Katòkan-melah *padò poeti*,
Toenangannjò *soedah kami ambije*.
Manjauoei *panglimò bädjau*:
Manòlah *kamoe até pèlang*?
Djaän *kamoe mangäsa-ngäsa*:
Kò *anjölal pärampocan nangkò*,
Baloen *katoelowq ka lawan dèn*.
Kami *baow katalowq banda Tandjoeëng-Sori*;
Ka *boedaq toean poeti Mèranggawé*.
Katonjò *panglimò bädjau*.

Manjauoei si *Gandam-Baroejs*:
Manò *ang panglimò bädjau*?
Kò njò *baq djinijs ang nan bäbädjau*,
Oesah *moeloei tärätjaing-tjaing*,
Tidaq *ang danga baritonjò*;
Ikòlah *nan harinau lauoei*;
Kò njò *di dalam lauoei nangkò*;
Tidaq *kabolië kan lawannjò*.
Tagah *bädiri si Gandam-Baroejs*,
Di *tariëq bädije djabätan*;
Bämaijen si *Gandam-Baroejs*;
Di *baowkan langkah nan tigò*;
Kälöewang *bäbaliëq tidoewe*;
Di *timpòkan Gandam tädjèlò di tandah*;
Djo *lijwoeq lènggang*,
Hamboewe *soeroei hamboewe*,
Pai *lompè njò si Gandò-Kajò*,
Anggoeëng *gajò, djalan bäsimpang*;
Täräkile *di örong-örong*;
Bätädoew *di awang-awang*;
Bädantjiing *boeni pätkan*;
Mandoelang *tjandò asòq bädije*;
Tärampai *panglimò bädjau*;
Djatoew *bäbéga masoewq lauoei*;
Nan *banjaq diam anjölai*;
Oerang *bärätjakab até pèlang*;
Sauow *täräbongka, laijië naiëq*;
Pèlang *bäralië anjölai*;
Bärälaijië *siang malam*.
Sälamò *lambè bälaijië*;
Mämandang *Kitjau-Moerai-Batoe*;
Lah *tampaq käpä bäbädjau*;
Kin *lamò lah däkè djoed*;
Pèlang *bälaijië taloe djoed*;
Lah *däkè käpä nantoen*;
Kironjò *Seti-Bila-Djòdi*;
Bäkatò *Seti-Bila-Djòdi*:
Ondéh *kalijèn até pèlang*;
Siapò *poenjò pèlang nangkò*?
Mähangkoe *wäna anjölai*.
Manjauoei *Rènò-Tjanda-Déjwi*:
Ondéh *naq oerang dalam käpä*,
Siapò *nan manjapo pèlang dènei*?
Andjiing *nan manò nan datangkò*?
Sampai *bäkatò pantoen oerang*:
»Bädaroen *tabang tampoewò*;
»Ka *barat djalan ka Koeantan*;
»Manjoesoen *bäbitjarò*;
»Tjaboew *di dalam pärtian*.” —
Katonjò *Rènò-Tjanda-Déjwi*.
Manjauoei *Seti-Bila-Djòdi*:
»Marapalam *dari päkandangan*,
»Roeroei *sätangkai boengò pinang*.
»Maölöem *poelang padò toean*,
»Lai *kò oerang häsië soerang*.” —

Katonjô Seti-Bila-Djôdi.
 Bärâwari Seti-Bila-Djôdi;
 Di ambije bädije djabätan;
 Bämaijen Seti-Bila-Djôdi;
 Agah di baow langkah doewô;
 Di tampôkan gandam tärädjêlô;
 Bänamô si tjäbieq këpan;
 Di tindie djo lijwoeq lènggang;
 Tärähamboewe tjandonjô pärämatô tjintjin;
 Täräkile tjandô soebang lonta;
 Täkoelitô djari nan aloejs;
 Bädantjiing boeni pätkan;
 Mandoejang tjandô äsôq bädije;
 Käneilah tjintjin Rênô-Tjanda-Déjwi;
 Bänamô tjintjin Gantô-Sori;
 Bäckatô Rênô-Tjanda-Déjwi:
 Ondéh malang, tjilakô badan;
 Ikôlah oemoewe gadang awah;
 Di sikô poelô bolie maloe.
 Mandanga katô bækijèn;
 Bärâwari si Gandam-Baroejs;
 Di ambije djabätan;
 Bämaijen si Gandam-Baroejs;
 Pämajenan tjarô mätajoe;
 Di baowkan di timang bädije bätätah;
 Kaloewang bäbaliëq tidoeuwe;
 Di tampôkan gandam tärädjêlô;
 Di djapoei djo lijwoeq lènggang;
 Lompènjô si Gandô-Kajô;
 Täkilè-kilè di ombaq;
 Bätädoew di örong-örong;
 Anggoeëng gajô djalan bäsimpang;
 Bädantjiing boeni pätkan;
 Mandoejang tjandô äsôq bädije;
 Lah känei Seti-Bila-Djôdi;
 Lah poetoejs pangarang sanggoewe;
 Tägérai ramboei nan pandjang;
 Oentoëëng poen soedah masô itoe;
 Kaloea Soetan-Bärindangan;
 Di tariëq Samponô-Gandjô-Éras;
 Ó kambang önaq, di manô pangajoew sampan?
 Hambô handaq toeroen kabawah;
 Antarô pèlang nan doewô kô;
 Läpèkan djoëlah badan hambô;
 Hambô naq boenoew diri hambô;
 Hambô naq mäti di laouei nangkô;
 Padô mälihè nan baq nanykô;
 Naq poewé äti timba-baliëq;
 Tampan hambô tidaq bolie;
 Katonjô Soetan-Bärindangan.
 Mandanga katô nan bækijèn;
 Bäckatô Rênô-Tjanda-Déjwi:
 Ó Gandam-Baroejs, önaq kandoeëng;
 Toeroen ka sampan toendô,
 Bädajoeëng ka pèlang ätjiëq kau;

Djekô sampai mandéh ka sanan;
 Katôkan poelô bai-baiëq.
 Bärâwari si Gandam-Baroejs;
 Laloe bädajoeëng anjölai;
 Lah tibô injô di pèlang nantoen;
 Laloe lah naiëq anjölai;
 Bäckatô si Gandam-Baroejs:
 Ondéh mandéh, pärënai mandéh ka sanan;
 Päsan andèh kandoeëng dari pèlang;
 Mangatôkan dang toeankoe;
 Doedoewq bämanoëëng di tätaban;
 Antah nan manô di manoeëngkan;
 Antah nan manô di pikijekan;
 Antahnjô säki däman pajah;
 Handaq mangamoëwq badan djoëd;
 Gilô mähoerai aijië-matô;
 »Ondéh mandéh: Antimoen boengkoewq dalam
 »Tjakoe di dalam päbarasan; [pädi;
 »Bego bäramoewq dalam äti:
 »Di moekô tidaq kalihätan.” —
 Katonjô Rênô-Tjanda-Déjwi;
 Katonjô si Gandam-Baroejs.
 Mandanga katô bækijèn;
 Bäckatô Seti-Bila-Djôdi:
 Ampiang-Täräséraq-Hari-Oedjan,
 Si kambang, Salipat djo Taräki,
 Ka pèlang mandéh kau;
 Lah toeroen laloe ka sampan:
 Laloe bärädajoeëng anjölai;
 Kin lamô lah däkké djoëd;
 Tibôlah ijô di pèlang toe;
 Tagah bädiri Tjanda-Déjwi;
 Di tariëq tangan nan kanan;
 Gälaq täräsänjam Soetan-Bärindangan;
 Mälihè Seti-Bila-Djôdi,
 Lah damai djo Rênô-Tjanda-Déjwi;
 Bäckatô Soetan-Bärindangan;
 Sampai baq katô pantoen oerang:
 »Gantoeëng-gantoeëng tampè pärioewq;
 »Di goelai oemboei rantjah bäda;
 »Bäkampoeëng-kampoeëng kitô doedoewq;
 »Tavô lai hidoeij dalam doenia.” —
 Katonjô Soetan-Bärindangan.
 Lah doedoewq dalam gönat;
 Lah datang si Gandam-Baroejs;
 Di baow sirië di tjaranô;
 Sivië tälätaq, sambah tibô;
 »Ondéh mandéh, bärätanaq sä gantang matah;
 »Tariëq sä tjawan pätamboewan;
 »Laijië di djowaq, tiang patah;
 »Näkodô soeroëi ka laboewan.” —
 Dangakan säboeah lai:
 »Si poekoei tädjoen di sangka;
 »Di rampé rädjô di Marëkan;
 »Lauoei käloezam ombaqnjô goesa;

»Datang angin kitò laijiëkan.” —
Dangakan säboeah lai;
»Si poekoei tädjoen di sangka;
»Boenoevan oerang di Mäläkò;
»Lauoei käloezam ombaqnjò goesa;
»Laboewan pèlang si tjilakò.” —
Manjauoei Seti-Bila-Djòdi:
»Ondéh naq! Boekaré di poentjaq goenoeëng;
»Manijs tapei di boeboew rägi;
»Kalò karé di baow oentoeëng;
»Tidaq bolie mantjöpai lai.” —
Katonjò Seti-Bila-Djòdi.
Boeni gäläq bädarai-darai;
Bäkatò si Kambang-Tjinò:
»Pinang wangi dalam tjäränò;
»Moendam bädariing até batoe;
»Dalam älémoe bolie njatò;
»Dandam bärsiing bäšawatoe.” —
Lah datang si Lipè-Tjoeta:
Ondéh mandéh kandoeëng:
»Dari säbalah ka säbalah;
»Batang si koedjoewe ka päтанаq;
»Mangoetjab asjhado an la ilaha illa Allah;
»Oerang bäbauowe bädausanaq.”
Bäkatò Piraq-Tätöboewe:
»Ondéh mandéh! Anaq tijwoeng até ranboetan;
»Bäboeni bätoengkè paroew;
»Sä pantoen ädjoeëng di lauoeitan;
»Datang angin bätoelaq djauoe.”
Bäkatò Soetan-Bärindangan:
Oesah kalijèn gilò dèh goerau djoeò;
Dangakan ibarat hambò:
»Djantoeëng pisang mäsaq di até;
»Di djeloewq djo sirauoei;
»Angin sälättan dari Atjé;
»Tabangkan bidoewq tangah lauoei.” —
Bäräwari oerang nan bänjaq;
Oerang bätjakab sämonjò;
Sauow täbongka, laijië naiëq;
Laijië tärintjè, ängin tibò:
Pèlang mänampoew anjölai:
Lädjoe pèlang täbadò tidaq:
Bäkatò si Gandam-Baroejs:
Djagò-djagò bäpaq di tiang.
Sälämò lambè bälaijië:
Mämandang si Kitjau-Moerai-Batoe:
Lah tampaq käpä toedjoew säsaüjing;
Säläpan djo käpä bäsa;
Sambülan djo käpä gadang:
Käpä nan dari koealò Banda-Moeah;
Allah poen soedah mäoentoeëngkan;
Lah däkkè käpä nan banjaq toe;
Pèlang poen tibò anjölai;
Laijië toeroen sauow lah djatoew;
Pèlang mähoelò, mäti ängin.

Bäkatò näkodò bädjau;
Manòlah mandéh dalam pèlang?
Pèlang nangkö datang di manò?
Manjauoei si Gandam-Baroejs:
Adöpoen datang pèlang nangkö;
Dari koealò Indöpoerò;
Kami bäbaliëq di taloewq Banda-Läkò;
Mandjapoei Soetan-Bärindangan.
Säbagai poelò dèh kamoe;
Diri kò datang dari manò?
Koealò manò di tampoewkan?
Manjauoei näkodò bädjau:
Kò-njò sälörong kami nangkö;
Datang di koealò Banda-Moeah:
Soeroewan toeankoe Malim-Déman.
Mandanga katò bäkijèn;
Kaloea Soetan-Bärindangan;
Laloe bäkatò anjölai:
Manò kamoe näkodò bädjau?
Kò soenggoew datang di koealò Batang-Moeah;
Bäkatò pantoen oerang toewò:
»Oerang soekam bädjoeä kambä:
»Pambaijië oetang ka käröban;
»Datang töpan mänimpò käpä:
»Laijië nan djangan di koerangkan.” —
Mandanga katò boeroewq baiëq;
Bäkatò si Gandam-Baroejs;
Mangatòkan käpä datang di koealò Banda-Moeah;
Soeroewan toeankoe Malim-Déman;
Sangatlah djatoew äti hambò;
Mandanga toeankoe Malim-Déman;
Itoelah oerang toewò hambò;
Katò Soetan-Bärindangan.
Soekòlah äti panglimò bädjau;
Ikò bärtöe dèh rangkajò;
Kitò bätamoe tangah lauoei;
Oerang bäränamò Soetan-Bärindangan;
Tjoetjoe toeankoe;
Katonjò Soetan-Bärindangan.
Soekòlah äti panglimò bädjau;
Dangakan ibarat hambò:
»Tariëq djarag ka käki soebang;
»Tjintjin timbagò soesò;
»Toedjoew riaz bägalombang;
»Laboewan pèlang si tjilakò.” —
Maq kombalilah dahoele:
Manjauoei panglimò bädjau;
Poelang-melah oerang kajò;
Oerang bätjakab sämonjò;
Sauow täbongka, laijië naiëq;
Laijië tärintjè, angin tibò;
Pèlang bälaijië masò itoe;
Sälämò lambè bälaijië;
Lah däkkè poelau Mëgò-Lojang;

Bäkatò Rènò-Tjanda-Déjwi;
 Ò Gandam-Baroejs, édari poelau Mègò-Lojang,
 Kitò singgah poelò ka sanan;
 Manjampaikan djandji kitò;
 Dangan si oepiëq Rènò-Nilam.
 Sälamò lambè bákijèn;
 Tibòlah garan di poelau toe;
 Laijiè toeroen, sauoew lah djatoew;
 Pèlang bāranti anjòlai.
 Sälamò lambè bákijèn;
 Lah tampaq dèh poeti Rènò-Nilam;
 Di himbau panghoeloe kocalò;
 Ondèh datoewq, kitò pai djoèò ka poelau;
 Angkoewnjò pèlang garan nantoen;
 Datang di taloewq Banda-Läckò;
 Mandjapoei Soetan-Bärindangan;
 Katonjò si Rènò-Nilam.
 Lah toeroen panghoeloe kawá;
 Di toeroenkan sampan sãmonjò;
 Bådajoeëng ka poelau Mègò-Lojang.
 Sälamò lambè bådajoeëng;
 Ampijelah tibò anjòlai;
 Kaloea Rènò-Tjanda-Déjwi;
 Tagah bädiri ka tataban;
 Säratò Seti-Bila-Djòdi;
 Bäräwari Rènò-Tjanda-Déjwi;
 Di timang bädije djabãtan;
 Bãmaijen Rènò-Tjanda-Déjwi;
 Pãmaijenan tjarò mälajoe;
 Di baow langkah nan tigò;
 Kaloewang bábaliëq tidoewe;
 Di timpò djo lijwoeq lènggang;
 Anggoeëng gajò, djalan bäsimpang;
 Padò pai, soeroei nan läbiè;
 Tãgoelitò djari nan aloejs;
 Bãdantjiing boeni pãtikan;
 Mandoelang tjandò äsòq bädije;
 Lah kãnei si Rènò-Nilam;
 Lah poetoejs pangantoeëng sanggoewe;
 Tãgèrai ramboei nan pandjang;
 Bérang, bangijs si Rènò-Nilam;
 Gèsè amat naq orang kò;
 Di tariëq bädije tampan roemin;
 Bãmaijen si Rènò-Nilam;
 Pãmaijenan tjarò Mangkãsa;
 Di baow langkah tengah tigò;
 Tãgèrai ramboei nan pandjang;
 Bãtãpoewq lonta di pipi;
 Mantjatja roepojò kãniing;
 Mäljwoeq pinggang nan lämah;
 Bãdarau galang di lãngan;
 Kamãrisiëq tjintjin di djari;
 Bãdariing tjintjin djantò-djantò;
 Boeni hariëqnjò loenaq lamboei;
 Bãdantjiing boeni pãtikan;

Mandoelang tjandò äsòq bädije;
 Lah kãnei Rènò-Tjanda-Déjwi;
 Tãtjampaq tjintjin Gantò-Sòri;
 Kaloea Soetan-Bärindangan;
 Laloe bákato anjòlai;
 Ondèh naq Kitjan-Moerai-Batoo;
 Pai bãpaq ka pèlang Rènò-Nilam;
 Soeroew datang injò kamari;
 Djekònjò soenggoew sajang di hambò;
 Katonjò Soetan-Bärindangan.
 Tabanglah injò moerai-batoo;
 Tibòlah injò di kãpã si Rènò-Nilam;
 Inggòq di doelang-doelang kãpã;
 Manjambah si Kitjan-Moerai-Batoo;
 Ondèh toean, hambò nangkò datang kamari;
 Soeroewan Soetan-Bärindangan;
 Anjò titalmjò hambò baow;
 Djekò lai toean kãsiè di injò;
 Pãrenai toean kasanan;
 Ka pèlang Rènò-Tjanda-Déjwi;
 Mandèh hambò nan bãdoewò;
 Bãtamoe handaq ätintjò;
 Angkoewnjò oerang bäsamò;
 Nan datang bärãnamò si Rènò-Nilam;
 Nan mãnanti bärãnamò si Rènò-Tjanda-Déjwi.
 Mandanga katò nan bákijèn;
 Gãlaq bäraliè Rènò-Nilam;
 Laloe bákato anjòlai;
 Manòlah kau Tjantjang-Taq-Poetoejs?
 Mãmãkai kalijèn sãmonjò;
 Katonjò poeti Rènò-Nilam.
 Laloe mãmãkai sãmonjò;
 Manò Lampai-Koeniing?
 Mãmãkai kambang ðnaq. —
 Soedah lah äsije sãmonjò;
 Lah toeroen ka sampan toendò;
 Laloe bådajoeëng anjòlai;
 Kin lamò lah dãkè djoèò.
 Bäräwari Rènò-Tjanda-Déjwi;
 Laloe bákato anjòlai;
 Mari kitò karambè pèlang;
 Injò si kambang lah datang;
 Gãlaq mangaliè anjòlai;
 Sadanglah Soetan-Bärindangan;
 Lah tibò si Rènò-Nilam;
 Bãkatò Soetan-Bärindangan;
 Ondèh diëq, baroelah tibò si Rènò-Nilam;
 Bãkatò Soetan-Bärindangan:
 »Lai oenggé tabang ka dalam pãdi;
 »Padi di roemah Tan-Doebalang;
 »Pãné majang di dalam äti;
 »Ati lai soesah baloen tãdjalang” —
 Katonjò Soetan-Bärindangan.
 Manjauoei si Rènò-Nilam:
 O toean hambò!

»*Toemboew roempoei, toemboew hilalang;*
»*Dauoen kār'siëq piſang karang;*
»*Soenggoow toean di djapoei oerang;*
»*Rintang ſādiki taq tādjalang.*” —
Bālari si Gandam-Baroejs;
Di *djawè* di *baow naiëq;*
Tagahlah Rènò-Tjanda-Déjwi;
Di *tariëq* tangan nan kanan;
Datanglah Seti-Bila-Djodi;
Di *tariëq* tangan nan kiri;
Boeni gālaq bādarai-darai;
Lah *datang* injò *Ganggò-Poeiri;*
Ampoenlah hambò dèh toeankoe;
»Di *parang gālah* di *kaka;*
»Di *pantjoeëng* rötan sa *rimbonjò;*
»Dèh Allah kami *hāragantoeëng;*
»*Bāna* di *manò* kan *tibonjò.*” —
Gālaq sanjam si *Rènò-Nilam;*
Gālaq mangalië Tjanda-Déjwi;
Gālaq bāgoemam Seti-Bila-Djodi;
Lah *datang* Mandam-Tātani;
»Parang si ani dalam *palaq;*
»Patah si *tākò rādjò-poelië;*
»Mandèh *bätigò bādausamaq;*
»Antah nan *manò* nan kan *bolie.*” —
Katonjò *Mandam-Tātani.*
Bākatò *Soetan-Bārindangan;*
»*Samaq rimbonjò poelau dāma;*
»*Toemboew kāmoe* dalam *pādi;*
»*Tidaq hambò* ilangkan *bāna,*
»Antah kau *boeroewq āti.*” —
Katonjò *Soetan-Bārindangan.*
Sālamò *lambè bākijèn;*
Oerang bātjākab sāmonjò;
Sauoew tābhongka, laijië naiëq;
Laijië tārindjè, angin tibò;
Pèlang bālaijië anjòlai.
Sālamò *lambè bālaijië;*
Lah *dākè* koealò *Tandang-Sōri;*
Negari *toeamkoe Rādjò-Médan-Sāba;*
Itoelah hoekoem oerang nan ādjië;
Kini kitò māmintā hoekoem;
Ikòlah anjò oentoeëng kitò;
Antah bārapòlah lamoujò;
Pèlang bālaboew tangah lauoei;
Di *tantang lauoei, lauoei djoë;*
Di *tantang goenoëëng, goenoëëng djoë;*
Bākatò *Tjantjang-Taq-Poetoejs;*
Bākatò *sambije bāibarat;*
»Di *rauoei* rötan dalam *kāpā;*
»*Pangābè sampan* di *prauoe;*
»*Lauoeitan soenggoewlah tākawā;*
»*Laboewan baloem hambò tauoe.*” —
Manjauoei *Soetan-Bārindangan;*
»*Boengò rajò tangah ālaman;*

»Di *roeroei* anaq *daulat;*
»*Ombaqnjò anjò kadangaran;*
»*Lauoeinjò tidaq bolie* di *lihat.*” —
Manjauoei *Rènò-Tjanda-Déjwi;*
Ondèh naq *Kitjau-Moerai-Batoe;*
Poelau apò *ikò* di *hadāpan?*
Manjauoei si *Kitjau-Moerai-Batoe;*
Padò sangkò-āti hambò;
Mandèh; ikòlah *poelau Mégò-Koeniing;*
Ikòlah taloewq Sangkò-Bajang;
Ikòlah oedjoeëng Tjamin-Poetië;
Ikòlah negari Tandang-Sōri;
Negari *Rādjò-Médan-Sāba;*
Katonjò moerai-batoe.
Sālamò lambè bākijèn;
Lah *tibò* di *koealò Tandang-Sōri;*
Tibò di *poelau pantjoeëng-Sauoewe;*
Laijië toeroen, sauoew poen djatoew;
Pèlang bāranti anjòlai.
Bākatò *Rādjò-Médan-Sāba;*
Manò kamoe Manti-Pākāsie?
Lihāti djoëlah pèlang nantoen.
Bādjalan Manti-Pākāsie;
Bādajoeëng lah *tibò* di *poelau nantoen;*
Mantjalieq Manti-Pākāsie;
Soerang bātoedjoeuw dalam pèlang;
Soerang poen tidaq lāki-lāki;
Anjò pārampoean sāmonjò;
Lah *bākatò Manti-Pākāsie;*
Ō mandèh dalam *pèlang;*
Pèlang nangkò datang di *manò?*
Banda nan *manò* di *laboewi?*
Katonjò *Manti-Pākāsie.*
Manjauoei *Rènò-Tjanda-Déjwi;*
Ondèh naq, *pèlang nangkò;*
Datang di *koealò Banda-Indôpocrò;*
Handaq mandjalang Batoe-Hādji;
Mālāpèkan dōsò tālah laloe;
Toedjoeuw hari kami di *lauoei;*
Toeroenlah angin *Salangsari;*
Sansailah pèlang anjòlai;
Antah bārapòlah lamoujò;
Sampai baq *katò* oerang *toewò;*
»*Tāmanggoëng* di dalam *pādi;*
»*Bātoengkè batang bāringin.*
»*Soedah oentoeëng soerātan* kami;
»Di *baow ombaq dāngan* angin.” —
Katonjò *Rènò-Tjanda-Déjwi.*
Sābagai *poelò* dèh *kamoe;*
Kami bätigò dalam *pèlang;*
Bāsilang kami *masò* itoe;
Antah bārapòlah lamoujò;
Hari nan *sadang* *tangah hari;*
Hambò tidaq lidoewe bābariing-bariing;
Lalòqlah hambò masò itoe;

Tidoewe sâkalôq bâräsian;
Kadangan boeroeëng bäsoearô;
Bäitoe katonjô hambô danga;
Adôlah hoekoem sangat ädije;
Kô njô di bawah länqi nangkô;
Tidaqlah samô djo hoekoemnjô;
Toeankoe Rädjô-Médan-Säba;
Ajah poeti Ranggô-Majang;
Toenangan Soetan-Tanah-Bäsa;
Koealô bârânamô Tandang-Sôri;
Itoe sâbab kami kamari.
Säbagai poelô dèh datoewq;
Kô soenggoew toeankoe bëniagô;
Kami naq masoewq ka koealô;
Sambalkan djoed di toeankoe;
Kami nangkô kamari;
Änjô kadjô doewô bagai;
Säwatoe kadjô minta hoekoem;
Kadoewô kadjô bëniagô;
Katonjô Rênô-Tjanda-Déjwi.
Lah bädjalan anjôlai;
Bädajoeëng taloe ka täpian;
Sälamô lambè bëkajoew;
Lah tibô Manti-Päkäsië;
Laloe manjambah anjôlai;
Ampoen toeankoe, toean hambô;
Tidaq pèlang säêlôq ikô;
Kô njô di dalam lauoei nangkô;
Tidaqlah pèlang bolië ka djodoenjô;
Oerang di até pärampoean;
Soerang poen tidaq läki-läki;
Oerang itoe datang kamari;
Kironjô minta hoekoem;
Oerang bëtigô dalam pèlang;
Bäpärböeikan Soetan-Bärindangan.
Säbagai poelô dèh toeankoe;
Djekô bolië injô bëniagô;
Injô naq mäsoewq ka koealô;
Mandanga banda sangat rami;
Mandanga hoekoem sangat ädije;
Säbab itoe injô kamari.
Mandanga katô bëkijën;
Soekôlah toeankoe Rädjô-Médan-Säba;
Kaloealah oerang sämonjô;
Rami koealô kiri kanan;
Lah tädiri pojoeëng gadang;
Mangiriingan Rädjô-Médan-Säba;
Kaloea Soetan-Bärindangan;
Bäsalâm bädjawè tangan;
Kaloealah poeti nan bëtigô;
Kipé bâräsöboeëng kiri kanan;
Pikijelah Rädjô-Médan-Säba;
Säsaät doedoewq bëhädapan.
Bäkatô Rênô-Tjanda-Déjwi;
Ampoenlah hambô dèh toeankoe;

Kami nangkô datang kamari;
Kami kô handaq minta hoekoem;
Ikô bëitoe dèh toeankoe;
Manô njô kami nan kan bolië;
Katonjô Rênô-Tjanda-Déjwi.
Manjauoei Rädjô-Médan-Säba:
Djekô bëitoe kan langkahnjô;
Baiëq säkali padô hambô;
Tähannjô garan säboeah;
Oerang kô soedah bëtoenangan;
Djo toean poeti Mérang-Gawé;
Oerang itoe diam di lauoei käläzoem;
Takoelah hambô tantang nantoe;
Oerang bëmaijen päramajô;
Itoe kadjonjô siang-malam;
Säbab itoe hambô taq amoew;
Katonjô Rädjô¹⁾ Médan-Säba.
Mandanga katô demikijën;
Märänjoewq Rênô-Tjanda-Déjwi:
Gandam-Baroejs önaq kandoeëng;
Kitô bädjalan-melah djoed;
Mäminta hoekoem tidaq bolië.
Bäräwari oerang nan banjaq;
Laloe bëtjäkab sämonjô;
Naiëq ka pèlang anjôlai;
Laloe bëläijie-melah poelô.
Sälamô lambè bëläijie;
Bäkatô si Kambang-Tjinô:
»Ondèh malang! Rädjô-Poelië mambaow bëdije;
»Pänëmbaq boeroeëng dalam pädi.
»Djekô bolië hoekoem nan ädije;
»Toemboewlah bandoeëng di negari.” —
Dangakan säboeah lai:
»Käpoewq kawi di tengah roemah;
»Di ladang rimbô baow pädi;
»Maboewq tätjintô märabô;
»Malang sarau nan ka djadi.” —
Katonjô si Kambang-Tjinô.
Bäkatô si Kitjau-Moerai-Batöe:
»Ondèh malang! Bidoewq tämanggoeëng ka
»Soedah täkarang bilah-bilah; [daräti;
»Doedoewq tämanoeëng rasô äti;
»Mämikijekan katô tidaq soedah.” —
Gälaq täsanjam Tjanda-Déjwi.
Bäkatô si Gandam-Baroejs:
»Kioen käsiëq, kamari rawang;
»Bangkoeang di tengah-tengah.
»Kioen käsië, kamari sajaung;
»Täboeang di tengah-tengah.” —
Ö nandai-nandai ö nandai;
Padô masô déwasô itoe;
Allah poen soedah mäoentoeëngkan;
Bäkatô Soetan-Bärindangan;

¹⁾ Is in het handschrift nitgevallen.

Bäri djo hambò tika salai;
 Dèh hambò handaq bābariing-bariing;
 Bākatò si Gandam-Baroejs:
 Ò toean hambò! oesah pālòq tangah hari;
 Antoe tārawa banjaq di lauoei;
 Djihin dèn sètan bālintāsan.
 Manjauoei Soetan-Bārindangan:
 Hambò nangkò salah pārāsajan;
 Baq rasò oerang di maboewq hāraq;
 Laloe di tariëq-melah tilam;
 Di kambangkan dèh si Kambang;
 Bābariing Soetan-Bārindangan;
 Ondéh naq! bāri hambò sirie sākāpoewe;
 Hambò salah pārāsajan.
 Bākatò Rènò-Tjanda-Déjwi:
 Mari kitò ka tātāban;
 Hambò danga toean bākatò;
 Mangatòkan salah pārāsajan.
 Lah datang poelò sāmonjò;
 Mangadòq Soetan-Bārindangan:
 Moekónjò sirah-sirah-pādam;
 Bākatò Rènò-Tjanda-Déjwi:
 Ò toean hambò! apò nan saki padò loeboew?
 Manjauoei Soetan-Bārindangan:
 Saki nan boekan alang-alang;
 Hoekoem Allah soedah sāhari kò;
 Allah poen soedah māoentoeëngkan.
 Tidaq bāboeni Soetan-Bārindangan;
 Adjah lah sampai datang masò itoe;
 Sākali bāramboeëng naiëq;
 Doewò kali bāramboeëng toeroen;
 Ilang njaow anjòlai;
 Lah māti Soetan-Bārindangan.
 Baq roepò oerang gālaq sanjam;
 Minjaq moekò èlòq di sauoewq;
 Sampailah katò oerang toewò:
 »Māriaq aijie soengei;
 »Māmätjah sambije ka tābiing;
 »Banjaq alémoe toean pākai;
 »Bāminjaq tjandò roepò kāniing.” —
 Katonjò si Gandam-Baroejs.
 Lah hilau poelò sāmonjò;
 Māratòq dajang-dajang banjaq:
 »Toemboew si kaboe dalam pādi;
 »Pādi di baow Magé-Soetan.
 »Toeankoe soenggoew lah māti;
 »Kami di manò di tinggākan?” —
 Katonjò oerang nan banjaq toe.
 Di ranggoei ramboei nan pandjang;
 Di tampa dadò nan mipijs;
 Samò di tjariëq kaijen pinggang;
 Di bālah badjoe di dadò;
 Bākatò si Gandam-Baroejs:
 Ò toean hambò! tidaq-melah adòkan bolië;
 Kahandaq kami mandéh nan bātigò;

Dangakan-melah toean hambò:
 »Toemboew si kaboe dalam pādi;
 »Toemboew sābatang di tāpian.
 »Toeankoe soenggoewlah māti;
 »Apò katènggang pārampoean?” —
 Bākatò Rènò-Tjanda-Déjwi:
 Ò toean ādiëq djanjò sajò;
 Tidaq kan sampai kāsië di ādiëq;
 Mangkoetò taloewq Banda-Lākò;
 Katonjò Rènò-Tjanda-Déjwi.
 Bākatò djoë Tjanda-Déjwi:
 »Oerai di toeka ka pākajan;
 »Handaq pākirim ka Boengò-Tandjoeëng.
 »Tjarikan doenië nan kākā;
 »Sādjaq di rahim boendò kandoeëng.” —
 Katonjò Rènò-Tjanda-Déjwi.
 Māratòq poelò Seti-Bila-Djòdi:
 Ò djoendjoeëngan hambò!
 Tiang-Pandjang taloewq Banda-Lākò;
 Apólah dajò oentoeëng hambò?
 »Di patah kamoemoe dalam rinbò;
 »Di pandjè dadòq bādoeri;
 »Alah bātamoë sākoetikò;
 »Sangatlah haròq āti kami.” —
 Katonjò Seti-Bila-Djòdi.
 Māratòq poelò si Rènò-Nilam;
 Ò toeankoe, djoendjoeëngan hambò!
 Toeankoe soenggoew lah sanang;
 »Balam nan tonggā kānei poeloëi;
 »Kali si tākò katinggiran;
 »Toean katinggā tangah lauoei;
 »Kami di baow pārāsajan.” —
 Katonjò si Rènò-Nilam.
 Sālamò lambè bākijèn;
 Dèh pèlang bālaijie djoë;
 Lah tibò di poelau Bāhram-Déjwi;
 Bākatò si Kitjau-Moerai-Batoe:
 Ondéh mandéh hambò! mandanga katò oerang;
 Ikòlah poelau Bāhram-Déjwi;
 Sikòlah poeti Méranggawé;
 Toenangan Soetan-Bārindangan;
 Oerang toe gilò maijen toedjoe;
 Gilò māmaijen pārāmajò;
 Siang-siang, malam-malam;
 Tiolah ānjò mandéh kandoeëng;
 Tidaqlah mandéh māratòq soerang;
 Katonjò si Kitjau-Moerai-Batoe.
 Bākatò Rènò-Tjanda-Déjwi:
 Manò kalijèn sāmonjò?
 Baow pèti soerang;
 Kaloeakan pākajan soerang-soerang;
 Kitò lambè djo kaijen banjaq;
 Amaqnjò poewé āti kitò;
 Katonjò Rènò-Tjanda-Déjwi.
 Mandanga katò nan bākijèn;

Bätjäkab *poelò sãmonjò*;
Bäkatò *Rènò-Tjanda-Déjwi*;
Ambijelah poelò tika sandiaman;
Oesah kitò märatòq djoèd;
Lai tidaqnjò padò kitò;
Di mandikan mait samò-samò;
Di boeka täpian ampè, limò;
Di koesoewqi poelò soetji-soetji;
Mandjilijis di matò soerang-soerang;
Soedahlah mait di mandikan;
Di bantangkan kãsoewe Manggala;
Di kambang tika sandiaman;
Di boedjoewe mait pãlahan;
Di lambò djo kaijen kaãmasan.
Soedah di boedjoewe èlòq-èlòq;
Mãratòq poelò sãmonjò;
Mãratòq Rènò-Tjanda-Déjwi;
Ondéh toean koe, toean hambò;
Hadijis mãlajoe djanjò oerang;
»Kãmoemoe *dalam rimbò*;
»Ganòq *siamang mãmban oedjan*;
»Bãtamoe *sãkãdjab sãdjò*;
»Tãgamang *rasò pãrãtian*." —
Ratòqnjò Rènò-Tjanda-Déjwi.
Mãratòq Seti-Bila-Djòdi;
Õ toean djoendjoeëngan hambò;
Sampailah hadijis oerang toewò;
»Mangijis *pãkirim rãdjò kami*;
»Di *baow rãdjò Moekò-Mockò*.
»Soetan *mandãbië gigi bantiing*;
»Abijis *moesim sajò mãnanti*.
»Bolië *sajò bãtamoe moekò*;
»Toean *mangalië lëngah samiing*." —
Ratòqnjò Seti-Bila-Djòdi.
Mãratòq si Rènò-Ñilam;
Õ toean ädiëq djãnjò ädiëq;
Hadijisnjò mãlajoe oerang moedò;
»Märòko *di atè boeki*;
»Di *karang lantai tangah padang*;
»Toemboew *pandan mandjamoewe hari*;
»Haròq *ãti boekan sãdiki*;
»Di *sangkò pãné kasampai pãtang*;
»Kironjò *oedjan tangah hari*." —
Ratòqnjò si Rènò-Ñilam.
Mãratòq dajang banjaq;
Ondéh toean djoendjoeëngan kami;
Hadijis mãlajoe djãnjò oerang;
»Tjãpo *di boeki di lotakan*;
»Di *ambije gandoewe tjamin*;
»Roemi *dëh kami mãnampãkan*;
»Baq *kãsiëq djo auoewe litjin*." —
Laloe bãkatò moerai-batoe;
Aijie-matò bãdarai-darai;
Õ mandéh kandoeëng hambò!
Oesah mandéh mãratòq djoèd;

Baowlah poelò mait nangkò;
Sadang ka poelau Bãhìram-Déjwi;
Lah tibò poelò di sanan;
Di lãtãkan poelò èlòq-èlòq;
Mãratòq djoèd si Gandam-Baroejs;
Õ toean hambò, djãnjò hambò!
»Soetan-Amba *bãbantiing gadang*;
»Sãroepò *di baow di Mãlãkò*;
»Toean *tinggã tãbariing soerang*;
»Piatoe *kamanò nan bãtigò?*" —
Katonjò si Gandam-Baroejs.
Mãratòq Mandam-Tãranti;
Õ mandéh kandoeëng hambò!
»Agoeëng *samboejan baow naiëq*;
»Koedò *bãlari moediëq kampoeëng*;
»Oentoeëng *pãmintain nan taq baiëq*;
»Sãdjaq *di rahim boendò kandoeëng*." —
Katonjò Mandam-Tãranti.
Bãkatò Seti-Bila-Djòdi;
»Katoepè *doewò tãrãgantoeëng*;
»Di *bãlah laloe di ampëkan*.
»Oesah *di oepè padò oentoeëng*;
»Allah *nan baloem manjampaikan*." —
Bãkatò si Rènò-Ñilam;
»Bantiing *di baow Manti-Soetan*;
»Nlang *ka padang Pãlãponjò*;
»Di *goentiing rasò pãrãtian*;
»Nlang *di oerang-oerang-matò*." —
Bãkatò si Oenggè-Piraq.
»Kãroeboei *sãbatang mãti*;
»Tinggã *di kampoeëng Soengei-Njalò*.
»Oesah *di sãboei oerang mãti*;
»Kãnahlah *oentoeëng badan kitò*." —
Sãlamò lambè bãkijèn;
Oerang bãtjäkab sãmonjò;
Handaq bãlaijiië anjòlai;
Bãkatò Rènò-Tjanda-Déjwi;
Õ toean, tinggãlah toean hambò;
Kami bãlaijiië anjòlai;
Pãntjarajan katò sãhari kò;
Õ toean ädiëq djãnjò ädiëq;
Ädiëq bãlaijiië anjòlai;
Toean, ädiëq tinggã dari sikò;
Djo siapò toean bãgoerau?
Bãkatò Seti-Bila-Djòdi;
»Di *panggië batang si tãkò*;
»Koerisi *di dalam pãdi*;
»Toean *tinggã dari sikò*;
»Apòlah *boedi bitjarò kami?*" —
Toean bããgië kãsië sajang djo ädiëq;
Ädiëq ka poelang anjòlai;
Toean tidaq amoew di tompang;
Ädiëq tinggãkan bãpaq mandéh kandoeëng;
Dëh kãsië ädiëq di toean;
Di tinggãkan djoengoei Tandjoeëng-Lédan;

Katonjò Seti-Bila-Djòdi.

Bàkatò poelò si Rènò-Nilam:

Õ toeanke, djoendjoeëngan hambò!

Tinggäläh tocan, kami bälaijië anjölai;

Apòlah garan tênggang kami;

»Boekan hambò roesoew di bangkalai;

»Roesoewkan pandan djo mansiang;

»Boekan hambò hibòkan bätjarai;

»Hibò dèh toean tinggä soerang.” —

Katonjò si Rènò-Nilam.

Sälamò lambè bäkijèn;

Lah bädjalan anjölai;

Antah bärapòlah lamonjò;

Sangkòq hari toedjoew hari;

Sampailah malam toedjoew malam;

Bàkatò si Rènò-Nilam:

Djoendjoeëngan hambò oentoeëng soerätan;

»Roempoëi toemboew bätatang-batang;

»Di matò soenggoewlah loepoëi;

»Di äti tidaq koendjoeëng ilang.” —

Bàkatò si Kitjau-Moerai-Batoe:

»Õ mandèh! oerang Padang laloe bärampè;

»Lah tjäbiëq täpi kaijennjò;

»Nan ilang tidaq kan dapè;

»Tjari nan laijen ka gantinjò.” —

»Soeläsië roempen kaläki;

»Mantikò di bawah gòmat;

»Di manò käsië nan taq tjari;

»Mälinkan Allah djo Mohämad.” —

Katonjò si moerai-batoe.

II. TOEANKOE-NAN-TJERÈDÈQ. FRAGMENT UIT DE GESCHIEDENIS VAN PARIAMAN.

Wie de schrijver is van dit verhaal, blijkt uit het handschrift niet. Als inleiding zegt hij, te zullen vertellen wat hem is meegedeeld, en maakt verontschuldigen voor 't geval dat niet alles wat hij gaat verhalen, overeenkomstig de waarheid is. Hij kan 'teen of ander vergeten hebben.

Meer dan twintig pantoens komen in dit stuk voor, die door guillemets zijn aangeduid.

Ik zal in korte trekken den inhoud van het verhaal mededeelen.

Toeankoe-Rädjò-Balandò, die verder in het verhaal onder den naam *Toeankoe-Nan-Tjerèdèq*, „de welgevormde”, voorkomt, verlaat zijn woonplaats. Hij rust een groot vaartuig uit, waarmee hij zee kiest. Een storm drijft het schip voort langs tal van eilanden, tot men eindelijk op de reede van het eiland Kijèn het anker laat vallen. Hier gaat de *Toeankoe* aan wal, laat de lading lossen en stelt zich onder de bescherming van *Toeankoe-Rädjò-Manggoeëng*, die het eerste hoofd der landstreek is.

Langzamerhand stijgt het aanzien van *Nan-Tjerèdèq*, die een groot gedeelte der bevolking en aanzienlijken op zijn hand weet te krijgen en weldra in macht met *Rädjò-Manggoeëng* gelijk staat. Deze heeft een droom, waarin hem zijn ondergang voorspeld wordt. *Nan-Tjerèdèq* reist de omliggende landstreken rond en verbindt zich met *Bägindò-Marah-Ganti*, het hoofd der V Kòtò.

Bägindò-Moelië, zoo als *Rädjò-Manggoeëng* ook genoemd wordt, roept nu de zijnen ten strijde. Maar *Nan-Tjerèdèq* stelt voor, de bemiddeling van den Resident te Padang in te roepen. Beide begeven zich derwaarts, doch *Nan-Tjerèdèq* is de eerste die te Padang komt en vervoegt zich terstond tot den Resident. Maar *Rädjò-*

Manggoeëng had vooraf geschenken bijeen gebracht, om die den Resident aan te bieden. Deze beslist de zaak ten voordeele van *Rădjô-Manggoeëng* en gelast *Nan-Tjerèdèq* naar Păriaman of Piaman (verschillende uitspraak van den bekenden naam Priaman) terug te keeren, doch verbiedt hem, daar eenige rechtsmacht uit te oefenen. *Băgindô-Moelië* en zijn bondgenoot *Sidi-Marah-Soetan* worden erkend als hoofden van Păriaman. Ter eere van die beide worden feesten gevierd en 14 kanonschoten gelost.

Nan-Tjerèdèq is woedend, hij stampvoet van kwaadheid, zijn gelaat is rood als vuur, zijn haren rijzen te berge als stekels. Hij verwijt den Resident, dat hij zich liet omkopen, en verlaat de woning om naar het huis van zijn verloofde te gaan. Te middernacht staat hij op en begeeft zich tot *Toeankoe-Sambah*, wiens raad hij inroept. „Als ge moed hebt,” spreekt deze, „keer dan terug, wapen u en verwoest het land te vuur en te zwaard.”

Nan-Tjerèdèq volgt dien raad op. Hij verzamelt zijne getrouwen en nog dienzelfden nacht gaat hij op weg. Tegen den avond heeft men Oelăkan bereikt, waar *Nan-Tjerèdèq* zekeren *Băgindô-Sai Ali* ontmoet, met wien hij naar de woning van *Toeankoe-nan-Băgondjoeëng* gaat en daar den nacht doorbrengt. Alvorens den volgende dag te vertrekken, verlooft hij zich met *Nan-Băgondjoeëng's* nicht *Sinoe-Ilab*.

Den geheelen dag wordt de tocht voortgezet en de nacht wordt doorgebracht te Karang-Auoewe, in het huis van *Mădjô-Garang*. Hier heeft *Nan-Tjerèdèq* een ongeluk voorspellenden droom, en als hij den avond daarop in de woning van zijn vrouw komt, verneemt hij dat zijn kind gestorven is. De vader is ter neer geslagen van smart. „Ik heb maar één kind,” zegt hij, „en zelfs dat moet ik nu verliezen.” Na de begrafenis worden de wapenen aangejord en vangt de verwoesting aan. Het huis van *Băgindô-Moelië* wordt in brand gestoken en de geheele plaats vernield. Een gedeelte slechts blijft gespaard, waar *Nan-Tjerèdèq* zijn intrek neemt en zich versterkt. Van Batang-Naré tot Limau-Kăpé strekt zich de verwoesting uit.

Na eenige dagen keeren *Toeankoe-di-Manggoeëng* en de zijnen van Padang terug, doch kunnen niet verder dan Priaman, daar hun land door *Nan-Tjerèdèq* bezet gehouden wordt. *Toeankoe-di-Manggoeëng* belegt nu raad met alle hoofden der aangrenzende streken, geld wordt onder de bevolking uitgedeeld en men besluit *Nan-Tjerèdèq* te verdrijven. Weldra ontmoeten de vijandige partijen elkaar en wordt er slag geleverd. Eindelijk wankelen de troepen van *Tjerèdèq*, zijn aanvoerders nemen de vlucht, zeven worden gevangen genomen en ook zijn broeder *Marah-Dajoe*. Hij zelf wijkt in het versterkte huis, dat door den vijand omsingeld wordt. De Kompanie juicht over den uitslag. Doch bij een uitval heeft *Nan-Tjerèdèq* het geluk, een jongeren broeder van *Rădjô-Manggoeëng* te treffen, wat de zaken te zijnen gunste doet keeren. Weldra krijgt hij nu hulp van het hoofd der Limô-Kôtô, aan wien hij verwant is, en ook van Padang en Atjéh wordt bijstand gezonden. Langzamerhand keert de bevolking terug en wordt de rust hersteld.

Nu volgt in het verhaal een opsomming van adat-regels in den gewonen eigenaardigen vorm en een beschrijving der lessen in de plichten van een bestuurder, welke lessen *Nan-Tjerèdèq* van den Toeankoe der Limô-Kôtô ontvangt.

Na eenigen tijd is er een feest in de VII Kôtô, waarbij hanengevechten gehouden zullen worden. Met vijf-en-twintig volgelingen gaat *Nan-Tjerèdèq* daarheen en wordt met eerbewijzen ontvangen. 't Is vol op de vechtbaan. Alles krioelt er door een en overal rammelt het geld dat verspeeld wordt. Ook *Nan-Tjerèdèq* neemt deel aan het spel; zijn haan overwint. Nu keert hij terug naar de negari Naré, rust zich daar op nieuw uit, zich kleedende in feestgewaad, en gaat vervolgens met vele volgelingen op weg naar Kampoeëng-Soerau; van een ouden bloedverwant den raad medenemende: „zoek geen twist of strijd, maar wijk ook niet terug, waar ge twist of strijd ontmoet.” Bij zijn aankomst begeeft hij zich onmiddellijk naar de hanenvechtplaats, neemt deel aan het spel, doch verliest. Zoo gaat het eenigen tijd voort, tot de Rădjô der VII Kôtô, *Nan-Tjerèdèq*'s vader, boden zendt om hem terug te roepen. Na eenige dagen komen personen van Oelăkan *Nan-Tjerèdèq* uitnoodigen tot het huwelijk met zijn verloofde en begeeft hij zich met die gezanten op weg. Langs Păriaman kunnen zij niet gaan, waarom de weg over VII Kôtô genomen wordt.

Nu volgen eenige pantoens die betrekking hebben op de huwelijksfeesten. Het huwelijk wordt gesloten en over Păriaman, dat hij trots de verbeterde woede van *Băgindô-Moelië* met een groot gevolg passeert, gaat *Nan-Tjerèdèq* naar Naré terug, om zich een paar dagen later weer naar Oelăkan te begeven. Daar krijgt hij bericht van 't overlijden van zijn vader, den Rădjô der VII Kôtô. Hij begeeft zich derwaarts om de begrafenis bij te wonen.

Over de opvolging krijgt hij twist met de zeven Anaq baiëq, neven van den Rădjô, in welken twist het Gouvernement te Padang te hulp geroepen wordt. Soldaten worden gezonden en de zeven vrouwen der tegenstanders worden gevangen genomen en naar Naré gevoerd. Hier laat *Nan-Tjerèdèq* aan zijne tegenstanders een brief schrijven, waarin hij hun mededeelt, dat als zij tot hem komen (om hem te erkennen) hij de in vrijheidstelling der gevangenen zal bewerken.

Zijn toelag gelukt; de zeven komen en met hen gaat hij naar Păriaman, waar hij hen gevangen zet en van waar zij naar Batavia verbannen worden. Dat was het begin van den oorlog der Anaq baiëq.

Nu volgt weer een hanenvechterij te Ampè-Angkè, waarbij *Nan-Tjerèdèq* tegen *Băgindô-Katib* wedt en herhaaldelijk de overwinning aan zijne zijde heeft. De geheele landstreek brengt geld bijeen voor *Băgindô-Katib*, dat echter ook door *Nan-Tjerèdèq* gewonnen wordt. Weldra keert hij nu naar Naré terug, waar hij eenigen tijd rustig leeft, tot dat volk van Măsalië of Salië, d. w. z. geestelijken (waarschijnlijk de Padri's) de XII Kôtô's aanvallen.

Hiermede eindigt het stuk.

Toeankoe-nan-Tjerèdèq, fragment uit de geschiedenis van Pàriaman.

Ampoen sajò dèh toeankoe,
Ampoen bāriboe kali ampoen;
Kāba oerang sajò kābakan;
Djekalò salah bāriboe ampoen;
Bohong oerang hambò taq sātò;
Antah kò loepò, baītoe kāba sajò danga;
Antah moe tidaq.
Hari nan sadang tengah hari;
Sadang poen boentaq bajang-bajang;
Sadang poen langang oerang di kampoeëng;
Sadang nan litaq-lètai toelang;
Datang pikiran dang toeankoe;
Laloe mānitah dang toeankoe:
Manò kalijèn sāmonjò?
Bāsimpan-melah kalijèn:
Kitò bālaijè anjòlai.
Laloe bārākatò sāmonjò;
Handaq bābongka anjòlai;
Di moewèkan kadalan pèlang bāsa nantoen;
Handaq bālaijè dang toeankoe;
Māsonjò Allah māoentoeëngkan;
Pèlang bātoelaq anjòlai.
Laloe bārāpantoen dang toeankoe:
»Djatoew moembang djo kālāpò;
»Djatoew kābawah pātoeroeikan;
»Tinggālah negari nan tjlakò;
»Dagang bātoelaq ka lauoeitan.” —
Katonjò Rādjà-Balandò.
Sampailah sāhari doewò hari;
Di tengah lauoeī Baharoelah:
Dèh lamò bākalamò-an;
Toemboewlah hari bisai-bisai;
Bāsisingkè mangāniing baroewq;
Toemboewlah haloen goentoeëng-goentoeëng;
Itam lauoeitan bagai daīwat;
Paré halang māhamboeëng diri;
Tandonjò angin djadi soenggoew;
Di hamboeëngkannjò ka langi;
Di hantaqkannjò ka boemi;
Tākasiëq boelan;
Sākali pèlang mālènggang,
Doewò tigò poelau tālampau;
Mandantjiing-dantjiing kamoedi;
Bākatoewq-katoewq tali toemali;
Mandangoeëng boeni di tālingò;
Bagai kilè larinjò pèlang.
Dèh lamò masò di lauoeī;
Sampai sāhari, doewò hari;
Sampai sāboelan, doewò boelan;
Lāpé nan dari poelau Soekam;
Handaq mandjalang poelau Banjaq;
Lāpé nan dari poelau Banjaq;
Handaq mandjalang poelau Lènanq;

Lāpé nan dari poelau Lènanq;
Handaq mandjalang Batoe-Moendam;
Handaq mandjalang Pāsije-Kalādi;
Lāpé nan dari Pāsije-Kalādi;
Handaq mandjalang poelau Haraq;
Lāpé nan dari poelau Haraq;
Handaq mandjalang poelau Singkaraq;
Lāpé nan dari poelau Singkaraq;
Handaq mandjalang poelau Doerijèn;
Lāpé nan dari poelau Doerijèn;
Handaq mandjalang poelau Tamang;
Lāpé nan dari poelau Tamang;
Handaq mandjalang poelau Poenggagò;
Lāpé nan dari poelau Poenggagò;
Handaq mandjalang poelau Talowe;
Lāpé nan dari poelau Talowe;
Bārāwari dang toeankoe;
Laloe bāpantoen anjòlai:
»Djekò bālaijè mānantang poelau;
»Bākoekoewq ajam tantang sikilang;
»Sikilang . . . . .
»Bagai sāpantoen toewah pèlang.” —
Bārāwari dang Pāsaman;
Handaq mandjalang poelau Tikoe;
Lāpé nan dari poelau Tikoe;
Alah tampaq poelau Bārandan;
Tjandonjò poelau Kāsiëq;
Lāpé nan dari poelau Kāsiëq;
Handaq mandjalang poelau Kijèn;
Bālaboew pèlang dari sanan;
Di djatoewkan sanoe nan bāsa toe.
Pèlang bāranti anjòlai.
Bārāwari dang Toeankoe;
Di toeroenkan sampan ka lauoeitan;
Laloe bākajoew injo ka tāpi;
Bārāwari dang toeankoe:
Alah tibò diri di tāpi;
Laloelah masoewq kadalam pāsije pandjang;
Bārāwari dang Toeankoe;
Rādjà-Balandò laloe di tjari soekoe;
Handaq bāgalah ka darātan;
Sampai sāhari, doewò hari;
Soedah bābongka pèlang bāsa;
Bārāwari dang Toeankoe-Rādjà-Manggoeëng;
Alah mānitah dang Toeankoe-Rādjà-Mang-
Dāngakan-melah dèh toeankoe: [goeëng;
»Di bālah gālah doewò sagi;
»Di bālah laloe di ampiingkan;
»Malang toean, tjlakò kami;
»Sābab baq nangkò pārāsajan.” —
Katonjò Rādja-Balandò:
Manòlah Toeankoe-Rādjà-Manggoeëng?
Simpan hārātò sajò;

Simpan dèh Toeankoe sãmonjò;
Pikiran Rãdjò-Balandò,
Toeankoe-Rãdjò-Manggoeëng;
Sampai sãboelan, doewô boelan;
Dèh lamò diam di sanan;
Djãdililah gadang oerang itoe;
Rãdjò-Balandò sãparãti Rãdjò-di-Manggoeëng;
Dapèlah poelò sockoe-soekoe;
Olië dèh pandai mambaowkan;
Pihag kãpadò Rãdjò-Balandò;
Dèh ãkã batoewe, bitjarò baiëq;
Pihag kãpadò pambãrinjò;
Kãpadò Rãdjò-di-Manggoeëng;
Dèh lamò mãsò di sanan;
Djadilah gadang Rãdjò-Balandò;
Sãparãti Rãdjò-di-Manggoeëng;
Dèh lamò diam di sanan;
Djãdililah di pãsilangkan kagadangan dèh Rãdjò-
Manggoeëng;
Hai niniëq kandoeëng Nan-Tjerèdèq;
Nan bãgãla Rãdjò-Balandò;
Djãdililah gadangnjò;
Bãrãwari dang Toeankoe;
Hari nan sadang tengah hari;
Sadang nan langang oerang di kampoeëng;
Bãrãwari dang Toeankoe;
Lalòq sãkãdjab lah bãmimpi;
Demikijèn boeninjò mimpinjò;
Roemah sajò soedah tãbãka;
Asòqnjò malam ka goenoeëng Lèdong;
Moengkonjò sampai toe ka langi;
Mambajang laloe ka Bãtawi;
Bãgaraq alam poelau Pãtjò;
Demikijèn boeninjò;
Lindoeëng mantari lãbië tjãhajò dalam banjaq;
Katigò boeni mimpinjò, rasò bolië moetikò;
Oerang bãnakan ka obè dangan djampi;
Di manò oerang toe nan saki;
Olië ka djampi ka limpanan;
Boeni mimpinjò gadang Nan-Tjerèdèq;
Adòlah karijs toe sãhalai;
Satoe nan doewò sãtoewangan;
Titi Bãtawi, sãpoew Mantawai;
Tjãlaq di loeboewq Bandarò;
Ilang di lèrèng boeki Sarai;
Sangat bisonjò tidaq katawaran;
Djãdjaq di tikam mãti djoeò;
Titiëq Sigandjoe soedah satitiëq kãnai dèh aijië;
Sãtauoen oedjan tidaqnjò læpoewq;
Bagai di singa mantari;
Sãtauoen pãné mãmanggang;
Nan Loeboewq-Halang sia toe oerang mãhoe-
Ijòlah Toeankoe-nan-Koesoei; [koemkan?
Toeankoe-Bãgindò-Soetan;
Tibo djoeò jang pitoean Nan-Tjerèdèq;

Sãpoeran lah pihag namonjò;
Sãboeah goeno¹⁾ toelikang;
Sia toe oerang Nan-Tjerèdèq?
Hambò moe gãla Bãgindò-Soetan;
Pihag kãpadò Rãdjò-Balandò;
Niniëq kandoeëng Nan-Tjerèdèq;
Pihag kãpadò toewalnjo;
Djekò toemboew bãparang-parang;
Toewah mãnikam dirinjò;
Djekò di baow naiëq parang;
Tãkoeroeëng hoeloebalang sãmonjò;
Olië kãranò toewah koesòsò;
Nan bãtoewah laloe kãpadò Nan-Tjerèdèq;
Bãrãwari dang Toeankoe;
Sampai lah toeroen boendò kandoeëng;
Manò naq kandoeëng Nan-Tjerèdèq;
Dãngakan-melah ònaq kandoeëng;
Maq denei tjoeraikan, dèn pãpakan;
Pihag sãdjarah nan di pagangkan;
Bolië dèn tjoerai, dèn pãpakan;
Inggan Si-Kidjang-Soengei-Rãbab;
Siapò namò panghoeloenjò?
Ijòlah Rang-Kajò-Balai;
Dalam hoekoeman kitò djoeò.
Inggan Lãti laloe ka Padang-Koeni-Tamoe;
Sampai ka batoe Pãtjakaran;
Siapò namò panghoeloenjò?
Ijòlah Rang-Kajò-Rãdjò-Alam;
Dalam hoekoeman kitò djoeò.
Inggan Sajoe-Batoe-Mandi;
Inggan Koebang-Bãlah-Koebang;
Laloe ka tampè Limau-Kãpè;
Laloe ka simpang Pari-Batoe;
Sampai kãpadò Soengei-Hãta;
Laloe ka koesòlò Tikoe;
Dalam itoe djekò hoekoeman kitò djoeò.
Inggan Marah-Ganti, laloe di himbau hoeloe-
Nan bãgãla Palimò-Itam; [balang;
Nan bãrãnamò si Pandapãtan;
Laloelah pai Bãgindò-Marah-Ganti;
Laloe mãnitah boendò kandoeëng;
Dangakan-melah anaq kandoeëng;
Djekò pai mãlihè oerang bãtjãkaq;
Djaän anaq kandoeëng tagah sãbãlah;
Kãranò bãnãtjaq oerang.
Djekò lai bolië katò itoe;
Laloe mandjawab anaq kandoeëng;
Ampoen sajò boendò kandoeëng;
Dangakan-melah boendò kandoeëng;
Sampailah katò oerang toewò;
Bãboeni tjètjèq djo mòmongan;
Koetikò djaän balai-balai;
Bãtloe oerang bãbitjarò;

¹⁾ Goenoeëng?

Nanti sādiki naq sālāsai;
Oelaq-alainjō katō itoe;
Laloe bādjalan dang Bāgindō.
Dèh lamō lambè di djalan;
Sampailah tibo dalam negari Sawah-Lawé;
Di dapāti oerang sādang gadoew;
Laloe bākatō Nan-Tjerèdèq;
»Doerijèn anaq oerang Pauow;
»Di baow anaq oerang Pagai;
»Manōlah toean nan bāgadoew;
»Nanti bāgoeloei naq sālāsai.» —
Katō bāgindō Nan-Tjerèdèq;
Laloe bāsīgab dang Bāgindō;
Laloe di tarièq karijs di pinggang;
Laloe di djawab tengah médan;
Di tantoei silang djo sālīsīè timbā-balièq;
Djadi bākoewaq oerang timbā-balièq;
Bārādjangji katō hari siang;
Sāratō Rangkajō-Rādjō-Lawé;
Sāratō Bāgindō-Moeliè-Di-Manggoeeng;
Sia toe oerang Nan-Tjerèdèq?
Ijōlah Bāgindō-Marah-Ganti;
Sāratō Soetan-Sāngi;
Dalam negari Limō-Kótō;
Djadi bārādjangji hari siang;
Ajam bārākoekoewq hari siang;
Oerang bārātamoè anjōlai;
Laloe bākatō Bāgindō-Moeliè;
Dèn taq mace di hoekoem Marah-Ganti;
Kāranō oerang lai kātjije;
Dèn taq mace di hoekoemnjō.
Mandānga katō nan bākijèn;
Laloelah marah Nan-Tjerèdèq;
Mandānga katō Bāgindō-Moeliè.
Pihaq kāpadō Bāgindō-Moeliè;
Mārantaq djoèō māsō itoe;
Di tarièq lambiing dangan padang;
Laloe di himbau hoeloebalang;
Mari kalijèn sāmonjō;
Marilah kitō toentoei balé;
Kadalam negari Marah-Ganti;
Maq abijs sāmonjō;
Maq sanang āti kitō;
Sālamō lambè bākijèn;
Mandānga katō Nan-Tjerèdèq;
Laloe manjoeroew Pa-Limō-Itam;
Katōkan katō sajo;
Djekō maq Bāgindō-Moeliè bābantah dangan
hambō;
Mari kitō ka moekō Residèn Padang;
Sākarang kini kitō bārādjalan.
Laloe mandjawab Pa-Limo-Itam;
Djekō bāitoe dèh kaq ādjo;
Djadilah poelō katō itoe;
Laloelah pai anjōlai.

Laloe bārākatō Pa-Limō-Itam;
Sajō di soeroew dèh kaq ādjo;
Djekō mace toeankeoē bābitjarō;
Sākarang kini pai ka Padang.
Oelaq-alainjō katō nantoei;
Laloe bārākatō Bāgindō-Moeliè;
Manō panghoeloe nan doewō balé oerang;
Kitō bārādjalan anjōlai;
Sāratō panghoeloe nan doewō balé oerang;
Sāratō Bāgindō-Moeliè;
Sāratō Sidi-Marah-Soetan;
Itoelah oerang nan ka rādjō;
Bārāngkè padō koemandoewe Padang.
Dèh lamō lambè bākijèn;
Laloe bādjalan anjōlai;
Pihaq kāpadō Nan-Tjerèdèq;
Dangakan-melah anaq kandoeeng;
Djekō pai bābitjarō;
Moeloei nan djaan di haliè-haliè;
Katō nan djaan di obah-obah;
Bāitoe oerang bābitjarō djo koemandoewe;
Laloe bārādjalan anjōlai;
Ijō kadalam negari Padang;
Djadi dāhoeloe Bāgindō-Nan-Tjerèdèq;
Tibō di dalam negari Padang;
Laloe sekali ka roemah Toeankoe-Sambah;
Moengko laloe ka hādapan Koemandoewe-Bāsa.
Adōpoen Bāgindō-Moeliè;
Sāratō Sidi-Marah-Soetan;
Sāratō panghoeloe nan doewō balé;
Tārākoedijèn padō Nan-Tjerèdèq;
Kāranō injō mantjari bālandjō;
Boeah tangan di baow kāpadō Koemandoewe-
Laloe bārādjalan anjōlai: [Padang;
Oelaq-alainjō tantang nantoei;
Dèh lamō lambè di djalan;
Banjaq moearō di laloèi;
Moengko tibonjō dalam negari Padang;
Laloe sākali padō Toeankoe-Sambah;
Moengko laloe padō Koemandoewe-Bāsa;
Hari kamijs naièq ka até gadoeeng gadang;
Laloe bārākatō Residèn Padang;
Manō Bāgindō-Nan-Tjerèdèq?
Manō Bāgindō-Moeliè?
Sāratō Sidi-Marah-Soetan?
Djadilah mānang Bāgindō-Moeliè;
Sāratō Sidi-Marah-Soetan.
Laloe bārākatō toean Koemandoewe;
Manō Toeankoe-Nan-Tjerèdèq?
Koemambilah Toeankoe ka negari;
Djaan māhoekoem anaq boeah;
Pihaq kāpadō Bāgindō-Moeliè;
Sampailah poelō injō bārālè;
Sāratō Sidi-Marah-Soetan;
Rādjō bādoewō dalam negari Piaman;

Rädjô nan doewô kadoedowqan;
Djadi bärälê kadoewonjô;
Läpê märiam doewô kali toedjoew.
Pihaq kăpadô Nan-Tjerèdêq;
Tagah mărèntaq até gadocëng;
Mérâh moekonjô băgai api;
Tagah boeloenjô băgai doeri:
Djadi bärăkatô anjôlai;
Ijô Băgindô-Nan-Tjerèdêq;
Djekô kărâmbije djo kălăpô;
Di baow anaq oerang Padang;
Kô njo lah kăpije sirantjoeëng idocëngan;
Akă boesoewq măkan amé sădjô;
Djekô toean baloen biasô;
Koembali soeroelâh dăhoeloe;
Katô Băgindô-Nan-Tjerèdêq:
Tăbiëq toean Koemandoeuwe Padang;
Sajô bărădjalan anjôlai;
Mărèntaq Toeankoe-Nan-Tjerèdêq;
Sätolah tibô di pintoe gadang;
Kăpije lah arijs anjôlai;
Laloe bărădjalan anjôlai;
Laloe săkali ka roemah toenangannjô;
Ijô Băgindô-Nan-Tjerèdêq;
Sampai tibô di roemah toenangannjô;
Hari lah laroei rimbang pătang;
Tidaq minoem dangan măkan;
Pătang bărădjawê dangan malam;
Tidoewe djoëô dalam koelamboe.
Sampai lah hari tengah malam;
Tăkană poelô dalam äti;
Toeroen Băgindô-Nan-Tjerèdêq:
Laloe ka roemah Toeankoe-Sambah;
Ampoen sajô dèh toean:
Ampoen băriboe kali ampoen;
Bări bitjarô-melah sajô;
Apôlah tênggang sajô nangkô;
Laloe mănitah dang Toeankoe;
Manôlah Băgindô-Nan-Tjerèdêq?
Dangkalan-melah katô hambô;
Djekô toenggang äti Băgindô:
Moediëq djoëô săkarang kini;
Baowlah bädije toedjoew laré;
Di tariëq bädije moediëq djoëô;
Tibô di moediëq, pangganglah negari toe!
Mandanga katô nan băkijën;
Ampoenlah sajô dèh toeankoe;
Kami bărădjalan anjôlai.
Sampai baq katô oerang toewô:
»Bolië di karê anaq oerang Padang;
»Baow anaq oerang pai pärăgi;
»Soenggoew pandapê Toeankoe soerang;
»Tidaq di paliing di toekari.” —
Katô Băgindô-Nan-Tjerèdêq.
Bărăwari dang Toeankoe;

Laloe di himbau hoeloebalang;
Marilah kitô Pa-Limô-Itam;
Amaq oerang Koerai-Tădji;
Sărâtô dangan si Pandapătan:
Amaq oerang Limô-Kôtô;
Ka ampê Pa-Limô-Moedô;
Ka limô si Kali;
Ka anam si Tjoewian,
Amaq oerang Limô-Poeloe;
Ka toedjoew djo Soetan-Sanging;
Ka sălăpan si Kădjô-Boemi;
Amaq oerang Tandjoeëng-Răsoe-Mali;
Itoelah hoeloebalang Nan-Tjerèdêq.
Namoen sămalam-malam itoe;
Moediëq djoëôlah dang Băgindô;
Laloe bărădjalan anjôlai;
Moediëkan păsije, handaq mandjalang
Oedjoeëng-Karang;
Ajam bărăkoekeowq, hari siang;
Lăpê nan dari Oedjoeëng-Karang;
Handaq mandjalang Tăbiing-Tinggi;
Lăpê nan dari Tăbiing-Tinggi;
Handaq mandjalang Pandjalinan;
Dèh lamô băsarang ampije:
Handaq mandjalang Moearô-Djambaq;
Lăpê nan dari Moearô-Djambaq;
Handaq mandjalang Moearô-Anai;
Lăpê nan dari Moearô-Anai;
Handaq mandjalang Taloeuwq-Boengô;
Lăpê nan dari Taloeuwq-Boengô;
Handaq mandjalang Moearô-Oelăkan;
Lăpê nan dari Moearô-Oelăkan:
Hari lah laroei rimbang pătang;
Bărătamoe Băgindô-Sai-Ali;
Tantang djirê Moearô-Tampê;
Laloe bărăkatô Băgindô-Sai-Ali:
Manô Băgindô-Nan-Tjerèdêq?
Mari kitô doedowq măkan, sirië;
Katô Băgindô-Sai-Ali;
»Măkan sirië săkăpoewe pătang;
»Săpah di ambije ka koerisi;
»Băranti kitô tengah sawang;
»Kitô ka kampoeëng minta năsi.” —
Laloe mandjawab Nan-Tjerèdêq:
Manô kaq ädjo, katô sajô;
Oesah kami singgah lai;
Katonjô garan Nan-Tjerèdêq:
Naq kami laloeleh dăhoeloe.
Laloe bărăkatô Băgindô-Sai-Ali;
Tidaq djadi adô băitoe;
Dalam bătangkă-tangkă itoe;
Hari lah malam anjôlai;
Djadi ka kampoeëng kadoewonjô;
Djadi bămalamlah di sanan;
Di roemah Nan-Băgondjoeëng;

Datang Toeankoe-Nan-Bägondjoeëng;
Laloe mänitah dang Toeankoe:
Dari manò Bägindò tádi?
Laloe bäräkatò dang Bägindò:
Ampoenlah sajò dèh Toeankoe;
Kami nan datang dari Padang;
Dangkalan-melah dèh Toeankoe:
»Si Mäsoeï poelang dari balai;
»Mambaow pandan djo bangkoewang;
»Moekäsoeï sangädjò tidaq sampai;
»Badan tjilakò toe nan malang.” —
Katò Bägindò-Nan-Tjerèdèq.
Namoen sä malam-malam itoe;
Tidaq mänoeroew lalòq tidoewe;
Mangädji adat djo limbagò;
Oelaq-alainjò tantang nantoen;
Laloe bäkatò Toeankoe-Nan-Bägondjoeëng;
Padò Bägindò-Nan-Tjerèdèq:
Hambò nangkò handaq bämoeäsoeï padò Bä-
Alah bänamò di sikò; [gindò;
Moekäsoeï sangädjò dalam äti;
Handaq mangambije dang Bägindò;
Bätoenangan Sinoe-Ilab;
Kamanäkan kandoeëng hambò.
Laloe bäräkatò dang Bägindò:
Ampoen sajò dèh Toeankoe;
Ikòlah djinijs päräsajan;
Hambò boekan käpalang päräsajan.
Laloe mänitah dang Toeankoe;
Demikijèn boeni katonjò:
Adòpoen kahandaq äti hambò padò Bägindò:
Boliè djoeò handaqnjò.
Mandanga katò demikijèn;
Djadilah amoew dang Bägindò;
Laloe di djawè-melah tandò;
Säratò oewang säpoeloew rëä;
Djadi bätoenangan anjölai.
Soedahlah katò inggan itoe;
Oelaq-alainjò katò nantoen;
Ajam bäkoekoewq, hari siang.
Soedahlah minoem dangan mäkan:
Laloe bärädjalan dang Bägindò:
Säratò dangan hoeleobalang:
Moediëkan päsije pandjang nantoen:
Mandjalang Moearò-Soenoewe:
Hari lah tinggi anjölai;
Pajah badan boekan käpalang.
Sälamò lambè nan bäkijèn;
Handaq mandjalang Karang-Auoewe;
Hari nan sedang tengah hari;
Sadang poen boentaq bajang-bajang;
Laloe bäranti dang Bägindò:
Naiëq ka roemah Mädjò-Garang;
Mänanti hari tengah hari;
Laloe lah tidoewe dang Bägindò;

Lalòq säkädjab bämimpi;
Boekan käpalang boeroewq mimpi;
Mimpi nan doewò si randjanò;
Datanglah niniëq kandoeëng sajò;
Mänagah si Marah-Ganti;
Dangkalan-melah katò dènei:
Djekò tibò dalam negari Naré:
Djalanglah tampè Toean-Toekoe;
Mintalah doa di sanan;
Käranò injò oerang nan poenjò negari Piaman;
Insa Allah taallah, boliè pinta padò Allah.
Soedahlah katò tantang nantoen;
Laloe lah djagò anjölai;
Di tariëq karijs poesakò niniëq kandoeëng;
Bälari toeroen kabawah;
Di pandang hari rimbang pätang;
Manò kalijèn sämorjò?
Laloe bärädjalan anjölai;
Moediëkan päsije pandjang nantoen;
Mandjalang päsije Pärriaman;
Mänampoew tampè Liman-Käpè:
Tibò di batang ajië Manggoeëng;
Laloe ka roemah anaq kandoeëng;
Di dapäti bandoeëng ratòq dangan nangjjs;
Laloe täsiròq darah di dadò;
Laloelah naiëq anjölai;
Kironjò anaq nan lah mäti;
Amaq djo Tjätì-Nilam-Soeri.
Laloe bäräkatò dang Toeankoe:
Manò maq oetië katò sajò;
Dangkalan ibarat sajò:
»Batoe bäboeah djangan karang;
»Karang di bawah batoe poetië;
»Moelò bäbauowe djangan malang;
»Rätjoen mämaboewq dalam äti.” —
Katonjò Bägindò-Nan-Tjerèdèq.
Hari nan sedang tengah malam:
Laloe bäräkatò Nan-Tjerèdèq:
Djarè sämätò hambò önaq;
Api säpoentocëng hambò önaq;
Ilang djo apò kan di ganti;
Laloe bäräkatò Rangkajò-Rädjò-Lawé;
Dangkalan-melah dèh Bägindò:
»Inggaris tagah di laboew;
»Doedoewq bäräsikè täpi djalan;
»Ibilis djaän di pätoeboew;
»Tampè ka säsè-melah badan.” —
Katò Rangkajò-Rädjò-Lawé;
Mämaq kandoeëng pärampoeannjò.
Laloe bäräkatò dang Toeankoe:
Manòlah boejoeëng Nan-Pandapätan?
Pai mangali päkoebroeran;
Bädoewò djo Pa-Limò-Itam;
Säkarang kini nangkò.
Hari nan sedang tengah malam;

Hari itoe lai tarang pandjang;
Laloe bärädjalan hoeloebalang;
Handaq mangali päkoeboeran.
Bäräwari dang Toeankoe;
Manò maq oetië katò sajò;
Tolonglah anaq oerang toe bäsäki.
Pikiran sajò, hari mandjalang paraq siang;
Toeroenkan djoë anaq kandoeëng;
Laloe bärädjalan ka päkoeboeran;
Sampai lah tibò anjòlai;
Di koewewekan anaq kandoeëng;
Laloe mänangijs dang Toeankoe;
Bäräwari dang Bägindò;
Djadilah poelang sämonjò;
Tibò di roemah Nilam-Soeri;
Laloe bärakatò dang Toeankoe;
Manò kalijèn sämonjò?
Käkòq djäbätan soerang-soerang;
Tariëqlah bädije mäsiing-mäsiing;
Tariëqlah kadangan padang;
Kitò mälangkah anjòlai.
Laloe bärädjalan dang Bägindò;
Laloe ka päsije pandjang nantoen.
Sätolah tibò di päsije pandjang;
Laloe mämanggang Nan-Tjerèdèq;
Di panggang roemah Bägindò-Moelië;
Abijslah päsa toe säkoedoeëng;
Oerang täräkädjoei anjòlai;
Bäkapätjahan oerang sämonjò;
Bägindò bärämäijen soeloeew dangan gūlah;
Maijen padang dangan bädije.
Laloelah oerang toe manggalé;
Laloe mangädja Pa-Limò-Itam;
Siapò nan laloe nangkò?
Adat manjambah padò Rädjò;
Poetoejs küpalò, batang, lihijs;
Tidaq manjambah padò Rädjò.
Laloe manjambah oerang manggalé;
Ampoen sajò dèh Toeankoe;
Ampoen bäriboe kali ampoen.
Djekò di boenoew sajò ka mäti;
Toeankoe djoë kahilangan.
Abijslah roemah sämonjò;
Tinggäläh päsa toe säkoedoeëng;
Olië di hoeni Nan-Tjerèdèq;
Tinggäläh roemah Seti-Sainab;
Laloe di säsaq roemah nantoen;
Olië di hoeni Nan-Tjerèdèq;
Inggan Batang-Naré kadalam;
Inggan tampè Limau-Käpé;
Djadilah angoejs sämonjò;
Olië dèh läkoe Nan-Tjerèdèq.
Sampai sähari doewò hari;
Di koembalikan oerang sämonjò;
Djadilah poelang anjòlai;

Poelang ka roemah soerang-soerang;
Poelang Toeankoe-Sari-Oema;
Säratò Toeankoe-di-Manggoeëng;
Säratò panghoeloe nan doewò balé;
Dari ¹⁾ negari Padang;
Di dapäti roemah lah abijs;
Olië di panggang Nan-Tjerèdèq;
Tidaq bolië di tampoew lai;
Kadalam negari Manggoeëng.
Bäräwari Toeankoe-Manggoeëng;
Djadilah diam di Piaman;
Tidaq bolië moediëq lai;
Olië Bägindò-Nan-Tjerèdèq.
Laloe bärakatò Toeankoe-Manggoeëng;
Manòlah toean Pètò?
Pandang läkoenjò Nan-Tjerèdèq;
Bäräwari Toeankoe-Manggoeëng;
Laloe bäkädjò Toeankoe-Manggoeëng;
Di pädapè rädjò Toedjoew-Kòtò;
Säratò panghoeloe moediëq Padang;
Räpèlah Rädjò dang Toeankoe;
Inggan Tandikè-Batoe-Kalang;
Inggan Riaq-Nan-Bädäboewe;
Moediëq inggan Goenoeëng-Mälintang;
Ilije räpèlah oerang sämonjò;
Olië dèh kädjò rädjò Manggoeëng;
Di täboewe amé dangan piraq;
Räpèlah oerang sämonjò;
Handaq manjarang Nan-Tjerèdèq;
Hari itoe, hari säläsa;
Oerang mälangkah anjòlai;
Laloe bäräsoraq oerang banjaq;
Moediëkan tampè Limau-Käpé;
Läpé di tampè Limau-Käpé;
Handaq mandjalang batang Manggoeëng;
Oerang bärätamoe anjòlai.
Hari nan sadang tengah hari;
Gämäläta tangah padang Manggoeëng;
Bärapò läpénjò bädije;
Baq boeni märandang kätjang;
Baq apò boeninjò soraq;
Rasòkan täräbaliëq boemi Allah;
Olië karanò banjaq oemat;
Dèh lamò mäsonjò parang;
Djadilah lari hoeloebalang Nan-Tjerèdèq;
Bäräpò oerang mangädjai;
Bätoedjoew oerang nan bätahan;
Adiëq kandoeëngnjò Nan-Tjerèdèq;
Nan bäränamò si Marah-Dajoe;
Djadi täkoeroeëng ädiëq kandoeëng;
Laloe bäränang ka laoeitan;
Djadilah pajah ädiëq kandoeëng;
Di baow ombaq dangan angin;

¹⁾ In 't H.S. staat »di.«

Djadilah sampai ka päsije baroe;
Nan bägäla Tocankoe-Nan-Moedö;
Pihaq käpadö Nan-Tjerèdèq;
Lari kädalam säsaq roemah;
Bätigö lari masoewq pari;
Pärätamö si Pandapätan;
Ka doewö Pa-Limö-Itam;
Ka tigö bägindö Nan-Tjerèdèq;
Bäräpö oerang mangädjai;
Säpäräti boejië di lauoëitan;
Säpäräti dauoen kajoe di rimbö;
Di koeliliŋginjö Nan-Tjerèdèq;
Bäräpö läpénjö bädië;
Kadalam säsaq Nan-Tjerèdèq;
Lindoeëng tjajö wantari.
Laloelah gälaq si Goempani di darätan;
Olië käranö bädië banjaq.
Bäräwari dang Tocankoe;
Laloe mänëmbaq anjölai;
Käneilah poelö Rädjò-Bärangan;
Oerang türäkoetjaq anjölai;
Bäräwari dang Tocankoe;
Bärädö k'até roemah;
Tibölah óerang säkali lai;
Goemanta tangah padang Manggoeëng;
Olië käranö oerang banjaq.
Laloelah läpé toe bädiënjö;
Kadalam säsaq Nan-Tjerèdèq;
Toeroenlah poelö até roemah;
Laloe di ambije-melah bädië;
Di panggang-panggung-melah toenam;
Laloe mänëmbaq Nan-Tjerèdèq;
Käneilah ädiëq Rädjò-Manggoeëng;
Nan bäränamö si Marah-Lai;
Laloe bäpantoen Nan-Tjerèdèq;
»Läpélah boeroeëng Rénö-Ali;
»Tabang nan doewö djo türähän;
»Läpélah boengkä nan bätali;
»Käneilah anaq nan pilihan." —
Katö bägindö Nan-Tjerèdèq;
Larilah oerang sämonjò;
Bäräwari dang Tocankoe;
Laloelah naiëq anjölai;
Säratö dangan hoeloebalangnjö;
Laloe mänitah dang Tocankoe;
Manö ädiëq dèn Seti-Sainab?
Säbanta säkarang itoe;
Näsi lah mäsaq dèh si Kambang;
Laloe bäräsandoewq anjölai;
Laloe mähdang poeti Sainab;
Mäkanlah poelö Nan-Tjerèdèq;
Säratö dangan hoeloebalangnjö;
Lah soedah minoem dangan mäkan;
Sämantarö mäkan sirië;
Laloe manjambah si Pandapätan;

Sambah tjarö mälaJoe:
»Lah tantang moearö soesah;
»Läpékan räki ka baroewkan;
»Lah sanang äti nan roesoew:
»Läpé nan dari päsäkitan." —
Mandanga katö demikijèn;
Laloe bäräkatö Seti-Sainab;
Dagangan-melah dèh Tocankoe:
»Mandäki boeki sambiloëan;
»Mämoetoëjs di lalah banang haroe;
»Mantji säekoewe gadö säratoejs;
»Allah taällah mümälibarökan." —
Oewai katonjò toëan Seti;
Bäräwari dang Tocankoe;
Mäkanlah poelö hoeloebalang sämonjò;
Mäkan sirië anjölai.
Satoe lah soedah mäkan sirië;
Laloe bäpantoen dang Bägindö;
Dagangan-melah dèh kalijèn:
»Sarang tampoeroeëng dèn taq mandi;
»Kö koënoen ka tamboe tangan;
»Sarang täkoeroeëng dèn taq mäti;
»Kö koënoen tangah älanan." —
Katonjò garan dang Bägindö;
Hari itoe, hari säläsa;
Hari lah laroei rimbang pätang;
Pätang bädjawè dangan sandjò;
Sandjò bädjawè dangan malam;
Ajah bäräkoëkoewq, hari siang;
Mandanga Tocankoe Limö-Kötö;
Ajah kandoeëng Nan-Tjerèdèq;
Tibölah poelö ajah kandoeëng;
Säratö dangan hoeloebalangnjö nan banjaq;
Bäbäräpö poelö banjaq oerang;
Säratoejs sambilan poeloew;
Itoe hoeloebalang dang Tocankoe;
Ajah kandoeëng si Marah-Ganti.
Laloe mänitah dang Tocankoe:
Manö naq kandoeëng Nan-Tjerèdèq?
Dagangan önaq, tidaq dèn äsö ka baq nangkö;
Tidaq dèn danga doe äti;
Käranö lai bäpäpan-päpan;
Ilai ang boeioeëng, katö Tocankoe Limö-Kötö;
Bäräwari dang Bägindö;
Laloe mandjawab Nan-Tjerèdèq:
Ampoenlah säjò ajah kandoeëng;
Ampoen bäräboe kali ampoen;
»Djekö türäkaoei didalam pädi;
»Banjaq bäbang ka soemoewe Malim taman;
»Boëkan dèh säjò takoei mäti;
»Dèh oemoewe lai pandjang djoëb." —
Katonjò bägindö Nan-Tjerèdèq;
Ampoenlah säjò ajah kandoeëng;
Bärätäpoewq alam Toedjoew-Kötö;
Inggan Tandikè-Batoe-Kalang;

Räpè Piaman sämonjò;
Inggan Riaq-Bädäboewe moediëq;
Inggan Si-Kitjaq-Batoe-Mandi,
Räpèlah oerang sämonjò;
Dangkalan-melah ajah kandoeëng;
Sampailah katò oerang toewò:
»Tjäranò anaq oerang Bajang;
»Di baow oerang di Mäläkö.
»Barang di manò lawan datang;
»Allah djo nabi mämläharò." —
Katò bägindò Nan-Tjerèdèq
Laloe bäräkatò dang Toeankoe;
Manò naq kandoeëng katò dènei;
Pari djoeòlah roemah nangkò:
Djekò njò datang lawan manjarang;
Antah di manò lawan datang;
Bäräwari dang Toeankoe;
Laloe mäinari oerang banjaq;
Soedahlah roemah toe täpari;
Handaq mandjoenga anjölai;
Lah soedah poelò täljoenga;
Laloe bäräkatò ajah kandoeëng;
Manò naq kandoeëng katò sajò;
Sampai baq katò oerang toewò:
»Bägälah tagah bäbarijs;
»Tagah bärätoengkè batang pandan;
»Soenggoew baq nangkò tinggi pari;
»Soeroei kápadò bähägian." —
Katonjò garan dang Toeankoe.
Laloe bäräkatò ajah kandoeëng;
Dangkalan-melah anaq kandoeëng;
»Poetjoevwq si taraq lümah-lümah;
»Toemboew di padang langgi-langgi;
»Alah baq nangkò tinggi roemah;
»Namoen di mäsoei sampai djoeò." —
Katonjò garan dang Toeankoe.
Dèh lamò bäkälamòan;
Oerang nan banjaq anaq boeah:
Ijòlah rädjò Limò-Kötò;
Sampai sähari doewò hari;
Sampai säboelan doewò boelan;
Oerang lai di sanan;
Dèh lamò bäkälamòan;
Datang kiriman dari sanan;
Ijòlah päkajan satoe salin;
Badjoe lakan, säroeban, säpoe tangan, dèta
Toenangan padò Nan-Tjerèdèq; [batiëq;
Bäräwari kiriman oerang dari Padang;
Säratò oerang Limò-Poeloev;
Ijòlah päkirim toenangan Nan-Tjerèdèq;
Dang Toeankoe datang tõlongan dari Padang;
Ijòlah dari padò anaq oerang Atjé;
Säratò réä toedjoev poeloev;
Tõlongan ka Padang;
Bäbäräpò oewang dangan pädi;

Tõlongan bitjarò dangan boedi.
Dèh lamò bäkälamòan;
Djadi mämitah ajah kandoeëng;
Padò bägindò Nan-Tjerèdèq;
Manò naq kandoeëng katò dènei;
Pihaq kápadò oerang nan lari:
Poelangkan õnaq kandoeëng;
Maq bolië di hoekoem dähoeloe;
Katonjò garan dang Toeankoe;
Alah mämitah dang Bägindò;
Padò ajah kandoeëng; Ampoen sajò ajah
kandoeëng;
Ampoen bäräboe kali ampoen;
Djekò bäitoe katò ädiëq;
Djadi maloev-melah dèh sajò;
Katonjò garan Nan-Tjerèdèq.
Dèh lamò masò di sanan;
Djadilah poelang oerang sämonjò;
Dèh äkä batoewe, bitjarò baiëq;
Hoekoemnjò dalam negari;
Laloe bäräkatò ajah kandoeëng;
Bolië dèn tjoerai, dèn päpäkan;
Ijò pähoekoem oerang dalam negari;
Hoekoem nan djadi di päkai;
Hoekoem nan toedjoev päräkarò;
Baq apò päkai, rädjò laijen hoekoemnjò;
Panghoeloe laijen hoekoemnjò;
Saidaga ¹⁾ laijen hoekoemnjò;
Djoearò laijen hoekoemnjò;
Adòpoen panghoeloe: koesoei manjäläsaikan.
Adòpoen hoekoemnjò siudaga ¹⁾;
Katonjò awal, awal djoeò.
Katonjò äkije, äkije djoeò.
Adòpoen hoekoemni adat:
Mantjari moesië djo bandiing.
Adòpoen pärätéh, hoekoem nan batoewe padò
Bolië di baow ilije djo moediëq; [äti;
Bolië di baow kiri kanan;
Bolië di sonsong, bolië di galah;
Adòpoen hoekoem hoeloebalang;
Hoekoem nan doewò si randjanò
Adòpoen hoekoem kitab:
Bolië tantoev päsalnjò.
Laloe mämitah dang Bägindò:
Ampoen sajò ajah kandoeëng;
Ampoen bäräboe kali ampoen;
Hoekoem lah soenggoew di ädjakan;
Pihaq poesäkö djo limbagò;
Ädjakan-melah ajah kandoeëng;
Olië maq tantoev di pagangkan.
Laloe mämitah dang Toeankoe;
Manò naq kandoeëng Nan-Tjerèdèq;
Dangkalan-melah õnaq kandoeëng;

¹⁾ Gewoonlijk »soedaga».

Tantang poesäkö djo limbagô;
 Adôpoen poesäkö tärägèlang-gèlang di langi;
 Täräpoëng-äpoëng di lauoëtan;
 Bäsoerië baq si pasin;
 Bäbauoen-banoen baq ambätjang;
 Tädörong djädjaq mänoeroen;
 Tätoekiëq djädjaq mandäki;
 Ajam itam tabangjô malam;
 Tabangjô bākālam-kālam;
 Tali idjoewq pandjangjô¹⁾ tandoewq;
 Inggôq di até kajoe boengkoewq;
 Adôpoen limbagô panghoeloe;
 Bärätali bolië di iri;
 Bätangkai bolië di djindjiing;
 Bäsoeloew matô mantari;
 Bäggèlanggang matô nan banjaq;
 Tärisiëq täbajang, tälah täkädja;
 Tätandô täbëti;
 Ajam poetië tabangjô siang;
 Tali hänang pandjangjô¹⁾ toelang;
 Inggôq di rantiing doelang-doelang;
 Ijô limbagô anaq kandoeëng;
 Laloe manitah dang Toeankoe;
 Bäräwari Nan-Tjerèdèq;
 Laloe häräkatô anjölai;
 Ampoen sajô ajah kandoeëng;
 Ampoen bäriboe kali ampoen;
 Pihaq poesäkö djo limbagô;
 Tjoeraikan-melah ajah kandoeëng;
 Tantaugan adat djo maq adoeij;
 Tjoeraikan-melah padô sajô;
 Bäräwari dang Bägingdô;
 Dangakan-melah anaq kandoeëng;
 Bolië dèn tjoera, dèn päpakan;
 Dangakan-melah baiëq-baiëq;
 Adat nan di päkai, adat nan tigô päräkarô;
 Pärätamô adat jang säbänanjô;
 Ka doewô adat jang täradat;
 Ka tigô adat.
 Adôpoen adat nan säbänanjô;
 Tidaq läpoewq dèh oedjan;
 Tidaq läkang dèh päné;
 Adôpoen bolië mämkai adat jang säbänanjô nan
 Adôpoen nan täradat bolië kitô bäli: [räpè;
 Adôpoen adat jang di adatkan;
 Adôpoen täradat bolië kitô boeang;
 Abijs-abijs dangan sambah;
 Läpoewq dèh oedjan, läkang dèh päné.
 Bäräwari dang Bägingdô;
 Alah mänitah Nan-Tjerèdèq;

¹⁾ Dit moet waarschijnlijk »tambangjô» zijn, d. i. de pen die in den grond wordt gestoken en waardoor het touw gaat, waaraan een geit of karbouw vastgemaakt wordt.

Dangakan-melah ajah kandoeëng;
 Adat lah soedah di tjoeraikan;
 Baq apô poelô tunggonjô adat;
 Katonjô djoed Nan-Tjerèdèq;
 Dangakan häna anaq kandoeëng;
 Pihaq di dalam alè gadang;
 Adat bärädiri sämonjô;
 Adat rädjô, limbagô panghoeloe;
 Bärtoe adat hoeloebalang;
 Di isi adat nan räpè;
 Baq apô tunggonjô adat?
 Baq apô adat rädjô?
 Baq apô adat panghoeloe?
 Baq apô adat anaq baiëq?
 Adôpoen tunggonjô anaq baiëq tigô päräkarô;
 Pärätamô anaq baiëq jang säbänanjô;
 Ka doewô pilihan, anaq-anaq baiëq;
 Adôpoen anaq baiëq jang säbänanjô;
 Tanoenjô di lahije dangan batin;
 Samôkan djo rädjô adatujo;
 Tidaq abijs adatujo: samô-samô dangan rädjô.
 Dangakan-melah anaq kandoeëng;
 Adôpoen di dalam alè gadang;
 Doedoewq rädjô, doedoewq panghoeloe, doe-
 doewq anaq baiëq;
 Bärtoe mangarang adat;
 Bäräwari dang Toeankoe;
 Oelaq-alainjô katô nantoen.
 Dèh lamô bākālamôan;
 Manggèlanggang räljô Toedjoew-Kôtô;
 Gèlanggang mantjari toenangan;
 Laloe mandjalang Nan-Tjerèdèq;
 Ka negari Toedjoew-Kôtô;
 Laloe häräkatô dang Bägingdô;
 Manôlah kalijèn sämonjô?
 Sajô handaq bädjalau ka gèlanggang;
 Ka Toedjoew-Kôtô;
 Mari kalijèn sämonjô;
 Kitô mälangkah anjölai;
 Bäräpô banjaqjô pai;
 Sampailah tangah tigô poeloew;
 Dèh lamô lambè di djalan;
 Ampijelah tibô di gèlanggang;
 Baroelah tibô di gèlanggang;
 Bädije bärädatoejs masô itoe;
 Bäräwari oerang banjaq;
 Djadi tärtjanggang anjölai;
 Manjambah oerang sämonjô;
 Padô bägingdô Nan-Tjerèdèq;
 Bäräwari Rädjô-Djänanq;
 Di ambije sirië di tjäranô;
 Djadi di tätiing anjölai;
 Sirië tälätaq, sambah tibô;
 Dèh sambah tjärô mälaioe;
 Hijekan sawah di ilje moediëkan;

Sawah di Aroe kò banjaq;
 Sirië di bali sadò nangkò;
 Dalam tjäranò Pärïaman djoë.
 Kambang lah mäti naq oerang Danau;
 Mäkan sirië särätò pinang;
 Särätò dangau timbäkau;
 Katonjò Rädjò-Djänang.
 Lah soedah mämäkan sirië;
 Tagah bägindò Nan-Tjerèdèq;
 Tagahlah oerang sämonjò;
 Boekan kápalang rami saboëng;
 Tikam mänikam oedjoeëng séroëng;
 Tjamoeuq mantjamoeuq oedjoeëng dèta;
 Sirië mandjadi saròq balai;
 Pinang mandjadi boeah tondèh;
 Bädantjiing-dantjiing boeni kèpèng;
 Dèh réä bädarai-darai;
 Boeninjò ringgi bädarai-darai;
 Bärawari dang Toeankoe;
 Di lihè kèpèng tigò réä;
 Tidaq bolië naiëq gälanggal;
 Laloe mänitah dang Bägindò;
 Manò kalijèn sämonjò?
 Dangakan-melah katò sajò:
 »Hari boeroewq, hari rang maliing;
 »Tidaq bolië mäningkè djandjang.
 »Kami boeroewq täboewang samiiing;
 »Tidaq bolië naiëq gälanggal.» —
 Katonjò garan dang Bägindò;
 Djadilah maloe Nan-Tjerèdèq;
 Di boelang ajam nan kinantan;
 Bälawan ajam Rangkajò-Bäsa di soengei Sariëq;
 Soedahlah ajam täraoelang;
 Handaq bähoedjò anjölai;
 Bärawari dang Bägindò;
 Di tampin tarow sämonjò;
 Laloe di hoedjò anjölai;
 Säkali bäramboëng naiëq;
 Säkali bäramboëng toeroen;
 Mätilah ajam Rangkajò-Bäsa;
 Djadilah manang Nan-Tjerèdèq;
 Hari lah laroei rimbang pätang;
 Bärawari dang Bägindò;
 Handaq bärädjalan anjölai.
 Dèh lamò lambè di djalan;
 Tibò di dalam negari Naré;
 Diri tibò, hari lah malam;
 Sirië tälätaq, sambah tibò;
 Laloe manjambah Soetan-Sangi;
 Ampoen sajò dèh Toeankoe;
 Lai ka manang sähari nangkò;
 Laloe mänitah dang Toeankoe;
 Dangakan-melah önaq kandoeëng;
 Bolië bälandjòkan di balai;
 Katò Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;

Hari lah laroei anjölai;
 Ajam bäräkoekoewq, hari siang.
 Bärawari Nan-Tjerèdèq;
 Handaq bärädjalan anjölai;
 Laloe mänitah ajah kandoeëng;
 Manò naq kandoeëng Nan-Tjerèdèq;
 Dangakan-melah önaq kandoeëng;
 Djekò pai anaq ka gälanggal;
 Djekò bäräsoë silang sälisië;
 Bärasoë bantah djo kälai;
 Silang nan djaän di ari-ari;
 Bärasoë djaän di hindäkan;
 Pagang pitarow önaq kandoeëng;
 Bärawari dang Bägindò;
 Laloe mämäkai anjölai;
 Di päkai sägalò koeniing;
 Laloe mänitah ajah kandoeëng;
 Tidaqlah manijs di matò dèn;
 Di päkai sägalò itam;
 Laloe mänitah ajah kandoeëng;
 Tidaqlah manijs di matò dèn;
 Di päkai sägalò idjau;
 Bäbadjoe koeniing koemäritjau;
 Bädèta itam bäkarang;
 Sörawä pandjang mäningkè¹⁾;
 Läkèlah poelò ikè pinggang;
 Laloelah soedah dang mämäkai;
 Laloe bärädjalan dang Toeankoe;
 Särätò dangan hoeloebalang;
 Moediëkan Padang-Täbiing-Manggocëng;
 Läpèlah poelò dari sanan;
 Handaq mandjalang Soengei-Aijie;
 Läpè nan dari Soengei-Aijie;
 Mänampoew si Käpaq-Sangka-Poejoew;
 Läpè nan dari Sangka-Poejoew;
 Handaq mandjalang Koeni-Tamoe;
 Läpè nan dari toe di sanan;
 Handaq mandjalang Karan-Panai;
 Läpè nan dari Karan-Panai;
 Handaq mandjalang Kampoeëng-Soerau.
 Dèh lamò masò di djalan;
 Djadilah tibò anjölai;
 Täräjtjang oerang tangah balai;
 Hari nan sadang tangah hari;
 Laloe säkali ka atè gälanggal;
 Mambäri salam oerang sämonjò;
 Padò bägindò Nan-Tjerèdèq;
 Laloe mänitah Nan-Tjerèdèq;
 Manòlah boejoeëng Pandapätan;
 Tariëqlah ajam nan bangkè toe;
 Kitò mäsoewqan anjölai;
 Laloe bälari anjölai;
 Di ambije ajam tärapauoëi;

¹⁾ In het handschrift staat »mänitah.»

Djadi di baow ka até gǎlanggang;
 Laloe māsoewq-melah ajam;
 Tārǎboelang ajam Nan-Tjerèdèq;
 Bǎlawan ajam Rǎdjò-Bǎrangan;
 Lah soedah ajam toe tārǎboelang;
 Handaq māhoedjò anjòlai;
 Tarow bǎrǎtampin sǎmonjò;
 Laloe di hoedjò anjòlai;
 Sǎkali bǎramboeèng naièq;
 Sǎkali bǎramboeèng toeroen;
 Mǎtilah ajam Nan-Tjerèdèq;
 Djadilah manang Rǎdjò-Bǎrangan;
 Pihaq kǎpadò Nan-Tjerèdèq;
 Laloe lah toeroen até gǎlanggang;
 Djadilah naièq ka até roemah;
 Laloe bǎradòq dang Toeankoe;
 Bǎrǎkampoeèng anaq randò gadijs;
 Sǎrato seti-sidang-toean;
 Djadilah ka tǎpi sǎmonjò;
 Ijò di até roemah gadang;
 Bǎrǎwari dang Toeankoe;
 Demikijèn boeni pantoennjò:
 »Sarat nabi māhinhò-hinhò;
 »Dapè oerang Mǎlǎkò:
 »Kǎnali poeti amaq djinaq;
 »Haròq mangǎti-ngǎti matò.” —
 Mandjawab Kambang-Bandarò;
 Dangakan-melah dèh toankoe;
 »Sǎkin pǎranggi rang lǎdocèngkan;
 »Di barow pandan talang djaow;
 »Lǎkoe djo boedi pǎdjalankan;
 »Bǎitoe oerang bǎbitjarò.” —
 Katonjò si Kambang-Bandarò;
 Bǎrǎwari dang Toeankoe;
 Laloe lah toeroen anjòlai;
 Laloe sǎkali ka gǎlanggang;
 Bǎrǎwari dang Bǎgindò;
 Dèh lamò masò di sanan;
 Bangijslah Rǎdjò Toedjoew-Kòtò;
 Padò Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
 Kǎranò lǎkoenjò djoed;
 Laloe mǎnitah Rǎdjò Toedjoew-Kòtò;
 Laloe di soerow hoeloebalang;
 Padò Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
 Djadi bǎrǎdjalan Nan-Tjerèdèq;
 Laloe mǎlangkah dang Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
 Ilijekan padang Kampoeèng-Soerau;
 Mandjalang negari Narè;
 Diri tibò, hari poen malam;
 Laloe tǎrǎpǎsang-melah dǎma;
 Laloe mǎnitah Seti-Sainab;
 Ampoen sajò dèh toankoe;
 Ampoen bǎriboe kali ampoen;
 Lai ka manang dang Toeankoe;
 Tǎtǎkalò masò ka gǎlanggang?

Laloe mǎnitah dang Toeankoe;
 Manò ǎdièq dèn Seti-Sainab;
 Dangakan-melah ǎdièq kandoeèng sǎmonjò;
 Sajò di gǎlanggang alah sǎdjò dang di sanan;
 Katò Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
 Bǎrǎwari dang Toeankoe;
 Dèh lamò bǎkǎlamòan;
 Sampailah poelò toedjoew hari;
 Tibòlah oerang di Oelǎkan;
 Handaq mandjǎpoei dang Toeankoe;
 Handaq sǎroemah anjòlai;
 Bǎrǎwari ajah kandoeèngnjò Nan-Tjerèdèq;
 Djekò pai anaq bǎroemah;
 Pagang pitarow anaq kandoeèng;
 Adòpoen adat bǎlaijen-laijen;
 ǎsiing padang, ǎsiing bilalang;
 ǎsiing loeboewq, ǎsiing ikannjò.
 Adòpoen adat bǎlaijen-laijen;
 Djaan toe maloe bǎrǎtanjò;
 Katonjò djoedò boendò kandoeèng.
 Bǎrǎwari Nan-Tjerèdèq;
 Laloe mǎmǎkai dang Toeankoe;
 Di pǎkai biloeoe gandoen;
 Laloe bǎrǎkatò boendò kandoeèng;
 Manò naq kandoeèng katò dènei;
 Tidaqlah elòq di matò dèn;
 Katonjò poelò boendò kandoeèng.
 Bǎrǎwari Nan-Tjerèdèq;
 Handaq bǎrǎdjalan anjòlai;
 Laloe mǎnoekèh hoeloebalang;
 Laloe mǎnitah boendò kandoeèng;
 Adòpoen toengkǎtan ampè pǎrǎkarò;
 Pǎrǎtamò toengkǎtan hoeloebalang;
 Ijòlah pǎdang nan sǎhalai;
 Ka doewò toengkǎtan panghocloe;
 Ijòlah tjitjin nan sǎbantowewq;
 Ka tigò toengkǎtan anaq baièq;
 Ijòlah karijs nan sǎhalai;
 Ka ampè toengkǎtan oerang banjaq;
 Ijòlah kèpèng nan sǎkoepang;
 Bǎitoe djoedò nan poesǎkò
 Tantoelah itoe sǎmonjò;
 Moengkò bǎrǎdjalan Nan-Tjerèdèq;
 Sǎratò oerang nan mandjǎpoei;
 Laloe bǎrǎkatò dang Toeankoe;
 Manò kaq ǎdjò katò sajò;
 Ka manò kitò ka laloe?
 Adòpoen pǎsa Pǎriaman;
 Tidaq bolie kitò tampoew lai;
 Katò bǎgindò Nan-Tjerèdèq;
 Djekò bǎitoe katò bǎgindò;
 Ka Toedjoew-Kòtò kitò laloe;
 Katonjò oerang nan mandjǎpoei;
 Laloe mǎnoeroei Nan-Tjerèdèq.
 Dèh lamò masò di djalan;

Ampjelah tibò anjòlai;
Diri tibò, hari poen malam;
Lah laloe täräpäsang däma;
Laloe bäräkatò boendò kandoeëng;
Baq apò ¹⁾ ثور مراه فون لاي maräpoelai:
Laloe bäräkatò boendò kandoeëng;
Dangkalan-melah injiëq hambò;
Adòpoen tagoewe ampè päräkarò;
Djekò rädjò laijen tagoewenjò;
Näräpè laijen tagoewenjò;
Panghoeloe laijen tagoewenjò;
Anaq baiëq laijen tagoewenjò;
Adòpoen tagoewe rädjò;
Dangkalan-melah dèh ätjiëq:
»Soengei-sirah djo Karan-pänai;
»Bärangan djo Pärïaman;
»Datang baiëq maräpoelai;
»Datang särätò oerang dangan.” —
Bäitoe mänagoewe rädjò-rädjò;
Dangkalan-melah ätjiëq hambò;
Adòpoen mänagoewe anaq baiëq.
»Soengei-sirah djo Karan-pänai;
»Bäpätang tantang pinang banjaq;
»Datang baiëq maräpoelai;
»Kami datang särätò oerang banjaq.” —
Dangkalan säboeah lai:
»Di röpè-röpè batang tärantang;
»Batang kätoecka mandjärami;
»Röpè-röpè toean nan datang:
»Soekòlah kami nan mänanti.” —
Katonjò ätjiëq nan mänagoewe;
Hari itoe pätang kamijs, malam djoemahat;
Naiëq nobat dang Toeankoe;
Dèh lamò masò bärälè;
Sampailah hari tigò hari;
Djadilah sampai koetikonjò.
Handaq mandjalang anjòlai;
Ijò ka roemah mintoewonjò;
Laloe bärädjalan anjòlai;
Säratò djo oerang banjaq;
Moediëkan päsije pandjang nantoen;
Lah tibò di Pärïaman;
Säratò dangan oerang banjaq;
Bäbärapò anaq moedò-moedò;
Säratò djolang djo bidoewan;
Tibòlah dalam Pïaman:
Djadi mälènggang Nan-Tjerèdèq;
Bägaikan poetoejs kajoe anaq;
Pihaq kăpadò Nan-Tjerèdèq;
Sampailah poelò baq namonjò;

¹⁾ Zoo staat in het handschrift. Wat ثور beteekent weet ik niet. De drie volgende woorden houd ik voor een verkeerde schrijfwijze van maräpoelai, dat bruidegom beteekent.

Tangan lamah, batang handjòlai;
Bäräwari Bägindò-Moelië;
Märantaq mähantaq tanah;
Tagah mähèrèng täpi djalan.
Dèh lamò bākālamòan;
Tibò di dalam negari Naré;
Sampailah poelò doewò hari;
Djadi koembali ka Oeläkan;
Dèh lamò masò di sanan;
Sampai säboelan doewò boelan;
Mätilah rädjò Toedjoew-Kòtò;
Ajah kandoeëngnjò Nan-Tjerèdèq;
Tibòlah oerang mähimbaukan.
Bäräwari Nan-Tjerèdèq;
Laloe bärädjalan anjòlai;
Kăpadò ajah kandoeëngnjò;
Dèh lamò masò dèh nantoen;
Djadi tākoeboewe anjòlai;
Sampailah doewò kali toedjoew;
Adòpoen rädjò Limò-Kòtò;
Tidaqnjò gadang bāpoesākò;
Anjòlah gadang bārāhi . . . .¹⁾
Adòpoen anaq baiëq nan bärätoedjoew;
Patoeilah gadang sāmōnjò;
Édaran kăpadò anaq baiëq;
Adòpoen bägindò Nan-Tjerèdèq;
Di gadangkan Bägindò-Kajò;
Djadi di tòlong bägindò bābitjarò;
Djadi bärälawan anaq baiëq nan bärätoedjoew;
Laloe kăpadò si Goempani;
Djadi maaloem di Goempani;
Bäräwari si Goempani;
Laloe moediëq ka Limò-Kòtò;
Säratò Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
Handaq mandjäpoei anaq baiëq;
Kadalam negari Limò-Kòtò;
Hari nan sadang tengah malam;
Säratò anaq särädadoe;
Hari mandjalang paraq siang;
Timoewe boengké, hari poen siang;
Tibò Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
Säratò anaq särädadoe;
Oerang tärakadjoei anjòlai;
Dapè pärampoean toe bātoedjoew;
Laloe di baow Nan-Tjerèdèq;
Säratò anaq särädadoe;
Kadalam negari Naré;
Tibò di dalam negari Naré;
Laloe mänitah dang Toeankoe;
Manò djoeroetoelijs Si Käliboewq?
Amaq Rangkajò-Lipè-Mabang;
Djoendjoëng toeankoe bandarò;
Laloe manjoerè djoeroetoelijs;

¹⁾ براهيم او staat in het handschrift.

Di karang soerè toe säpoetjoewq;
Kitò kirim kăpadò anaq baiëq;
Amaqnjò datang toe kamari;
Băitoe katò kau di karang;
Djekò lai mauoe Nan-Tjerèdèq padò si Goempani;
Bolië lah läpé pärampoean;
Bolië lah laloe ka toedjoewnjò;
Kadalam negari Limò-Kòtò;
Itoelah katò nan ka di karang;
Katò Toeankoe-Nan-Tjerèdèq.
Băräwari djoeroetoelijs;
Di tariëq daawat dan kărätè;
Di ambije pinsije di kăpalò;
Laloe mangarang anjòlai;
Sătòlah soedah mangarang;
Laloe di räkam-melah soerè;
Baroelah soedahnjò măräkam;
Di bärïkan padò Nan-Tjerèdèq;
Băräwari dang Toeankoe;
Laloe di kirim-melah soerè sämonjò;
Padò anaq baiëq nan bärätöedjoew;
Sampai sähari doewò hari;
Sampai säboelan doewò boelan;
Tibòlah poelò anaq baiëq nan bătöedjoew;
Padò Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
Băräwari dang Toeankoe;
Laloe mälangkah ka Pärïaman;
Săratò dangan anaq baiëq;
Laloe säkali ka atè gadoeëng Pärïaman;
Djadi tărăpăsoeëng anaq baiëq;
Olië dèh läkoe Nan-Tjerèdèq;
Băräwari dang Toeankoe;
Djadilah gadang Băgindò-Kajò;
Sampai bărangkè Băgindò-Kajò;
Olië dèh läkoe Nan-Tjerèdèq;
Sampailah gadang Nan-Tjerèdèq;
Loeroejslah tagah Nan-Tjerèdèq;
Singgoeëng manjinggoeëng bitjaronjò;
Olië tjoetjoeran rădjò Limò-Kòtò;
Tantangan kăpadò anaq baiëq;
Djadilah ilang ka toedjoewnjò;
Ilangnjò itoe ka Bätawi;
Săkarang kini tidaq poelang;
Olië dèh läkoe Nan-Tjerèdèq;
Itoelah moelò parang anaq baiëq.
Dèh lamò bākălamòan;
Kăba bärälië toe sädiki;
Handaq bärälè sinoen djo băgălanggang;
Oerang Ampè-Angkè;
Băgindò-Katib dalam negari Ampè-Angkè;
Laloe mămanggije Băgindò-Katib;
Padò Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
Băräwari dang Toeankoe;
Laloe di himbau hoeloebalang;
Handaq mandjalang dang Toeankoe;

Mandanga gălanggang Băgindò-Katib;
Dalam negari Ampè-Angkè;
Djadilah datang hoeloebalang;
Laloe mănitalah hoeloebalang;
Ampoen kami dèh toeankoe;
Apòkah titah dang Toeankoe?
Alah mănitalah dang Toeankoe;
Manò kalijèn sämonjò;
Dangakan-melah dèh kalijèn;
Sajò naq pai ka gălanggang;
Kadalam negari Ampè-Angkè;
Sajò naq pai toe ka sanan;
Katonjò poelò dang Toeankoe;
Alah mănitalah hoeloebalang;
Ampoen sajò dèh toeankoe;
Apòkah titah dang Toeankoe?
Tidaqlah hoekoem mănökari;
Katonjò poelò hoeloebalang;
Băräwari dang Toeankoe;
Handaq bărădjalan anjòlai;
Laloe mămăkai dang Toeankoe;
Lăkè pākajan săgalò itam;
Laloe mănitalah boendò kandoeëng;
Tidaqlah èlòq di matò dèn;
Băgai gagaq tărăbang sākawan;
Di loeloeks poelò pākajan toe;
Di pākai săgalò mērah;
Laloe bărăkatò boendò kandoeëng;
Ma naq kandoeëng Nan-Tjerèdèq;
Tidaqlah èlòq di matò dèn;
Baq tjandò simpai dalam rimbò;
Katonjò poelò boendò kandoeëng;
Moengkò di pākai wărănò koeniing;
Laloe mănitalah boendò kandoeëng;
Dangakan-melah ònaq kandoeëng;
Pihaq kăpadò pākajan toe;
Tidaqlah manijs di matò dèn;
»Anpè-Angkè kăsoewe bărăbantang;
»Timbăkau katoewe dalam pădi;
»Păbilò toeankoe dari rantau;
»Moengkò kini sampai kamari.” —
Katonjò Băgindò-Katib;
Mandanga katò demikijèn;
Laloe bărăkatò dang Toeankoe;
Dangakan-melah dèh toeankoe;
»Batang timbăkau rang Koentang;
»Di ambije di dalam pădi;
»Kalămari dari rantau;
»Sămalam sajò di djalan.” —
Katò Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
Sătòlah soedah măkan sirië;
Laloe mănitalah dang Toeankoe;
Ijò kăpadò Băgindò-Katib;
Sajò naq pai ka gălanggang;
Mălihè oerang manjaboeëng;

Laloe lah toeroen dang Toeankoe;
Laloe sákali ka gǎlanggang nan bǎrǎtirai;
Laloe manjaboeëng dang Toeankoe;
Laloe di tariëq-melah ajam;
Bǎrǎlawan ajam Bǎgindô-Katib;
Ajam tǎrǎboelang anjǎlai;
Handaq bǎrǎtampin-melah taroew:
Boeninjô réǎ bǎdarai-darai;
Roepiah bǎrǎdarau-darau;
Dagangan bǎrǎtamboen-tamboen;
Taroew bǎrǎtampin anjǎlai;
Di até médja gǎlanggang toe;
Pihaq kǎpadô Nan-Tjerèdèq;
Taroew di timbang djo negari;
Tidaq taroewnjô bǎrǎbilang-bilang;
Réǎ, roepiah taq bǎrǎtantoe;
Soedahlah taroew bǎrǎtampin:
Handaq bǎhoedjô anjǎlai;
Laloe di hoedjô-melahi ajam;
Nan sákali bǎramboeëng naiëq;
Sǎkali bǎramboeëng toeroen;
Kǎnailah ajam Bǎgindô-Katib;
Tidaq bolië mǎnikam lai;
Djadilah manang Nan-Tjerèdèq;
Laloe di boeka-melah péti:
Bǎisi doewô poeloew réǎ:
Djadi tǎrǎtjanganq dang Toeankoe;
Di pandang taroew Nan-Tjerèdèq;
Tidaq lai tantoe lai réanjô:
Laloe bǎrǎkatô dang Toeankoe;
Kǎpadô Bǎgindô-Katib;
Bǎǎpô sǎdiki taroew Bǎgindô-Katib?
Bǎrǎwari Bǎgindô-Katib:
Nanti dǎhoeloe dèh toeankoe;
Bolië naq sajô pǎtènggangkan;
Bǎri djandji hambô dèh toeankoe;
Hari nan tigô hari nangkô:
Bǎrǎwari Bǎgindô-Katib;
Laloe di soeroew hoeloebalang;
Kadalam negari Ampè-Angkè:
Mǎminta oewang sǎrikè;
Sǎboeah roemah dalam negari Ampè-Angkè;
Di hioewe oerang sǎmonjô;
Sǎrikè satoe kǎpalô;
Djadilah datang Bǎgindô-Katib;
Padô Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
Bǎrǎwari dang Toeankoe;
Dèh lamô masô di gǎlanggang;
Sampai sǎhari doewô hari;
Djadilah manang Nan-Tjerèdèq;
Djadilah maloe Bǎgindô-Katib;
Olië Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
Pihaq kǎpadô Bǎgindô-Katib;
Tidaq tǎrǎtangoeëng kamaloean;
Padô Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;

Di rǎpèkan oerang Ampè-Angkè;
Lǎki-lǎki pǎrampoean;
Sǎgalô anaq moedô-moedô;
Sǎratô anaq randô gadijs;
Sǎratô dangan sidang-toean;
Sǎratô djǎlang djo bidoewan;
Laloe di angkè dang Toeankoe;
Sǎratô gandang dan mǎmongan;
Sǎratô soraq dangan sorai;
Ka tangah padang lawé nantoen;
Bǎrǎwari dang Toeankoe;
Laloe bǎrǎgandang anjǎlai;
Dalam koelamboe kaijen poetië;
Rasókan tǎrǎbaliëq boemi Allah;
Olië kǎranô banjaq oerang;
Baq boeni adôq tawang-tawang;
Baq boeni sǎdam djo sangkadoe;
Boeni gǎlaq bǎrǎdarai-darai;
Boeni pantoen bǎrǎbalé-balé;
Boeni gandang bǎrǎtaloen-taloen;
Mǎangkè Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
Pǎnimbang kasalahan padô Toeankoe-Nan-
Ijô kasalahan Bǎgindô-Katib; [Tjerèdèq;
Namoen sǎhari-hari itoe;
Tidaqlah apô kǎdjonjô;
Mǎharaq-haraq dang Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
Pihaq kǎpadô hoeloebalang Nan-Tjerèdèq;
Ijǎlah gǎlaq-gǎlaq sanjoem;
Bǎrǎwari Bǎgindô-Katib;
Dangkalan-melah dèh toeankoe
»Bajam di bǎlah oerang Koerai;
»Di baow anaq oerang Naré;
»Ajam alah, gǎlanggang oesai;
»Tidaq bolië mǎnoentoei balé.” —
Katonjô djoeô Bǎgindô-Katib;
Padô Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
Sǎtǎlah soedah di haraq oerang:
Bǎrǎwari dang Toeankoe;
Laloe bǎrǎkatô anjǎlai;
Kǎpadô Bǎgindô-Katib;
Sajô naq poelang anjǎlai;
Ijô kadalam negari Naré;
Laloe bǎrǎkatô Bǎgindô-Katib:
Padô Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
Djekô bǎrǎtoe katô bǎgindô;
Sajô mǎlǎpé anjǎlai;
Katonjô djoeô Bǎgindô-Katib;
Laloe mǎlangkah anjǎlai;
Bǎrǎwari dang Toeankoe;
Bǎdije bǎdatoejs anjǎlai;
Dèh lamô masô di djalan;
Tibô di tantang kǎtǎpiing gadang;
Laloe bǎpantoen Nan-Tjerèdèq;
Dangkalan-melah dèh kalijèn:
»Kami mandapè kǎbè pinggang;

»Djèlò-bărădjèlò dalam pǎdi;
 »Kami mandapè basò oerang;
 »Dapè dèh kami dalam äti.» —
 Katonjò Toeankoe-Nan-Tjerèdèq;
 Gälaq bǎdarai doebalangnjò;
 Bǎrǎwari dang Toeankoe;
 Dèh lamò masò di djalan;
 Ampije lah tibò anjölai;
 Diri tibò, hari nan sedang tengah hari;
 Sadang nan boentaq bajang-bajang;
 Sadang nan litaq-litaq alang;
 Sadang langang oerang di kampoëng;
 Sadang rami oerang di pǎkan;
 Tibò di dalam negari Naré;
 Laloe lah naiëq dang Toeankoe;
 Dèh lamò masò di roemah;
 Sampai sǎhari doewò hari;
 Sampai sǎboelan doewò boelan;

Pihaq kǎpadò dang Toeankoe;
 Adòlah hoekoemnjò dalam negari;
 Bǎrǎwari dang Toeankoe;
 Dèh lamò lambè bǎkijèn;
 Kǎba bǎralië toe sǎdiki;
 Andòq bǎralië sman djoë;
 Toeroenlah poelò oerang mǎsalië;
 Handaq manjarang Doewò-Balé-Kòtò;
 Bǎrǎwari dang Toeankoe;
 Moediëq poelò anjölai;
 Handaq manjonsong oerang salië;
 Bǎbǎrapò banjaqnjò salië;
 Sǎpǎrǎti anai-anai boeboejs;
 Sǎpǎrǎti dauoen kajoe di rimbò;
 Sǎpǎrǎti boejië dalam lauoeitan. —

Tamat kalam.

Wǎlahoe alam bisawab soemah-soemah.

III. LIEDJES.

In het derde hoofdstuk noemden wij de pantoen's en pǎdatò's der Manangkabo-Maleiers. De laatsten hebben, wanneer zij in versmaat zijn, veel overeenkomst met de tǎliboen's, zooals te Padang liedjes of vertelsels in versmaat genoemd worden. Maar daar bǎpǎdatò in het algemeen vertellen beteekent, zijn de pǎdatò's, die bij den aanvang van feesten voorgedragen worden, ook vaak verhalen in proza, die de oude overleveringen en het doel van het feest tot onderwerp hebben. Zijn zij in versmaat, dan is de vorm soms gelijk aan dien van de pantoen's, met dit onderscheid echter, dat in de pǎdatò's en tǎliboen's de beide eerste regels evenzeer betrekking hebben op den inhoud van het liedje als de beide laatste, wat bij de pantoen's zelden of nooit het geval is.

Wanneer een pantoen een zedeles inhoudt, dan heet zij ook hòdi en verschilt dan niet veel van een ibarat, d. i. een gelijkenis, een zinspeling. Ibarat is een Arabisch woord, dat uitleg, verklaring beteekent, en wordt door den Maleier ook in dien of nagenoeg denzelfden zin gebruikt. Apò ibaratnjò? kan men vertalen door: Wat is de moraal er van?

Hoe en wanneer de Maleier zingt en zijn pǎdatò's opdreunt, is medegedeeld in het 1ste gedeelte van dit Deel. Hier zal ik de liedjes laten volgen die ik gedurende onze reizen verzamelde. Zij bestaan in 342 pantoen's, waaronder enkele hòdi's voorkomen, 12 ibarat's en 19 tǎliboen's en pǎdatò's.

De Manangkabosche woordenlijst, die aan het einde van dit deel gevonden wordt, zal, geloof ik, den lezer in de meeste gevallen de vertaling der liedjes mogelijk maken; maar hunne bedoeling is vaak zeer onduidelijk. Eene nadere bespreking daarvan zou dus zeer gewenscht zijn, omdat men daardoor eenige gegevens zou ver-

krijgen om na te gaan, hoe de Maleier denkt en zijne gedachten uitdrukt. Daarvoor is het echter hier de plaats niet. Later hoop ik daartoe gelegenheid te vinden, en dan zal tevens blijken, dat de inhoud niet altijd overeenstemt met den naam, m. a. w., dat onder de *ibarat's* en *täliboen's* liedjes voorkomen, die men eerder onder de *pantoen's* zou willen rangschikken.

Het zij mij geoorloofd hier in het voorbijgaan op te merken, dat de *Manangkabosche* taal zich o. a. daarin van de *Nederlandsche* en andere onderscheidt, dat zij gesproken wordt door het geheele volk. Plaatselijk verschil in woorden en uitspraak is er wel, maar persoonlijk verschil zooals in Nederland, waar de overgrootte menigte een onjuiste en onzuivere, en slechts een zeer beperkte élite de zuivere, grammatisch juiste taal spreekt, bestaat in de *Manangkabosche* landen niet. De vorsten en de veehoeders, zij spreken een en dezelfde taal, zij spreken die beide even zuiver of, zoo men wil, onzuiver.

En die taal of dat dialect, gesproken door honderd-duizenden heeft evenveel recht op beoefening door *Nederlanders*, als elk ander dialect van den *Indischen* archipel.

Een standaard-Maleisch bestaat niet. Er zijn onderscheidene dialecten, die aanmerkelijk verschillen, vooral ook wat betreft de moeielijkheden, die men bij de studie er van ondervindt. Maar niemand zeker zal dwaas genoeg zijn te beweren, dat hij weet welk van die dialecten het oorspronkelijke, het ware is, dat aan ieder in spreken en schrijven tot richtsnoer behoorde te strekken.

Moge toch eenmaal een einde komen aan de onvruchtbare kritiek, die zonder ophouden gevoerd wordt tusschen de beoefenaren der verschillende dialecten van het Maleisch, — eene kritiek die ten doel schijnt te hebben, den arbeid van anderen te verkleinen, in stede van het middel te zijn om te geraken tot juiste kennis van de taal, zooals ze in verschillende vormen door de volken van *Insulinde* gesproken wordt. En toch die kennis alleen zal ons in staat stellen, te voldoen aan de verplichtingen die als overheerschers op ons rusten.

A. Pantoen's.

1.

Tārabang tarab ka koeli manijs,
Batangnjô ambije ka rāki.
Djaān haròq di lāmah manijs,
Lāmah manijs banjaq panjaki.

2.

Angkoei-angkoei tārabang mamboeboeëng,
Tārabang mamboeboeëng ka até pari.
Djaān takoei di pai mauoeng,
Pai mauoeng obè panjaki.

3.

Tjitjin bārānamò Ganto-sori,
Sāsoewai sādjo di kālingkiung.
Ilang kamanò ka di tjari,
Lauoeitan sādjo bākoeliliing.

4.

Datang kapā dari Atjéh,
Bāranti tantang batoe mandi.
Sāpantoen daāwat djo kāráté,
Djaān ādiēq loepòkan kami.

5.

Di poepoewe boengò tãpi tandjoeëng,
Tinaman rãdjò pãrampoean.
Langi antjoewe, boemi bãgoeloeëng,
Indaq sajà loepòkan toean.

6.

Djaänlah pãdi di goempòkan,
Kò goempò antarò karòq.
Djaänlah kami di loepòkan,
Kò loepò antarò lalòq.

7.

Sãlamò pandan tãbangkalai,
Lai kò rimbò dalam pãdi.
Sãlamò badan bãtjarai,
Lai tãtjintò lah toe kini.

8.

Poetjoewq pauhe sãlarò bindoen,
Kãsiëq di manò pantai lai.
Lah djauoew opiëq mãrindoe,
Sajang di manò sampai lai.

9.

Singòpoerò tandjoeëng bãlèkò,
Tampè oerang bãrãmaijen ragò.
Sãsã taq soedah di ãtikoe,
Sadang sajang bintjanò tibò.

10.

Boeki-Kandoeëng balai rãbaä,
Tagah bãdiri tãpi pantai.
Boendò kandoeëng dangakan-melah,
Saroean hambò dagang sangsai.

11.

Hari pãné pãnimbò tiram,
Tiram tãtimbò batoe mandi.
Kami oepamò kajoe tãrandam,
Djaän di hãròq timboewe lægi.

12.

Mãrèlang kajoe di pantai,
Oerè mãritjò dalam pãdi.
Boendò ilang anaq lah sangsai,
Mãnaroew sãsa dalam ãti.

13.

Poetoejslah tali alang-alang,
Poetoejs mãrahòq ka hãlaman.
Barang nan ampò naq njò tabang,
Manò nan bònèh ka tinaman.

14.

Pisau kãtjije di até batoe,
Djatoew ka kãki, loekò tangan.
Soenggoew djauoew di banda satoe,
Ilang di matò, loepò djaän.

15.

Pantjalang laijië dari batoe,
Sòrè bãrãmoë marapãlam.
Oentoeëng boendò soedahlah tantoe,
Oentoeëng kami wãlahoe alam.

16.

Èlòq bèntiing Boeki-tinggi,
Tiap soedoei pãsang mãriam.
Doedoewq tãrãmanoeëng dagang kini,
Mãmikijekan tampè bãké diam.

17.

Djambaq di baliëq djamboe érang,
Toemboew roempoei mãkanaan babi.
Tipah di badan hambò soerang,
Soenggoew hidoeiq oempamò mãti.

18.

Mandi ka loeboewq Sãlampajan,
Mandi bãrãkoesoewq dauoen rãkoen.
Boendò mãkãbakan pãrasajan,
Kami nan læbië dari nantoen.

19.

Tidaq salah djoendjoeëng limbajoeëng,
Salahnjò djoendjoeëng manggijs litaq.
Tidaq salah boendò mangandoeëng,
Salahnjò badan boeroewq pinta.

20.

Anaq si pagam, poenai tanah;
Gilò bãrãtimbò mangkoewq djoëò.
Sãdjaq sãtjankam dari tanah,
Gilò djo oentoeëng boeroewq djoëò.

21.

Lai di timbò nan baq oedang,
Tidaq karoentoeëng baä djoëò.
Lai di tjintò nan baq oerang,
Tidaq ka oentoeëng baä djoëò.

22.

Aijië sãtitiëq doewò titiëq,
Toemboew tindawan tigò kãki.
Kami sãpantoen taloeuwe itiëq,
Kãsië ajam moengkò mandjadi.

23.

Rimbò ikò pintãsan poenai,
Tampè bãrabah poelang makan.
Hambò ikò sãpantoen inai,
Rendah bãna dari dahan.

24.

Rang Padang mandi ka goeroen,
Mandi bãrãkoesoewq dauoen limpatò.
Hari pãtang mantari toeroen,
Bimbang mãoerai aijië matò.

25.

Boeah tjatoewe di bilang ganòq,
Rãpè tjindanò di toegãkan.
Boendò kandoeëng kamanò lanjòq,
Langang kampoeëng di tinggãkan.

26.

Karoentoeëng di até pagoe,
Djatoew kabawah pãtjah bãlah.
Kò oentoeëng kitò bãrãtamoe,
Kò tidaq apò garaq Allah.

27.

Bādarai manggantang karang,
Si Sauoew mandjamoewe badjoe.
Bātjarai kitò sākarakang,
Kò hajat kitò bārātamoē.

28.

Mālangoew djawi balang-poentoeēng,
Mālangoew māhimbau kawan.
Mānangijs manjāda oentoeēng,
Oentoeēng nan tinggi dari awan.

29.

Bābadjoe bākaijen saroeēng,
Bātjamè tjinò ka Malākò.
Baloen di andjoeuwe, lah tātaroēng,
Alamat badan ka binasò.

30.

Oendam-Déjwi boekahlah péti,
Anaq rādjò Soetan-Koelipah.
Élòq nan batin tāsamboeni,
Kò lahije mandjadi soesah.

31.

Apò bādāboewe di lauoeitan?
Oerang mambāka ampò pādi.
Apò tārapoēng di lauoeitan?
Ikò nan boeah pauhe djanggi.

32.

Oemah bāandjoeēng di Oelākan,
Oemah Bāgindò-Marah-Ganti.
Di sandjoeēng kami di hantākan,
Halang ka hibò āti kami.

33.

Djaän bāitoe tarah papan,
Djauoew rimbonjò kòtò Djambi.
Djaän bāitoe katò toean,
Djauoew hibonjò āti kami.

34.

Boekan bārabah mākan pādi,
Bārabah mākan sari boelan.
Boekan salahnjò dari kami,
Salalnjò datang dari toean.

35.

Kapé pandji tengah hālanan,
Di sangkò tidaq ka bāboeah;
Bāboeah djoeò moekironjò.
Bārādjandji bādjawè tangan,
Di sangkò tidaq ka bāboeah,
Bāboeah djoeò moekironjò.

36.

Kò naq tauoe di Kòtò-gadang,
Mānoeroen dari Boeki-tinggi.
Toean mandjadi boeroeēng tabang,
Kami mandjadi kajoe tinggi.

37.

Rādjò Magéh poelang ka Magéh,
Singgah bārādajoeēng ka simpoean.

Boengò kami djaän di ambije,
Larangan koembang djo taboean.
38.

Singgah bārādajoeēng ka simpoean,
Ramò-ramò kāsieq moearò.
Larangan koembang djo taboean,
Boengò ka kami ambije djoeò.
39.

Soetan-Bandarò tagah di prauoe,
Djoeroemoedi rang poelau Pisang.
Haram lilah kami kò tauoe,
Bāsò boengò larangan koembang.
40.

Ikan bārānamò toemboewq tabiing,
Sia kò garan māhantakan?
Boengò di dalam tjoepoe gadiing,
Sia soekò mangandaqkan?
41.

Oerang kaliing mambantai kambiing,
Kami naq sātò sāparampè.
Boengò di dalam tjoepoe gadiing,
Moedjowelah kami nan mandapè.
42.

Rami pakannjò Pākandangan,
Timboen bārātimboen saròq lapè.
Kò djatoew boengò nan larangan,
Moedjowelah toean nan mandapè.
43.

Tjamin di roemah Malim-Soetan,
Baow ka pākan djoeā bāli.
Ingin di boeah manggijs oetan,
Apò dajò tārāgantoeēng tinggi?
44.

Anaq kāpitiing mangoelampai,
Tidoewe bārāgaloeēng djo indoewqnjò.
Lāpékan toepai balang-kandai,
Mangoetije boengò di tampoeqnjò.
45.

Bintang katjoeran tabi sandjò,
Tabi nan tantang gondjong roemah.
Pandailah toean bābitjarò,
Māambije boengò dalam boeah.
46.

Boejò moediēq mānoentoeēng,
Laloe di toelaq sampan toendò.
Apò kan dajò baloen oentoeēng,
Boeah mandjadi boengò poelò.
47.

Sāpoe tangan panjāpoe tangan,
Dalam tangan panjāpoe boengò.
Malang tangan, tjilakò tangan,
Dalam tangan oerang nan poenjò.
48.

Anaq ansò di roemah gadang,
Di roemah katib di negari.

Tòlan bārābangsò oerang gadang,
Baloen patoei lawanan kami.

49.

Djatoew moembang djatoew kälapò,
Djatoew ka paraq Si Goemanti.
Tòlan binoeang kami tjapò.
Di manò boliè samò tinggi?

50.

Bätanoen di até andjoeëng,
Loeloejs toeraq kabawah roemah.
Kami sãpantoen amé lantjoeëng,
Piraq bārätjampoewe djo timah.

51.

Pisang oetan toemboew di oetan.
Di kai sambije bälari.
Anaq pangéran Soetan-Bantan,
Apò sãbab mārاندah diri?

52.

Tinggilah goerab dari Djambi,
Pandjang pãsaq dari tiang.
Apò di hāròq padò kami,
Amé tidaq, bangsò poen koerang.

53.

Hāròq kälapò poan,
Tidaq poan, kälapò bali.
Hāròq kami padò tòlan,
Tidaq tòlan, siapò lägi?

54.

Rãdjò Ingãrijs di Bätawi,
Singgah ka pãkan Bangkahoeloe.
Hāròq kami allahoe rabi,
Rasò mähãdòq goenoeëng toedjoeuw.

55.

Tabang tarab di até boeki;
Ampalé dauoen tãrantang;
Ka toeka bamban mangatarijs.
Hāròq kami boekan sãdiki;
Di sangkò pãné sampai pãtang,
Kironjò oedjan tengah hari.

56.

Pãdi si poeloei rang bandakan,
Boeah pãlò dalam pãrauoec.
Manijs di moeloei rang bãnakan,
Ati bãaliè kami tauoe.

57.

Baroeëng-baroeëng rang Piaman,
Di roempoei di bantangkannjò.
Tagò-tagò patjiè pãdoman,
Ka soeroeci di pantangkannjò.

58.

Dari Djambi ka Palèmbang,
Singgah poelò ka Bangkahoeloe.
Sãbab kami bã äti gadang,
Adò mäkãsoei nan pãraloe.

59.

Bārãnauoeng kami di sitoe,
Naq laloe poelò ka Bätawi.
Gadang mäkãsoei nan pãraloe,
Ikò sãbab sangsai kamari.

60.

Si Ròdi anaq rang Pauoew,
Dapè hoekoeman limò hari.
Oesah bãdagang djauoew-djauoew,
Ilang kamanò mandèh tjari.

61.

Si Raman anaq rang Tjandoeëng,
Anaq samang Bandarò-Koeniing.
Sadang di sãda boendò kandoeëng,
Kironjò lauoei bãkoeliling.

62.

Bandarò-Koeniing anaq rang Padang,
Anaq bãdoewò läki-läki.
Anaq bãdjoah samò gadang,
Sangsai badan ka banda Djambi.

63.

Soerang bārãnamò Si Badoe-Wahab,
Kãsian bãpaq djo mandèh.
Bãpaq bãdagang djaan di hāròq,
Oempamò boeroeëng lah läpè.

64.

Dãhoeloe namò Si Tjèntèng,
Mãkan oepah djo toekang-toekang.
Dãhoeloe awaq nan gènèng,
Kini badan moengkò tãboeang.

65.

Ikan bārãnamò gamba lèlan.
Mãkan bãroelang kasoelèba.
Toe an sãpantoen gambã boelan,
Mãmoeoejs soetò dalam kamba.

66.

Ikan bārãnamò Soetan-Déman,
Djauoew pangganganjò dari api.
Di karang soerè ka pãmajenan,
Kironjò mārãtjoe an äti.

67.

Kèndang-kèndang rägi Malãkò,
Djawi-djawi pãdam baronjò.
Tènggang negari djaan binasò,
Djãnawi tãdjam kadoewonjò.

68.

Padang djãnawi moetoejs rantai,
Mäti gãroedò ambin anaq.
Pãdia sãhari äsã sampai,
Pãmoepejs maloe dèh rang banjaq.

69.

Anaq itiëq ranang-bãranang,
Koedoeëng kãkinjò dèh boeajò.
Toe an lah anjoei di nan tanang,
Tòlonglah kami djo bitjarò.

70.

Koedô balang koedô bākandai,
Di gadoew koedô bāpālanô.
Èlôq di kambang laijië tjandai,
Oemoewe doenia tidaq ka lamô.

71.

Koedô itam poetië koekoewnjo,
Akan koedô Soetan-Bāraba.
Adiëq itam banjaq tjoemboenjô,
Tidaq bolië bārakatô bāna.

72.

Oesah bāladang moediëq pauoew;
Rāki siapô mandjalōkan?
Oesah bādangang djaouew-djaouew,
Sāki siapô manggilōkan.

73.

Si Koena pātjah di tiagan,
Si Anggoei namô nākodonjo.
Djaän di sāboei oentoeëng badan,
Di sāboei, apô ka goenonjo?

74.

Rang Boegijs poelang ka Boegijs,
Mambaow bidoewq sadéwakan.
Tōlan sāpantoen djoeroe toelijs,
Manjoerè tidaq kalihātan.

75.

Tāpakiëq ondan di Toeriki,
Doedoewq mangaijië tantang Kambang:
Anaq limpāpé kanei kaki;
Tārabang balam ka rimbô djoeô.
Inggôq di rantiing doelang-doelang:
Adoew sajang sābanta ini;
Ramboei paniing, kāpalô ngaloe;
Toendjoewq saki, kalingkiing dāmam:
Dandan bākoeroëng tidaq lāpé,
Apô kan dajô kāsie soerang?

76.

Naiëq bèndi, koerèta lojang;
Oelandô māmasang tëlóng;
Langgoendi toemboew dalam pādi;
Adiëq kandoeëng tinggālah sajang,
Rilakan katô nan tādorong,
Kami bādjalan anjōlai.

77.

Dāhoeloe rābab nan bātangkai,
Kinilah kopi nan bāboeah.
Dāhoeloe adat nan bāpākai,
Kinilah rodi nan bāgoenô.

78.

Bākoedô ka Boeki-tinggi,
Djalan ka soewôq di kidākan.
Kô datang rodi Goempani,
Nāsi di soewôq di tinggākan.

79.

Rédam-rédam di sangkô poelau,

Soebang-soebang rāki bārāki.
Rindoe dandam lawan bāgoerau,
Kô di tahan djadi panjaki.

80.

Èlôq gadoëng Loeboewq-Si-Kāpiing,
Tagah bandéra tengah balai.
Poetoejs ātikoe baq di goentiing,
Mānaroew dandam tābangkalai.

81.

Sadang di manô rātin kini,
Kōpan di baliëq karang tigô.
Sadang di manô toean kini,
Ilang di matô loepô tidaq.

82.

Kāraté toerab aijië amé;
Oela gérang rônô limbajoeëng.
Djaän toean bāāti tjamé,
Soenggoew pāné adô kalindoeëng.

83.

Kajoe kalè, modang di loerah,
Di bālah tidaq di lantaikan.
Āti lākè pandanglah soedah,
Dèh Allah nan baloen manjampaikan.

84.

Bārātjitjin pārāmato sanam,
Di ikè di oedjoeëng djari.
Kô bolië minta di ganggam,
Dari hidoeiq sampai ka māti.

85.

Bālari-lari até karang,
Loekô kākijnô di pidjākan.
Harôq di langi bātārawang,
Pintoe sāroegô di tinggākan.

86.

Tinggi boeki, goenoeëng rang darè;
Padam dāma pālito kāpé.
Kô bolië di ganggam harèq,
Ilang njaow moengkô njo lāpé.

87.

Kaijen koemalan kamba banang,
Pākajan anaq rādjo Ali.
Sābaloen dapè baloen sanang,
Antah kô djiwô tidaq lāgi.

88.

Mākan pisang hambô lai namoew,
Antah kô poan mākan nāsi.
Ilang djo njaow hambô lai namoew,
Antah kô toean anggaq māti.

89.

Anjoei bāranjoei ilije aijië,
Manjoebarang titian roentoew.
Kami lah anjoei ilije aijië,
Satoe poen tidaq obè roesoew.

90.

Tārabang pinjangè dākè boengô,

Ilang mālanjòq dalam pajò.
Dagang sāmangè nan bārāgoenò,
Kò ilang apò lah dajò ?

91.

Panghoeloe Bandarò-Soetan,
Tampaq-Koedò namò negari.
Dāhoeloe anaq nan goedéjwan,
Kini mandjadi bijò pari.

92.

Panghoeloe Bandarò-Soetan,
Koesò di Rangiāng-loeloejs.
Toebonjò katjije-katjije kian,
Barang di kakòq dangan toeloejs.

93.

Ao aloew di manò kalam ?
Tanjò ka roemah toekang soerè.
Mangaloew sāki tengah malam,
Sālilije tidaq boliè obè.

94.

Daré aijie batang Singalang,
Hari oedjan bārābandjije-bandjije;
Anaq dagang bārādjalan kāki,
Banjaq kétjéh bārābagai-bagai;
Sanan harimau bādangoesan;
Sadang kami bārābintjang-bintjang:
Hari nan sedang tengah hari,
Mandaroen aijie di Pālangki;
Boeni gālaq bārādarai-darai,
Sanan dagang bārātangisan.

95.

Agoeēng rādjò bārāboeni malau,
Oerang māmari hālamannjò.
Oentoeēng sajò Wālahoe alam,
Sāki djo sanang di tanggoeēngnjò.

96.

Dari si doensah ka si doensai,
Kambanglah boengò pārauoēitan.
Djawè pākirim dagang sangsai,
Dagang bātoelaq ka lauoeitan.

97.

Baq tjinò bāramboei pandjang,
Bāhoelé djo ramboei soetò.
Moengkò tāsisiè anaq dagang,
Bārāmajen anaq boemi poetò.

98.

Langkoewé pandan loelitò,
Di baow oerang tandjoeēng Mātoewe,
Tidaq boliè manjakah lai.
Naq poewé āti rang di sikò.
Kami lah hamat baq bātjātoewe,
Tidaq boliè mālangkah lai.

99.

Tidaq pārimbò rang di sikò;
Tidaq pāroentoen āka kātjang.
Tidaq pāhibò rang di sikò,

Tidaq pāhibò di anaq dagang.
100.

Kariing si tanggoeuw djo si doekoeēng.
Ka di boeang kāpalonjò.
Kabātjakaq rang djo oentoeēng,
Ka barang tapèq di baownjò.

101.

Kātoepè doewò bāgantoeēng,
Di baow oerang Loeboewq-Pandan.
Ka māoepè rang di oentoeēng,
Koerang oesalò padò badan.

102.

Tioeiq api panggāng goelāmò,
Kālimoentiing djalan rang ka balai.
Mākāsoei āti tidaq kalamò,
Dèh oentoeēng mandjadi lalai.

103.

Oesah di timbò soemoewe padang,
Djekò di timbò minkin pauow.
Oesah di tjitò anaq dagang,
Djekò di tjitò minkin djauow.

104.

Mānāsā māmoengkāng pauow,
Ambātjang roeroei sambilan.
Mānāsā bādagang djauow,
Aijie-matò roeroei ka hariban.

105.

Goebalò ka Boeki-poetoejs,
Kabo manjasòq ka binoeang.
Aijie-matò baq manièq poetoejs,
Hibò di badan ka tāboeang.

106.

Bāraboēi-raboēi ka poelau,
Ka poelau mantjari oedang.
Kò hidoeiq lawan bāgoerāu,
Kò mati tābariing soerang.

107.

Gadang goerédjò di Bātawi,
Pāsa bōrong mālingka kòtò.
Adièq lah boliè tampè āti,
Sisièlah kami dagang hinò.

108.

Tanam kāpé di roesoeuwq roemah,
Di tēmbaq laloe ka poetjoeuwqnjò.
Dāmaq lāpé, poenai lah lèngah,
Tārātinggā sādjò di roesoeuwqnjò.

109.

Rādjò bāāngkè ka moearò,
Patahkan ranting ka rākinjò.
Poenai di poetjoeuwq kajoe arò,
Soempitan gadiing panjoempinjò.

110.

Goegoew gandang patièq sāroenai,
Rādjò bāāngkè ka moearò.
Lah poetiè matò dèh māmandang,

Poenai di poetjoewq kajoe arò.
111.
Pandjang băna kò roewé poelai,
Kărămaq toemboew di boekoenjò.
Pandjang băna kò oemoewe poenai,
Mambantoen dămaq di boeloenjò.
112.
Anaq rang boeki kòtò tinggi,
Di boeboei bajam di hampékan.
Hăròq di boeroeëng tărabang tinggi.
Poenai di ganggam di lăpékan.
113.
Djelò bărădjelò tali djariing,
Roesò di dalam poeloëi-poeloëi.
Băgilò-gilò ajam biriing,
Ajam kinantan lah bəpauoëi.
114.
Djambah di baliëq djambœ érang.
Si bəroemboen dalam soekătan.
Oeraq dăhoeloe bănang boelang,
Biriing bărătamoe djo kinantan.
115.
Oedjoeëng răki di Bangkahoeloe,
Tampaq nan dari păgantoengan.
Boeah äti tinggă dăhoeloe,
Dagang di haraq pəoentoengan.
116.
Tanam kărakò tăpi loerah.
Pandan nan oesah di goempòkan.
Sambije moedjazoet dzikir oelah,
Adiëq nan oesah di loepòkan.
117.
Kăpă di Lampoeëng moewè taboe.
Nipa larangan Rădjò Tikoe.
Kăki tătaroeëng sadang laloe,
Darah dălaman boengò koekoe.
118.
Bări bəkarijs-melah boelan,
Bări băladiing-melah bintang.
Bidjaq djauhari băna tòlan,
Măhandòq tampè nan tarang.
119.
Tjtjin piraq anaq rang Koeantan,
Kălăsi mănoewangkannjò.
Nan rataq tidaq bəkăsan,
Djo patië măhilangkannjò.
120.
Ajam koeriëq anaq rang Danau,
Bădariing boeni koekoenjò.
Poetië koeniing di ranggò panau.
Goemelang aijië di ragoewqnjò.
121.
Tărantang pari di si tjtjin,
Pari toeankoe di ampaloe.
Paloew nan baq minjaq lilin,

Panau măráté tangan badjoe.
122.
Tioeiq api, pangganglah lókan,
Anaq rădjò poelang mandjalò.
Hidoëiq măti di tangan tòlan,
Tidaq sajà doewò bitjarò.
123.
Patablah dauoen di lampaikan,
Bări bəhoeloe talang dantò.
Ăkă djo boedi pădjalankan,
Băitoe oerang nan bəbitjarò.
124.
Hari nan oedjan, oedjan păné,
Loeboewq rasò ka mingindò.
Ăti nan hăròq, hăròq tjamé,
Doedoeuwq baq rasò ka bădoewò.
125.
Binasò pandan dèh api,
Api nan bolië di pădămi.
Bantò djo apò ka di giliing?
Săroesò di pandăkian.
Batang kătari rampaq djoëò;
Binasò badan dèh äti;
Ăti nan bolië di tahăni;
Matò djo apò ka di dindiing?
Awaq sălaboew sătăpian;
Lënggang pai mandi tampaq djoëò.
126.
Si-Djoendjoeëng păkannjò kamijs,
Hari isnajan di Kòtò-toedjoeuw.
Kò oentoeëng dapè dèh kami,
Kò tidaq apò kan dajò.
127.
Rădjò Soléman rang Sălajò,
Tinggă di roemah Loeboewq-Taròq.
Kò oentoeëng bărəsoeò kitò,
Adiëq nan oesah toean hăròq.
128.
Tinggă di roemah Loeboewq-Taròq,
Djadi mantari di Si-Djoendjoeëng.
Adiëq nan oesah toean hăròq,
Tidaq di səsă padò oentoeëng.
129.
Oepiëq bărănamò Amboen-Soeri,
Pandai mandjai sadang măkan.
Tidaq oentoeëng dapè di tjari,
Kò taq sărátò djo băgian.
130.
Sari-Amin naq rang Nată,
Pandai măloekijs mănarawang.
Păné dingin djaau mănăsă,
Bolië bărălindoeëng di kajoe gadang.
131.
Si Kajò namò naq rang Padang,
Tinggă di roemah Kòtò-baroe.

Dapè bārālındoeëng di kajoe gadang,
Kajô Allah sia nan tauoe?

132.

Si Djônô namô rang Djaow,
Pandai bākoedô pātang hari.
Pantjārôgô boekan sāboeah,
Koerang iman pāsieqlah diri.

133.

Kabonjô banjaq tengah padang,
Banjaq sāratoejs doewô poeloeuw.
Patoeï kadjodoe oerang gadang,
Āsālêh āti samô soenggoew.

134.

Lāpékan koedô ka rawang,
Tibô di rawang mākan pādi.
Sāsè si boengsoe mānarawang,
Koesoeï soetonjô dalam soeri.

135.

Poetjoeuwq miloe dauoen bāpilin,
Pandan tārāsanda djo boengonjô.
Kô rindoe tjaliëqlah tjamin,
Badan tågamba kadoewonjô.

136.

Bākarijs tagah mānari,
Aijië bāriq dalam soemoewe.
Kô arip si djantoeëng āti,
Pikiri katô bintang timoewe.

137.

Aijië bāriq dalam soemoewe,
Di haroe anaq sidang toean.
Gadang mākāsoeï bintang timoewe,
Handaq bāsoeô dengan boelan.

138.

Tārādagah rambai nan manijs,
Taq bolië mānimbô lai.
Lah bangkaq matô dèh mānangijs,
Taq bolië bārāsoeô lai.

139.

Batoe bālah, batoe bāoekije,
Batoe bākoeroeëng tampè mandi.
Insa Allah baiëq lah moenkije,
Njarië tārādorong badan kami.

140.

Mākan sirië sārato djo pinang,
Di oedoeï rôko djo timbakau.
Ka laloe badan kô ilang,
Ka soeroeï badan lah tālampau.

141.

Dari si djoah ka si djodi,
Poetië pinang anaq rang Loentô.
Kāsië bādjoah kô taq djadi,
Poetië toelang tidaq rang loepô.

142.

Di manô talang ka toeraq?
Di roemah si Ranggoeani.

III. 2.

Di manô sajang ka hoeraq?
Di tangan bāboehoewe māti.

143.

Kāloempang namô kajoe paï,
Tanam niboeëng di loea kôtô.
Mānoempang kami dalam rai,
Ādjoeëng lah pèto bānankodô.

144.

Talang di soedoeï roemah Poeti,
Djatoew mālajang silaronjô.
Ādjoeëng nan gombang di laiijeri,
Di sambah Soedjoeï nākodonjô.

145.

Talang di boeki Tjamin-Toean,
Di ganggam kipé di laiijëkan.
Boeang nākodô bidoewq toean,
Pèlang naq kami mālaiijëkan.

146.

Si goelandaq Soetan-Bāgindô,
Kajoe boengkoewq bāri bādjangjang.
Kāhandaq kitô bādoewô,
Karam bidoewq samô bāranang.

147.

Toedjoeuw si tjörung di haloean,
Pānëmbaq ondan di moearô.
Kāsië tādorong padô tolan,
Sābanjaq ramboeï di kāpalô.

148.

Ilijëkan batoeëng ka Djoedah,
Rang anjoeï bārādoewô-doewô.
Djaänlah kāsië di pāsoedah,
Sābālah ramboeï tinggikan djoeô.

149.

Bāramboeï moengkô bāgondjong,
Koediën moengkô bādeta.
Di maboewq katô tāsorong,
Koediën moengkô manjāsā.

150.

Pinang sātandan dalam lauoeï,
Sātandan pinang moedonjô.
Ādjoeëng nan gombang dalam lauoeï;
Soetan-Alam nākodonjô.

151.

Bārabah moediëkan Tikoe,
Tjoemaraq atè pāmätang.
Bāsābab ādjoeëng taq laloe,
Moearô di lingka karang.

152.

Dari Boengoejs ka Batang-Kapé,
Gilô bārālaijië-laijië sādjo.
Kaijië poetoejs ikan lah lāpé,
Gilô bārätjamin aijië sādjo.

153.

Si Hoetoejs pandai mānari,
Mānari di até doelang.

Kaijië poetoejs ikan lah lari,
Tariëq djoearan baow poelang.
154.

Sari-Hätöe pandai manjoerè,
Pälädjaran boedaq pai mangädji.
Boeroeëng déjwatö tabang mähiròq,
Di sèmba lajang-lajang mandi.
155.

Bidoean namonjô Ganto-Soeri,
Tinggilah atôq dari kôrong.
Pantoen ka soemboe badan kini,
Baq dâma di dalam tëlông.
156.

Tanam soerahi lantaq tigö,
Djalö nan tidaq banjaq toerang.
Kami birahi tölân tidaq,
Malang tjilakö käsië soerang.
157.

Sälamat mandjamoewe badjoe,
Bädarai manggantang karang.
Kö hajat badan bärätamoe,
Bätjarai djaman säkarang.
158.

Anaq alang di até toenggoewe,
Di tëmbaq Soetan dari Djoedah.
Bäämoewq toelang dalam koeboewe.
Mänaroew dandam tidaq soedah.
159.

Köpo bäränamö kitab sètan,
Däawat bärätjamboewe djo käraté.
Lai ka sanang äti tölân,
Dagang djauoew ka lauoei läpé.
160.

Daré ilijenjô padö moediëq,
Aijië tãganang di moearö.
Lai ka sanang äti ädiëq,
Kami lah hamat bäbitjarö.
161.

Kö poetoejs, poetoejs rang hoelé,
Ka käbè pinggang Sinarö.
Si randjanoen namonjô oenggé,
Ikö nan pandai bäbitjarö.
162.

Bätipoew di sangkö sämaq,
Sanan lah sariëq abijs mäti.
Äti roesoew di baow gäläq,
Sanan tandonjô läki-läki.
163.

Anaq alang di até säkéh,
Säkéh sä dahan di rangkoewnjö.
Antah kö malang taq ka dapé,
Djarè tärätahan di tampoewnjö.
164.

Hari nan tangah hari tapé,
Mandjamoewe tangah kätidiing.

Antah kö malang tidaq dapé,
Djarè tärätahan bäkoeliiling.
165.

Kilè bäräkilè dauoen haroe,
Di baow oerang ka Padang-loea.
Balam bäpikè tidaq mauoe,
Häram mandapè balam lia.
166.

Lai kö sikö Soetan-Nauoe,
Si rauoei di até käsau.
Lai kö sikö balam nan mauoe,
Kami bämäkäsöei naq mantjäkau.
167.

Alang bäsarang di timbarau,
Gilö bärätimbö mangkoewq djoëö.
Malang tärätompang di nan sarau,
Gilö bääti maboewq djoëö.
168.

Aijië tãganang di läsoeëng,
Di sauoewq djo boelië-boelië.
Balam mārantaq até batoeëng,
Djarè lah mähamboeëng diri.
169.

Kilè bäräkilè dauoen haroe,
Haroe mandjadi riaq poelö.
Kami bäräpikè bäloen tauoe,
Balam nan djinaq lia poelö.
170.

Kaijen batiëq läbah mangiròq,
Ka toedoeëng anaq rang moediëq Padang,
Adiëq laloe, darah täkiròq,
Badan säpantoen bajang-bajang.
171.

Ka soejoeuwq bilah rang lantaikan,
Ambijelah rötan ka pangarang.
Säba djo rila di päkaikan,
Bäitoe oerang samö gadang.
172.

Apö mārähöq di djärami,
Roekoe-roekoe tangah hälaman.
Apö di häröq padö kami,
Lämah soekoe, moedö tinaman.
173.

Djatoew moembang, djatoew käläpö,
Djatoewlah moembang nioewe tinggi.
Toeän lindjoeang, kami tjäpö,
Di manö bolië samö tinggi!
174.

Pisang rädjö tanam djo näné,
Naq samö tinggi djo dälimö.
Ikan rajö bärädai amé,
Namoew di rintang bäda boengö.
175.

Ikan bäränamö Soetan déman,
Di panggang djauoew dari api.

Boengô di karang ka pāmaijenān.
Kironjô mārātjoen āti.

176.

Anaq rādjo pandai mānoelijs,
Tārātoelijs di goeloeᅅng läpiëq.
Bārākat ākă djo boedi,
Oela lalôq, boengô rang ambije.

177.

Si Dauoei anaq rang Padang.
Bādëta batiëq bārindô.
Di lauoëi boengô nan kambang,
Di darë koembang manggilô.

178.

Soetan-Bāgindô ka ka Padang,
Langkôq djo baré djo bākānjô.
Boengô bāringin djôlong kambang.
Sia garan nan kapoenjô?

179.

Kāpă pătjah ādjoeᅅng lah sangsai.
Soetan birahi ka ka baliëq.
Oepa lënga tādoeᅅnglah sangsai,
Boengô bāringin kami ambije.

180.

Ramô-ramô tārabang sāririᅅng,
Singgah manjāsôq boengô rôtan.
Kô randah boengô giriᅅng-giriᅅng.
Dëh koembang tidaq tāttinggākan.

181.

Kô naq tauoe mambālah moembang.
Bālahlah djo ampoe koekoe.
Kô naq tauoe di djinaq koembang,
Tanamlah boengô tāpi pintoe.

182.

Kô bolië kārambije toemboew,
Di tanam di bawah djandjang.
Kô bolië katô nan soenggoew,
Di goenggoeᅅng di baow tabang.

183.

Anaq si anoe Kôtô-gadang,
Bāgāla Soetan-Pāmaijenān.
Hārôq di boengô djôlong kambang,
Tārālāpë boengô dalam tangan.

184.

Mandaroejs tārabang kātiëran,
Inggôq di batang karam tigô.
Angoejs āti sajang di tōlan,
Rasô kahilang nan bākatô.

185.

Baq nangkô monjô indajang,
Bādarai moengkô tārātimpô.
Baq nangkô băna kāsie sajang,
Bātjarai moengkô tārātjintô.

186.

Pandan auoewe, pandan rang Solôq.
Bādarai laloe ka rantiᅅngjô.

Bābauoewe badan taq èlôq,
Bātjarai āti di goentiᅅngjô.

187.

Kô pandai mandjai sangkoei,
Bādarai koelindan soetô.
Bābauoewe kô aloen patoei,
Bātjarai, āti lah hibô.

188.

Kaloewq pākoe koelai-koelaikan,
Kasiëq kăpërai anjôlai.
Paloewq hambô boewai-boewaikan,
Kāsie ka tjarai anjôlai.

189.

Soeri boeli-boelinjô,
Lātaq kătjô di atë péti.
Ka pai toean boeninjô,
Apô katô tinggă di kami.

190.

Tjakoewe să soempi să kătidiᅅng,
Lātaq di dalam kibang pandan.
Sadah tārāpali padô dindüᅅng,
Ikô ka ganti njaow badan.

191.

Dari si lōlaq ka si lōlai,
Mandapë djalô pandjang toedjoew.
Toean bārādjalan rasô lalai,
Tinggākan ramboei ganti toeboew.

192.

Soelāsie dari Oedjoeᅅng-tandjoeᅅng,
Ka Manggoeᅅng pai mambāli pădi.
Kasië katjarai ādiëq kandoeᅅng,
Tanggoeᅅngkan sādjo dalam āti.

193.

Kaijen tjauoewe, sālëndang tjauoewe,
Di lātaq di atë tampë,
Mākăsoei āti handaq bābauoewe,
Allah manjoeroew laijen tampë.

194.

Si Dani-Oepiëq rang namôkan,
Pandai mālënggang tangah pākan.
Āti tādōrong bākë tōlan,
Sākëtë tidaq kalihātan.

195.

Si Kārani-Oepiëq rang namôkan,
Tinggă di roemah atôq gëntiᅅng.
Bārani adieq mambānakan,
Bākaijen poetoejs di goentiᅅng.

196.

Tinggă di roemah atôq gëntiᅅng,
Djandjang batoenjô hadôq ka pākan.
Bākaijen poetoejs di goentiᅅng,
Di rindoe djoëô sadang mākan.

197.

Sārila-Oepiëq rang namôkan,
Tiap pātang pai ka lăpau.

Säba djo rila rang pakaikan,
Djaän di maboewq katö tälampau.
198.

Tiap pätang pai ka läpau,
Mämäkai säëndang palang.
Di maboewq katö tälampau.
Äti käsie boekan kăpalang.
199.

Mäsaqlah pädi ladang rimbö,
Tärantang tali djoewè-djoewè.
Patoeilah toelaq dagang sikö,
Läkoelah banjaq di päräboewè.
200.

Anaq koetjiing di até pagoe,
Toeroen mänäsöq até pinggan.
Goentiingan awan salai badjoe.
Pilinkan äsöq ka koelindan.
201.

Djilè-bärädjilè kajoe madang,
Tingkè-bärätinkè kajoe arö.
Badjoe bädjaä dari Padang,
Koelindan datang dari Djaow.
202.

Haroe di laman mädam Kotji,
Roesö nan doewö dalam kandang.
Soenggoew bäräsoeö dalam mimpi.
Kironjö badan täbariing soerang.
203.

Marapalam toemboew di djoengoei,
Tampaq nan dari moekö djalan.
Tengah malam paloew di oeroei,
Täkänä boelan pärädjandjian.
204.

Ka lauoei täräbangnjö balam,
Ikoewe nan tidaq täralajökan.
Hari nan laroei tengah malam,
Tidoewe nan tidaq täralalökan.
205.

Poetoejs tärentaq tali balam,
Poetoejs di gigi sälimbadö.
Toean tärasintaq tengah malam,
Doedoewq mähoerai aijië matö.
206.

Mämoeke oerang Oelaq-Karang,
Käneilah ikan kijo-kijo.
Dagang doedoewq täramanoeeng soerang,
Sambije mäbädjoen kirö-kirö.
207.

Kätjang siapö kö lah ikö,
Djelö bärädjelö di pägaran.
Dagang siapö kö lah ikö,
Bähibö-hibö ka bärädjalan.
208.

Täkalö mälantiiing pauhe,
Ambätjang laréh sandiri.

Dagang soerang bärädjalan djaouew,
Hari pätang tangisi diri.
209.

Si Daëra namö rang Tikoe,
Tariëq boeloew pandagang garam.
Namoen täräsäda di ätikoe,
Goenoëng roentoew mantari pädan.
210.

Ikè bäikè paroew anggang,
Mämäkan boeah pauhe djanggi.
Mälaikat mambaow tärabang,
Moengkö badan poelang koembali.
211.

Si Hakoei namö kawan rädjö,
Mambaow tombaq djo romin.
Tidaq di mäkäsoei di sangädjö,
Di baow ombaq djo angin.
212.

Talang di roemah Tan-Braim,
Di baliëq batang boeloew äpö.
Alang djo siköq lah bämaijen,
Mandiam tjandö boeroeeng päpö.
213.

Käpä säboeah dari Padang,
Mänanti Atjéh mangämoedi.
Toean säpantoen pajoeeng gadang,
Tampè bärälindoeeng pané hari.
214.

Soetan-Kajö di Kötö-Alam,
Kajoe säti di Pärambahan.
Kö kajö angkau dalam alam.
Anjö mäti kasoedahan.
215.

Bäboeah kajoe di Kötö-Alam,
Boeahnjö tindie-bärätindie.
Kö bätoewah angkau dalam alam.
Toewah angkau silië-bärsilië.
216.

Kajoe pantai di Kötö-Alam,
Pantainjö sandi bäräsandi.
Djekö pandai mähoekoen alam,
Patah toemboew, ilang bäräganti.
217.

Soetan-Ibrahim ka ka Tikoe,
Säratö bärämoce ladö soelah.
Häram bälaijen di ätikoe,
Namoew bätäpoewq kalam oelah.
218.

Bäboeah rimbang di Mäläkö,
Bäboeah laloe ka oerënjö.
Tënggang negari djaän binasö,
Tjarikan pandai mäoebënjö.
219.

Li hölöq boeninjö poepoei-poepoei,
Oerang poelang dari sawah.

Āti nan sāmaq-sāmaq koesoei,
Minta tólong kāpadó Allah.
220.

Soetan-Salim anaq djása Padang,
Pandai manjoerè tiap hari.
Tólan sāpantoen kajoe gadang,
Dari djauoew tampaq dèh kami.
221.

Endah kantoewenjò Soetan-Salim,
Tagah-tagah koetikò minggoe.
Ikan tārākilè dalam tjamin,
Āti siapó taq kan rindoe.
222.

Soetan-Salim rang Kótó-gadang,
Bādèta batiëq Bangkahoeloe.
Kò djaän kami oerang dagang,
Lai kò rasó ka katoedjoe.
223.

Soetan-Salim rang Kótó-gadang,
Djadi djása di Tigò-balé.
Kāsīhi kami oerang dagang,
Goenó baiëq isoewq di balé.
224.

Djoertoelijs kantoewe Soeliki,
Djadi djása dalam Soepajang.
Adiëq kandoeëng si rangkai āti,
Djaän di obah kāsīè sajang.
225.

Adjoen djása dalam Soepajang,
Anaq Si-Toedjoew-Banda-dalam.
Djaän di obah kāsīè sajang,
Sādakan djoëó siang malam.
226.

Anaq Si-Toedjoew-Banda-dalam,
Adiëq kandoeëng pākoejs Si-Djoendjoeëng.
Sādakan djoëó siang malam,
Samòkan djo mandéh kandoeëng.
227.

Boeki-tinggi tanāmi pinang,
Auoewe boelè adó pāganjò.
Soenggoew lipoei tidaqnjò ilang,
Dalam soerè adó gambanjò.
228.

Bandarò-Koeniing oerang Padang,
Djoertoelijs toean Pānāsā.
Djaän di hāròq boengó kambang,
Koedièn moengkò ka māsāsā.
229.

Bandarò-Koeniing naq rang Padang,
Dāhoeloe pākoejs di Djambaq.
Tidaq di hāròq boengó kambang,
Nan katoedjoe soedahlah tampaq.
230.

Dahoeloenjò pakoejs di Djambaq.
Kini toeroei toean Pānāsā.

Nan katoedjoe soedahlah tampaq,
Ikò sābab tidaq māsāsā.
231.

Kini toeroei toean Pānāsā,
Dari Djambi ka Palèmbang.
Sābab kami tidaq māsāsā,
Āti nan ketè bārātambah gadang.
232.

Anaq bārānamò Badoe-Karim,
Masoewq sikola di Padang-pandjang.
Bāpaq bāmākāsoei kabākirim,
Sadang soekò di rantau oerang.
233.

Lāpé nan dari toekang oeing,
Di djawè toean Pānāsā.
Tidaq di sāsā badan tārāboeing,
Sanaq soedarò banjaq māsāsā.
234.

Baroe di djawè toean Pānāsā,
Di baow bādjalan djauoew-djauoew.
Sanaq soedarò djaän māsāsā,
Tólong djo doa soenggoew-soenggoew.
235.

Katib-Nan-Garang rang Si-Toedjoew,
Adjoen djása dalam Soepajang.
Kami bāna, adiëq bākitjoeuw,
Ātinjò boelè mambālākang.
236.

Datoewq-Pādoekò-Rādjo-Lelò,
Adjoen djása di Si-Djoendjoeëng.
Antah pābilò kabāsoeò,
Badan di baow oentoeëng-oentoeëng.
237.

Datoewq-Sāti djoertoelijs Solòq,
Tinggā di roemah toean tambang.
Koembang djanti soedah manjāsòq,
Sia bāoentoeëng baow tabang.
238.

Pangoesin namò oelandò,
Toekang tēmbaq toean Pānāsije.
Kaloe tārākānā di ādindò,
Barang di kākòq tidaq hāsije.
239.

Sāneléman namonjò toean,
Kadjò tangkòq binatang.
Tārāsāda toean tarang boelan,
Sadang kami di rimbó gadang.
240.

Pānāsā anaq oelandò,
Koemisi dapè palíntah.
Kò hāsije barang nan adó,
Antah dapè barang di pinta.
241.

Toean Pèt namò oelandò,
Kadjò manggamba boemi.

Kò sàsè djalan di rimbò,
Antah dapè koembali lagi.

242.

Kari-Soetan rang Kòtò-gadang,
Mantari Rangkiang-loeloejs.
Kò naq tauoe di oentoeëng dagang,
Loekah päsöewq, károentoeëng boeboejs.

243.

Mantari Rangkiang-loeloejs,
Koemisi ka Anam-Kòtò.
Loekah päsöewq, károentoeëng loeloejs,
Di rëndjèng poelò tali djalò.

244.

Koemisi ka Anam-Kòtò,
Bärämalam di Säbi-Aijiè.
Baroe di rëndjèng tali djalò,
Ikan täräkilè dalam aijiè.

245.

Bärämalam di Säbi-Aijiè,
Naq koemisi ka Gärabaq.
Ikan täräkilè dalam aijiè,
Paroei läpa bärätambah litaq.

246.

Kètè goedang Rangkiang-loeloejs,
Tampè timbangan di bärandò.
Pätjiè kadjò toeloejs-toeloejs,
Insa Allah tidaq binasò.

247.

Tampè timbangan di bärandò,
Hari-hari mambäli kopi.
Insa Allah tidaq binasò,
Äsä toeloejs di dalam äti.

248.

Hari-hari mambäli kopi,
Banjaqlah kopi dalam goedang.
Äsalèh toeloejs dalam äti,
Allah taällah käsiè sajang.

249.

Djadi päkoejs Rangkiang-loeloejs,
Malim-Märädjò rang gälakan.
Säbab dèh äti samò toeloejs,
Kampoeëng älanan rang tinggäkan.

250.

Malim-Märädjò rang gälakan,
Dapè gadji dari Goempani.
Kampoeëng älanan rang tinggäkan,
Säbab dèh toeloejs dalam äti.

251.

Dapè gadji dari Goempani,
Doewò poeloew dalam säboelan.
Säbab toeloejs di dalam äti,
Djauoew di baow päoentoengan.

252.

Gadang gadoeëng Rangkiang-loeloejs.
Tampè bärämalam rang koemisi.

Rangkai djantoeëng rasòkan poetoejs,
Toean taq loepoei di matò kami.

253.

Datoewq-Mädjò-Indò rang Si-Toedjoew,
Djadi päkoejs di Si-Djoendjoeëng.
Häròq sajò dangan bäräsoenggoew,
Pantoen nagò mälinka goenoëëng.

254.

Djadi päkoejs di Si-Djoendjoeëng,
Tiap kamijs mambäli kopi.
Pantoen nagò mälinka goenoëëng,
Dandam nan tidaq tätähäni.

255.

Soetan-Palèmbang naq rang Danau,
Djadi goeroe di Si-Djoendjoeëng,
Oepièq säpantoen boeroëëng bangau,
Dapè ikan moengkö di goenggoeëng.

256.

Roemah koemandoewe di Si-Djoendjoeëng,
Lai tãhatòq dangan idjoewq.
Dapè ikan moengkö di goenggoeëng,
Oentoeuwq di mäkan pätang bäsoewq.

257.

Marah-Soetan anaq rang Padang,
Djadi päkoejs di Batoe-boelè.
Kò naq tauoe di oentoeëng dagang,
Lihèlah boengò di mäkan oelè.

258.

Magèh-Märädjò rang gälakan,
Djadi päkoejs di Tigò-balè.
Oentoeëng täsarrah padò toean,
Goenò baièq tidaq täbalé.

259.

Adjoen djäsa di Alahan-pandjang,
Mangkoetò-Soetan rang gälakan.
Karam bidoewq samò bärarang,
Djekò oentoeëng samò sarahkan.

260.

Bägindò-Samponò rang gälakan,
Adjoen djäsa di Soengei-Pagoe.
Djekò oentoeëng samò sarahkan,
Äsä äti kitò bärätamoe.

261.

Soetan-Pälindi rang Kòtò-gadang,
Djadi päkoejs di Kòtò-Anau.
Dèh mähäròq boeroëëng tärabang,
Boeroëëng dèjwatò nan tätjäkau.

262.

Marah-Doesoën rang Kòtò-Anau,
Anaq rangkajò dionjò oerang.
Boeroëëng dèjwatò nan tätjäkau,
Si-Moerai-randin nan lah tärabang.

263.

Djoeroetoelijs di Boeki-tinggi,
Bägindò-Sinarò rang gälakan.

Oentoeëng sãpantoen anaq ibilijs,
Datang sasau moengkô nõ mãkan.
264.

Toeankoe-Sãti rang gãlakan,
Djadi rãdjõ di Poelau-Poendjoeëng.
Hidoeiq mãti adieq sarahkan,
Tidaq mãnãsã padõ oentoeëng.
265.

Bãgindõ-Ratõ rang gãlakan,
Djadi rãdjõ di Si-Goentoeuwe.
Barang sãwatõ adieq sarahkan.
Tidaq adieq mãnarõew masjpoewe.
266.

Djadi rãdjõ di Soengei-Kamboei,
Rãdjõ-Poetiẽ rang gãlakan.
Oentoeëng boeroewq djaãn di sãboei,
Barang sãwatõ rang sarahkan.
267.

Rãdjõ-Solẽman naq rang Sãlajõ,
Koemisi ka Tandjoeëng-Ampalõ.
Tidaq oentoeëng apõ kan dajõ,
Toean bããlah lah dãhoelõ.
268.

Koemisi ka Tandjoeëng-Ampalõ,
Di djawẽ Marõhoem-Saripadõ.
Toean bããlah lah dãhoelõ,
Isoewq siapõ nan ka poenjõ.
269.

Dãhoelõ pãkoejs di Lolo,
Kini mantari di Si-Djoendjoeëng.
Tidaq oentoeëng apõ kan dajõ,
Djaãn di sãsã padõ oentoeëng.
270.

Kini mantari di Si-Djoendjoeëng.
Naq pindah ka laijen tampẽ.
Oesah di sãsã padõ oentoeëng,
Tõlong Allah moengkõ nõ dapẽ.
271.

Mangkoetõ-Mãrãdjõ rang gãlakan,
Djadi pãkoejs di Rau-rau.
Djekõ di kãnã oentoeëng badan,
Sãbanjaq ramboei di kãpalõ
272.

Kini lah pãkoejs di Rau-rau,
Dãhoelõ pãkoejs di Si-Djoendjoeëng.
Sãbanjaq ramboei di kãpalõ,
Sãki djo sãnang nan di tanggoeëng.
273.

Bãgindõ-Rãdjõ rang Soengei-Djamboe.
Djadi pãkoejs dalam Soepajang.
Djekõ oentoeëng badan bãrãtamõe,
Di sanan moelai kãsiẽ sajaq.
274.

Kini pãkoejs dalam Soepajang,
Dãhoelõnjõ di Boeki-tinggi.

Samõ di rasai kãsiẽ sajaq,
Pantõen tjitjin mangãtam djari.
275.

Soetan-Pãmoentjaq naq rang Si-Loenggang,
Djadi dirwada di Si-Djoendjoeëng.
Djekõ di rasai kãsiẽ sajaq,
Sãpantõen boeki di lingka goenocëng.
276.

Djadi dirwada di Si-Djoendjoeëng,
Tinggã di roemah adjoen djãsa.
Sãpantõen boeki di lingka goenocëng,
Sãki pãdiẽ tidaq mãnãsã.
277.

Kiai Lingki namõnjõ kiai,
Kabõnjõ banjaq taugh padang.
Oepiẽq rampiing warnõnjõ pingai,
Patoei kadjodõe oerang gadang.
278.

Bãgindõ-Sãti rang gãlakan.
Djadi larẽ di Lõeboewq-Tarõq.
Boeroewq djo baiẽq adieq sarahkan,
Bagai goenocëng toean di hãrõq.
279.

Koemisi ka Lõeboewq-Tarõq,
Naq lalõe ka kampõeëng Langki.
Bagai goenocëng toean di hãrõq,
Tidaq toean mãõebah ãti.
280.

Tamboen-Taije rang gãlakan,
Djadi larẽ di Si-Djoendjoeëng.
Karam bidoewq samõ laiijiẽkan,
Djaãn di sãsã padõ oentoeëng.
281.

Bãgãla Soetan-Pamãijenã,
Dirwada dalam Soepajang.
Tãrãlãpẽ boengõ dalam tangan,
Hãrõq bãrãtjampoewe kãsiẽ sajaq.
282.

Dirwada dalam Soepajang,
Amaq kãkaq djãsa Pajõ-Kõemboew.
Naq bãrãtjampoewe kãsiẽ sajaq,
Hãrõq kami bãrãsoenggoew-soenggoew.
283.

Amaq kãkaq djãsa Pajõ-Kõemboew,
Tinggã di kantoewe di Soepajang.
Hãrõq kami bãrãsoenggoew-soenggoew,
Ãsalẽh oemõewe samõ pandjang.
284.

Soetan-Pãlindi rang gãlakan,
Handalanga goedang Soepajang.
Sãkõtẽ sãdjõ di sãsãkan,
Adieq mãõebah kãsiẽ sajaq.
285.

Handalanga goedang Soepajang,
Nan mãnõlong toean Pãnãsã.

- Adiëq măoebah kăsië sajang,
Koediën moengkô kamănsă.
286.
- Nan mănòlong toean Pănăsă,
Handalanga di goedang kopi.
Koediën moengkô kamănsă,
Adiëq kandoeëng măoebah djandji.
287.
- Handalanga di goedang kopi,
Anaq si anoe Kôtô-gadang.
Adiëq kandoeëng păoebah djandji,
Săbab mălihë boeroeëng tărabang.
288.
- Bandarô-Soetan rang gălakan,
Anéma di Alahan-pandjang.
Săkètë sădjò dèn săsakan,
Tòlan mangitjoeuw di nan tarang.
289.
- Anéma di Alahan-pandjang,
Dăhoeloe tinggă di Tabè.
Tòlan mangitjoeuw di nan tarang,
Akă djo boedi nan lah dapè.
290.
- Adjò bărăgăla Pèto-Hăkin,
Djoertoelijs djo kiai Mătœeëng.
Bădaroen aijië pănălăkin,
Sinoen tărăkănă boendô kandoeëng,
291.
- Djoertoelijs djo kiai Mătœeëng,
Băroemah di kampoeëng Djaow.
Baroe tărăkănă boendô kandoeëng,
Rasô badan tjarai djo njaow.
292.
- Băgindô-Rădjô rang gălakan,
Djadi kăsije djo kiai Mătœeëng.
Boeroewq djo baiëq rang bănakau,
Tidaq mandoewô padô oentoeëng.
293.
- Djadi kăsije djo kiai Mătœeëng,
Băroemah di tăpi djalan.
Tidaq mandoewô padô oentoeëng.
Ăsaléh samô di bănakan.
294.
- Soetan-Mădjô-Indô rang gălakan,
Handalanga goedang Silajang.
Ăsaléh samô di bănakan,
Bija mănoempang bidoewq òlèng.
295.
- Handalanga goedang Silajang,
Băroemah di kampoeëng Djaow.
Baroe tărătoempang bidoewq òlèng,
Rasô tjarai badan djo njaow.
296.
- Soetan-Mădjô-Lèlo rang gălakan,
Dôtô djaow di Padang-pandjang,
Kô tidaq samô di bănakan,
Taq goenô katô di oelang.
297.
- Dôtô djaow di Padang-pandjang,
Băoelang ka roemah săki.
Taq goenô katô di oelang,
Samô di rasai nan băsăki.
298.
- Sampônô-Kajô rang gălakan,
Djoertoelijs di roemah pôtong.
Ăsaléh samô di bănakan,
Bija adiëq tărăbaow rëndong.
299.
- Djoertoelijs di roemah pôtong,
Tiap boelan tărímô oewang.
Bija adiëq tărăbaow rëndong,
Djaän di oebah kăsië sajang.
300.
- Si-Hangan uamô anaq Danau,
Băgindô-Hăkin rang gălakan.
Boeroeëng dējwatô nau tărătjăkau,
Si-Moerai-randin rang lăpėkan.
301.
- Băgindô-Hăkin rang gălakan,
Handalanga di goedang kopi.
Si-Moerai-randin rang lăpėkan,
Hărôq di boeroeëng tărabang tinggi.
302.
- Tinggi binoeang di Kinali,
Măti di paloei bijô-bijô.
Sampai tăboeang badan kami,
Indaq di dalam kirô-kirô.
303.
- Păsije Boengoejs bajang băonbaq,
Toedjoean oerang dari Sian.
Kăsië poetoëjs, sajang băoebah,
Badan bălaijē tampè diam.
304.
- Tărabang balam mălimboeëng boeki,
Tărabang măhėda poelau Pandan.
Antjoeue alan tanggălam langi,
Kăsië săoemoewe njaow badan.
305.
- Ambije ladijē pantjoeëng bangkai,
Soelăsië di goeba djaän.
Antjoeue dagiing, toelang băkirai,
Ăti kăsië di oebah djaän.
306.
- Kăsiëq di até gadiing-gadiing,
Năkodô djoeô manjėrăkan.
Kăsië manjisiëq toelang dagiing,
Bădôsô adiëq mănoelăkan.
307.
- Antjoeue taloeue di pidjaq koedô,
Poetoëjs oenoejs tali tampajan.

Nan poenjò oerang di p̄rauoē.
Toedjoew boelan di kandoeëng boendò;
Āti toeloējs k̄apadò t̄olan,
Āti t̄olan sia nan tauoe.

308.

Tioeiq api panggang d̄ama,
M̄asaq n̄asi boelan poeasò.
Tidaq ilang dalam pangānā,
Amā b̄aoelang dalam dadò.

309.

B̄alaijiē kapā b̄alēnggan,
B̄alaboew tantang poelau Maraḡ.
S̄apantoen k̄asau djo boeboengan,
Poetoejs pangarang moengkò raraḡ.

310.

Boeroeëng pipi di atē pagoe,
Panggang d̄ama di atē karang.
Ka ma tampè saḡ mangadoe,
H̄aròkan k̄asiē t̄olan soerang.

311.

B̄āmboejs timoeue djo oetarò,
P̄alaijiēran oerang Trangganò.
Pandjang oemoewe toean kahandaḡ,
Di h̄aròḡ djoēò dandam b̄asoēò.

312.

Taloewḡ baiēḡ koealonjò dalam,
Pandan s̄apandjang moearonjò.
Boeroewḡ baiēḡ minta di ganggam,
Badan nan banjaḡ sansaronjò.

313.

Auoewe doeri di loeboewḡ Lagang,
S̄aētò baow ka poelau;
Baow ka poelau Bantoeḡ-T̄adji;
K̄atjang naḡ poepoeue djo boengonjò.
Sajò ini doedoeḡ b̄adagang;
Kò soekò lawan b̄agoerau;
Kò indaq sisiē badan kami;
Dagang naḡ poelang ka hinonjò.

314.

T̄arabang tarab di atē boeki;
T̄arantang dauoen amb̄atjang;
S̄akahlah dauoen m̄al̄apari;
Soel̄asiē b̄adauoen tidaḡ.
Baow ka rimbò p̄adi Djambi;
H̄aròḡ saḡ boekan s̄adiki;
Di sangkò p̄ané sampai p̄atang,
Kironjò oedjan tengah hari;
Basah badan soerang diri;
Alah kahibò āti kami.

315.

Gadang ombaq oerang Oel̄akan,
T̄arandam oerè daloe-daloe.
Gadang èlòḡ kironjò t̄olan,
Takoēi di toempang dagang laloe.

316.

Kò mandi sampaikan d̄eta;
Aka t̄jinò* di dalam p̄rauoē.
Kò djadi indaq kan k̄akā,
Sajò hinò dari nan banjaḡ.

317.

K̄atajò p̄adjalin l̄aka;
Soedoei-soedoei sampaian kaijen.
T̄olan kajò naḡ oerang b̄asa:
Aloen djadi lawan b̄amaijen.

318.

Marap̄alam s̄arangkai limò,
Ambije si rauoei di lēnggan.
Djawè s̄alám dagang nan hinò,
Ka lauoei djaan di boengan.

319.

Ampiing di roemah R̄adjò-Oetoejs,
Di m̄akan sambije b̄aranang.
Bija goentiing ās̄ā djaan poetoejs,
Tingḡakan djoēò salai b̄anang.

320.

Loemoei djan pinang sari,
B̄adiri d̄akè koealonjò.
B̄aroenoi indaq kan b̄atjari,
Dangakan s̄adjò b̄aritonjò.

321.

Poelau Ḡatiē nampaḡ b̄abajang,
Nampaḡ di boelan p̄anamò.
Boeah āti tingḡalah saḡang,
Sajò b̄adjalan, antah lamò.

322.

Pisang s̄atandan doewò tandan,
S̄atandan indaq b̄aisi.
T̄olan s̄apantoen boengò pandan,
Tingḡa bauoenjò di tangisi.

323.

Ādjoeëng lauoei di lauoeiti,
Karang di soerè n̄akodonjò.
Nan djauoew indaq t̄ateroeiti,
Dangakan s̄adjò b̄aritonjò.

324.

Sari-Awan paloekan k̄atjò;
P̄akoe kawè di rimbò pandan.
Kò toean rindoekan saḡ,
B̄atjòlah soerè, ganti badan.

325.

B̄adije sitēnggah atē kòtò,
P̄anēmbaq āalamat di soebarang.
Satoepoen indaq tjandoewe matò,
Minta s̄alamat oemoewe pandjang.

326.

Ilije p̄asije b̄ariboe tandjoeëng,
Toemboewlah pandan di soebarang.
Kami mandanga b̄arito boeroeëng:
T̄olan m̄anarow boengò kambang;

Pāmajenan hāsīn-hoesin;
Soentiingan anaq bidadari,
Bāniè kami naq māmākai,
Adò kò rila āti tōlan,
Adò kò tōlan bitjaròkan.
327.

Djalò kapé tǎroentoeëng soetò,
Karāté sajq lajang-lajang.
Tōlan lǎpé, sajq poen soekò,
Tjarikan oentoeëng soerang-soerang.
328.

Lǎpékan koedò naq njò lia,
Lǎpé di paraq Bandarò.
Soenggoew lǎpé di pǎdia,
Di ikè djan bitjarò.
329.

Anaq Kǎpé rang bāri kǎpé,
Naq bāranang pǎtjǎtoewe kǎsoewe.
Naq lǎpé oerang, bāri lǎpé,
Naq tabang, tali oerang gandjoewe.
330.

Kǎlam kaboeī moearò Bajang,
Tampè oerang pǎsang māriam.
Sadang bāriboeī kǎsiè sajang.
Doedoeqw nan indaq sanang diam.
331.

Haroen saga kambang mǎlǎti,
Lajoewe boengò kǎmoeniing.
Apò kǎba tōlan kini,
Indaq ka sǎki ngaloe pǎniing.
332.

Lǎmah lamboeī batang limbajoeëng,
Pigagò bǎdauoen tidaq.
Lǎmah lamboeī lènggang ādiëq kandoeëng.
Pikiran sajq mǎnǎhan tidaq.
333.

Boengò hinai boengò nangkò,
Pǎtjah pinggan atè pǎmǎtang.
Moengkò di karang soerè ikò,
Rindoe dandam boekan kǎpalang.
334.

Kǎtiran tǎrabang mǎlajang,
Inggòq di poetjoewq batang andjòlai.

Boeah āti tinggǎlah sajang,
Sajò bǎdjalan anjòlai.
335.

Auoewe kò indaq di lantaikan,
Mǎrimbang dauoen bǎdauoen.
Kauoewe kò indaq di sampaikan,
Mǎnǎsǎ tauoen bǎtauoen.
336.

Auoewe adò dalam pǎdi,
Di bǎlah, aloen di lantaikan.
Kauoewe adò dalam āti,
Dèh Allah aloen mǎnjampaikan.
337.

Anaq itiëq limò-limò,
Bāri mǎkan di oedjoeëng dauoen.
Kǎsiè tōlan kami tǎrimò,
Djadi oetang bāriboe tauoen.
338.

Batoeëng bǎboeah tǎpi aijiè,
Sǎlarò toembang anjòlai.
Ādjoeëng bǎtoewah naq bǎlajiè,
Koealò langang anjòlai.
339.

Ajam kinantan Radjò-Bantan,
Sékoewe tǎsaboëëng ka Soeliki.
Siang timoewe, malam salǎtan,
Ka barat tèlèng mǎtari.
340.

Tjarikan kami limau soendai,
Ka limau boelan poeasò.
Tjarikan kami doekoen nan pandai,
Pǎobè āti nan binasò.
341.

Ambǎtjang sǎboeah boelè,
Di mǎkan sǎirijs manijs.
Toean pandjang bǎkirim soerè,
Di bǎtjò toemboew mǎnangijs.
342.

Bǎlimau bǎkǎsai,
Bǎbǎdaq di awaq.
Sǎdonjò di rasai,
Kò indaq di awaq.

B. Ibarat's.

1.

Sǎpoe tangan Dajang doeanggò,
Soedoeī bǎisi sǎpi djanggoeī;
Pāmajenan anaq Rǎdjò-Djaow.
Kǎsiè toean sǎlamò nangkò,
Pantoen njamoewq di oedjoeëng roempoeī;
Ilang di kiròq angin sǎdjò.

2.

Tariëkan boeloew, pandjang tigò,
Ka pantjang-pantjang di halaman;
Tariëq ka djoendjoeëng ladò soelah.
Bagai djinijs matò mǎmandang,
Mǎnanggoeëng mǎlihè roman;
Tagah dèh dandam tidaq soedah.

3.

Kaloe djadi toean ka pākan;
Baowlah koeli manijs kami;
Djatoew mālajang silarò kopi,
Djatoew mālajang masoewq soemoewe.
Kaloe djadi toean bādjalan,
Baowlah djari manijs kami.
Pāhapoejs paloew di kaniing,
Naq tagòq toelang bādjalan,
Naq kākā toean mantjari,
Boliè di pākai sālāmò oemoewe.

4.

Ajam poetiè di roemah rādjà,
Di pangkoew Magè-Lènggang-Alam;
Di saboeëng Médan-Kiali;
Kāsièq bādòròq ka hālaman;
Gadang boewajò Rādjà-Manggoeëng;
Kami di andjoeëng di gamangkan,
Di poedjoeuwq laloe di pātangijs.
Kāsiè tādòrong di hèlokan,
Gadanglah dōsò toean tanggoeëng.

5.

Soelāsiè di kampoeëng Hāpah,
Rantiingnjò ambije ka pāmoeloei;
Pāmoeloei boeroeëng ramba tjinò;
Koedjarè poepoewe boengonjò;
Kaloe toean rasò mānāsā;
Èlòq nian di gandjoewe soeroei;
Ilang toewah tārākādjoei rènò;
Ilang bangsò sābab dèh hambò,
Moelarat apò kan goenonjò.

6.

Kāpari tarang rang di boelan;
Roesò di boeki mandjiloenga;
Pinggan doeanggò rang lajangkan;
Kāpari sajang rang di toean,
Dōsò sākètè rang pābanjaq,
Iman di dadò rang boeangkan.

7.

Pārapāti tārabangnjò ampè;
Lajòq mālajang karambodjò;
Bāri bātali ka ampènjò.
Mākāsoei di āti kò taq dapè;
Bijalah ilang badan sikò;
Larang djāhoeri mandapènjò.

8.

Māloentjoewe si oela lidi,
Māloentjoewe laloe ka moearò;
Sarièq di manò rang toegākan;
Hò boengò kambang lah bāā;

Mangoetjap Allah djo nabì;
Manggèliing Allah taāllah;
Kāsiè nan aloen patoei abijs,
Adièq kandoeëng badan djo njaow.

9.

Tātākalò mānabang pinang,
Tārātabang pinang tidaq bārāpoetjoeuwq.
Pantja rènò djoelai-mandjoelai;
Sālāmò dagang lah ilang,
Bārāpò dagang bārātoekoewq-toekoewq,
Tòlan lah loepò-loepò ingè.

10.

Tārabang pipi até djilatang,
Inggòq di rantiing daloe-daloe;
Lātièq-lātièq di djamboe aijiè;
Dagang sāki di rantau oerang,
Sātitièq tidaq boliè aijiè,
Tawa di kipè angin laloe.

11.

Bangkahoeloe kòtònjò gadang,
Tampaq nan dari poelau Tikoejs;
Wahai adièq marilah sajang,
Rènò doedoeuwq di tengah pintoe.
Tjitjin oekoewe pāramatò dālimò,
Di sòroeëng di djari manijs,
Djaān adièq koerang tārīmò;
Antah kāsa antahpoen aloejs.

12.

Badjoe gās, dèta kāsoembò,
Sārawā goentiing Batawi,
Djaitan anaq kampoeëng Héraq;
Ilije pāsa, moedièq Mālākò;
Singgah ka roemah djoeroemoedi;
Batang amé, rantiing soeasò,
Bārāboeah intan djo podi.
Poetjoeuwq di hoeni boeroeëng boeraq;
Batang di lili nagò sāti;
Pipi naq inggòq di dahannjò,
Lai kò rasò ka mandjadi.

13.

Ramò-ramò si koembang djanti,
Katib-Endah poelang bākoeddò.
Patah toemboew, ilang bāganti,
Poesakò bāitoe djoèò.

14.

Mantjampaq tibò ka hoeloe,
Kanei anaq gāroendang.
Apò ka tjoepaq di panghoeloe?
Bāmaijen oendang-oendang.

C. Täliboen's en Pădatô's.

1. 1)

Lămah lamboei kiliran tädji,
Să bantoweq tädji doewô să kawan;
Soekoewe naimat toean kini,
Bărănjanji di tengah mēdan;
Soeka hidoeiq boekan kăpalang;
Bărătambah lagi doedoweq bărădagang;
Adô sawatoe si boeroeeng pinang;
Sambah tăalim kapadô djănang;
Mintalah rôko agağ săbatang,
Akan kasoeloew ka djalan gadang,
Soepajô boliē nağ njô tarang.
Rôdi Goempani tălampau garang;
Pălëntah residēn di Padang;
Angkē poelisi koemandan Si Mandi-Arang;
Antah tărrikē, antah tărăpēgang,
Di baownjô ka tangsi gadang;
Băbaliēq-baliēq täliboen di karang;
Di karang anaq moedô-moedô;
Allah-Allah toankoe rabi;
Soedah năsib oentoeeng koe kini;
Adô sawatoe si boeroeeng noeri,
Inggôğ di kajoe kămoeniing săti;
Antahnjô intan, antah bidoeri;
Boekan djagalan dapē di băli;
Tătăkalô masô tanah Bătawi,
Toeroen Oelandô dari si kotji,
Siapô băoentoeeng dapē sandiri.

2.

Toemboew djaraq dalam rimbô,
Toemboew roempoei măkanan api,
Di baliēq batang si kădoedoweq.
Mangaijiē ka batang Hari,
Mandapē anaq kapē-kapē;
Patah djoearan di pămajen;
Araq tărakoei tengah păkan;
Kăroentoeeng bări bătali,
Tălătaq di atē talam,
Di baow anaq oerang Kinari;
Rimbang nan dari Kôtô-toewô;
Toempağ kapadô oentoeeng hambô;
Soenggoew hidoeiq săroepô măti,
Pantoen ikan di dalam loeboewq,
Ka ilije loekah mănanti,
Ka moediēq toebo lah lăpē,
Di tengah djalô bărămajen,
Băraboei si rimbang măkan.
Oentoeeng kamanô lah dēn pai,
Baow ilanglah di boelan,
Baow padam di mañtari,
Djaän bimbang bağ nangkô djoeô.

1) Deze täliboen hoorde ik te Padang.

3.

Anaq rădjô di goenoeeng Padang,
Kadoewô goenoeeng Păsaman,
Katigô goenoeeng băäpi,
Kaämpē goenoeeng Singalang.
Bindaloe toemboew di păgaran;
Langkoeuwē pămăga gadoeeng;
Si dingin di pandjamoean;
Si-Kilang bandanjô doewô;
Djaän di djangkă-djangkă lai;
Katô oerang kô lah njô băna;
Katô kitab kô lah njô haroejs;
Katô äti kô lah njô èlôq;
Katô matô kô lah păkajan;
Larangan băpağ djo mandéh;
Tjarilah ratjoen kitô minoem;
Nağ dingin lăpiēq katidoeran;
Nağ poewē äti mandéh kandoeeng;
Nağ ilang kitô bădoewô,
Djaän tăkănă-kănă lai.

4.

Balam kô indaq băpädi;
Pandan tağ ka rimbô lai;
Di rimbô băboengô djoeô,
Băboengô di rantiing măti.
Lijē nan indaq amoew patah;
Rantiing kô băitoe djoeô;
Èlôq di djădjağ tanah baroew;
Ka kidă ka si moelanggang;
Nağ djaän ka rimbô-rimbô djoeô;
Dandam kô indaq mandjadi,
Badan tağ di sikô lai.
Di sikô băsoeô djoeô,
Băsoeô tantang nan rami.
Tjaliēq kô indaq tăoebah;
Gēnēng kô băitoe djoeô;
Èlôq bădjalan djauoew-djauoew;
Nağ lanjôğ ka rantau oerang,
Nağ djaän băsoeô-soeô djoeô.

5.

Kô nağ tauoe di pădi Djambi,
Silaulah ranô Soengei-Tădiēq;
Kăřatau pădi sipoeleē;
Bijo-bijo di goenoeeng Rădjô;
Săligoeri di goenoeeng Padang;
Lampoejang pantang rang ampėkan.
Kô nağ tauoe di äti hambô,
Tjaliēqlah aijiē toenggang ilije;
Băpantang băbaliēq moediēq;
Băsēlang karijs di pintoe;
Băgaloei rēntjoeeng di lihije;
Nan soewôğ pănangkoe adięq;
Nan kidă panjamboei gajoeng;

Nan koeniing bapantang den läpékan.

6.

Di ondaq pädi di oendam;
Ka Singkije mandikan koedò;
Ròtan salaq ampajan kaijen;
Ka Bajang kami anjòlai.
Djaän bägatòq ladò djoedò;
Kò indaq djadi djo tòlan;
Di häramkan mangätjòq moedò;
Bätalaq mangätjòq maijen;
Soembajang kami anjòlai,
Djaän bätokoewq dòsò djoedò.

7.

Idjoewq kasamò di lantaikan;
Sawah Si-Loengkang gänang aijié;
Roeroëitan dalam bälängò;
Dauoen si mantoeëng tigò tangkai;
Indajang di dalam pädi;
Lah ilije koedò Si-Dangiing;
Hiije djo gantò-gantonjò.
Isoewq kasamò di rasaikan;
Oetang kò indaq tòlan baijié;
Rang amoew, tòlan ngakan;
Kami bärägantoeëng di toeläkan;
Kami mäneroeoi tidaq di baow;
Rang sajang, tòlan ka bantji;
Kò indaq säki ngaloe pänning,
Isoewq dangakan bäritonjò.

8.

Poetjoewq talang nan tinggi nantoen,
Päbilò tidaq karäbah.
Kò räbah rapè di djärami;
Kò anjò rapè di doelang;
Di tatè äka bäboeloew;
Räbahkan ka tangah djalan;
Ka bajang kami anjòlai.
Djaän bägatòq ladò djoedò;
Alang nan tarabang tinggi nantoen;
Päbilò indaq karandah;
Kò randah dapè di kami;
Kò anjò dapè di oerang;
Di anjoei pitoewah goeroe;
Di poetoejs kälingkiing soewòq.
Soembajang kami anjòlai,
Djaän bätokoewq doewò djoedò.

9.

Amoewlah kami samò mandi;
Kabo bätanang di koealò;
Lindjoelang banjaq anaqnjò.
Amoewlah kami samò mäti;
Tòlan bähinang bäkòebalò;
Di kawä mandèh daunsanaqnjò.

10.

Rätji timbakau majang liseoi;
Tädjam soeligi tinggi-tinggi;

III. 2.

Lätaq di dalam kèndi kätjò;
Kò anjò ka ngari-ngari takeoi;
Èlòq pikiri kini-kini,
Padò mandjadi katò-katò.

11.

Barijs-barijs päsije di hoeloe;
Di timpò käsiëq bädarai;
Tanamlah kätjang dalam pädi;
Koedjarat poepoeue boengonjò.
Abijs-abijs pikije dähoele;
Boeroewq djo baiëq indaq bätjarai;
Anaq dagang ka lawan mäti,
Moelarat apò ka goenonjò?

12.

Indoe namonjò tjoepaq ròtan;
Toedjoew djädjaqnjò dalam pädi;
Di ètò kaijen ragi tigò,
Di ètò laloe ka soebarang.
Kò indaq päraloe äti tòlan,
Tjari nan laijen tampè äti.
Boewang si mikin, ganti poelò,
Injò biasò käsië soerang.

13.

Lah lamò pandan kariboei;
Käsiëq tärädindiing karam tigò.
Tärabang balam kipè-koemipè;
Käliki hari koemari;
Koembali bamban ka boeahnjò;
Di timpò batoe bäläh doewò;
Lah lamò badan dèh hidoeiq;
Aloenlah käsië nan baq nangkò;
Tiap sajang tärälihè djoedò.
Kò pätang sädauoen mäkan;
Kò malam djadi rasian;
Ka mäti badan kasoedahnjò;
Itoepoen garah Allah poelò.

14.

Di manò loeboewq Päräuoè?
Di baliëq tampè goenoëng Nagò;
Di baroew tamboenan oedang;
Di moediëq tamboen koelari.
Boekan kò tòlan samò tauoe;
Kò anjò di boeroewq oentoeëng hambò;
Tidaq bäsoeloew batang pisang;
Bäsoeloew boelan djo mantari.

15.

Anjoei batang sambilan ètò;
Säètò tinggä di poelau;
Poelau bäränamò Bantoeuwq-Tädji.
Kätjang naq soeroei ka oedjoeëngnjò;
Kò soekò lawan bägoerau;
Kò indaq, sisië badan kami;
Dagang naq soeroei ka oentoeëngnjò.

16.

Poetoejs tali pandjädja ladang,

Poetoejs di ranggoei Rădjô-Moedô.
Sinoen tărădjêlô pădi Djambi,
Soenggoew tărădjêlô tăgoelampai;
Toemboew di pandan Malim-Dėjwa;
Dăhoeloe tólan ádja sajang;
Kini di hêlô soeroei sădjô.
Djauoew hibonjô áti kami;
Băgô kô hibô indaq ka sampai;
Maboewqlah badan samô soerang.

17.

Tinggi ombaqnjô lauoel Bali;
Gadang pásaqnjô dari tiang;
Ilalang sêsô pangirajan.

Apô di hărôq padô kami?
Amé tidaq, bangsô poen koerang,
Dagang lah sêsô pangirajan!

18.

A gălanjô matô?
Băgála Si-Bintang-Tarang.
Andei nan bănaq boetô,
Ka sasai ka djandjang oerang.

19.

A gălanjô toemi?
Băgála Rădjô-Koediën.
Mălătăpi nan roemi,
Abijslah tandéh kalijën.

IV. RAADSELS.

De Manangkabo-Maleiers noemen hunne raadsels tăki-tăki. Zij hebben er een groot aantal van en opmerkelijk is het zeker, dat bijna iedereen die kent; wien ik ook eenige der 56 door mij verzamelde raadsels opgaf, steeds had hij het antwoord gereed. Daaruit zou men mogen opmaken, dat het opgeven, het laten raden van raadsels iets is dat dagelijks voorkomt. En toch is dat volstrekt niet het geval. Slechts een enkele maal hoorde ik knapen elkaar tăki-tăki opgeven.

Diep ligt de zin dezer raadsels gewoonlijk niet; sommige zijn woordspelingen, andere vrij kreupele gelijkstellingen, juist zoo als die, welke wij in onze jeugd op de kinderkamer leerden.

Even als de pantoen's en andere liedjes, zijn ook de raadsels bijdragen tot de kennis van het volk en zijn taal, en dus gewenschte gegevens voor hem, die beide tot een onderwerp zijner studie maakt.

Uit Rawas en Lebong zijn mij geen raadsels bekend. Toch zullen ze daar evenmin ontbreken als elders in Midden-Sumatra en kunnen ook de in die streken gevestigde ambtenaren onze kennis van de onder hun bestuur staande bevolking vermeerderen door het verzamelen en uitgeven harer raadsels en spreekwoorden. Zij zijn daartoe beter in staat dan reizigers, die slechts een korte wijle vertoefden onder een volk welks idioom hun geheel vreemd was.

Bij ieder raadsel heb ik een vertaling gevoegd en hier en daar een opmerking gemaakt, die mij voor een juist begrip onmisbaar scheen.

Tāki-tāki.

1. Sã gadang-gadang batang, batang a nan gadang. A toe kò jò? ¹⁾
Djawab. Batang aijië.
2. Sã gadang-gadang koeman, koeman a nan gadang.
Dj. Koemandoewe.
3. Sã tinggi-tinggi toelang, toelang a nan tinggi?
Dj. Toelang boeboeëngan.
4. Sã gadang-gadang oela, oela a nan gadang?
Dj. Oelandô.
5. Anaqñjô di pidjaq-pidjaq, indoewqñjô di oeroei-oeroei.
Dj. Djandjang.
6. Indoewqñjô mǎnilantang, anaqñjô bǎ-gòlèq-gòlèq.
Dj. Batoe ladô.
7. Indoewqñjô mandjǎlǎdjau, anaqñjô bǎ-tjijtjiran di baliëq.
Dj. Boeh koendoewe.
8. Indoewq doedoewq djoeô, anaqñjô mǎharau-harau.
Dj. Pǎrioewq djo sandoewq.

Raadsels.

1. Wat is van alle batang's de grootste batang? Raad, raad, wat is dat?
Antwoord. De water-batang, d. i. de rivier.
2. Wat is van alle koeman's de grootste koeman?
A. De koemandoewe (kommandeur).
Zoo noemt de Maleier in de Padangsche Bovenlanden den ambtenaar die met het civiel gezag belast is. De gewone betekenis van koeman is een puistje, zekere huiduitslag.
3. Wat is van alle toelang's de hoogste toelang?
A. De toelang boeboeëngan.
D. i. een balk, die de nok van het huis steunt.
4. Wat is van alle oela's de grootste oela?
A. De oelandô, de Hollander.
De gewone betekenis van oela is slang.
5. De kinderen worden getrapt, de moeder geknepen.
A. Een trap of ladder.
6. De moeder ligt achterover en het kind wentelt zich.
A. De sambalsteen.
De Spaansche peper namelijk wordt op een platten steen fijngewreven met een kleinen, cilindervormigen, dien men er over rolt.
7. De moeder sluipt rond en de kinderen blijven verspreid achter.
A. De koendoewe, een kalebasplant.
De moeder is de kruipplant, de kinderen zijn de vruchten.
8. De moeder zit stil en het kind is in beweging.
A. De pot en de lepel.

¹⁾ De woorden A toe kò jò? beantwoordende aan ons: »Raad, raad, wat is dat?» keeren aan het eind van ieder raadsel terug, en zullen korthedshalve hier verder worden weggelaten.

9. Ékoewenjô baq ékoewe kambïing, dja-toewnjô gāroentang bajang.
Dj. Koelipaq batoeëng.
10. Awaqnjô gadang pandjang, kaijen bātoembòq-toembòq.
Dj. Batang anau.
11. Oerang bālimô bādaunsanaq, tibô di gauoeng bāboenewan.
Dj. Mākan sirië langkòq-langkòq.
12. Tigô pètaq, tigô pindjoeroe, tigô ékoewe koembang di dalam.
Dj. Boeah djaraq.
13. Bāroemah lai, bāpintoe indaq, tjiri mantji banjaq dalamnjô.
Dj. Boeah kāliki.
14. Bāgòlèq-gòlèq mantjari njaow, dapè njaow badan tāboewang.
Dj. Tāloewe.
15. Hidoeiqlah injô kāranô awaq, hidoeiq awaq kāranô injô.
Dj. Batang pādi.
16. Oerang bādoewô bādaunsanaq, ganti dāhoeloe mandoeloei.
Dj. Kāki oerang kadoewô bālahnjô.
17. Manjālam ka laoei, bādjalan ka pāsije; tinggā djadjaqnjô, djadi katô-katô.
Dj. Kalam.
18. Di toengkoejs boekan pākirim, di tnam boekan tinaman.
Dj. Mait.
19. Bādannjô boengkoewq, mākannjô sāgalô idjau.
Dj. Sabi.
20. Kapai māhadòq poelang, kapoelang māhadòq pai.
Dj. Pārièn aijië.
9. Zijn staart is als een geitenstaart, zijn val ruischend en zwevend.
A. De bladscheede van de bamboe.
10. Zijn lichaam is groot en lang en (zijn) kleet bestaat uit lappen.
A. De anaupalm.
11. Vijf broeders die in een grot sterven.
A. Een volledige betelpruim die fijn gekauwd wordt.
12. Drie afdeelingen, drie openingen, met drie koembang's er in.
A. De djaraq-vrucht.
De vrucht van de Djaraq (Ricinus) bevat drie zaden, die hier worden aangeduid door koembang, den naam van een soort van zwarten kever.
13. Een huis zonder deur, met veel muizendrek.
A. De papaja-vrucht.
14. Rollende zoekt het het leven; is 't leven gevonden, dan wordt het lichaam weggeworpen.
A. Een ei.
15. Haar leven dankt zij mij en mijn leven dank ik haar.
A. De rijstplant.
16. Twee broërs die elkaar telkens voorbijgaan.
A. De beide voeten van den mensch.
17. Het duikt in de zee, het loopt over het strand, de voetstappen er van zijn woorden.
A. Een pen.
18. Het wordt ingepakt en is niet om te verzenden, het wordt in den grond gestopt en is geen plant.
A. Een lijf.
19. Zijn lichaam is gebogen en zijn voedsel allerlei groen.
A. Een grasmes.
20. Uitgaande kijkt het huiswaarts en huiswaarts keerende kijkt het naar buiten.
A. De bamboekoker waarin water gehaald wordt.
Men draagt dien over den schouder, in dier voege dat, als men naar de bron

21. Lai kêtè sã gadang bādijè, lai gadang sã lawé pāpan.
Dj. Poetjoeuwq pisang.

22. Bābiliëq lai, bāpintoe indaq.
Dj. Boeloew.

23. Bāsisiëq boekannjô nagô, bāgondjong boekannjô roemah, bāpajoeëng boekannjô rādijô.
Dj. Boeah pisang nāné.

24. Oerènjô mānikam tanah, bātaloewe di awang-awang, māniti di tãpaq tangan.
Dj. Batang karambije.

25. Oerang toewô bābadjoe maniëq.
Dj. Tjoebadaq.

26. Tjaboeï lobang, tinggã tiang.
Dj. Tjitjin māambije di djari.

27. Malam mandjadi rādijô, siang mandjadi boedaq.
Dj. Karang tigô.

28. Bāpoesè padô ékoewe, bātālingô padô bibije.
Dj. Ragô.

29. Kêtè mandjadi kawan, gadang mandjadi lawan.
Dj. Api.

30. Lantai di tēmbaq, idoeëng nan kānai.
Dj. Kantoeï.

gaat, de opening huiswaarts gekeerd is, en omgekeerd als men huiswaarts gaat de opening naar den kant der bron wijst.

21. In zijn jeugd zoo groot als een geweer(-loop); volwassen zoo breed als een plank.
A. Een pisangblad.

22. Kamers heeft het, maar deuren niet.
A. De bamboe.

23. Geschubd en toch geen draak, met horens en toch geen huis, een pajoeëng (zonnenscherm) dragend en toch geen vorst.
A. De ananas-vrucht.

Gondjong beteekent de spitsen op de daken der Maleische woningen.

24. Zijn aderen steken in de aarde, het legt eieren in de wolken, het gaat over de handpalm als over een vonder.
A. De kokospalm.

Ik kan de laatste woorden niet beter vertalen. De vergelijking doelt misschien op de wijze waarop de vruchten in de bloemscheede rusten, maar is dan toch zeer gezocht.

25. Een oude van dagen met een buis van kralen.
A. De tjoebadaq-vrucht (*Artocarpus integrifolia*).

26. Het gat uittrekken en den paal laten staan.
A. Een ring dien men van den vinger neemt.

27. 's Nachts is het een vorst en daags is het een slaaf.
A. Een karang tigô.

Een koperen olielamp, zoo genoemd naar drie pitten, die er op gebrand kunnen worden.

28. De navel aan het staarteinde en de ooren aan de lippen.
A. Een mand.

29. Klein is 't een vriend, groot een vijand.
A. Vuur.

30. Op den vloer wordt geschoten en de neus geraakt.
A. Een veest.

31. Oerang toewô bābadjoe bāsi.
Dj. Lòkan.
32. Oerang toewô māti bāgantoeëng.
Dj. Dauoen kārissiëq.
33. Kapaq ampè, kākī anam, ékoewe
tjandô mariam, kāpalô boetô mang-
gèlèng-gèlèng.
Dj. Si patoeëng.
34. Nan di kādja indaq bāëkoewe, nan
mangādja indaq bākāki, nan mālihè
indaq bākāpalô.
Dj. Lontjè, oela, kāpitiing.
35. Sāpandjang-pandjang lidi, lidi a nan
pandjang?
Dj. Lidi oedjan.
36. Di boekaq kaijen tāsoeô roempoeï, di
boekaq roempoeï tāsoeô dagiing, di
boekaq dagiing tāsoeô toelang. di boe-
kaq toelang tāsoeô bānaq; masoewq
basah, kaloea kārīing.
Dj. Djagoëng nan di aboejs.
37. Bāampè mānoemboewq, bādoewô mā-
nampi, soerang māhalau.
Dj. Kabo.
38. Kètè ra, gadang ba, māti bi.
Dj. Raboeëng, batoëng, bilah.
39. Bāboelalai boekannjô gadjah, man-
tjakau boekan harimau, mandangoëng
boekan alang-alang.
Dj. Rangi.
40. Māhāsòq boekan kaboeï, māriAQ boe-
kannjô ombaq.
Dj. Nāsi manggālagaq.
41. Bātāloewe di até goenoeëng, mānāté
di oedjoeëng koekoe.
Dj. Koetoe.
31. Een oude van dagen met een ijzeren
buis.
A. Een lòkan (een soort van oester).
32. Een oude van dagen die hangende
sterft.
A. Doode pisangblaren.
33. Vier vleugels, zes voeten, een staart
als een kanon en een schuddend hoofd
zonder oog.
A. Een libellula of glazenmaker.
34. Die gejaagd wordt heeft geen staart,
die hem achterjaagt geen voeten, die
er naar kijkt geen hoofd.
A. Een kikvorsch, een slang en een
krab.
35. Wat is van alle lidi's (nerven) de
langste (nerf)?
A. De lidi oedjan (regen).
36. Wordt het doek (kleed) geopend, dan
vindt men gras, onder 't gras vindt
men vleesch, onder 't vleesch vindt
men been, en in het been merg; het
gaat er nat in (nam. in den pot) en
komt er droog uit.
A. Gekookte Turksche tarwe.
37. Vier zijn er die stampen, twee die
wannen en één die vervoert.
A. Een karbouw.
38. Klein is het ra, groot is het ba,
dood is het bi.
A. Raboeëng (jonge bamboe; uit-
spruitsels, die gegeten worden); Ba-
toeëng (naam van een groote bam-
boe-soort); Bilah (de latten van de
batoëng gemaakt).
39. Hij heeft een snuit en is toch geen
olifant; het verslindt en is toch geen
tijger; het gonst en is toch geen vlieger.
A. Een muskiet.
40. Het dampst en is geen mist, het bruischt
en is geen golf.
A. Kokende rijst.
41. Het legt eieren op een berg, die uit-
komen op den rand van de nagels.
A. Een luis.

42. Moelô njô kêtè, lah itoe njô gadang,
sampai oemoewe njô soeroei kêtè djoê.
Dj. Boelan.

43. Oerang toewô bătalingi săbălah.
Dj. Bădije.

44. Tăsinggoeëng roesoewqnjî, tăsirah kă-
palonjô.
Dj. Api-api.

45. Bădaboewq kabawah, di tjari kaătê.
Dj. Atôq tirijs.

46. Isinjô di loea, koelinjô di dalam, di
bălah moengkô di koebaq.
Dj. Kălang ajam.

47. Baq namô baq goenonjô, diam di
roemah sănamonjô.
Dj. Kabê pinggang.

48. Roesaq si toewô indaq manga, roesaq
si tangah indaq manga, roesaq si
boengsoe moengkô loeloeks.
Dj. Păriên.

De berg waarop de luis eieren legt, is
het hoofd van den mensch; die eieren
worden tusschen de nagels fijngewreven.

42. Eerst is het klein, dan wordt het groot,
als het oud is gaat het achteruit en
wordt weer klein.

A. De maan.

43. Een oude met één oor.

A. Een geweer.

44. Zijn zijde wordt gestreken, zijn hoofd
wordt rood.

A. Lucifers (en doos).

45. Er valt iets naar beneden en het wordt
boven gezocht.

A. Een dak dat lek is.

46. Het vulsel is buiten en de huid bin-
nen in, het wordt door midden gehakt
en geschild.

A. De ingewanden van een kip.

Wat men van een vrucht weggooit is de
schil. Onder die schil zit het vrucht-
vleesch »isinjô», dat waarmeê de vrucht
gevuld is. De ingewanden der kip, die
men wegwerpt, zijn hier hare schil ge-
noemd, maar 't geen men eet »isinjô»
zit niet in, maar om die schil, er buiten.
Een vrucht schilt men eerst en snijdt
die dan door midden, maar de kip moet
eerst door midden gehakt worden, om de
schil (de ingewanden) te kunnen verwij-
deren.

47. Zooals de naam is het nut er van,
het woont in 't huis van denzelfden
naam.

A. Een gordel (band om de zijde).

Kabê is vastbinden, omwinden, ping-
gang, de middel, de zijde. De naam
beteekent derhalve »de zijde, de middel
omwinden»; en wijst dus aan waartoe
het voorwerp dient. Het huis waarin of
liever waarom het voorwerp woont, is
de »pinggang», en draagt dus denzelfden
naam als het voorwerp.

48. Is de oudste stuk, dat hindert niet;
is de middelste stuk, dat hindert (ook)
niet; (maar) is de jongste stuk, dan
zinkt (alles er door).

A. Een bamboekoker waarin men wa-
ter haalt.

Zoo'n koker bestaat uit twee geledingen

49. Loepò t̄abaow, t̄ākāñā tinggã.
Dj. Atjè.

50. Pãgi bākãki ampè, tangah naiëq bã-
kãki doewô, p̄atang bākãki tigô, matô
ampè, gigi di loea.
Dj. Oerang sampai toewô.

51. Si kitjaq si kitjam, rio-rio kandi.
Nan masaq nan m̄sam, nan moedô
nan manijs.
Dj. Antimoen.

52. Di timang boekannjô anaq, di boeang
boekannjô saròq.
Dj. Djalô.

53. Kaliing mandi darah.
Dj. Boeah palô.

54. Di boeqa q sã gadang alam, di sahôq
sã gadang koekoe.
Dj. Matô.

55. Ambije doeri, bãpãga doeri, sãroegô
di dalam, n̄rakô di loea.
Dj. Doerian.

56. Indoewq indiing.
Dj. Sandoewq t̄asisip di dindiing.

en heeft dus drie schotten, waarvan het
bovenste en middelste worden doorboord.
Is ook het onderste (de jongste) door-
boord, dan is het vat lek, onbruikbaar.

49. Vergeet men (het), dan wordt (het)
meêgenomen; denkt men er aan, dan
blijft (het) achter.

A. De boschbloedzuiger.

50. In den morgen heeft het vier voeten,
op den middag twee, 's avonds drie
voeten, vier oogen en de tanden bui-
ten (den mond).

A. De mensch tot hij oud wordt.

Gigi di loea doelt op het betel prui-
men. Oude menschen die geen tanden
hebben om de pruim te vermalen, stam-
pen haar fijn in een daartoe bestemden
vijzel.

51. Si kitjaq si kitjam, rio-rio kandi. Rijp
is het zuur, jong is het zoet.

A. De komkommer.

De onvertaald gelaten woorden schijnen
slechts een aanhef zonder beteekenis te
zijn.

52. Het wordt op de armen gewiegd en
is toch geen kind, het wordt weg-
geworpen en is toch geen vuilnis.

A. Een werpnet.

53. Een Klingalees in bloed badende.

A. Muskaatnoot.

De bewoners van de kust van Koroman-
del zijn veel donkerder dan de Maleiers,
de donkerbruine noot wordt bij den
Klingalees vergeleken, de roode foelie is
het bloed.

54. Geopend zoo groot als (omvat het)
de wereld, gesloten zoo groot als een
nagel.

A. Het oog.

55. Het neemt doorns, het is met doorns
omheind; de hemel van binnen, de
hel van buiten.

A. De doerian.

56. Het moedertje dat zit te wachten op
't geen ze krijgen zal.

A. De rijstlepel, tusschen de omwan-
ding (van gevlochten bamboe) ge-
stoken.

V. SPREEKWOORDEN.

Wij hebben in de vorige bladzijden kennis gemaakt met raadsels, liedjes en met vrij omvangrijke verhalen der Manangkabo-Maleiers, die allen tal van woord- en zinvormen bevatten welke men in het literarisch Maleisch te vergeefs zal zoeken. Maar zij missen één bestanddeel dat meer dan enig ander het volk kenschetst, dat in 't bijzonder de taal karakteriseert en dat in waarheid het zout der taal is; ik bedoel de spreekwoorden „pāméjô”, waarvan een eindeloos aantal steeds aan het volk op de tong ligt.

Er is geen levensomstandigheid, er wordt geen gesprek, ik zou haast zeggen, van welken aard ook, gevoerd, waarin geen spreekwoorden worden te pas gebracht. De geheele oendang-oendang, de wetten, 't zij geschreven of mondeling overgeleverd, zijn met spreekwoorden doorweven, ja, daarin saamgevat!

De meeste daarvan hebben in hooge mate de eigenschap, in eenige weinige woorden een geheelen gedachtengang uit te drukken, een gedachtengang die door den vreemdeling moeielijk uit die woorden kan worden ontleed. En toch, eerst dan zijn vertrouwelijke gesprekken met den Maleier mogelijk, wanneer men den zin zijner spreekwoorden verstaat en ze weet te gebruiken. „Begrijpt men zijn spreekwoorden, dan kent men het volk”, is hier geheel van toepassing.

In het eerste gedeelte van dit Deel komen, bij de behandeling der oendang-oendang en ook elders, eenige pāméjô's ter sprake, die ik, om herhaling te vermijden hier achterwege laat, zoodat ik mij in de volgende regels zal bepalen tot het mededeelen van een zes en negentigtal, die meer dan de evenbedoelden in het dagelijksch leven van toepassing zijn.

Waar zulks mij mogelijk was, heb ik het Maleische door een Nederlandsch spreekwoord vertaald, maar dikwijls kon ik dat niet en voegde dan een omschrijving bij de zooveel doenlijk letterlijke vertaling.

Behalve de spreekwoorden kent het Manangkabo'sch nog een reeks eigenaardige uitdrukkingen, die de Maleier „pambawan”, „aanbrengsels” noemt, beeldsprakige gezegden, die gaarne gebruikt worden en niet minder dan de spreekwoorden meer dan oppervlakkige studie vereischen om begrepen te worden.

Van deze zal ik in de reeds meermalen vermelde woordenlijst de mij bekende opteekenen.

Pāméjô.	Spreekwoorden.	Verklaring.
1. Baq siamang koe-rang kajoe.	Gelijk een siamang, die geen boomen heeft.	De siamang, een soort van zwarte aap (<i>Hyllobates leuciscus</i>) is in het bosch buitengewoon vlug, maar beweegt zich moeielijk op den grond. Het spreekwoord komt overeen met ons: rondloopen als een kip die haar ei niet kwijt raken kan.
2. Baq andjiing bār-anag anam.	Als een hond met zes jongen (zoo mager).	Men zegt dit van iemand die er ellendig en armoedig uitziet. Ook wordt het gezegd van personen die alles verloren door wangedrag van familieleden.
3. Baq andjiing ka dāhoeloan.	Als een hond, die (het wild) vooruit is.	Dan is hij het spoor bijster, doordat hij het wild niet meer ruikt, en loopt te zoeken naar alle kanten, zonder te weten welke richting te nemen. Het wordt gezegd van menschen, die door al te groote voortvarendheid hun doel voorbij streven, en komt nagenoeg overeen met ons: zich zelven voorbij loopen.
4. Baq kambïng dēh randjau.	Als een geit (die gewond is) door de randjau's.	De randjan's zijn scherp aangepunte bamboelatten, die in den grond gestoken worden, om wild te dooden. De uitdrukking doelt op menschen die door een ongeluk getroffen worden en daardoor geheel verslagen zijn, niet meer weten wat ze doen, de kluts kwijt zijn.
5. Baq harimau ka lāpéan laboew.	Als een tijger die den weg (het spoor van zijn prooi) kwijt is.	Boos of uit zijn humeur zijn tegen anderen over 't een of ander, dat door eigen schuld niet gelukt is.
6. Baq kajoe bātare ka oedjoeëng.	Als hout met de kern aan het uiteinde.	Men zegt het van iemand die aan een ander, in ontwikkeling beneden hem staande, raad vraagt en dien raad opvolgt.
7. Baq langau di ékoewe gadjah.	Als een vlieg op den staart van een olifant.	Komt ongeveer overeen met de uitdrukking: met een natten vinger lijmen. Het wordt gezegd van onstandvastige personen, van menschen die zich gemakkelijk laten medesleepen.
8. Baq ajam gadijs bātaloewe.	Als een kuiken (maagdelijke kip) dat een ei legt.	Van iets dat buiten den gewonen regel gaat; men zegt het van een zaak die niet in den haak is, die iets onbegrijpelijks heeft.
9. Baq bālāki oerang si Anòq.	Getrouwd met een man van Si Anòq.	Si Anòq is een negari in Agam vanwaar de meeste elders tijdelijk verblijf houdende goudsmiden afkomstig zijn. De spreekwijze beteekent een belofte krijgen die allen schijn heeft van niet te zullen worden gehouden.
10. Baq roempoei di timpô oedjan.	Als gras door den regen neêrgeslagen.	Men zegt het van iemand, wien het voor den wind gaat; die krijgt wat hij begeert. Daarom is timpô hier vreemd; diroejs, besproeien, drukt de gedachte dunkt mij juist uit.
11. Baq goenoeëng	Als een berg waar-	Men zegt dit van iemand die een zaak dui-

taängkè kaboeï.	door de wolken worden aangetrokken.	delijk en helder weet voor te stellen, of een geschil uit den weg weet te ruimen.
12. Baq taboeëng sā-roewé.	Als een bamboekoker van één geleiding.	Zulk een bamboekoker is niet gesloten. Daarom wordt dit gezegd van menschen die geen geheim kunnen bewaren.
13. Baq bāgantang anaq ajam.	Als kuikens die men in een mand (eigenlijk een groote bamboe-maat) doet.	Terwijl men het ééne er in doet, vliegt het andere er weer nit. Het wordt gezegd, wanneer men in een vergadering niet tot een resultaat kan komen.
14. Māhitoeëng boeloe koetjiing.	De haren van de kat tellen.	Heeft dezelfde beteekenis als ons: de huid verkoopen voordat de beer gevangen is. Natuurlijker zou het zijn, indien de beteekenis was: een onbegonnen werk doen.
15. Baq badaq ndaq tauoe di doeri.	Als een rhinoceros die de doorns niet voelt.	Het wil zeggen: vertrouwen stellen in de vriendelijke praatjes van een vijand.
16. Bāmajien oela tādōeëng.	Met een vergiftige slang spelen.	Heeft de beteekenis van ons: met vuur spelen; zich de handen branden; de hand in een wespennest steken.
17. Baq mānanti oerang dāhoeloean, baq mangādja oerang koedian.	Wachten op degenen die reeds vooruit zijn; naloopen van hen die nog achter zijn.	Het is ons: het paard achter den wagen spannen.
18. Baq garam sā boekoe masoewq lauoeï.	Als een klont zout in zee geworpen.	De beteekenis is: een kleinigheid die men aan een rijke geeft, maakt hem niet rijker, evenmin als de zee door eenige zoutkorrels zouter wordt. Vgl. ons in het denkbeeld zeer overeenkomstig, schoon in het gebruik verschillend, »water naar de zee dragen.»
19. Baq kātjang di haboejs tjié-tjié.	Boontjes stuk voor stuk koken.	Wil zeggen: allerlei dwaasheden doen.
20. Baq anaq oenggé.	Als een jonge vogel.	Men zegt dit van een vrouw die de handen niet uit de mouw weet te steken, die onhandig en voor niets geschikt is.
21. Baq mānanai minjaq pānoew.	Zoo zorgvuldig als men een (kopje) vol olie draagt.	Het beteekent: iemand naar de oogen zien; ook: veel zorg aan den een of anderen arbeid besteden. Zeer komt hiermede overeen het door Prof. Pijnappel, Maleisch Woordenboek, bl. 70 aangehaalde spreekwoord: Saperti menatang minjak jang penoeh, dat men in den vorm »baq mānātang minjaq pānoew» ook wel in de Padangsche Bovenlanden hoort.
22. Baq mālioewe ka oeboen-oeboen.	Als (iemand die tracht zich zelven) op het hoofd te spuwen.	Het wordt gezegd van iemand die verwaand is, alles beter wil weten dan een ander.
23. Baq mangādji di	Onderwijken voor	Heeft dezelfde beteekenis als n ^o . 22.

hadòq goeroe.	(in 't bijzijn van) zijn leermeester.	
24. Baq mambaow ajië ka lauoeï.	Water naar zee brengen.	Ook dit komt in beteekenis met de beide vorige spreekwijzen overeen.
25. Baq boedjangdjò-long bākarijs.	Als een jongeling die voor 't eerst een kris draagt.	Men zegt het van verwaande, trotsche personen, van menschen die zich zelven nummer één of boven anderen verheven rekenen. Die van niet komt tot iet, kent zich zelven niet.
26. Baq gadijs djò-long bāsobang.	Als een meisje, dat voor 't eerst oorknoppen draagt.	Van gelijke beteekenis als n ^o . 25.
27. Baq kālātiëq koe-toe pindahan.	Een luis met duim en middenvinger wegknippen naar een ander.	N ^{os} . 27, 28 en 29 beteekenen afgunstig zijn, zich verbeelden dat een ander wordt voorge-trokken. De uitdrukkingen worden gewoonlijk toegepast op vrouwen die afgunstig zijn op hare medeechtgenooten.
28. Baq kālātiëq oelè tjoebadaq.	Een oelè tjoebadaq (zekere rups) met duim en middenvin-ger wegknippen.	
29. Baq tjätjiing ka-pāné.	Als een worm in den zonneshijn.	
30. Bāboeni baq koe-wauw.	(Zijn eigen naam) roepen als de argus-fazant.	Wordt gezegd van menschen die altijd over zich zelven spreken, overal hun eigen naam bij noemen. Even als de koekoek bij ons, draagt de koewauw zijn naam naar het geluid dat hij maakt.
31. Māhandjoeëng di-ri baq si pāsin.	Zich zelven verhef-fen als een si pāsin (de larve van de libel).	Men zegt het van personen die altijd zich zelven prijzen en het komt dus overeen met ons: eigen lof stinkt.
32. Baq koetjiing mamboenikan koekoe.	Als een kat, die haar nagels ver-bergt.	De uitdrukking doelt op valsheid; zoete woordjes spreken met een slechte bedoeling. Men zegt het van menschen die met streken omgaan.
33. Baq mantji ma-sowq pābaréan.	Als een muis in de rijstmand.	Wij zouden zeggen: met zijn neus in de boter vallen. Men zegt het van iemand wien alles meêloopt, die van alle kanten hulp en ondersteuning krijgt.
34. Baq koetjiing mā-hintai mantji.	Als een kat die een muis beloert.	Iemand dien men verdenkt, wiens houding en gedrag aantoon, dat hij kwaad in het schild voert.
35. Baq djoendjoeëng mānampaq sirië.	Als de leiboom, die de betelrank ziet.	De uitdrukking komt overeen met ons: het is koren op zijn molen.
36. Baq bāloeï di gā-tije ékoewe.	Als een aal wiens staart wordt gekne-pen (tusschen de nagels van duim en middenvinger).	Men zegt dit van iemand die gewoon is alles overhaast te doen; die, wanneer hem iets bevolen wordt, al aan den gang gaat voor men nog heeft uitgesproken. Ook wordt het gebruikt om iemand tot veel spoed aan te manen; zoo als wij zeggen: als een pijl uit den boog.

37. Baq mālongkèh badjoe sandè.	Als het zich wringen in een nauw buis.	Dit zegt men, wanneer een twist, tusschen man en vrouw bijv., na lang over en weer praten is bijgelegd.
38. Baq pādi gadang di siangi.	Als 't wieden van volwassen rijst.	Die men daardoor toont als nog klein of jong te beschouwen. Men bezigt de uitdrukking van personen die gaarne anderen verkleinen, om zich zelven te verheffen.
39. Baq doeri dalam dagūng.	Als een splinter in 't vleesch.	De uitdrukking wordt gebezigd bij het vernemen van een slechte tijding, om daarmee uit te drukken, hoe onaangenaam het is.
40. Baq doeri dalam rākoēngan.	Als een beentje in de keel.	Is gelijkbeduidend met het voorgaande n ^o .
41. Baq santan djo tanggoeli.	Als klappermelk met suikerstroop.	Geheel gelijk aan ons: met de stroopkan loopen.
42. Baq oentō manjārahkan diri.	Als een kameel die zich zelven overgeeft (knielt om zich te laten beladen).	Wil zeggen: berouwvol zijn, schuld bekennen. Ook wordt het gebezigd om nederigheid uit te drukken.
43. Baq batoe tābānam ka loeboewq.	Zooals een steen in een kolk zinkt.	De steen blijft op den bodem liggen, omdat in een kolk geen stroom loopt. De uitdrukking wordt gebezigd van menschen die huisvast zijn, ook van jong gehuwden die den ganschen dag bij elkaar zitten.
44. Baq koendoewe.	Als een kalebasplant.	Die zich namelijk overal door slingert en aan alle andere gewassen een steunpunt vindt voor haar ranken. Men zegt het van iemand die zijn eigen weg weet te vinden; ook van degenen, die overal hulp weten te krijgen.
45. Baq koekoeran Agam.	Als een Agamsche klapperras (naar klappers verlangt).	Agam ligt meer dan 3000 voet boven de zee, zoodat de klapperboom er weinig of geen vrucht draagt en de klappers er dus duur zijn. Men zegt dit van vrouwen die mangek zijn.
46. Baq landāsan goejah.	Als een los staand aanbeeld.	Het wordt gezegd van een onbepaald bevel, van wetten die voor dubbelen uitleg vatbaar zijn; ook van menschen op wie weinig staat is te maken.
47. Baq ladiīng tā-djam sābālah.	Als een kapmes dat aan ééne zijde scherp is.	Het wordt gezegd van menschen die gaarne van anderen genieten, maar zelven voor niemand iets over hebben. Ook kan men het soms vertalen door: de vriendschap kan niet van éénen kant komen.
48. Baq ajam ka pagoe.	Als een kip op zolder.	Deze uitdrukking is meer bepaald eigen aan Padang, waar de rijst op den zolder bewaard wordt. Men bedoelt er mede: iemand die van den hoogen boom afteert.
49. Baq balam mānampaq sikòq.	Als een duif die een valk ziet.	Zoo van zijn stuk, beteuterd zijn; met den mond vol tanden staan; als iemand die geen tien kan tellen.
50. Baq kambīng dèh koeròq.	Als een geit door de schurft aangetast.	D. w. z.: iemand die zijn leed of zijn schande niet kan verbergen; ook iemand die nergens hulp kan krijgen.

51. Baq koetjiing ka-pādāsan. Als een kat die iets scherps heeft gotten (haar mond verbrand heeft door peper te eten). Men zegt het van iemand, die overal gaat om hulp, zonder voor de oorzaak van zijn ongeluk uit te komen.
52. Baq prauoe indaq bākāmoedi. Als een schip zonder roer. Het wordt gezegd van een gezin of een kampong waar geen hoofd is, waar geen gemeenschappelijk overleg bestaat.
53. Baq pajoeëng roesaq bing kai. Als een zonnenscherm waarvan de baleinen stuk zijn. Ongeveer als het voorgaande. Een familie waarin geen eensgezindheid bestaat.
54. Baq oepië laréh. Als de bladscheede van den pinangpalm, die afvalt (zoodra ze dood is). Het heeft de beteekenis van ons: ouden moeten, jongen kunnen sterven.
55. Moembang djatoew, kārambijie djatoew. Jonge en oude klappers vallen af. De zin is dat de dood zoowel jongen als ouden wegrukt, niemand verschoont.
56. Baq linuar di ālahkan bindaloe. Als een citroenboom, die door de bindaloe gedood is. De bindaloe is een woekerplant die steeds in menigte op citroenboomen voorkomt. De spreekwijs beteekent, dat menschen die men goed doet, den weldoener vaak tot op het hemd ontkleeden en groot worden ten zijnen koste.
57. Baq koetjiing mandjapoei api. Als een kat die men zendt om vuur te halen. Het dier zou zijn boodschap slecht doen en bij 't vuur blijven zitten. Men zegt het tegen iemand, die altijd nalatig is in het opvolgen van gegeven bevelen. Wij zeggen op gelijke wijs: hij stuurt zijn kat.
58. Baq boengô di timpô pané. Als een door de warmte verwelkte bloem. Hiermede wordt bedoeld, iemand op wien men niet aan kan; die niet trouw is, niet oprecht.
59. Baq mantji sāekoewe pangadoe sāratoejs. Als honderd (menschen) die één muis vervolgen. De beteekenis is dat iemand die van alle kanten belaagd en aangevallen wordt, het eindelijk moet verliezen. Wij zeggen: veel honden zijn des hazen dood.
60. Baq koedô pālādjang boeki. Als een paard dat een (steilen) heuvel opdraaft. Het spreekwoord doelt op een gewilligen sukkel, op iemand die zich voor alles gebruiken laat.
61. Baq mantji mālādjang ātah. Als een muis, die (terwijl er menschen bijzitten) met een vaart aankomt en eenige verstrooide pādi-korrels weghaalt (daartoe door honger gedreven). Het doelt op personen, die in den regel beedeed en kleinmoedig, zich bij de een of andere gelegenheid geheel onverwacht doen gelden.
62. Baq auoewe di até boeki. Als een bamboestoel op den top van een heuvel. Wordt gezegd van menschen, die erg onhandig zijn, die zich steeds bloot geven, niet weten te zwijgen waar 't noodig is. Soms kan

63. Baq kătjang mi-ang di boeki. Als jeukboontjes op een heuvel.
64. Baq mitoewô mătī anjoei. Als een schoonmoeder die men laat verdrinken (omdat men beschaamd zegt te zijn, zich in haar bijzijn te ontkleeden).
65. Baq bādjaq dā-hoeloe dari djawi. De ploeg eerst en dan de koe.
66. '!aq pādi di kabē djo dauoenjō. Als (een bos) pādi, met rijstbladeren dichtgebonden.
67. Baq pāsang ma-sowq moearō. Als de vloed, (die 't water opstuw) in den riviermond.
68. Baq toengkoedjarangan tjie. Als een stookplaats met een treeft (gewoonlijk gevormd door drie steenen).
69. Baq itiēq bātā-loewe dalam aijiē, kamoda kahau-oejsan. Als een eend die haar eieren in 't water legt en omkomt van dorst.
70. Ajam bātāloewe dalam pādi, kamoda kalāparan. Een kip die in de pādi legt en van honger sterft.
71. Baq antimoen bālagō djo doerian. Als een komkommer in gevecht met een doerian.
72. Tinggi tabang, randah pālāpew. Hoog opvliegen en laag de veeren opzetten.
73. Mandātjéhkan diri baq dauoen koe-ni.

men het vertalen door: zijn eigen glazen ingooien, zijn eigen nest bevuilen.

Katjang miang is eene soort van boontjes die met fijne haartjes bezet zijn en bij aanraking hevige jeukte veroorzaken. Het wordt gezegd van menschen die kwaad spreken en lasteren.

Het doelt op menschen die nooit iemand helpen, en daarvoor altijd een reden bij de hand hebben.

De dingen verkeerd doen, omdat men ze niet begrijpt, er geen verstand van heeft. Wij zeggen: het paard achter den wagen spannen.

Men zegt het van menschen die het een of ander op zich nemen zonder genoegzame voorbereiding, van handelaren die geen kapitaal hebben.

Zoodat de prauwen gemakkelijk kunnen binnenvallen. De uitdrukking wordt gebezigd, wanneer een moeilijk werk meëvalt.

Het heeft dezelfde beteekenis als ons: koek en ei zijn, pot en pan zijn.

Dit zegt men van iemand die zich bij menschen van aanzien indringt, maar die door hen per slot van rekening toch niet geholpen wordt.

Heeft geheel dezelfde beteekenis als de vorige uitdrukking.

Dit komt geheel overeen met ons: vechten tegen de bierkade; met groote heeren is het slecht kersen eten.

Het spreekwoord doelt op grootsprekers, bluffers.

Wat mandatjéhkan in dezen zin beteekent, is niet recht duidelijk. Gewoonlijk komt het voor als klanknabootsend woord en is dan »aanzetten», zooals een Maleier een paard doet door tjéh tjéh te zeggen. De koe nibladeren worden in de toespijs voor de rijst gedaan om er een lekkeren geur aan te geven; en de uitdrukking doelt dan ook op menschen die gaarne den schijn aannemen van knap of voornaam te zijn.

74. Mandapè pisang tãkoebaq.	Geschilde pisang krijgen.	Is gelijk aan ons: iemand wien de gebraden duiven in den mond vliegen.
75. Sãpandjang badan, sãpandjang ikô bajang-bajang.	Zoo lang als het lichaam is, zoo lang is ook de schaduw.	Dit wil zeggen: men moet de tering naar de nering zetten, niet boven zijn krachten gaan.
76. Poenggoeëng ladiïng di ãsah tadjam djoeô.	Als de rug van een kapmes maar geslepen wordt, dan wordt hij wel scherp.	D. w. z.: als men maar wat moeite doet, dan gelukken de meeste zaken; volhardende arbeid komt alles te boven.
77. Mãnãpoeuq aijië di doelang, tãpãtjah ka moekô djoeô.	Wordt met de vlakke hand op het water in een nap geslagen, dan bespat men zijn eigen aangezicht.	Ongeveer gelijk aan ons: die zijn neus snijdt, schendt zijn aangezicht. Soms ook gebruikt in den zin van: die kaatst moet den bal verwachten.
78. Mãloedah ka atë angin, moekô djoeô nan kanai.	Als men tegen den wind in spuwt, dan spuwt men zich zelve in 't gezicht.	Komt overeen met ons: zijn eigen nest bevuilen.
79. Kô adô saka adôlah sãmoëi.	Waar suiker is, zijn ook mieren.	D. w. z.: in voorspoed ontbreekt het nooit aan vrienden.
80. Baq goentiïng mãkan di oedjoeëng.	Als een schaar die aan de punt knipt.	Wordt gezegd van iemand die eerst ons vertrouwen gewonnen heeft en ons later een kool stooft.
81. Mãisi pãnoew-pãnoew, toenggangkan abijs-abijs.	(Iets) ten boorde vullen, dat (door een ander) geheel wordt uitgestort.	D. w. z.: ondank is 's werelds loon.
82. Baq gãrètjèq ajam ladang.	Pronken als een haan (die een kip wil treden).	Het wordt gezegd van iemand die vergeefsche pogingen doet om de liefde van een vrouw te winnen.
83. Baq harimau ka mantjãkau.	Als een tijger, die (zijn prooi) grijpt.	Een bullebak, iemand die steeds een ander afsnauwt.
84. Baq si koedoeëng bolie tjitjin.	Als iemand met een verminkten ringvinger, die een ring draagt.	Dat staat mal en de uitdrukking wordt dan ook gebruikt, wanneer iemand van lage afkomst tot zekeren rang is opgeklommen, om aan te duiden dat hij zich daarin niet op zijn plaats gevoelt. Vgl. ons: Al draagt een aap een gouden ring, Hij blijft altijd een leelijk ding. Zijn eigen goede daden rond bazuinen.
85. Baq kôtèq ajam bãtaloewe.	Kakelen als een kip die een ei gelegd heeft.	D. w. z.: iets met tegenzin doen. Men bedoelt waarschijnlijk, dat de hond liever het vleesch had.
86. Baq andjiïng mangoenjab toelang.	Als een hond die een been knauwt.	

87. Baq moesang mālibè malam. Als een moesang die in 't duister ziet. Zegt men van iemand, die altijd het een of ander geheimzinnigs aan de hand heeft.
88. Baq mākan pèlò matah. Als het eten van rauwe aardappelen. D. i. van den nood een deugd maken.
89. Baq tjiri tinggã di tãpian. Als de uitwerpselen die aan den rivierkant blijven liggen. Minder kiesch maar gelijk aan ons: uit het oog, uit het hart.
90. Baq laloe di ālanman djandô. Als iemand die over het erf loopt van de vrouw, van wie hij gescheiden is. D. w. z.: zich door valsche schaamte van de een of andere daad laten weêrhouden.
91. Baq bālinau ladô oenggé. Als ingesmeerd met Spaansche peper. In een zeer onaangename positie zijn; den wind van voren krijgen.
92. Langau di sãbarang lauoeĩ nampaq, gadjah di pãloepoewq matô ndaq nampaq. Een vlieg kunnen zien aan de overzij van de zee, en een olifant op zijn eigen ooglid niet bemerken. Dit komt overeen met ons: den splinter zien in 't oog van zijn naaste en den balk in eigen oog niet bemerken.
93. Āsiing padang, āsiing bilalang, āsiing negari laijen ganggamnjô. Velden en sprinkhanen verschillen, een ander land heeft andere gebruiken. Het wordt dikwijls gebruikt in den zin van ons: nieuwe heeren, nieuwe wetten.
94. Kò dākè imbau māhimbau, kò djauoew djalang mandjalang. De nabij wonenden behoort men uit te noodigen (als er feest is); de verafwonenden bezoekt men, geschenken medebrengende. Dit is een dier spreekwoorden, waarin levensregelen, voorschriften en wetten vervat zijn.
95. Kãtjije kajoe, kãtjije dahannjô; gadang kajoe, gadang dahannjô. Kleine boomen hebben kleine takken; groote boomen hebben zware takken. Het beteekent: ieder moet werken naar zijn vermogen; en 't komt dus nagenoeg overeen met ons: ieder vogeltje zingt naardat het gegebekt is.
96. Mānariëq bāpandjang tangan; mambaijië bātangan singkè. De hand lang maken bij het koopen, en bij het betalen een korte hand hebben. Dat is: gaarne veel willen koopen, maar slecht betalen.

VI. OVERLEVERING OMTRENT DE OORZAAK DER ONBEVAARBAARHEID VAN EEN PAAR
STROOMVERSNELLINGEN IN DE KOEANTAN-RIVIER EN AFLEIDING VAN
DEN NAAM MOEKÔ-MOEKÔ.

Verscheiden plaatsen dragen dezen naam, die door de Europeanen gewoonlijk Mòko-Mòko wordt uitgesproken. Het plaatsje waarop onderstaand verhaal doelt, is gelegen aan de Koeantan-rivier, niet ver beneden de monding van de Umbilin.

Van Moekô-Moekô tot Păloekahan is de Koeantan op vele plaatsen onbevaarbaar, doordat groote rotsblokken in de rivier liggen, die bruisende stroomversnelingen vormen.

Ik geef dit en een volgend stuk in het Arabisch-Maleisch karakter om den lezer kennis te doen maken met de manier waarop de Manangkabo-Maleiers met het Arabische alfabet omspringen.

Twee in hunne schrijfwijze voorkomende eigenaardigheden, waardoor zij aan de ongeschiktheid van het Arabisch alfabet voor het schrijven hunner taal trachten te gemoet te komen, vereischen wellicht een woord tot opheldering. Om den tweeklank *ai* uit te drukken, plaatsen zij een **ا** boven de **ي**, en wanneer laatstgenoemde letter als *é* of *è*, of de letter **و**, als *o*, *ô* of *ò* moet worden uitgesproken, plaatsen zij er het teeken **و** boven, hetwelk den naam van *mimelah* (eigenlijk *mîm-imála*¹⁾) draagt. Daar de klanken *è* en *ò* aan het einde der woorden door de zachte gutturaal gevolgd worden, die het de gewoonte is door onze *q* uit te drukken, voegen zij om dit aan te duiden aan de *mimelah* vaak nog de *hamza* (ء) toe.

Wel bevinden zich onder het overgroot aantal handschriften, gedurende de Expeditie bijeen gebracht, vele die zich kenmerken door juistere spelling en gelijkmatiger schrijfwijze, maar die zijn allen geschreven door leerlingen of oud-leerlingen van Gouvernementsscholen, en daardoor ongeschikt voor het doel dat ik beoog, namelijk aan te toonen, dat het niet mogelijk is, uit de met Arabisch karakter geschreven geschriften der Manangkabo-Maleiers hunne taal te leeren.

ادلہ تنکلا داهول ۲ تنکلا مور برهوني
ادلہ دوا اوراغ لاکي ۲ ساتو نمپ دتوہ
نن کيرمت برلاير د لافييق فندن سوکو
فييليغ نكري مور کدوا گلار فکيه

Adôlah tâtăkalô dăhoeloe-dăhoeloe, tâtăkalô
Moearô băhoeni, adôlah doewô oerang lăki-
lăki, satoe namonjô Datoewq-nan-Kiramat
bălajijê di lăpiëq pandan, soekoe Piliang,

¹⁾ Zie »Proeve tot opheldering van de gronden der Maleische spelling door W. Robinson, uit het Engelsch vertaald door E. Netscher», bl. 99, waar echter in plaats van **عَمَال** moet gelezen worden: **إِمَالَة**.

مړيكن سوكو چنيگ نكري مور دياپ
كماتين مندى مځك فاي كا ايندرگيري
ببيدوك اكن منجاڤوة كافن كاين
ډوتيه ككافن منديپ مځك سمځي كا
ايندرگسري مځك بباليك هندق كمور
سهارى ايگ جوگ سمځي د فلوكاهن انتار
دورين گادغ جن سلاكتي دن بيدوك
چاكو ايندق ماو د كله مځك د
ډاوةكنپ بيدوك ايگ د فبځكغپ د
هبلډپ كدرة دن بتو ۲ د توندوهكنپ
كفكله سره د سومفههپ نن سهيځك
ايگ كاتس سكلي ۲ ايندق بولييه
دلمځوي سياډ ملمځوي تومفه كارام
ايكله سومفهپ سبت ايكله ايندق
بولييه دلمځوي امباء فلوكاهن ايگ
لافس داري فلوكاهن مځك د باوه
بيدوك چاكو كدلم اير مځك د كله
جوگ موديق سمځي د موگ ۲ بيدوك
ايندق فول ماو د كله مځك د ناوتكن
فرل د فيځكغ د هبلوكن كدرة دن
سره بتو ۲ د توندوهكنپ فول كفكله
مځك د سومفههپ نن سهيځك ايگ
كاتس سكلي ۲ ايندق بولييه د لمځوي
سياډ ملمځوي تومفه كارام بيتمله
سومفهپ سبت ايكله ايندق بولييه د
لمځوي امباء موگ ۲
لافس داري موگ ۲ موديق كمور مځك
سبت برنما موگ ۲ اوراغ برنو چاكو
سمځي د سيك مباسوه موگپ جن اير
سبت ايكله د نماي موگ ۲

negari Moearô; kadoewô gâla Pâkië-Mâré-
kan, soekoe Tjâniagô, negari Moearô, dionjô
kamâtiën mandéh, moengkö pai ka Indôgiri
bâbidoewq, akan mandjapoei kâpan kaijen poe-
tië ka kâpan mandéhnjô, moengkö sampai
ka Indôgiri moengkö bâbaliëq handaq ka Moearô,
sâhari kô djoëô sampai di Pâloekahan
antarô Doerian-gadang djan Si-Lâké, dan bi-
doewq tjâkô indaq mauoe di gâlah, moengkö
di pauoeikannjô bidoewq kô di pinggangnjô, di
hêlonjô ka darè dan batoe-batoe di toendoewq-
annjô ka pâkalang, sâratô di soempahinjô: nan
sâhinggô ikô ka até, sâkali-kali indaq bolië di
lampauï, siapô mälampauï toempah karam; ikô-
melah soempahnjô: sabat 1) ikôlah indaq bolië
di lampauï ombaq Pâloekahan ikô.

Lâpé dari Pâloekahan, moengkö di baow bi-
doewq tjâkô kadalam aijië, moengkö di gâlah
djoëô moediëq. Sampai di Moekô-Moekô, bidoewq
indaq poelô mauoe di gâlah, moengkö di pau-
oeikan poelô di pinggang, di hêlôkan ka darè
dan sâratô batoe-batoe di toendoewqannjô
poelô ka pâkalang, moengkö di soempahinjô:
nan sâhinggô ikô ka até, sâkali-kali indaq bolië
di lampauï, siapô mälampauï toempah karam;
bâitoe-melah soempahnjô; sabatj ikôlah indaq
bolië di lampauï ombaq Moekô-Moekô.

Lâpé dari Moekô-Moekô, moediëq ka Moearô.
Moengkö sabat bânâmô Moekô-Moekô, oerang
bâdoewô tjâkô, sampai di sikô, mambâsoew
moekonjô djan aijië; sabat ikôlah di namôi
Moekô-Moekô.

Zie hier een korte opgave van den inhoud van het verhaal.

Zeer lang geleden, toen Moearô pas bewoond was, gingen twee mannen van-
daar in een prauw naar Indragiri om er een stuk wit katoen te halen, dat moest
dienen tot doodskleed voor de overleden moeder van een hunner.

Op den terugweg bij Pâloekahan gekomen, tusschen Doerian-gadang en Si-Lâké,
bevonden zij den stroom zoo snel, dat zij de prauw niet konden voortboomen, maar

1) Sabat naar de uitspraak der Padangsche Bovenlanden voor s a b a b.

genoodzaakt waren te water te gaan, en de prauw met een om het middel gebonden touw naar den oever te trekken. Daar werd de prauw met behulp van onder haar gestoken steenen vastgezet, waarna de beide mannen bezwoeren, dat die plaats te allen tijde onbevaarbaar zou zijn, en dat ieder die 't mocht willen beproeven er voorbij te varen, met zijn prauw zou omslaan. Zoo was hun eed en daarom is de stroomversnelling bij Pāloekahan onbevaarbaar.

Zij sleepten de prauw een eind over land, brachten haar toen weer te water en boomden stroomop. Bij Moekô-Moekô konden zij weër niet verder boomen, moesten op nieuw de prauw verlaten en haar op den oever sleepen, en nu bezwoeren zij ook dáár, dat die plaats te allen tijde onbevaarbaar zou zijn, en dat ieder die de vaart beproefde, zou omslaan. Zoo was hun eed en daarom is de stroomversnelling bij Moekô-Moekô onbevaarbaar.

Van Moekô-Moekô voeren zij stroomop naar Moearô. De reden nu waarom men de plaats Moekô-Moekô ¹⁾ noemt is deze, dat de beide mannen bij die plaats gekomen hun aangezicht waschten met water. Daarom wordt de plaats Moekô-Moekô genoemd.

Het vervolg van dit stukje, dat ik van den Panghoeloe kăpalô van Moearô ontving, houdt in, dat de naam Koeantan ontstaan is uit samentrekking van Koewah santan, dat saus van klappermelk beteekent. Die naam werd aan de rivier gegeven, nadat daarin een groote pan met saus was uitgegooid, waarvan het gebruik de bewoners had ziek gemaakt.

VII. DE XII KÔTÔ.

Het hier ondervolgend stuk is een facsimilé van een handschrift, dat ik kreeg van Jang-dipertoean-Marădjô-Bongsoe, larashoofd van Păsimpai in de XII Kôtô. Hij geeft daarin een kort overzicht van den toestand van zijn land in vroegere tijden, toen het nog niet onder Nederlandsch bestuur was gebracht. De schrijfwijze is niet minder slordig dan die in n°. VI, doch komt iets nader bij de uitspraak.

پایپیارن مو لو م ننا مینا چو مد تی
تکریما د بالیج کو توت با خلا پایپیار
سوقی بندر روت تورون دربی بوکی
سیکو نتو م دوا جو پایپیار رلو توتیا

Njinjiëq nan moelô-moelô, nan mantjantjang
mălätîe negôri ²⁾ doewô bôlé kôtô, nan băgălaw
Njinjiëq-Soetan-Bandôrô, nan toeroen dôri
boekî Si-Goentang-goentang, doewô djo Nji-

¹⁾ Moekô beteekent aangezicht.

²⁾ De r wordt in alle woorden sterk gebrouwd uitgesproken.

کتاش رچولا به سرتو منتي نت
 بر منيا، منتي تو هور جو کايو رچو
 بنت رو رچو منتي سيار چرخاي
 لغارو ايکو له سني سيار چو
 نت ادت رچو جو کور کا باي
 تاکه سبوخ جو کور ريتو باه بوخ
 روت دود و با بجا سبورخ
 جو کور ادت اوخ کتاش کور خاي
 تحيد با تايو جو کور غورخ تحيد با بوخ
 جو کور ادت منتي غورخ جو کور
 ميسو داي لکتر بالو کورت کدلوپ
 جو کايو غورخ
 جو کور غورخ غاچيا، رچو دان
 اوخ کتاش سرتو منتي جو کور غاچيا،
 قلم رچو تالو، جور نتي
 حر کور غاچيا، چو قلم اوخ کتاش
 چنا چو جول تي
 چور کور غاچيا، چو قلم منتي
 قلمو له ما لکتر کن تاري جو کور
 جو کور نت او فتور دي رچو جو کور
 بالو روت و جور نيچو جو کور با قلم
 تيت و چو بل جو کور کاسو تيت و
 بلو لور جو کور کلام غ تاء با رچو
 جو کور نت او فتور ديا، اوخ کتاش ما پيلو
 ما پيلو کي جو کور کالچو ما نا رچو کدلو
 امبو جو کور کالراغ ما نا رچو بوخ
 امبو جو کور کاسو با بوخو امبو
 جو کور نت او فتور ديا، منتي محيا
 لکتر نتا سنا مني،
 چور کور سلو اوخ کتاش غور جو
 ما لکتر کا بو تانا،
 جو کور سلو اوخ با پور کن رچو
 مشاچيا اوخ کتاش سرتو منتي

oerang gôdang Laboean, oerang gôdang Râdjô-
 Labië; sâratò manti nan bâcampè: Manti-toewò-
 Râdjô-Kajò, Râdjô-Bandòrò, Râdjô-Mantòri,
 Râdjô-Pâliarò; ikôlah sandi râdjò.

Nan adat râdjò djòkò ka bôlai bâsambah sâ-
 boeëng, djòkò rintang bâamboeëng rawan;
 doedoeuq bådjambâ soerang. Djòkò adat oerang
 gôdang, kò pai tampè bâtanjò, djòkò poelang
 tampè bâritò. Djòkò adat manti panghoeloe,
 djòkò manjambah dólam galanggang bâtoekoei
 kâpalonjò djo kaijen poetië.

Djòkò pègang patji râdjò dan oerang gôdang
 sâratò manti, djòkò pätji panggam râdjò ta-
 loeuq djo rantau. Djòkò pätji djo panggam
 oerang gôdang tjantjang djo lâtië.

Djòkò pätji djo panggam manti panghoeloe,
 manjamòkan negòri djo kampoeëng.

Djòkò nan oentoeuq dèh râdjò, djòkò bâboe-
 roe tidaq djo andjiing, djòkò bâpikè tidaq djo
 bôlam, djòkò ka sawah tidaq bâloeloeuq, djòkò
 ka lòdang taq bâarang.

Djòkò nan oentoeuq dèh oerang gôdang ma-
 njisò mähòbijskan; djòkò ka toimbang mánarimò
 kâpalò òmé; djòkò ka lòdang mánarimò boengò
 ampiing; djòkò ka sawah bâboengò ampiing.

Djòkò nan oentoeuq dèh manti mähätji ga-
 langgang nan sâpâmpè.

Djòkò salah oerang gôdang padò râdjò ma-
 njambah ka bawah tâpaq.

حور كود ادت مند بير يان ر حور
 ما طو ما سود اولو پيو
 ما بود اولو پ د اولت كا خور لئ
 كا قلر ويوع انوكا نيقتا درنتو مكو
 ما دنيس انوكا لقا انوكا تيب و دانج
 خند و لغن تيب و كلسو خالا لئن تيب و
 بار لو خاموكت نئن جوا فرسو ميسغ كا دنيا تيب
 جوا غو غا تيب كا د ليخو مكو باكا تود اولت
 جافوت اميسغ كا با ترو ائيد با تو كفتو غ
 لو ترو وي لكو نرو ايلو كا تار ننتو كرتو تابل
 افو كا ترو لوجرو فو كا دين جافوت اميسغ
 ايكو غا، كا ترو فو مكو با تيبغا تني لئ
 نسلوت نت دو با ليو نا هي ايلو لو
 سو ميسغ كا خاني تيب، عما چيا درنتو
 دو با ليو كو توبا نا لئ عولغ كا مينتو كا بو
 مكو دامبوغ كا بسمن انوكا نجيغ كا قلر
 تيبغا دي غاسو غ كا بو ت كا ر غ د لا نيو
 سيار ايو هي ايو جو سو ديا، سار يقان
 غا نجنون مو اوي سون اي قان تيبغ سيار ايو
 سار يقان سيار ايو، نت بار غ كا اي قان
 سيار لو لو، غونب ما نئي اي قان سيار ايو
 كارو چنان كا يوسار نو سا ما صغ
 اي قان
 اي قان سيار ايو ايو لئيس مكو
 ر خيلو نقتو لو جو ر چو ر فيا،
 منئي جو د و بيلغ ر فيا، عملو او غ تيب
 د د ايو كا بو ننا كار غ ر چو ليا نايك
 كا ليح بيغ ن غو لغ لئقا نو د مليا نئي
 تامت سو ر ييا، د لو كوف كا بوغ
 فو تو غ خا غ تلب تار
 حور كود، باتن او غ لئ غ مكو
 دا اولو پيو با اميسغ مقلو
 اميسغ با ما نئي جوا وي نت سكو

Djòkò salah oerang banjaq kápado rǎdjò mangǎdji oerang gòdang-gòdang sǎratò manti.

Djòkò adat mandirikan rǎdjò tǎkalò masò dǎhoeloenjò; masò dǎhoeloenjò Daulat ka poelang ka Pǎgaw-Roejoeëng, ònaq ka tinggǎ di rantau, moengkò mǎnangijs ònaq, katò ònaq: ònaq tidaq bǎtombang pandoelangan, tidaq bǎsèjò pǎlajangan, tidaq bǎðlo pǎmoekatan. Djo apò soembiing ka dititiëq, djo apò patah ka di kimpò? Moengkò bǎkatò Daulat: djapoei òmé ka Batoe-Angi, Batoe-Kangkoeëng, Kòtò-Oebi, Kòtò-Ilalang, ka Tǎrantang, Tǎbǎkaw.

Apò katò ònaq, djo apò ka dèn djapoei òmé ikò paq? Katò ònaq; moengkò bǎtinggǎkanlah saloei nan doewò bòlé taije; ikòlah soembiing ka pǎtitiëq, pǎmǎtji rantau doewò bòlé kòtò. Bǎpaq lah poelang ka Minangkabau; moengkò di amboeëng kabòsaran ònaq, di pantjang galanggang tinggi, di pǎsoeëng kabau nan gòdang, di lòpé sirié hilije djo moediëq, sǎinggan Pǎtǎdjin-Moearò-Sébò, inggan Tandjoeëng, Si-Mǎlidoe, sǎinggan Si-Rangkah nan bǎdangkang, inggan Si-Lolo poenai mǎti, inggan Si-Bòroewq kaoedjanan, kajoe sǎròtoejs sǎ pǎmǎtang, inggan... inggan Si-Kilang Aijië-Bangijs. Moengkò rǎpèlah panghoeloe djo rǎdjò, rǎpè manti djo doehalang, rǎpè sǎgalò oerang toewò-toewò di dòbië kabau nan gòdang, rǎdjò lah naiëq ka djimbangan, poeti lah tinggǎ di mǎligai; kǎdji tamat, soerè bǎboekoei; gajoeëng poetoejs, pòdang tǎlǎtaq.

Djòkò bǎtanam oerang gòdang masò dǎhoeloenjò bǎðmè sǎpoeloeuw òmé bǎnakan djawi

Piek van Korintji, waarna zij naar Bólai-doewó afdaalden en vervolgens naar Kòtò-toewó en Pāsimpai. De landschappen die tot het gebied van Jang-dipatoean-Marǎdjó-Bongsoe behooren, strekken zich uit tot Pātǎdjín-Moearò-Sébó en tot Tandjoeëng Si-Málidoe.

De namen dier landschappen zijn: Tandjoeëng, Si-Málidoe, Padang-lawé, Poelai, Si-Goentoeuwe, Loeboewq-Boelang, Si-Kabau, Soengei-Dôré, Poelau-Poendjoeëng, Soengei-Kilangan, Soengei-Kamboeï, Loeboewq-Oelang-Aliëng, Doesoen-tangah, Si-Tôpoejs, Óbai, Moearò-Ékoeuwe, Bédaw-Alam, Loeboewq-Mālākó, Djôpang, Sampoe, Loeboewq-gôdang, Pāsimpai, Tandjoeëng-Alam, Tandjoeëng-bôliëq, Soengei-Limau, Batoe-Angi, Batoe-Kangkoeëng, Kòtò-Oebi, Kòtò-Ilalang, Tǎlau, Djoendjoeëng-Sirië, Tǎrantang, Soengei-tǎbákaw.

De titels der rijks grooten in het gebied van Jang-dipatoean-Marǎdjó-Bongsoe zijn: de rijks groote getiteld Rǎdjó-Sǎti-Alam, de rijks groote getiteld Tan-Toewó-Rǎdjó-Hitam, enz.

En die der vier manti's: Manti-toewó-Rǎdjó-Kajó, Rǎdjó-Bandôró, Rǎdjó-Mantôri, Rǎdjó-Pǎliaró; dat zijn de steunpilaren van den vorst.

Wat den vorst volgens de adat toekomt is: op de vergaderplaats den huldegroet te ontvangen en hanengevechten (te doen houden); wanneer feest gevierd wordt, moet hem de long (van het geslachte dier) aangeboden worden.

Aan de rijks grooten behoort bij vertrek uit of aankomst in de landstreek kennis te worden gegeven.

Den manti's en panghoeloe's komt toe, om wanneer zij op het plein waar de hanengevechten plaats hebben, hunne hulde brengen (aan den vorst), zich het hoofd te dekken met een witten doek.

Wat aangaat den werkkring en de macht van den vorst, de rijks grooten en manti's, de vorst heeft macht over de bochten en rechte oevers (der rivieren; dat wil zeggen: over het geheele land); de rijks grooten hebben gezag waar gekapt en gehakt is (in de verschillende nederzettingen), en het is de taak der manti's en panghoeloe's orde in de dorpen en familie's te handhaven. Den vorst komt toe, te jagen zonder honden; te vogelen zonder lokduif; naar de sawah te gaan zonder (hinder van) de modder; naar de ladang te gaan zonder (hinder van) de houtskool¹⁾ (d. w. z. het volk is verplicht dat alles voor den vorst te bezorgen; te jagen, te vogelen, en zijn sawah's en ladang's te beplanten).

Den rijks grooten komt toe: manjísó mǎhóbijskan²⁾.

---

¹⁾ Voor 't aanleggen van een ladang wordt het bosch omgekapt en in brand gestoken, zoodat zulk een veld vol houtskool ligt.

²⁾ Van de beteekenis dezer woorden in dezen zin ben ik niet zeker. Het eerste beteekent: een weinig overlaten, ten bewijze dat men genoeg van de voorgezette spijzen genoten heeft; het tweede wil zeggen: opmaken, opgebruiken. De beteekenis der uitdrukking kan zijn dat

Van de mijnen ontvangen zij een deel der opbrengst; van de droge en natte velden een geschenk bij den oogst ¹⁾.

Den manti's komt $\frac{1}{4}$ van de opbrengst der vechtbanen toe.

Als een rijksgroute jegens den vorst heeft misdaan, dan werpt hij zich aan zijn voeten om vergiffenis te vragen.

Als het volk jegens den vorst misdaan heeft, dan volgt een bestraffing ²⁾ door de rijksgrouten en manti's.

De wijze waarop in vroeger tijd de vorst is aangesteld, wordt dus verhaald:

De Daulat van Minangkabau ³⁾ zou terugkeeren naar Păgaw-Roejoeëng ³⁾ en zijn zoon achterlaten in dit verre land. Weenende sprak de prins: Uw zoon heeft geen goudmijnen om goud te wasschen, geen belastingen om te innen, geen plaats om visch te vangen met het sleepnet (d. i. geen middel om zich levensonderhoud te verschaffen). Waarmede de schaarden (in het zwaard of mes) gelijk te maken? Waarmede het gebrokene aaneen te smeden? (d. i. waar moet ik de noodige hulp vinden? Tot waar strekt het gebied zich uit, dat ge mij schenkt om er inkomsten uit te trekken?)

En de Daulat sprak: Goud kunt gij halen van Batoe-Angi, Batoe-Kangkoeëng, Kôtô-Oebi, Kôtô-Ilalang en van Tărantang, Tăbăkaw.

Wat antwoordde de prins? Waarmede vader zal ik dat goud halen? zoo sprak hij (d. i. hoe zal ik bewijzen, dat gij mij het bestuur over die landen hebt afgestaan?). En nu werd de (gouden) krisring van twaalf tail (door den vorst als waardigheidsteeken) achtergelaten; dat is om de schaarden gelijk te maken, om de landstreek der XII Kôtô te besturen.

Nadat nu de vader naar Minangkabau teruggekeerd was, werd het waardigheidsteeken van den prins vertoond, een hooge vechtbaan opgericht ⁴⁾, een groote karbouw geslacht, betel (d. i. uitnoodigingen) gezonden stroomaf- en stroomopwaarts, tot Pătădjın-Moearô-Sébô, tot Tandjoeëng en Si-Mălıdoe, tot Si-Rangkah nan bădangkang, tot Si-Lolo poenai măti, tot Si-Bôroewq kaoedjanaan, honderd boomen op een dijkje ⁵⁾, tot Si-Kilang Aijië-Bangijs.

---

het den rijksgrouten toekomt, door het volk onthaald te worden, óf, — en dat acht ik meer waarschijnlijk, — dat zij krijgen hetgeen overblijft, nadat de vorst zijn deel genomen heeft.

¹⁾ Het hier in den tekst genoemde a mpiing is eene lekkernij van pădi, die o. a. bij het oogsten bereid wordt.

²⁾ Bestrafing (met woorden); anders weet ik mangădji hier niet te vertalen. Dit voorschrift is echter in strijd met den gewonen adat-regel, die zegt: »Een vergrijp tegen de panghoeloe's wordt met geld geboet, een vergrijp jegens den vorst met den dood.»

³⁾ Uitspraak in de XII Kôtô voor Manangkabo en Păgar-Roejoeëng.

⁴⁾ Op het plein, waar de hanengevechten gehouden worden, is een verhevenheid van ± 1 meter hoog, in den vorm van een rechthoek opgebouwd uit zand, tusschen muren van rivierstenen ingesloten.

⁵⁾ Ik denk dat de bedoeling is: naar honderd (d. w. z. zeer vele) personen van gelijken rang werden die uitnoodigingen gezonden.

En de panghoeloe's en rādĵō's, de manti's en doebalangs, en alle oudsten kwamen bijeen, een groote karbouw werd geslacht, de vorst beklom den troon, de prinses nam plaats op den eerezetel, na 't lezen (van het vorstelijk bevelschrift) werd de brief dichtgevouwen; toen de steekspelen afgeloopen waren, werden de zwaarden neergelegd.

Bij het installeren van een rijksgroute werd vroeger tien ômé betaald (d. i. tien zestiende-tail gouds) en werd één koe geslacht; als een manti werd geïnstalleerd was het evenzoo ¹⁾).

Wanneer de vorst uitging werd hem een lans nagedragen; als een bevel was rondgezonden, dan verscheen men (voor den vorst); de grootheid van den vorst was gelegen in het gevolg, de kracht van den vorst in zijn steunpilaren, de rijksgrouten.

Wat nu betreft de gewoonten bij het overlijden van den vorst in vroeger tijden, wanneer hij ziek was werd de nobat (rijkstrom) geslagen, als hij stierf het praalbed gereed gemaakt; op den derden dag — — — ²⁾); was de vorst gestorven, dan werd hij vervangen; omgevallen poear (een plant) overeind gezet; de plechtige overeenkomst (met den nieuwen vorst) opgesteld; de nobat geslagen.

Wanneer de vorst sliep sloeg men vroeger de nobat, wanneer hij ontwaakte brak de dageraad aan ³⁾), wanneer hij zijn woning verliet, werd hem het zonnescerm en vuur nagedragen.

Een huwelijk werd gesloten ten overstaan van drie malim's en daarvoor sātali goud betaald.

Scheiding geschiedde ten overstaan van drie panghoeloe's tegen denzelfden prijs.

Bij bevellingen werden (aan de vrouw, die de moeder hielp) een stuk doek van twee ètô ($\pm$ een meter), een kip, een klappernoot, een pak zout, een gantang rijst, gele toespis bij de rijst en een met spijs gevulde schotel gegeven.

Bij een sterfgeval was noodig een doodskleed, een kom en een hoofddoek. De gewoonte in een dorp was bij stemming te overleggen (voor men het een of ander deed) en in een familie was men eenstemmig.

---

¹⁾ Dat deed de tot dien rang verhevene, de negari werd onthaald.

²⁾ بادره لاوغ kan ik niet met volkomen zekerheid verklaren: بادره zou kunnen staan voor برباره, bebloed zijn, met bloed besmeerd zijn, لاوغ is de poort eener vorstelĳke woning. Kan dus de zin ook zijn: op den derden dag werd de poort met bloed besmeerd?

³⁾ De schrijver heeft waarschijnlijk willen zeggen, dat wanneer de vorst bij het aanbreken van den dageraad uit zijn slaap ontwaakte, de nobat geslagen werd.

VIII. HET INZAMELEN VAN BIJENWAS EN HONIG.

De hier volgende beschrijving van de inzameling van bijenwas en honig, werd mij medegedeeld door een Djoeragan toewô, was- en honiggaarder van Si-Lagô.

Daar dit onderwerp uitvoerig behandeld wordt in het eerste gedeelte van dit Deel, bij het bespreken der inzameling van boschproducten, heb ik hier kortheids-halve eene vertaling achterwege gelaten.

Djolong-djolong mandanga b̄aritô di moesinnjô di sinoen adô si-alang di naiëqi lôbah di manô-manô tampè.

Kô lai kadangan b̄aritô kô, mangkô di boewèlah si-doeangsô djo gagandin. Lah langkôq gagandin djo si-doeangsô, mangkô b̄adjôlan ka tampè si-alang di naiëqi lôbah, b̄adoewô b̄a-tigô oerang. Lah tibô di negôri kô di djôlanglah panghoeloe sinoen s̄aratô di katôkan niat n̄asar. Apôlah n̄asar dô?

Dangkatô kami datang ka b̄aké datoewq, moedô kami mandanga b̄aritô naiëq si-alang.

Kô ijô katô datoewq kô. Kô lai datoewq soekô, kami noemô naq m̄âmbije, baq apô adat sikô kami timbang.

Kô si-alang kô, ijô lai di naiëqi lôbah, tôpi indaq dèn nan koeasô, Si-Anoe nan poenjô kô; tôpi kô b̄ona niat toean-toean, dèn panggije-melah Si-Anoe kô, naq bolië kitô roendiing.

Lai njô datang Si-Anoe, lah s̄ahadôq s̄amoekô, mangkô roendiinglah datoewq nantoen djo Si-Anoe kô.

Dangkatô oerang kô datang kaniaq naq m̄âmbije lôbah, kini b̄âpô dèh ang dô?

Kô b̄aitoe niat b̄aliau èlôq-melah, tôpi hambô naq nan s̄apandjang adat nan s̄apandjang poesâkô.

B̄âpô nan s̄apandjang adat, nan s̄apandjang poesâkô? Kô nan s̄apandjang adat, nan s̄apandjang poesâkô, kô dôpè lilin tigô pikoeuwe, kô s̄atô oerang nan poenjô si-alang. dôpè dèh njô s̄apikoeuwe, dèh nan m̄âmbije s̄apikoeuwe, dèh nan m̄anôlong djoeragan toewô s̄atangah pikoeuwe soerang. Kô indaq pai oerang nan poenjô, dôpè tangah pikoeuwe s̄adjô dèh njô. Adat k̄apadô panghoeloe t̄akô, b̄âpô djonjô nan poenjô si-alang.

Dalam p̄akat nantoen awaq mamboewè lantaq djoeô s̄aratô m̄arauoei rôtan. Alah moep̄akat, mangkô pai ka pangkã si-alang kô. S̄atolah tibô di sinoen, mangkô di tôrangilah pangkã si-alang kô, soerang m̄âmbije lijé.

Alah longkô nan s̄adô kô, malam hari mangkô di lantaqlah; lai t̄alantaq s̄aratô t̄alâkè lijé dori bawah sampai ka até, mangkô baliëq poelôlah ka bawah; tibô di bawah mangkô di pangganglah namoe s̄aratô di tôriëq si-doeangsô, mangkô di sandanglah namoe, di p̄asisiplah si-doeangsô. Andoe kô, mangkô di pangganglah poelitô di lantaq toewô; lah t̄apanggang mangkô di lihèlah goraq djo koetikô nan ka djatoew nan ka indaq; kô lai èlôq mangkô di tingkèlah lantaq toewô, s̄aratô b̄atambai. Mangkô di s̄aboelilah tambai toewô:

Ajam b̄akoekoewq di Si-Ani,

Amboeran ka hoeloe Djaow.

Mintaq ampoen di boemi langi,

Sajô b̄apitaowekan badan djo njaow.

Mangkô sampailah ka s̄ap̄adoewô batang, b̄atambai poelô di sinoen, s̄aratô di s̄aboëi poelô:

Naq moediëq ka pangkalan toewô,

Singgah m̄anoetoew-noetoew boeah.

Manô datoewq djoeragan toewô,

Pitaowekan djoeô anaq boeah.

Sampai poelô ka djoeambang, tibô di sinoen b̄atambai poelô:

Andang-andang di manô aloe.

Aloe di até poentjaq tjimpoe.

Djoeambang sajò naq laloe,
Bätandang tidoewe.

Bätambai djoè:

Si-Minjaq namò bilalang,
Pänainam önaq Rädjò-Alam.
Poetjoewq nan baq pajoeëng kambang,
Dahan di tatah Rènò-Ali.

Awaq ka mäniti dahan, mangkò bätambai poelò:

Kèn tòsiëq, kamari rawang,
Bangkoewang di tengah-tengah.
Kèn kásië, kamari sajang,
Awaq tãgoewang-goewang di tengah.

Bätambai poelò:

Kò bãpoetjoewq-melah bawang,
Ka sabi di kandang lamò.
Kan bãsoesoewq-melah sajang,
Ka lëbië dõri nan lamò.

Alah bãsoeò djo sarang lòbah, mangkò di sigilah, awaq doedoewq di até dahan:

Tãroentoen tali tãroentoen,
Singgah di roemah Gandò-Oerai.
Èlòqlah toenan di bantoen,
Itam-Manijs bataboewe oerai.

Mangkò di ganggamlah namoe, lah tãganggam, mangkò bätambai poelò:

Anjoei kälädi dõri ampoew,
Anjoei djo oerè-oerènjò.
Itam-Manijs mari di sãpoe,
Toenan si-djangkang ka obènjò.

Alah di sãpoe djo toenam, indaq djoèò amoew toeroen, mangkò bätambai poelòlah:

Toeroen lawan, toeroenlah doelang,
Toeroen oengkò bãajoen kãki.
Toeroen önaq, toeroenlah sajang,
Toeroen, indaq koembali lai.

Mangkò di lätjoei lòbah kò djo api namoe tãkò, mangkò djatoewlah lòbah, mangkò bätambai poelò:

Toean sai ilije bãdoenan,
Dõri hoeloe laloe ka pãsa.
Bãsaki mãalië toenan,
Dõri soewòq laloe ka kida.

Mangkò di lätjoei poelò sampai alah nan sãsarang djatoew ka bawah. Awaq ka laloe ka oedjoeëng dahan, mangkò bätambai poelòlah:

Kòpijéh lampan koe pioewq,
Di goelai djan bahan-bahan.
Tãgijéh padah bãsioewq,
Onaq poenai mãoedjoeëng dahan¹⁾.

Mangkò di soengkie sarang lòbah djo si-doeangsò sampai habijs djatoew ka bawah nan sãdahan kò; mangkò baliëqlah ka pangkã dahan tãkò, diam tjatja di sinoen, mangkò di titi poelò dahan nan äsiing, bãsoeò poelò djo sarang lòbah, nan taq bãindoewqnjò, lah manjambang, tinggã sarang djo lilin ädjò.

Mangkò bätambai poelòlah:

Ibò äti manggoeloeëng balai,
Balai tãlaboew dalam pãdi.

¹⁾ De spelling der woorden in dit liedje is hoogst waarschijnlijk onjuist; de beteekenis is mij geheel duister.

Ibò äti mandjòlong alè,
Alè lah lansoeëng di dapäti.

Mangkò di soengkoe poelòlah djo si-doeangso sarang kò sampai djatoew ka bawah, mangkò laloe ka oedjoeëng dahan kò djocò, mangkò bäsoeò poelò djan sarang lòbah nan bëindoewq, mangkò di lätjoei poelò djo namoe, sampai toeroen indoewqnjò, mangkò täsoeòlah manisan; bätambai poelòlah njò:

Tälitiëq batang bajam,
Täpälanggap batang djagoeëng.
Sätitiëq hari taq oedjan,
Aijie dalam mäminté tandjoeëng.

Mangkò mälongkòqlah oerang di bawah mähantakan tali toemalang ka até si-alang tákò. Sampai ka até, mangkò di soengkoelah toengkoe manisan lòbah kò. Lah tătòriëq manisan, mangkò di lätaq ka dalam toemalang, mangkò di toeroenkan sàratò bätambai:

Pandjang-pandjang obi kätèlò,
Pandjang djan oerè-oerènjò.
Laijiëkan dandang ka sèlò,
Adjoeëng lah sarè dèh isinjò.

Mangkò sampai ka bawah manisan tákò sàratò di tòriëqlah dèh oerang nan di bawah sàratò di masoewq njò ka dalam taboeëng.

Lah abijs sarang lòbah tătòriëq, mangkò bätambai poelòlah:

Tah kami ka rimbò lai,
Ka rimbò ka até pämätang.
Tah kami ka sikò lai,
Antah kò moesim nan ka datang.

Mangkò bätambai poelò säoelang lai:

Amboetan goelang goelètò,
Di antaq djan satang gäläh.
Adjoeëng Soetan poelanglah kitò,
Palèmbang soedahlah alah.

Mangkò toeroenlah sampai ka lantaq toewò nan di baroew bòna, sàratò bätambai di sinoen:

Tabanglah pipi Si-Djantaliëq,
Bäsarang di boengkoe kajoe.
Barhällò marilah bábaliëq,
Djagò kau Si-Hantoe-Kajoe.

Mangkò toeroenlah ka tanah sàratò di päkampoeëngkan sarang lòbah kò, mangkò di isikan kadalam soempi sarang lòbah, sàratò di kábè; mangkò di baow poelang ka dangau, di djarangkan kantjah, di isi aijie, sàratò di bëri bëapi, di masoewqanlah sarang lòbah. Alah antjoeuwe di masoewqan poelò kadalam kampije, mangkò di kampò, lah di kampò di tòriëq lilin, mangkò di ägië-ägië soerang-soerang.

IX. EEN MANANGKABOSCHE GELOOFSBRIEF. ¹⁾

De Heer Schouw Santvoort kwam, ik meen te Djambi, in het bezit van een handschrift, waarvan een facsimilé hiernevens gaat.

---

¹⁾ Ik heb in dit stuk, omdat ik niet in de gelegenheid was het met Manangkabo-Maleiers te bespreken, de Manangkabosche uitspraak niet gevolgd. Alle hierin voorkomende Maleische woorden zijn geschreven volgens de in 't litterarisch Maleisch aangenomen gewoonte; alleen hebben de klinkers en de daarbij gevoegde klankteekens de waarde, die op bldz. 3 is aangegeven.

لقفه قو

سلطان
 بیخ مول او بر ارج و متفکر بود
 فاکر بر سونج و نام نطق عالم کبک
 سلطان خلیفه الله بیخ
 متفکر با به شست کرجان
 بر دلم مثل الله تعالی
 بیخ لعالی

سلطان
 بیخ مول او بر ارج و متفکر بود
 جان بی نام سلطان هدیه انبیا بود
 من لرجا و ابام مینا دیک اتونیک اولان
 ستر ارج کرجان و ان اولان جوی
 سلطان و تکس و ستر ارج و اولان
 ستر ارج فیل بی کمال سلطان تعالی
 ستر ارج و اولان و اولان
 ستر ارج و اولان و اولان

سلطان
 بیخ مول او بر ارج و متفکر بود
 اندر نور ایا مقرب کبک ارج
 لا لک کرجان و کرجان بیخ
 سلطان ستر ارج و اولان
 ستر ارج و اولان و اولان
 جوادان

سلطان
 بیخ مول او بر ارج و متفکر بود
 کرجان و اولان و اولان
 سلطان ستر ارج و اولان
 ستر ارج و اولان و اولان
 جوادان

سلطان
 بیخ مول او بر ارج و متفکر بود
 کرجان و اولان و اولان
 سلطان ستر ارج و اولان
 ستر ارج و اولان و اولان
 جوادان

سلطان
 بیخ مول او بر ارج و متفکر بود
 کرجان و اولان و اولان
 سلطان ستر ارج و اولان
 ستر ارج و اولان و اولان
 جوادان

سلطان
 بیخ مول او بر ارج و متفکر بود
 کرجان و اولان و اولان
 سلطان ستر ارج و اولان
 ستر ارج و اولان و اولان
 جوادان

سلطان
 بیخ مول او بر ارج و متفکر بود
 کرجان و اولان و اولان
 سلطان ستر ارج و اولان
 ستر ارج و اولان و اولان
 جوادان

سلطان
 بیخ مول او بر ارج و متفکر بود
 کرجان و اولان و اولان
 سلطان ستر ارج و اولان
 ستر ارج و اولان و اولان
 جوادان

سلطان
 بیخ مول او بر ارج و متفکر بود
 کرجان و اولان و اولان
 سلطان ستر ارج و اولان
 ستر ارج و اولان و اولان
 جوادان

سلطان
 بیخ مول او بر ارج و متفکر بود
 کرجان و اولان و اولان
 سلطان ستر ارج و اولان
 ستر ارج و اولان و اولان
 جوادان

سلطان
 بیخ مول او بر ارج و متفکر بود
 کرجان و اولان و اولان
 سلطان ستر ارج و اولان
 ستر ارج و اولان و اولان
 جوادان

سلطان
 بیخ مول او بر ارج و متفکر بود
 کرجان و اولان و اولان
 سلطان ستر ارج و اولان
 ستر ارج و اولان و اولان
 جوادان

سلطان
 بیخ مول او بر ارج و متفکر بود
 کرجان و اولان و اولان
 سلطان ستر ارج و اولان
 ستر ارج و اولان و اولان
 جوادان

سلطان
 بیخ مول او بر ارج و متفکر بود
 کرجان و اولان و اولان
 سلطان ستر ارج و اولان
 ستر ارج و اولان و اولان
 جوادان

سلطان
 بیخ مول او بر ارج و متفکر بود
 کرجان و اولان و اولان
 سلطان ستر ارج و اولان
 ستر ارج و اولان و اولان
 جوادان

السلطان و رب العالمین...
 میرا منسب العزایا احد ان الفضل والعلیایا جمال الملک...
 علم الفرائد سلطان کرجان...
 بیخ مول او بر ارج و متفکر بود...
 کرجان و اولان و اولان...
 سلطان ستر ارج و اولان...
 ستر ارج و اولان و اولان...
 جوادان

Het heeft den vorm van een Maleischen brief, maar is niet aan een bepaalden persoon gericht. Men kan het een geloofsbrief noemen, daar het stuk, volgens den inhoud, door Soeltán-Daulat-Mohamad-Noer-Sjah-Alboekas gegeven is aan zijn bloedverwant Hādji-Dajang-Hapat, om te worden vertoond in alle landen die hij zou bezoeken. De Sultan vermaant elk en een iegelijk dien bloedverwant als zoodanig te erkennen, en hem, waar noodig, hulp te verleenen. Na een Arabischen aanhef bevat het grootste gedeelte van den brief een verwarde beschrijving van de Maleische overlevering omtrent de wording der eerste vorsten die over het Turksche rijk, over Indië, China en Manangkabo regeerden, waarop een even verwarde vermelding volgt van de rijkssieraden en waardigheidssteeken der vorsten van het laatstgenoemde, en daarna een aanmaning tot eensgezindheid en tot het in stand houden van de oude wetten en gebruiken.

Boven den brief is een zegel-afdruk en deels ter linker- deels ter rechterzijde zijn vijftien dubbele cirkels geteekend, waarbinnen de namen staan der eerste vorsten van 1°. Manangkabo Pagar-roejoeng, 2°. Java (Mataram), 3°. Indrapoera, 4°. Soengei-Pagoe, 5°. Atjéh, 6°. Indragiri, 8°. Laoet (waarschijnlijk Tanah Laoet op Borneo), 9°. Mangkāsar, 11°. Bandjar, 12°. Palëmbang, 13°. Priaman, 14°. Bantam en 15°. Djambi. In n°. 7 wordt ook over Mangkāsar gehandeld, maar de naam wordt anders gespeld, met weglating van de ك . De verhouding tusschen n°. 7 en 9 is niet duidelijk, misschien wel omdat n°. 7 zoo onleesbaar is geworden. In n°. 10 komt ook Manangkabo (doch nu zonder het bijvoegsel Pagar-roejoeng) andermaal ter sprake; maar ook hiervan kan ik geen verklaring geven. In den 3^{en}, 4^{en}, 5^{en}, 6^{en}, 12^{en}, 13^{en}, 14^{en} en 15^{en} cirkel wordt tevens vermeld, dat de vorsten afstammelingen zijn van den Daulat-Jang-dipertoean van Pagar-roejoeng.

In Newbold's „British settlements in the straits of Malacca,” Vol. II, komt op bldz. 81 een vertaling voor van een dergelijk geschrift, dat door een prins Rādja-Laboe van Pagar-roejoeng naar de Straits zou zijn medegebracht. Die vertaling, hoewel in de benamingen der rijkssieraden nog al afwijkende van den Manangkaboschen tekst, wijst op een samenhangend en volledig origineel. De hier medegedeelde brief is niet volledig en een samenhangende vertaling niet mogelijk. Hij heeft datum noch jaartal en opmerkelijk is het ook, dat de laatste volzin en de omstaande vermelding der verschillende vorsten met andere inkt en door een andere hand dan het overige van den brief geschreven zijn.

Te Moeara-Aman, in het landschap Lebong, bezit het hoofd Rādja-Pasirah een geschrift in Arabisch karakter, waarvan ik kopie heb genomen, en dat in hoofdzaak geheel overeenkomt met den brief dien we bespraken. Boven dat stuk staat rechts en links een zegel, het eene geheel gelijk aan het andere. De omstaande vermelding der verschillende vorsten vindt men op dit stuk echter niet; ook de naam van

den houder wordt er niet in genoemd, maar er wordt alleen gezegd, evenals in dat van Newbold, dat, waarheen ook de lieden willen gaan die den brief brengen, zij overal moeten worden geholpen, terwijl bovendien vervloeking wordt uitgesproken over degenen, die de houders van den brief leed mochten doen.

Aan het einde van het gedeelte dat de oude overleveringen beschrijft, staat hier „den 7^{den} der maand Sjawal op dinsdag”, en aan het einde van den geheelen brief staat: „in de maand Tsafar”, zonder meer.

In een oendang-oendang, d. i. een beschrijving van wetten en instellingen, die ik in de XII Kòta van den Panghoeloe kápala van Bédar-Alam kreeg, heb ik een dergelijk stuk gevonden, nagenoeg gelijkloeiend met dat uit Lebong. Fragmenten trof ik in onderscheidene der verzamelde handschriften aan. Ook in 's Rijks akademische bibliotheek te Leiden bevindt zich onder 't opschrift „Copij van het Maleidsche geschrift van den Maninkabosche Prins”, een afschrift van een brief van gelijke strekking, in Bantam gecopiëerd den 26sten Maart 1801. Het zegel van den vorst en diens naam komen in den brief niet voor; evenmin is er de tijd in vermeld waarop het stuk werd uitgereikt. De houder heet in den brief Toankoe-nan-Moeda, doch buitenop staat, dat zijn naam Toean-Rädja-Linggang-Laoet is.

Al die brieven schijnen naar één model vervaardigd. Zeer waarschijnlijk werd steeds door den vorst van Manangkabo aan de prinsen van zijn huis, die door hem naar de volkplantingen van het rijk gezonden werden om daar zijn plaatsvervangers of gezanten te zijn, een dergelijke brief medegegeven, bij wijze van vrijgeleide in de staten die zij doortrokken, en die allen, hoezeer geheel onafhankelijk van het Manangkabosche rijk, daaraan, als beheerscht door een vorst van goddelijke afkomst, een soort van suprematie toekenden.

Na eene transcriptie en vertaling, voor zooveel mogelijk, van de opschriften in het zegel en de medaillons van Santvoorts brief, laat ik hieronder een beschrijving volgen van den inhoud van het stuk uit Lebong.

De verklaring van de Arabische uitdrukkingen in dit en andere handschriften dank ik aan de welwillende hulp van den Heer Dr. Fr. Houtsma te Leiden.

Aan 't hoofd van den brief staat:

Kawloho al-hak.

| Zijn woord is de waarheid.

Zegel:

Khallada-lláho as-soeltán daulat Mohamad-Noer-Sjah-Alboekas.

| God bestendige (schenke eeuwig leven) den Sultan, den verhevene, Mohamad Noer Sjah Alboekas.

In den rand:

Allah al-Baki, Allah al-Káwi, Allah al-Kadir, Allah al-Daïm.

| God de Blijvende, God de Machtige, God de Almachtige, God de Eeuwige.

De medaillons bevatten, rechts bovenaan beginnende:

Soeltán jang moela-moela djadi rädja di Manangkarbo Pagar-roejoeng, bernama Tanggal-Alam-Djadad-Soeltán, chalipat Allah, jang mempoenjai tamat karädjaän berdaulat.

Soeltán jang moela-moela djadi karädjaän di negari Djawah, bernama Soeltán-Haditah-Allah, mempoenjai poelau Djawah. Ijalah mendjadikan anak tiga orang, saorang Rädja-Kartasoerah dan saorang djadi Soeltán di negari Mataram dan saorang Maharädja-Pil, bergalar Soeltán-Pangéran-Mangkoe-Negara¹⁾; dahoeloe ija mendjoendjoeng mangkoeta ampat poeloeh adanja.

Soeltán jang moela-moela djadi rädja di negari Indrapoera, melimpah kabesarannya laloe ka negari Moeka-Moeka, jang bernama Soeltán-Mohamad-Sjah, anak daulat Jang-dipertoean di Pagar-roejoeng djoe adanja.

Soeltán jang bergombak poetih, jang moela-moela djadi karädjaän di Soengei-Pagoe, melimpah kabesarannya laloe ka Bandar-jang-sapoeloeh, anak daulat Jang-dipertoean di Pagar-roejoeng djoe adanja. Waällah alam.

Soeltán jang moela-moela djadi karädjaän di negari Atjas, melimpah kabesarannya laloe ka Baroes laloe kasebelah Batoe-barah, jang bernama Soeltán-Sri-Padoeka berpangkat rahim, anak tjoetjoe daulat Jang-dipertoean di Pagar-roejoeng djoe adanja.

Soeltán jang moela-moela djadi karädjaän di negari Indragiri, melimpah kabesarannya laloe ka Koeantan, jang bernama Soeltán-Sri-Kaloe, anak tjoetjoe-tjoetjoe daulat Jang-dipertoean di Pagar-roejoeng djoe adanja. Waällah alam.

De Sultan, die het eerst vorst werd over Manangkabo Pagar-roejoeng, was geheeten Tanggal-Alam-Djadad-Sultan, stedehouder Gods, wien het geheele rijk behoort, de verhevene.

De Sultan, die het eerst het koninklijk gezag aanvaardde in het Javaansche rijk, heette Sultan-Haditah-Allah, wien het eiland Java behoort. Hij kreeg drie kinderen; de eene is Rädja-Kartasoerah, de tweede werd Sultan over het rijk Mataram, de derde is Maharädja-Pil, bijgenaamd Sultan-Pangéran-Mangkoe-Negara; vroeger droeg hij veertig kronen.

De Sultan, die 't eerst vorst was over 't rijk van Indrapoera, strekte zijne macht uit over het rijk van Moeka-Moeka en heette Sultan-Mohamad-Sjah, zoon van den verheven Jang-dipertoean van Pagar-roejoeng.

De Sultan met de witte kuif, die het eerst het koninklijk gezag voerde te Soengei-Pagoe, strekte zijne macht uit over Bandar-jang-sapoeloeh²⁾ en is een zoon van den verheven Jang-dipertoean van Pagar-roejoeng. En God weet 't het best.

De Sultan, die 't eerst het koninklijk gezag voerde in het Atjéhsche rijk, strekte zijne macht uit over Baros en naar de zijde van Batoe-barah en heette Sultan-Sri-Padoeka, de barmhartige heerscher, kleinzoon van den verheven Jang-dipertoean van Pagar-roejoeng.

De Sultan, die 't eerst het koninklijk gezag voerde over het rijk van Indragiri, strekte zijne macht uit over Koeantan en heette Sultan-Sri-Kaloe, kleinzoon van den verheven Jang-dipertoean van Pagar-roejoeng. En God weet 't het best.

1) لو, dat hier volgt, is mij duister. Voor 't overige is het duidelijk dat hier de verdecpling van het Mataramsche rijk tusschen den Soesoehoenan, den Sultan en prins Mangkoe-Negara bedoeld wordt. De schrijver wist zeker niet dat de Soesoehoenan in 1744 den rijkszetel van Kartasoera naar Soerakarta had overgebracht; daarentegen heeft hij het niet zoo geheel mis als hij den Sultan van Djokjakarta Vorst van Mataram noemt, daar het stamgebied der Mataramsche Vorsten het voornaamste deel van het tegenwoordige Djokjakarta uitmaakt. Aan Pangéran Mangkoe-Negara wordt ten onrechte de titel van Sultan gegeven; dien van Maharädja-Pil voor denzelfden Vorst kan ik niet ophelderen; misschien is Pil een verminking van في العالم.

2) De streek van Painan tot Ajar-Adji.
III. 2.

Soeltán jang moela-moela djadi karádjaän di negari Makäsar poelau Boegis berdarah poetih, tiga orang bersoedara, saorang karádjaän di negari Roem, nama Soeltán-Moestafi, saorang karádjaän di negri — Ahmad Soeltán kira saorang djadi —¹⁾.

Soeltán jang moela-moela djadi karádjaän di negari Laoet, jang bergalar Pajoeng-Doera-toe, jaitoe toeroen-temoeroen berdarah poetih anak Inda-Djati, serta kabesarannya toedjoeh poeloeh sembilang, jang mempoenjaï laoet ajar mérah, jang mengalahkan banjak negari, jang mengindara —²⁾ sembarani adanja.

Soeltán jang moela-moela djadi karádjaän di negari Mangkäsar, jang bernama Kraing-Mohamad-Dajat, anak rádja jang berdarah poetih, jang memerintahkan sekalian poelau Boegis, laloe ka Timoer, laloe ka Metila (?), jang mempoenjaï laoetan bebrapa lama perlaajaran, jang mempoenjaï pajoeng kabesaran dan pelangki amas.

Soeltán jang Abd al-Ala ar-Rahmán mempoenjaï karádjaän di negari Manangkarbo, anak Soeltán-Abdoe-Almahisa-Alripa, meharoeskan karádjaän hingga káki goenoeng berapi, laloe ka goenoeng amas, jang amat kaja mentjeriterakan. Soeltán jang bernama Haditah-Allah itoe beranak láki-láki ampat orang, saorang bernama Si-Maharádja-Alif, dan saorang bernama Si-Maharádja-Säti, dan saorang bernama Si-Maharádja-Dipang, dan saorang bernama Si-Maharádja-di-Rádja, anak toewan poetri dalam —³⁾ negari Tibet al maamoer itoe. Waállah alam.

Soeltán jang moela-moela djadi karádjaän di negari Bandjar, bernama Soeltán-Haditah-Allah, bersoedara Soeltán Abd al-Kadir, jang mempoenjaï —⁴⁾ bebrapa toe, jang ampoenja goenoeng amas dan goenoeng intan jang batin, lagi adil bitjaranja dan sempoerna ilmoenja, ijalah ninik Soeltán-Rádja di poelau Bandjar. Waállah alam.

De Sultan, die 't eerst het koninklijk gezag voerde in het rijk Makassar op het Boeginesche eiland, had wit bloed en was een van drie broeders, waarvan één, Sultan Moestafi genaamd, koninklijk gezag oefende in het rijk Turkije; één was vorst in het rijk —.

De Sultan, die 't eerst het koninklijk gezag voerde in het rijk van Laoet, droeg den titel van Pajoeng-Doeratoe. Diens geheele geslacht heeft wit bloed en stamt af van Inda-Djati en zijne rijkssieraden waren ten getale van negen en zeventig; hem behoorde de roode zee. Hij overwon vele landen en steeg omhoog in de lucht op een vliegend paard.

De Sultan, die 't eerst het koninklijk gezag voerde over het rijk Mangkäsar, heette Kraing-Mohamad-Dajat, zoon van den vorst met het witte bloed, die het bestuur voert over alle Boeginesche eilanden tot Timoer en Metila, wien de zeeën toebehooren zoover ze te bezeilen zijn; die het vorstelijke zonnescerm en den gouden draagstoel bezit.

De Sultan, die het koninklijk gezag voert in het Manangkabosche rijk, zoon van Sultan-Abdoe-Almahisa-Alripa; hij vergrootte zijn gebied tot den voet van den vuurspuwenden berg en tot den goudberg, die zeer rijk is naar verhaald wordt. De Sultan genaamd Haditah-Allah had vier zonen, één heette Si-Maharádja-Alif, en één Si-Maharádja-Säti, en één Si-Maharádja-Dipang en één Si-Maharádja-di-Rádja, wiens moeder prinses was in — het land Tibet, het volkrijke. En God weet 't het best.

De Sultan, die 't eerst gezag voerde over het Bandjarsche rijk heette Sultan-Haditah-Allah en was broeder van Sultan Abd al-Kadir aan wien de vele — behoorden, die de goudbergen bezat en de bergen der verborgen diamanten; zijn uitspraken waren rechtvaardig en zijn wetenschap was volmaakt. Hij is de grootvader van Sultan-Rádja op het eiland Bandjar. En God weet 't het best.

1) De overige woorden zijn zoodanig uitgewischt dat ik den zin niet ontcijferen kan.

2) Het ontbrekende woord kan ik niet verklaren.

3) Dezen naam kan ik niet lezen of althans niet verklaren.

4) Een woord dat ik niet ontcijferen kan.

Soeltán jang moela-moela djadi karädjaän di negari Palèmbang, melimpah kabesarannja laloe ka negari Bangka, jang bernama Soeltán-Nadar-(Indera?) Him, ninik Jang-dipertoean, soedara Bäginda-Rab, anak tjoetjoe daulat Jang-dipertoean di Pagar-roejoeng djoea adanja.

Soeltán jang moela-moela djadi karädjaän di Periaman-Batoe-Bengawan, melimpah kabesarannja laloe ka Tikoe, laloe ka Natal, jang bernama Si-Maharädja-Déwi, anak tjoetjoe daulat Jang-dipertoean di Pagar-roejoeng djoe adanja.

Soeltán jang moela-moela djadi karädjaän di negari Bantan, melimpah kabesarannja laloe ka Betawi, laloe ka goenoeng, laloe di pasirir tanah Djawa, jang bernama Soeltán-Mahabat, anak tjoetjoe daulat Jang-dipertoean di Pagar-roejoeng djoe adanja.

Soeltán jang moela-moela djadi karädjaän di negari Djambi, melimpah kabesarannja laloe ka Batang-Hari, jang bernama Bäginda-Toean, anak tjoetjoe daulat Jang-dipertoean di Pagar-roejoeng djoe adanja.

De Sultan, die 't eerst het koninklijk gezag voerde over het rijk van Palèmbang, strekte zijn gebied uit tot het eiland Bangka en heette Sultan-Nadar-Him, grootvader van Jang-dipertoean, broeder van Bäginda-Rab, kleinzoon van den verheven Jang-dipertoean van Pagar-roejoeng.

De Sultan, die 't eerst het gezag voerde over Priaman-Batoe-Bengawan strekte zijn gezag uit tot Tikoe en Natal, en heette Si-Maharädja-Déwi, kleinzoon van den verheven Jang-dipertoean van Pagar-roejoeng.

De Sultan, die 't eerst het koninklijk gezag voerde over het Bantamsche rijk strekte zijn gebied uit tot Batavia, tot de bergen langs het strand van het land Java, en heette Sultan-Mahabat, kleinzoon van den verheven Jang-dipertoean van Pagar-roejoeng.

De Sultan, die 't eerst het rijk van Djambi bestuurde, strekte zijn gebied uit langs de Batang-Hari en heette Bäginda-Toean, kleinzoon van den verheven Jang-dipertoean van Pagar-roejoeng.

De Arabische aanhef van het Lebongsche stuk is zoo slecht en slordig geschreven, dat enkele woorden niet te herkennen zijn.

Het opschrift in het zegel vangt aan met de woorden **الو الف بعناية**.

Wat de beide eerste beteekenen weet ik niet; het laatste is misschien te vertalen door: in de zorg, of in de hoede¹⁾.

De volgende woorden geven duidelijk te lezen: Sultan al-Atlim, zoon van Sultan Maharädja-di-Rädja, zoon van Sultan Abd-al-Djalil, al-Matlim²⁾.

Dan staan er de letters: **ث ط م ج**, waarvan de laatste in het rechtsche zegel door **جى** vervangen is. Het is mij niet mogelijk eene verklaring van die letters te geven.

Het volgende is een zoo getrouw mogelijk overzicht van den inhoud van het stuk.

Lof zij God!

De voortreffelijke, de illustre, de vertrouwde, de luisterrijke Sultan, die zijn toevlucht neemt tot God voor de kleine en de groote zonden, de steun zijner onder-

¹⁾ Zie Dozy, Supplém. aux Dict. Arabes, II, p. 183.

²⁾ Dit al-Matlim (**المعظيم**) is waarschijnlijk slechts een fout voor al-Atlim (**العظيم**), d. i. de groote.

danen; — hoe vele zijn niet de weldaden van den Schepper! — die gunsten en geschenken gereed heeft, de luister der kerk naar den godsdienst en de overlevering, de heerlijkheid van de toekomstige en van de tegenwoordige wereld, de opbouwer van het koningschap en van het sultanaat, de zon van den Islam, die het vaandel der gerechtigheid over de misdaden uitspreidt, de toevlucht van armen en ongelukkigen en die het sultanaat der wereld heeft opgericht door de hulp van den heer der werelden, volgens het bevel van God, hij zij verheven, in den koran, den Barmhartige, die den koran heeft geleerd, den mensch geschapen, de rede geleerd, de zon en de maan volgens berekening.

En toen de aarde nog niet geschapen was en nog in nevelen gehuld, deed God, hij zij verheven, den gezant tot geesten en menschen nederdalen; God, hij zij verheven, schiep geesten en menschen. God, hij zij verheven, deed een vogel nederdalen, die in staat was te zeggen: zoek het vaste land genaamd Poelau-Langkapoeri, gelegen tusschen Palèmbang en Djambi. Si-Maharādja-Dipang en Si-Maharādja-di-Rādja zijn kleinzonen van vorst Iskander met de twee horens, den stedehouder Gods op de wereld.

Door de hulp Gods, heil Gods tot in de eeuwigheid, den zegen van Mohammed, den heer der schepselen. Amen! Heer der werelden.

En de adem van den Barmhartige woei de tuinen binnen van 't paradijs, en welriekende geuren vervulden de ruimte. Grooter dan de glans van zon en maan is die van de kroon, waarmede God, hij zij verheven, den vorst begiftigde. Amen!

Zij, die dit ambtszegel overbrengen, zijn twee toekoes: zij reizen, hetzij boven, hetzij beneden den wind.

Indien hun leed wordt gedaan, zullen de bewerkers daarvan getroffen worden door den vloek van Jang-dipertoean, den Machtige.

Dit is het ambtszegel van Jang-dipertoean, den Machtige.

Aan den Dipati in het landschap Lebong, gelegen nabij het landschap Soebit; de inhoud van dit stuk is bestemd ter kennis te komen van den vorst.

Denk aan het einde.

Lof zij God, die het begin verlicht heeft en wat wilt gij met den mensch!

Alle lof zij God den Heer toegebracht, die het heelal heeft geschapen en aan alle menschen, die waardigheden bezitten, bijstand verleent. De menschen zijn door God volmaakt gemaakt door de grootheid van onzen voorvader, den profeet Adam, op wien vrede ruste, en van alle onze voorouders. — God, hij zij verheven, deed den profeet Adam met zijne vrouw Eva nederdalen uit den hemel op den grooten berg tusschen het Oosten en het Westen in het land Hāsam, op de schatkamer van het bewoonde huis.

Tot opheldering van de betrekkingen van Adams geslacht diene, dat zij vier

in getal waren, te weten: 1° Adam-Soelih, 2° Adam-Soepi, 3° Adam-Aboe-Besjar, 4° Adam chalipat Allah taäla pi al alam.

En God, hij zij verheven, sprak: Ziet, ik stel op aarde een stedehouder aan.

En het woord Gods luidde: Engelen! ik wil een koning aanstellen op aarde om mij te vervangen, opdat aan dezen hulde gebracht worde door alle menschen van het Westen af tot aan het Oosten, om het geloof met kracht te verspreiden onder allen die de aarde bewonen, tot in eeuwigheid. Er wordt vermeld, dat toen Adam en seti Eva geschapen waren, ze van elkaar werden gescheiden, een in het Oosten en de andere in het Westen van het rijk des Heeren. Wat Adam betreft, deze stuitte op een spiegel. Een engel had daar wat rozenwater en betooverd water op gegoten, 't welk na eenige oogenblikken dezen in den spiegel 't beeld te zien gaf van een man met een zeer goed uiterlijk, waarvan de weerga niet te vinden was. Dit nu was de vorst, wiens rijk gelegen is tusschen het Westen en het Oosten en tusschen de nevelen.

Hij was een kleinzoon van Koning Iskander met de twee horens, stedehouder Gods op de wereld. Hij, die de kroon verkreeg was Salomo — die er door Gods gunst mede begiftigd werd.

De Sultan kreeg gekleurde kleederen van allerlei kleur, weergaloos schoon; wanneer ze werden uitgespreid, bedekten ze het heelal, en als ze werden opgerold, besloegen ze de ruimte van een nagel. Door de gunst Gods verkreeg de Sultan als vorstelijke insignia een gouden paard, waarvan het tuig schitterend glansde en dat vijf malen in de lucht sprong.

Door de voorbeschikking Gods verkreeg de Sultan een gouden zwaluw met vleugelen van soewasa.

Door de voorbeschikking Gods vervaardigde de Sultan sjansam, dienende tot vernietiging en het doden van dieren op de aarde en in de zee, die uit zich zelf groote bovennatuurlijke kracht bezitten.

Op dat tijdstip vervaardigde hij door de voorbeschikking Gods een zijden baadje, genaamd Simarahi, bezaaid met edelgesteenten, een maaksel van hemelsche nimfen, behoorende tot de insignia van den waren vorst. Deze heette Sultan-Hadit-Allah pi al alam, vorst van de geheele wereld. Deze had drie broeders, ze waren zoons van den Sultan. Een heette Si-Maharädja-Alif, de oudste, die gezag voert in het Turksche rijk; de andere heette Si-Maharädja-Dipang, de middelste, wien het Chineesche rijk behoort, en nog een heette Si-Maharädja-di-Rädja, de jongste, die gezag voert over het rijk Pagar-roejoeng, gelegen op het eiland Pertja¹⁾.

De Sultan genaamd Si-Maharädja-di-Rädja verkreeg als waardigheidsteeken de

---

¹⁾ D. i. Sumatra.
III. 2.

kroon, door de voorbeschikking Gods, hij zij verheven. Doch deze kroon van Salomo zwaaide heen en weder door het breken van het scheepstouw, hetwelk gepaard ging met een snerpnd geluid, tusschen den heuvel Silan en de zee Silan-Chalidzoem, d. i. het nevelachtig uitspansel tusschen het Oosten en Westen. Door de voorbeschikking Gods blies er een zuivere wind in het uitspansel, terwijl de zwaluw omhoog steeg met een gonzend geluid.

En deze kroon van Salomo zwaaide heen en weder en viel in de zee Silan neder met weergaloos schitterenden glans. De Sultan, stedehouder Gods, sprong op en alle reliquiën en insignia waren verdwenen. En de Sultan, stedehouder Gods, riep uit: O Heer der werelden, rechtvaardig zijn al uwe bevelen! Daarop stond de werkmán genaamd Tjāti-Bilang-Pandei op en daalde af in zee en vervaardigde eene kroon naar de in zee gevallene, den glans er van overnemende. En de ware vorst stond op met vele rijks-insignia in het rijk Pagar-roejoeng.

(Nu volgt eene opsomming van die rijks-insignia, maar zoo slordig en verward, dat eene beschrijving of vertaling mij niet mogelijk is. Dan komt er wat meer orde in en lezen we:)

Hij bezat de trom Saligoeri en de taboeh van poeloet-hout, de raadzaal met de middenstijl uit het hart van djilatang-hout, de mat van ilalang. De Sultan bezat voorts goudhoudende rivieren met geurig water; hij bezat een zwart paard en eene vorstelijke zitplaats op den vuurspuwendén berg. Later werd de zetel verplaatst naar het land Priangan-Padang-pandjang. Hij die de oudste was, plaatste de trom Segagar Melajoe als teeken van de waardigheid van den waren vorst. Hij is ook vorst van het geheele eiland Pertja, en God weet het ware het best.

Op den zevenden dag der maand Sjawal, Dinsdag. Doen te weten: Wij de waarachtige Jang-dipertoean van het rijk Pagar-roejoeng; moge God, Hem zij lof, dezen brief zijne bestemming doen bereiken. Waarheen ook de lieden gaan, welke dezen brief overbrengen, hetzij zeewaarts, hetzij landwaarts, hetzij ze trekken naar de Rantau of naar Bandar-Atjéh, — indien men die lieden, mijne kleinzonen, welke dezen brief overbrengen, ontmoet, dat men ze dan verzorge, hetzij ze doortrekken naar Atjéh, hetzij ze gaan naar Sjoesah en Nalaboe¹⁾, hetzij naar Bangkahoeloe, hetzij naar Palèmbang en Djambi, hetzij naar Batoe-barah, hetzij naar Siak en Patapan, hetzij ze doorgaan naar Kampar-kiri en Kampar-kanan, hetzij ze doorgaan naar Batoe-barah en Poelau-Pinang, naar Java en naar Batavia, hetzij ze reizen over zee of over land.

---

¹⁾ Met deze verminkte namen zijn waarschijnlijk Soesoeh en Malaboeh (Analaboe), twee bekende havens op de Westkust van Atjéh, bedoeld.

En de bringers van dezen brief zijn lieden van Jang-dipertoean van Pagar-roejoeng; wilt hen, die dezen brief overbrengen, verzorgen, zoover het gebied van het rijk van Manangkabo strekt, zoowel gij grooten, en gij allen, gij hoeloebalangs, als gij, alle volkeren aan de zee en in het binnenland. Wanneer hun, die dezen brief overbrengen, door ulieden leed wordt gedaan, zonder dat ze schuld hebben, dan zult gij, die benedenstrooms woont, den vloek op u laden van den Sultan, en gij die aan den bovenloop gevestigd zijt, dien van den verheven Jang-dipertoean, den Machtige.

Het lot zal u niet gunstig zijn, uw geslacht zal niet vermeerderen. Daarna zal de vloek van duizend dagen en duizend nachten u treffen. Aldus zal het zijn.

Einde.

In de maand Tsafar. En God weet 't het best.

NASCHRIFT.

Toen de Sumatra-expeditie werd uitgerust, was aan de beoefening van het Manangkabósch nog maar zeer weinig gedaan, althans vruchten van die beoefening worden niet dan sporadisch aangetroffen.

Sedert is dat anders geworden.

In het Tijdschrift van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen en in de Indische Gids zijn een aantal opstellen verschenen, die de kennis van de Manangkabosche taal een groote schrede vooruit hebben gebracht.

Het waren voornamelijk de leeraren aan de kweekschool voor Inlandsche onderwijzers te Fort de Kock, de HH. D. Gerth van Wijk, J. L. van der Toorn en L. K. Harmsen, die de door zoovele bestuurs-ambtenaren ongebruikt gelaten gelegenheid aangrepen, om dit nog geheel braak liggende veld te bearbeiten.

Zij verdienen voor dat streven allen lof. En niet minder komt lof toe aan den Heer J. Habbema, die zich sedert drie jaren te Fort de Kock bevindt, speciaal met het doel om de taal te bestudeeren, voor de degelijkheid en nauwgezetheid waarmede hij zijne taak heeft opgevat, zooals blijkt uit de uitstekende proeven door hem geleverd. Wanneer den Heer Habbema de gelegenheid blijft gelaten om zijne studiën voort te zetten, dan mogen wij met grond verwachten, dat de nog zoo weinig bekende taal der bevolking van Midden-Sumatra ons weldra niet meer vreemd zal zijn, dan het Maleisch van Riouw en Malakka.

Op bldz. 2 van deze bijdragen tot de kennis der taal van Midden-Sumatra heb ik opgemerkt, hoe veel bezwaren men ontmoet bij een poging om de juiste

uitspraak der woorden in schrift weer te geven, en dat ik die moeielijkheden niet overschatte, blijkt duidelijk uit het feit, dat allen die sedert Manangkabosche stukken in het licht gaven, daarbij verschillende schrijfwijzen gevolgd hebben.

Ook dat moet anders worden; want bij een verscheidenheid van transscriptie zooals die nu bestaat, wordt de beoefening der taal voor hen die niet het volk, maar alleen de geschriften kunnen raadplegen, noodeloos bemoeijkt, ja bijna onmogelijk gemaakt.

Het zij verre van mij te willen beweren, dat de door mij gevolgde transscriptie de beste, de ware is. Ik heb getracht, zonder gebruik te maken van aan het Arabisch ontleende letterteekens, de klanken in Romeinsch karakter uit te drukken die ik uit den mond der Manangkaboërs vernam. Dat ik hier en daar te kort schoot, niemand kan daarvan meer overtuigd zijn dan ik zelf. Had ik de transscriptie van den Heer Habbema gekend, voordat ik de mijne in toepassing bracht, zeker zou ik deze op sommige punten gewijzigd hebben, en het zou mij niet verwonderen als de Heer Habbema omgekeerd hetzelfde zou hebben gedaan.

Ik ben overtuigd dat het zeer in het belang der studie van het Manangkabosch zal wezen, indien de tegenwoordige beoefenaren dier taal — weinigen in getal als ze zijn — alvorens verder te gaan met het publiceeren der vruchten van hun arbeid, met elkander van gedachten wisselen, om te geraken tot het aannemen van een uniforme transscriptie. Wanneer alle vooringenomenheid met eigen ideeën wordt ter zijde gesteld om den wille van het door allen beoogde doel, verbreiding der kennis van de taal die we liefhebben, dan zal het niet moeielijk zijn omtrent de beste wijze van transscriptie tot overeenstemming te geraken.

Gaarne wil ik de eerste zijn om het voorbeeld te geven, door de uitgave van de gedurende de expeditie verzamelde woordenlijst op te schorten totdat in gemeen overleg vaste regels voor de te volgen spelling zullen zijn aangenomen.
